

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C₂.

ASIA:

V. a. Asiamiehittäjä Erkon raportti no 1.
Lontoo.

7/1 1927.

EE/SS.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

N° 57

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 3/260 Sup. D. 1927		
13/2-27	2	LII.
AM	OSASTO	ASIA
5.	C7.	
2, MORETON GARDENS, SOUTH KENSINGTON, S.W. 5.		

Tammikuun 7 p:nä 1927.

Herra Ministeri,

Ohellisena lähetan kunnioittaen
raporttini n:o 1, joka käsittelee
Englantia ja Kiinaa.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, suurimman
kunnioitukseni vakuutus.

Chargé d'Affaires a.i.

Herra Ulkoasiainministeri,
Professori Väinö Voionmaa,
Helsinki.

Raportti n:o 1.

Englanti ja Kiina.

Ministeri Saastamoinen raportissaan

n:o 16, jouluk. 16 p:ltä ja itse raportissani

3 260 Sue. 27.
19/12-27.

n:o 15, marrask. 16 p:ltä olemme kiinnittäneet huomiota Englannissa yhä varmistuvaan viralliseen vakaumukseen, että "tykkivenepolitiikka", jota varsinkin Ranska ja Japani kannattavat, ei tule johtamaan mihinkään helpotukseen tilanteessa Kiinassa. Itse asiassa oli Englanti tullut tästä vakuutetuksi jo viime toukokuussa, jolloin se oli halunnut siitä luopua, mutta kun se ei saanut muiden kannatusta - ei edes Yhdysvaltain, jolla on samanlaiset intressit valvottavanaan - se yhteisen rintaman säilyttämiseksi hyväksyi muiden mukana kaikki toimenpiteet, joita Kiinassa kesän kuluessa tehtiin. Nyt ovat tapahtumat kuitenkin osottaneet, että keväällä mahdollisesti olisi voitu pelastaa paljon brittiläistä politiikkaa noudatettaessa. Tosin varsinkin ranskalaiset ja japanilaiset viittaavat siihen, että Hankowissa heidän konsessiooninsa ovat saaneet olla rauhassa muka sen vuoksi, että he ovat ajaneet voimakkaampaa politiikkaa kuin Englanti. Tämä luultavasti on ollut syynä miksi nämä valtiot eivät ole yhtyneet niihin periaatteisiin, jotka esitettiin brittiläisessä memorandumissa, joka saatettiin julkisuuteen viime joulukuun 28 p:nä ja joka itse asiassa merkitsee, että Englanti on valmis luopumaan kaikista Kiinan suveriniteettia loukkaavista etuoikeuksista, kun sille ja sen kansalaisille vaan taataan oikeus rauhassa harjoittaa kauppaa. Englantilaiset ovat täysin tietoisia siitä, että päätaistelu tapahtuu toiselta puolen heidän ja muukalaisvihan sokaisemien kiinalaisten natsionalistien välillä ja toiselta puolen heidän ja bolshevikkien välillä. Monet sekoittavat nämä molemmat ainekset toisiinsa ja siten pitävät taistelua selvänä asiana. Englanti taas, ollen täysin tietoinen siitä, että kiinalaiset natsionalistit eivät suinkaan ole kommunisteja, vaan että bolshevikit vaan taidokkaasti käyttävät heidän luonnollista muukalaisvihaansa hyväkseen omien tarkoituksien saavuttamiseksi, koettaa sovittelavan politiikkansa avulla osottaa kiinalaisille natsiona-

listeille, että bolshevikkien väitteissä ei ole perää, vaan että on Kiinalle ja natsionalisteille itselleenkin edullisinta tehdä sovinto Englannin kanssa, samalla saavuttaen takaisin erinäiset edut, jotka aikojen kuluessa kiinalaiset olivat pakotetut luovuttamaan. Viimeiset tapahtumat Hankowissa ovat osottaneet, että bolshevistiset neuvonantajajat, Borodin ja Gallent, ovat tehneet kaikkensa provoseraukseen verenvuodatusta. Kuitenkin englantilaiset, osottaen kerrassaan suuremmissa itsensähillitsemistä, vaikka monet heistä tulivat vaikeasti haavoitetuiksi, eivät kuitenkaan menneet ansaan. Miten pitkälle englantilaiset aikovat kärsivällisyydessään mennä, on vielä vaikeata mainita sanomaan. Kaikki riippuu siitä, osottautuuko Kantonin hallitus sellaiseksi, joka pystyy ylläpitämään kuria ja järjestystä myöskin niissä paikoissa, jotka vanhastaan eivät kuuluneet Kantonin alle, vaan joissa kantonilaisia itse asiassa pidetään ulkomaalaisina. Ja vielä tärkeämpi tekijä on se, pystyvätkö Kantonin hallituksen oikeistolaiset selviämään bolshevistisesta vasemmistosta ja tekemään lopun bolshevikkien vaikutusvallasta. Brittiläisten luopuminen konsessioonista Hankowissa ei merkitse sitä, että ne samalla luopuisivat n.k. sopimus-satamistaan, jotka sijaitsevat meren rannalla. Tosin kantonilaisten julistuksessa sanottiin, että heidän tarkoituksensa on vapauttaa maa kokonaisuudessaan vierasta ulkomaalaisesta aineksesta, mutta ottaen huomioon, että Englannilla on Kiinaan sijoitettu yli 300 milj. punnan edestä pääomia, on hyvinkin luultavaa, että heidänkin myönnytyksillä on rajansa.

Muuten on mielenkiintoista todeta, että tällä hetkellä, lukuunottamatta aivan äärimmäisimpiä vanhoillisia aineksia, on Englannin hallituksella takanaan maan ehdoton enemmistö. M.m. Labour Party, joka on suuressa määrin syyllinen Kiinan tapahtumiin sen kautta, että se hallitusta arvostelevilla julistuksilla on väärin kuvaillut Englannin hallituksen kantaa, on tänään julaistussa julistuksessa ilmoittanut täysin kannattavansa hallituksen nykyistä politiikkaa Kiinassa, Ministeri Saastamoinen kertoi ennen Haagiin lähtönsä MacDonaldin menneen niinkin pitkälle puheissaan, että hän oli täysin asettunut voi-

makkaamman toiminnan kannalle. Tämä sisäisen rintaman vahvistuminen Englannissa tulee tietysti antamaan suurempaa tehoa Englannin edustajien toiminnalle Kiinassakin. Kiinassa olevat englantilaiset ovat olleet hyvin tyytymättömiä Englannin hallituksen rauhanpolitiikkaan ja vaatineet aktiivista toimintaa, mutta kuten ylläolevastakin käy selville, tuloksetta.

Yleensä luullaan, että se seikka, että Foreign Officen memorandumissa esitetty politiikka ei tullut hyväksytyksi Ranskassa, Italiassa ja Japanissa, olisi ollut hirveä isku Englannille. Että näin tulisi käymään, aavistettiin kyllä Foreign Officessa, minkävuoksi memorandumit juliaistiinkin ennenkuin kaikki vastaukset olivat ennättäneet saapua. Jo pitemmän aikaa on Englannin ja Ranskan politiikkaa Kaukaisessa Idässä kulkenut eri suuntiin, johtuen tästä m.m. siitä, että näillä maille on erilaisia etuja valvottavinaan. Englannilla puhtaasti taloudellisia intressejä, kun taas Ranskalla on suoranaisia alueellisia intressejä. Tällä tarkoitan Ranskan pyrkimystä laajentaa Indo-Kiinan aluetta pohjoiseenpäin Kiinan kustannuksella. Samoin on laita Japanin kanssa, jossa suhteessa edut ovat olleet hyvin suuressa määrin ristiriitaisia. Japaniin nähden valittavat englantilaiset kyllä liittosopimuksen irtisanomista, ei senvuoksi etteivätkö he käsittä, että etujen vastakkaisuus olisi siihen johtanut enemmän tai myöhemmin, vaan senvuoksi, että he olisivat toivoneet Japanin sen irtisanoneen, jolloin Englannin asema Japaniin nähden olisi ollut parempi. Nyt sensijaan japanilaiset tuntevat itsensä loukatuiksi. Ja hehän ovat tunnettuja siitä, etteivät he koskaan unohda loukkausta ennenkuin he ovat sen kostaneet. Venäjällähän on myöskin alueintressejä ja varsin laajojakin valvottavinaan, lukuunottamatta n.k. "maailmanvallankumouksellisia" intressejä. Kun ottaa kaikki nämä seikat huomioon ja kun lisäksi toteaa näiden muiden konsessioonien rauhan jättämisen ja viime aikoina merkillisesti muuttuneen Ranskan politiikan, tulee kysyneeksi, mitä kaikkea on tämän takana. Onko tässä suurempikin panos pelissä kuin päältäpäin katsoen näyttää? Tämä kaikkihan on vaan arveluita. Merkillisintä on, että englantilaiset ovat viime aikoina olleet varsin hermostuneita Rans-

kan suhteen, ei ainoastaan sen johdosta, että siellä väitetään Briandin tekevän kaikkensa lähestyäkseen Venäjää, vaan lisäksi, -niin väitetään - koska Saksa on saavuttanut suuremman vaikutusvallan Parisissa kuin Englanti mielellään näkisi. Sanotaan että juuri Seydoux'n ero johtui siitä painostuksesta, jonka alaisena hän oli, kun hän ei tahtonut hyväksyä Briandin politiikkaa. Olen nähnyt kirjeen, jonka Seydoux kirjoitti eräällä vaikutusvaltaisella englantilaisella sanomalehtimiehelle eronsa jälkeen, jossa hän sanoo, että hänet "puristettiin Quai d'Orsaysta ulos." Englantilaiset sanovat, etteivät he vielä ainakaan ole valmiita luovuttamaan "hyvän haltiattaren" asemaa Ranskassa saksalaisille ja että heillä kyllä vielä on keinoja (Locarno), joilla he pitävät ranskalaiset kurissa.

Mutta mielenkiintoisin seikka Kiinan tapahtumissa on, että tuloksena ilmeisesti tulee olemaan suurempi englantilais-amerikkalainen lähentyminen kuin koskaan ennen. Varsin tyypillinen seikkahan on tunnetun sanomalehtikuninkaan Hearst'in uskettain julkaisema kirje englantia puhuvien kansojen liitosta. Lisäksi, vaikkakin ankaroina kilpailijoina, on mainitulla mailla aivan samanlaiset edut valvottavinaan Kiinassa ja yleensä Tyynen Valtameren ympärillä. Toivottaessani joku päivä sitten onnea uudelle vuodelle eräälle Foreign Officea lähellä olevalle suurlehden toimittajalle ja siirtyessäni keskustelemaan mitä tuleva vuosi mahdollisesti voisi tuoda mukanaan, sanoi hän voivansa melko varmasti vakuuttaa, että huomattavin tapahtuma tulee olemaan Yhdysvaltain ja Englannin välillä käytävät neuvottelut jotka koskevat Tyynen Valtameren kysymyksiä.

Jos bolshevikit Kiinassa perivät voiton poliittisessa köydenvedossa, on vaikeata mennä sanomaan, minkälaiset seuraukset tästä tulevat olemaan varsinkin Englannin aasialaisissa alueissa. Hyvin mahdollista on, että tämä tulee johtamaan siihen, että Englanti virallisesti tunnustaa sen seikan tapahtuneeksi, mikä itse asiassa on jo tapahtunut ja se on se, että Englannin ja Venäjän välillä on itse asiassa sota. Tämä seikka olisi sellainen, joka epäilemättömästi

selventäisi tilannetta. Tosin "diehardit" nyt jo vaativat välien
katkaisemista senvuoksi, että Venäjä harjoittaa kauppasopimuksen
vastaista propagandaa, ^{mutta} Chamberlain ei ole kuitenkaan tahtonut tätä
askelta ottaa vielä senvuoksi, että se antaisi oppositsionille muka-
van kiihoitusaseen, senlisäksi vaikeuttaisi informatsioonien hankki-
mista tilanteesta Venäjällä ja mahdollisesti myöskin heikentäisi
Venäjän reunamilla sijaitsevien valtioiden asemaa, joka ei ole Eng-
lannin etujen mukaista. Mutta jos kehitys luonnollisesti veisi vä-
lien täydelliseen rikkoutumiseen, silloin kun hallituksella on koko
kansa tukenaan, luulenpa, että Chamberlain olisi tästä tyytyväinen,
sillä - kuten sanottu - se selventäisi huomattavasti tilannetta ja
tekisi neuvottelujen alottamisen alusta alkaen mahdolliseksi, mikä
olisi helpompaa kuin paikkaustyö, jota vaikeuttaa aikaisemmin sol-
mittu epätäydellinen ja tehoton kauppasopimus.

Lontoossa, tammikuun 7 päivänä 1927.

Chargé d'Affaires a.i.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C7.

ASIA: _____

U.a. Asiamiehitoje Erken raportti no 2.
Lontoo.

10/1 1927.

EE/SS.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

N° 61

ULKOASIAINMINISTERIÖ

4 260 Sac. 27

10/2-27

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,

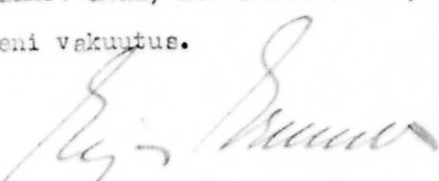
S.W.5.

Tammikuun 10 p:nä 1927.

Herra Ministeri,

Ohellisena saan kunnioittaen
lähettää raporttini n:o 2, joka käsittelee
Sisäoliittista tilannetta Englannissa.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri,
suurimman kunnioitukseni vakuutus.

Chargé d'Affaires a.i.

Herra Ulkoasiainministeri,
Professori Väinö Voionmaa,
Helsinki.

Raportti n:o 2.

Sisäpoliittisesta tilanteesta

Englannissa.

4 260 Dec. 1927
Kuten tunnettu on nykyinen

konservatiivinen hallitus ollut vallassa aina sykeystä 1924 saakka, jolloin se ennenkuulumattomalla tavalla voitti Labour Party'n yleisissä poliittisissa vaaleissa. Jo syksyllä 1925 alettiin puhua, varsinkin oppositioonin keskuudessa, että uudet vaalit olisivat tulossa. Vedottiin siihen, että hallituksella ei ollut valtuuksia äänestäjiltään selvittää siksi suurta kysymystä kuin esim. kivihiihilakko oli, puhumattakaan muista, joista ei ollut tietoa vaalien aikana. Vielä voimakkaimmiksi tulivat huhut suurlakon jälkeen, jolloin hallituksen kannattajat taas väittivät uusien vaalien lähestyvän. Heidän kannaltaan olisi ollutkin edullisinta julistaa uudet vaalit viime kevätkesällä, sillä siksi kyllästynyt oli koko maa silloin Trade Unionien hommiin. Hallitus ei kuitenkaan ole tuntenut minkäänlaista erikoista kutsumusta lähteä vaalitaisteluun, vaan haluaa se ensin toteuttaa ohjelmansa pääkohdat ainakin. Tämän tärkein kohta koskee n.k. Imperial Preference'a, s.t.s. tullisuoja ja etuisuuseroita valtakunnan omille tuotteille. Tämä politiikka tulee käytännössä v. 1927 varsinaisesti kantamaan hedelmää, kun v. 1926 Valtakunnan konferenssin päätökset ja ponnit toteutetaan kaikessa laajuudessaan. Myöskin haluaa hallitus aikaansaada muutoksia Trade Unioneja koskevaan lainsäädäntöön. Tästä tulee lähetystä eri raportissa tekemään selkoa siinä määrin kuin se nyt on mahdollista. Kysymys on nimitään vielä valmistelun alaisena, mutta lakiehdotus tullee jätettäväksi Parlamentille helmikuussa. Muut ohjelman kohdat koskevat muu-
tosta työttömyysvakuutuksessa j.n.e.

Yleensä myönnetään, että nykyinen hallitus on ulkopoliitikassa ollut erittäin menestyksellinen. Sisäpolitiikassa ei se ole voinut kehua onnistuneensa yhtä hyvin. Yleisesti tunnustetaan myös, että esim. hiiliriidassa oli paljon varsinkin hiilimiesten johtajien Cook'in ja Smithin syytä, mutta toiselta puolen ollaan yhtä yksimielisiä siitä, että hallitus ei ole käyttänyt valtaansa tämän kysy-

myksen ratkaisemiseksi kyllin tehokkaalla tavalla. Teollisuusriitaisuuksien tuloksena on tietysti ollut, että maan koko taloudellinen elämä on joutunut hyvin suuressa määrin kärsimään joskaen ei kuitenkaan niin hirvittäväällä tavalla kuin pessimistit ennustivat. Joka tapauksessa kuluneen vuoden tapahtumat tulevat tuntumaan kohoavissa veroissa ja pienentyneissä tuloissa. Nämä seikat ovat tietysti antaneet erinomaisen agitatio-keidon oppositioonille, sekä Labour Party'ille että liberaaleille.

Mitä ensiksi liberaaleihin tulee on aivan väärin luulla, että heidän aikansa Englannissa olisi ohi. Päinvastoin nyt kun puolueessa on saatu jonkinlainen sisäinen rauha on myöskin työskentely ollut hyvin tehokasta ja tulokset epäilemättä tulevat pian näkyviin.

Mitä taas Labour Party'iin tulee, on se epäilemättä voittanut uusia kannattajia itselleen, vaikka sen voitot ovat vielä varsin epävarmaa laatua kuten MacDonald itse lausui äskettäin Socialist Review'ssä. Hän tarkoittaa sitä, että monet niistä, jotka äskettäin täytevaaleissa ovat äänestäneet Labour Party'a, ovat sen tehneet satunnaisten olosuhteiden vaikutuksesta. Tämä lausunto johtuu äskeisestä Smethwickin täytevaalista, jolloin eronneen Labour-edustajan tilalle valittiin Oswald Mosley, joka korotti Labour'in enemmistöä n. 3000 äänellä. Sanotaan yleisesti, että konservatiivien äänimäärän vähentyminen suureksi osaksi johtui siitä, että heidän edustajaansa kannatti n.s. keltainen lehdistö, joka käytti Englannin oloihin nähden varsin likaisia keinoja. Taistelu ei ollut fair play. Toiselta puolen jos tahtoo olla puolueeton ei voi kieltää sitä seikkaa, että konservatiivien edustajat varsinkin Hullissa ja Smethwickissä olivat sen kautta handikapeerattuja, että he eivät saaneet vapaasti esiintyä, vaan että heidän puhetilaisuuksiinsa saapui paljon huligaaniainesta, jotka tekivät kaiken kuulemisen mahdottomaksi.

On olemassa eräs toinen seikka, joka tulee vastaisuudessa olemaan varsin huomattava tekijä juuri Labour Party'ssa ja josta sen tulevaisuus riippuu. Yleisesti ei ole tunnettua, että puolueessa vallitsee tällä hetkellä hyvin katkera mieliala varsinkin vasemman (kommunistisen) ja oikean (sosialidemokraattisen) siiven välillä. Vasem-

misto johti puolueen johdosta riippumatta ja Trade Unionien neuvoston (jossa vasemmistolla oli huomattava vaikutus) kautta hiilitaistelua. Oikea siipi väittää, että vasemmiston kykenemättömän johdon avulla työläiset kärsivät tappion. Vasen siipi taasen väittää, että oikea siipi petti työläisten asian. Lähiviikkoina tullaan puolueen keskuudessa panemaan toimeen tutkimus, jonka tulokset voivat olla varsin pitkälle kantavia. Nyt jo käyvät laineet verrattain korkeina. Tämän kaiken takana on itse asiassa hyvin syvä erimielisyys keinoista, jotka luultavasti tekee vaikeaksi yhteistyön ylläpitämisen puolueen eri ryhmien välillä.

MacDonald kutsuu itseään teollisuusrauhan apostoliksi (Socialist Review, tammik. 1927). Hän uskoo, että sosialismin oppeja ei voida toteuttaa muutoin kuin rauhan vallitessa. Luokkasodan avulla hän ei usko, että huomispäivän yhteiskunta voidaan luoda. Hän uskoo Parlamenttiin keinona uuden systeemin luomiseksi. Hänen työnsä on hidasta ja tyytyy hän pieniinkin voittoihin kerrallaan kun ne vain johtavat kohti sosialistisia ideaaleja. Vasemman siiven johtaja Gallacher ja kommunistit taasen arvelevat, että kapitalismi luo nopeammin yhteiskunnallisia problemeja kuin Parlamentti (vaikka siellä olisikin Labour Party'lla majoriteetti) pystyy ratkaisemaan. Tästä johtuu eri luokkien yhteenotto ja koko nykyisen systeemin perikato. Tällöin on luokkatietoisien köyhälistön otettava valta käsiinsä, diktatuuri, ja perustettava sosialistinen valtio, jonka kansalaisille, joilla nyt on vain luokkatietoisuus on opetettava tietoisuus kommunismista. Näiden molempien ryhmien välillä on James Maxton, M.P., jota pidetään yhtenä työväen liikkeen vahvana miehenä ja joka kilpailee Wheatley'n kanssa tulevasta johtaja-asemasta. Viimeksimainitusta ei muuten voi vielä mennä sanomaan mikä hänen kantansa tulee lopulta olemaan, sillä tähän saakka on hän varovaisesti koettanut pysyä suuntataistelusta niin paljon erillään kuin mahdollista. Kuitenkin tuntuu siltä kuin olisi hän varsin lähellä Maxtonia, jonka kanta on seuraava:

(New Leader, tammik. 7, 1927). Poliittinen valta on hankittava parlamenttaarista tietä, valta teollisuudessa voimistuttamalla Trade

Unioneja ja taloudellinen valta osuustoimintaliikkeen avulla. Nämä kolme valtaa on yhdistettävä ja organisoitava. Niihin on luotava val-lankumouksellinen eikä gradualistinen henki. Tällaisen yhdistyneen liik-keen tueksi on koetettava saada massojen innostus. Tällöin on mahdol-lista valitun kansalliskokouksen avulla saada tarpeelliset muutokset lainsäädäntöteitse; tällöin on myöskin mahdollista normaalisen jär-jestysvallan avulla jota tukee työläisten järjestöt kukistaa kaikki kapinayritykset (?); tällöin on mahdollista luoda pysyväinen sosialis-tinen tilanne maassa nopeammin kuin millään muulla keinolla.

Olen tahtonut selostaa näitä eri ryhmiä tarkemmin kuin aikaisem-min, sillä ne ovat selvemmin nähtävissä nyt kuin esim. vuosi sitten ja yleensä hiililakon aikana, jolloin erilliset ryhmät eivät tahtoneet hajoittaa rintamaa. Nyt on tilanne kuitenkin sellainen, että jollei jotakin ulkonaista seikkaa tapahdu, joka pakottaisi nämä eri ryhmät jälleen saman katon alle tulee puolueessa tapahtumaan selvä pesäero. Labour Party'a uhkaa muuten sama kohtalo kuin liberaalejakin, jollei se ajoissa ymmärrä tehdä valitsijoilleen selväksi mihinkä se oikeastaan pyrkii.

Tilanne ei ole, kuten jo aikaisemmin sanoin, varsin edullinen myöskään konservatiiveille. Mielenkiinnon vuoksi mainittakoon tässä, että viimeisten yleisten poliittisten vaalien jälkeen on maassa toi-mitettu 24 "taistelutua" täytevaalia, joissa eri puolueet ovat saaneet ääniä seuraavalla tavalla.

	Täytevaalit.	Viimeiset yleiset vaalit.
Konservatiivit	247,188	345,546
Liberaalit	169,582	163,422
Labour	243,566	225,038.

Näistä numeroista käy ilmi mihin suuntaan virta on liikkumassa.

Kuten tunnettua vaihtuvat hallitukset Englannissa samalla kuin Parlamentit vaihtuvat. Nykyään kun tietää millainen ennenkuulumaton enemmistö konservatiiveilla on Parlamentissa, ei ole olemassa kovin-kaan suuria mahdollisuuksia, että se saisi epäluottamuslauseen. Myöskään ei ole mitään toiveita jos asioita katseltaisiin vanhalta nä-

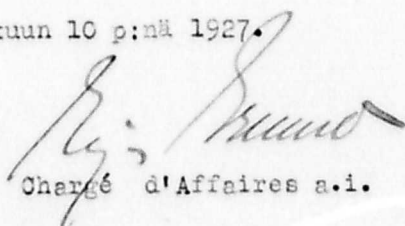
kökulmalta, että nykyinen hallitus vapaaehtoisesti lähtisi ennaikojaan, vaan että se vanhan hyvän tavan mukaisesti istuu 7-8 vuotta. Kuitenkin ovat olot Englannissa muuttuneet huomattavalla tavalla sodan jälkeen. Kehitys kulkee täälläkin nopeampaan kuin ennen ja olot muuttuvat sen mukaan. On varsin laajalle levinnyt konservatiivienkin keskuudessa se käsitys, että hallituksen ei tulisi istua loppuun saakka eli siksi kunnes se mätännee itsestään, vaan että sen on kun se on suorittanut viimeisissä vaaleissa lupaamansa työn ja kun yleensä on tapahtunut seikkoja, joita varten vaaleissa se ei saanut valtuuksia, olisi sen vedottava valitsijoihinsa uudelleen. Myöskin arvellaan, että nykyiseen järjestelmään olisi tehtävä muutos siihen suuntaan, että vaalit tapahtuisivat useammin kuin tähän saakka. Joka tapauksessa on olemassa melko varmoja merkkejä siitä, että vuosi 1928 tuo mukanaan uudet vaalit. Mihinkä aikaan vuodesta ne tulevat tapahtumaan riippuu monesta seikasta. Ehkä vaikuttavin tekijä on hyvä taloudellinen vuosi 1927. Nyt nimittäin yleisesti toivotaan, että vihdoinkin päästäisiin niistä vaikeista oloista, jotka ovat olleet vallalla sodan jälkeen kunnolliseen työhön käsiksi. Jos tämä todellakin sattuu tänä vuodeksi ja konservatiivinen hallitus voi ehdottaa veroja alennettavaksi v. 1928 tulee se olemaan erittäin huomattava valtti sen käsissä, joka myöskin tekee mahdolliseksi, että se valitsee tämän muokan ajankohdan, jolloin Parlamentti hajoitetaan. Monet seikat viittaavat parempaan aikaan. Euroopassa tilanne yhä rauhoittuu ja elämä palaa normaaliin uomiinsa. / Emämaan ja sen osien välillä tulee taloudellinen elämä olemaan vilkkaampi kuin koskaan ennen. Teollisuudessa ei ole lähiaikoina odotettavissa työtaisteluja siitä yksinkertaisesta syystä, että hiilitaistelun vaikutuksesta Trade Unionien kassat ovat tyhjät ja useimmissa tapauksissa huikaisesti velkaantuneita. Ne eivät myöskään voi lähiaikoina odottaa tarpeeksi tehokasta apua muista maista.

Kuta enemmän käsitys vahvistuu vaaleista sitä enemmän saadaan odottaa mielenkiintoisia ryhmityksiä lehdistön keskuudessa. Sanomalehdistö Englannissa merkitsee enemmän kuin missään muualla. Sano-

taan nyt jo että tunnettu lehtikuningas Beaverbrook olisi tarjonnut apuaan Lloyd George'lle, joka menetti äskettäin lehtensä (Daily Chronicle) Lord Readingille, Intian entiselle varakuninkaalle, liberaali hänkin, mutta kuuluen toiseen ryhmään puolueessa kuin Lloyd George. Sanotaan Labour Party'n myöskin hommaavan omaa suurempaa lehteä. Tämän homman takana olisivat MacDonald ja Mosley. Suurlehden perustaminen vaatii kuitenkin sellaisia päähomia, että on epätietoista mitenkä tämä yritys tulee onnistumaan.

On tietysti mahdotonta mennä sanomaan ennenkuin on tietoa millaisissa olosuhteissa vaalit toimitetaan mitenkä ne menevät. Kuitenkin ollaan verrattain yksimielisiä siitä, että konservatiivien suunnaton majoriteetti, jonka he suureksi osaksi saivat liberaalien avulla, tulee huomattavasti vähenemään. Tuleeko vähennys olemaan niin suuri, että he menettävät ehdottoman enemmistönä on mahdotonta sanoa. Tässä tapauksessa ei mikään puolue tulisi silloin sitä saamaan, vaan liberaalinen puolue tulisi olemaan se, josta hallituspuolue tulee olemaan riippuvainen. Jos Lloyd George silloin on sen johdossa saamme kai nähdä jälleen Labour hallituksen. Tämä kaikki on tietysti tällä hetkellä vain arveluita.

Lontoossa, tammikuun 10 p:nä 1927.

Chargé d'Affaires a.i.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C7.

ASIA: _____

*V. a. Asiamiehitys Eriksen raportti no 3,
Lontoo.*

30/3 1927

EE/88

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

N° 835.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		2, MORETON GARDENS, SOUTH KENSINGTON, S. W. 5.
19 262 Suo. D. 1. 27		
5/4-27	5	Liit. Maalisk. 30 p:nä 1927.
5	C7	

Herra Ministeri,

Ohellisena lähettän kunnioittaen raporttini

n:o 3, jossa käsittelen

Kahta täytevaalia Englannissa.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, suurimman

kunnioitukseni vakuutus.

Ry. J. J. J.
Chargé d'Affaires a.i.

Herra Ulkoasiainministeri,

Professori Vainö Voionmaa,

Helsinki.

Legation de Finlande

13 262 Se. 27

Chargé d'Affaires a.i.:n raportti n:o 3.

5/3-27

OSASTO

ASIA

Kaksi täytevaalia.

5. C2

Maaliskuun lopussa on Englannissa ollut kaksi täytevaalia, jotka tuloksiinsa nähden ovat olleet tavallista suuremmasta merkityksestä ja antavat tilaisuuden tehdä varsin mielenkiintoisia huomiota tilanteesta maassa. T.k. 23 p:nä oli Leith'issä Skotalannissa täytevaali sen aukon täyttämiseksi, joka syntyi kun liberaalinen sihenastinen edustaja, kapteeni Wedgwood Benn siirtyi Labour Party'in kun hän katsoi, että hänen mielipiteensä olivat lähempänä tätä kuin liberaaleja. Englantilaisen tavan mukaan asetti hän paikkansa käytettäväksi. Leith'issä syntyi varsin kiivas vaalitaistelu ja yleensä odotettiin, että Labour Party tulisi voittamaan siitä huolimatta, että paikkakunnalla oli varsin voimakas liberaalinen kannatus ja kun lisäksi konservatiivit, joilla ei ollut mahdollisuutta asettivat oman ehdokkaansa siten rajoittaen antisosialistien länniä. Kaiken lisäksi oli liberaalien uusi ehdokas tällä -Englannista ja täysin tuntematon Skotalannissa. Vaalitaistelua häytti vielä lisäksi se, että kommunistit ja Labour Partyn vasemmistoaineokset harjoittivat häikäilemättömyyden toisten kokousten ja puhetilaisuuksien häiritsemistä ja suoranaisia uhkauksia. Kaikesta huolimatta voittivat liberaalit ja heidän edustajansa Mr. E.A. Brown tuli valituksi pienellä enemmistöllä. Eivät edes kapt. Wedgwood Bennin Labourille viemät äänet pystyneet tulosta muuttamaan.

Toiset täytevaalit oli Lontoossa ja sen lähimmässä osassa, Southwarkissa. Tällä taas oli vaali aiheutunut siitä, että Labour Party'n sikäläinen edustaja parlamentissa ei ollut hyväksynyt puolueen enemmistön politiikkaa Kiinan kysymyksessä, minkä vuoksi hän siirtyi riippumattomaksi edustajaksi. Hän kuitenkin joutui painostuksen alaiseksi ja asetti hän silloin myös paikkansa täytettäväksi. Ehdokkaina oli liberaaleilla heidän vanha ehdokkaansa Mr. E.A. Strauss, tehtailija, Labourilla Mr. G. Isaacs, joka kuului puolueen lähimmäiseen vasemmistoon, ollen hyvin lähellä kommunisteja. Tri Haden Guest oli riippumaton ehdokas ja ilmoittivat konservatiivit kannattavansa häntä ja pe-

ruuttivat oman ehdokkaansa. Konservatiivien kannatus ilmeisesti tappoi kaikki tri Guestin mahdollisuudet. Jos vaalitaistelu Leith'issä oli ollut kova ei sitä voi verratakaan Southwarkiin, jossa se toisinaan sai varsin ruman leiman. Kommunistit joka iltapäivä suorastaan tulvivat vaaliseudulle kulkien talosta taloon uhaten ja häiriten vaalipuhujia ja useasti tehden kokoukset suorastaan mahdottomiksi. Jopa he menivät niin pitkälle, että he menivät taloihin, joitten ikkunoissa kehoitettiin äänestämään vastaehdokkaita ja uhkasivat väkivallalla. Ei ollut ollenkaan kummeksuttavaa tämän jälkeen, että liberaalien ehdokas oli ainoa, jonka äänimäärä kasvoi ja voitti, kun sen sijaan muitten ja varsinkin Labour Partyn edustajien äänimäärä meni tavallista huomattavammalla tavalla alaspäin. Vaalitaistelun kiivaudesta huolimatta oli äänestäjiä vain 65 % johtuen tämä suurimmaksi osaksi siitä, että varsinkin Labour Partyn äänestäjät pysyivät uskollisina puolueelleen, eivät kuitenkaan tahtoneet antaa ääniänsä puolikommunistille. Kommunistien tulevasta komennuksesta, jos he pääsisivät valtaan, he saivat vaalitaistelun aikana aavistusta.

Vaalien jälkeen on tietysti lehdistössä ollut kirjoituksia tulvillaan ja ovat konservatiivit koettaneet vähentää liberaalien voittojen merkitystä ja painostaneet ennen kaikkea, että tappion ^{on/}kärsinyt Labour Party, sillä konservatiiveilla ei kummassakaan ollut suuria mahdollisuuksia. Labour Party taas koettaa salata nolouttaan sanomalla, että tarvitsevat liberaalitkin jonkun verran ilmaa voidakseen elää. Liberaalit taas liioittelevat voittojensa merkitystä puhuen jo siitä suuresta vaalivoitosta, jonka he tulevat saamaan ensi yleisvaaleissa.

Tässä niin kuin kaikessa muussakin lienee keskitie oikein. Ei ole kiellettävissä, etteivätkö liberaalit ole viime aikoina osottaneet suurempaa ja johdonmukaisempaa toimintaa kuin muut puolueet. He ovat lisäksi vihdoin monien ristiriitaisuuksien jälkeen saavuttaneet sisäisen rauhan, jota ilman puolue ei tietystikään voi menestyksellisesti toimia. Kuitenkin on merkittävää se, että aivan muutamassa kuukaudessa on suunnan muutos tapahtunut heidän hyväkseen ja tähän on syyt löydettävissä muualta..

Tämän vuoden alussa selostin erässä raportissani sisäistä tilannetta Englannissa, huomauttaen silloin jo liberaalien mahdolli-

suuksista kuitenkin painostamalla sitä seikkaa, että paljon tulee riippumaan heistä itsestään. Huomautin samalla siitä, ~~XXXX~~ miten konservatiivit olivat suuremmassa suosiossa kuin mikään puolue koskaan on ollut tässä maassa heti suurlakon jälkeen ja mitenkä he vähitellen, osaksi omien varomattomuksiensa mutta suureksi osaksi suorastaan heistä riippumattomien tapahtumain vuoksi, ovat menettäneet vaikutusvaltaansa. Lisäksi kerroin mitenkä Labour Party kaikkialla maassa voitti alaa konservatiivien kustannuksella ja sen vuoksi myöskin että se oli noudattanut onnellista taktiikkaa sisäpolitiikassa. Ulkopolitiikka on sen sijaan ollut sen kompastuskivi ja tämä taktikoiminen ei ole ollut menestyksellinen kun on oltu tekemisissä ja riippuvaisia ulkovalloista. Niin nytkin on Kiinan politiikka osottautunut yhdessä Venäjän kysymyksen kanssa siksi, johon täkäläiset sosialistit ovat kompastuneet. Varsinkin viimeaikaiset tapahtumat Kiinassa ovat osottaneet, että hallitus oli oikeassa lähettäessään sotavoimia Kiinaan suojelemaan omien kansalaistensa henkeä ja omaisuutta siellä missä paikalliset viranomaiset eivät siihen ole pystyneet. Kuten lähetystö aikanaan ilmoitti, asettui MacDonald samalle kannalle alussa kuin hallituskin. Sitten hän vähitellen ilmeisestikin puolueen vasemmistoainesten pakotuksesta on siirtynyt yhä enemmän pois päin alkuaan omaksumaltaan kannalta. Johtajasta on tullut johdettu. On suorastaan kääntämätöntä, mitenkä juuri Labour Party, joka aina on pyrkinyt tai sanonut pyrkivänsä ~~ajamaan~~ suojelemaan sorrettujen henkeä ainakin, ei katso voivansa kannattaa toimenpiteitä, jotka tarkoittavat omien kansalaisten suojelemista. Heidän motiivinsa on ollut, että pitää neuvotella ja sopia kantonilaisten kanssa ja poistaa kaikki kon-sessionit ja settlementit. Ja kuitenkin he tietävät, että nykyinen hallitus on aina viime keväästä lähtien ollut sitä mieltä, että se on valmis tekemään sovinnon kantonilaisten kanssa luopumalla erikoikeuksistaan. Ainoa mitä hallitus on vaatinut, on ollut, että sen alamaisille taataan henki ja omaisuus ja ettei sitä väkivallalla pakoteta sellaisen sopimuksen tekoon johon se vapaaehtoisesti on halukas. Ei voi muuten selittää Labour

Partyn Kiinan-politiikkaa kuin sillä tavalla, että äärimmäiset ainekset vähitellen ovat päässeet tunkeutumaan johtaviin paikkoihin ja ovat sellaisessa asemassa, että he pystyvät harjoittamaan riittävää painostusta. Tällä en tahdo sanoa, että puhtaat kommunistit olisivat päässeet valtaan, sillä hehän ovat ainakin muodollisesti erotettu. Mutta puolueessa on alaryhmiä, jotka itse asiassa ovat kommunisteja, joskin he käyttävät toisia nimityksiä. Tällaisista mainittakoon Lansburyn ryhmä, Independent Labour Party ja Hicksin ryhmä, jotka ovat huomattavimmat. Muita vivahduksia on vielä olemassa, mutta riittänevät nämä esimerkit jo osottamaan, miten suuri hajaannus puolueessa on. Oli suuri erehdys että selvää pesieroa puolueessa ei tapahtunut heti suurlakon jälkeen, jolloin äärimmäisten aineiden politiikka oli saanut tuomionsa. Viivyttelemällä pesieroa joutuu puolue ilmeisesti huomattavasti kärsimään, kuten jo kaksi viimeistä täytevaalia varottavasti ovat osottaneet.

Ei ole epäilystäkään siitä, etteikö hallituksen Kiinan-politiikalla ole takanaan maan ehdoton enemmistö. Kuitenkaan ei yksinomaan Kiinan kysymys ole pystynyt pysyttämään konservatiivien kannattajissa innostusta yllä. Kotimaiset tapahtumat sellaiset kuin suurlakko, kivihiililakko ja niistä johtuva lamaannustila teollisuudessa ja kaupassa, jotka kaikki ovat olleet riippumattomia hallituksen omasta tahdosta, ovat tuottaneet hallitukselle vaikeuksia, jotka ovat aikaansaaneet, että se ei ole voinut täyttää erinäisiä lupauksia kuten tulo- ja menoarvion pienentämistä, veron vähentämistä j.n.e. Myöskin se seikka, että hallituksen omassa keskuudessa on ollut paljon erimielisyyttä monessa tärkeässä kysymyksessä, on vaikuttanut laumauttavasti sen kannattajiin. Aivan tyypillinen on ollut se erimielisyys, joka on ollut vallalla hallituksen jäsenten keskuudessa Venäjän-politiikkaan ja sen yhteydessä kommunisteihin nähden.

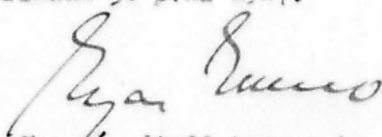
Kun ottaa huomioon nämä seikat, niin ei ole kumma, jos vähitellen se osa valitsijoista, joka vaaleissa muodostaa epävarman ja siirtyvän osan ja siis samalla ratkaisevan, että nämä jossain määrin alkavat kääntää katseensa jälleen liberaaleihin, jotka eivät ole suoranaisesti ottaneet osaa sekä konservatiivien että Labour Partyn hommiin.

Valitsijoiden suuri massa haluaa ennenkaikkea rauhaa eikä se pidä konservatiivien oikean siiven liiotellusta punaisen värin vaaran maalaamisesta silloin kun se vaistomaisesti tuntee, että on kyllin terve sitä vastustamaan itsekin. Se ei liioin sympatiseeraa Labour Partyn väkivaltaisen politiikan ja esiintymisen kanssa. Ei mikään ole normaalille englantilaiselle sen vierampaa kuin huli-ganismi.

Kuten Times tänään pääkirjoituksessaan sanoo, on selvää, että suuri keskijoukko, jolla ei ole mitään erikoista vihamielisyyttä mutta sen sijaan on kyllästynyt konservatismiin, mutta jolla varmasti ei ole mitään rakkautta sosialismiin, tulee äänestämään liberaaleja, jotka ovat takeena siitä, ettei mitään uhka-politiikkaa harjoiteta kuitenkaan ollenkaan ajattelematta sitä, että tämä puolue jälleen päästettäisiin valtaan. "Tämä ei ole mikään luonnoton asioidenkulku, mutta sillä voi olla sellaiset seuraukset, jota ne eivät näe eikä toivo jotka sen ovat valinneet."

Ensi kuun 2 ja 4 p:nä on Englannissa kunnallisvaalit, jotka voivat tarjota erinäisiä mielenkiintoisia seikkoja huomio-on-otettavaksi. Muuten voi olla hyvinkin mahdollista, että jos veronmaksajat ottavat yhtä laimeasti osaa kuin tähänkin saakka, voivat sosialistit saada joitakin voittoja.

Lontoossa, maaliskuun 30 p:nä 1927.

Chargé d'Affaires a.i.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C7.

ASIA: _____

V. a. Asianhoitaja Erkon raportti no 4.

Lontoo

1/4 1927.

EE/SS

SUOMEN LÄHETYSTÖ
LONTOOSSA

N° 454

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
14/262 Sal. D. 127		
7/4-27	to	LII.
AMMÄ	OSASTO	ASIA
5	C7	

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,
S.W. 5.

Huhtikuun 1 p:nä 1927.

Herra Ministeri,

Ohellisena lähettän kunnioittaen raporttini
n:o 4, jossa käsittelen

Labour Partyä.

Ottakaa vastaan, Herra Ministeri, suurimman
kunnioitukseni vakuutus.

Rigis Basso
Chargé d'affaires a.i.

Herra Ulkoasiainministeri
Professori Väinö Voionmaa,
Helsinki.

Raportti n:o 4.

Labour Party.

9/4-27

10

Lontoo, 1.4.27.

PÄIVÄ

OSASTO

ASIA

5

C7

Viime raportissani jo viittasin siihen kehitykseen ja hajaantumukseen, joka on havaittavissa Labour Partyssa. Jo pitemmän aikaa on tämä ollut huomattavissa ulkoapain asioita tarkastelevälle. Askettiin on tapahtunut muutos, joka on hyvin kuvaava tilanteelle ja josta lienee syytä tehdä selkoa kun se koskee puoluetta, joka muodostaa virallisen oppositiorin ja jonka ajatellaan muodostavan hallituksen siinä tapauksessa, että nykyinen tulee eroamaan (mikä mahdollisuus tällä hetkellä vielä on varsin kaukainen).

Jo pitemmän aikaa on Labour-piireissä vakavasti keskusteltu siitä mahdollisuudesta, että MacDonald luopuisi kokonaan poliittisesta elämästä. (Hänen terveytensäkin on ollut varsin huono viime aikoina). Myöskin on puhuttu siitä, että hän ei kokonaan luopuisi politiikasta vaan jättäisi puolueen johdon toisiin käsiin. Huhu on saanut suurempaa voimaa sen kautta, että Labour Partyn voimamies, John Wheatley, joka viime Labour-hallituksessa oli terveysministerinä, on siirtynyt etupenkistä takapenkkiin. Tämä merkitsee sitä, että hän ei enää katso kuuluvansa puolueen johtomiehiin eikä kannata puolueen enemmistön politiikkaa vaan on siirtynyt puolueen vasemmistoon (Clyde-ryhmään), joka vielä tällä hetkellä on vähemmistössä, mutta joka on osottanut tavallista suurempaa tarmoa viime aikoina.

Wheatley'n ottamaa askelta on odotettu jo kauan aikaa. On tiedetty hänen pitemmän aikaa vastustaneen MacDonaldin politiikkaa ja tukeneen skotlantilaista vasemmistoryhmää puolueessa. Hän on ollut vahvin MacDonaldin kilpailijoista. Sanotaan hänellä olevan aika suuren kannatuksen puolueessa, joka on vain vahvistunut viimeisten kahden vaalitappion jälkeen. Kummallista kyllä syytetään MacDonaldia näistä puolueessa. Lienee tässä yhteydessä mielenkiintoista selostaa mitä eräs porvarillisista lehdistä sanoo Wheatley'stä ja hänen ominaisuuksistaan: "Mr. Wheatley on ehkä voimakkain brittiläisen politiikan vasemman siiven miehistä. Hän on kylmäjärkinen, neuvokas, hyvin informoitu, kaunopuheinen ja poliittisesti häikäilemätön; hän kulkee kohti vallankumouksellista päämaaliaan horjumattomalla vakavuudella, joka tekee sen vaikutuksen, että hänellä on suuret reservoimat hallussaan. Hän on sel-

lainen mies, joka voisi johtaa ~~suurimittain~~ "luokkatietoista" vallankumousta yhtä suurella rauhallisuudella kuin porvarillinen kauppias punnitsee naulan juustoa. Ei ole itse asiassa ollenkaan ihmeellistä, että monet henkilöt, jotka kutsuvat itseään Labour-johtajiksi pelkivät häntä yhtä paljon kuin he häntä vihaavat."

Luulen itse omasta puolestani, että Wheatley kaikesta painostuksesta huolimatta, jota vasemmalta siiveltä harjoitetaan MacDonaldin syrjäyttämiseksi, ei tule aivan lähitulevaisuudessa MacDonaldin tilalle. MacDonaldilla on vielä siksi suuri ja laaja kannatus takanaan. Ja lisäksi ei Labour Partyn suuret valitsijajoukot ole vasemmistolaisten takana, jotka ajavat laajaa kansallistuttamishjelmaa. On muistettava, että suuri osa Labour Partyn kannattajista kuuluu pieneen työläiskapitalistiluokkaan, joka mieluummin nyrkee maltillisen MacDonaldin olevan ohjaksissa kuin henkilöiden, jotka toimintansa kautta iskisivät heidän omaan kukkaroonsa.

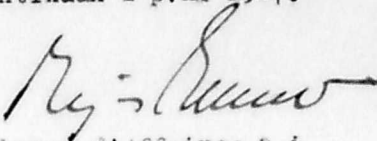
Joka tapauksessa on Wheatley'n ja MacDonaldin välillä mielipiteissä siksi suuri eroavaisuus, että on mahdotonta ajatella sovintoa aikaansaatavaksi heidän välillään. Ratkaisu voi tulla hyvinkin pian ja luultavasti tapahtuu parlamentissa. Muutama päivä sitten saatiin tästä nähdä ensimmäiset merkit kun vasemmisto kieltäytyi noudattamasta virallisen "piiskurin" ohjeita eräessä äänestyksessä, vaan äänesti puolueen omaa päätöstä vastaan. Kiinan kysymyksessä oli havaittavissa samanlainen hajaannus. Kun puolue omassa keskuudessaan äänesti menettelytavasta voittivat vasemmistoainekset muutamilla äänillä. Maltilliset ainekset olivat kuitenkin siksi lojaaleja puoluetta kohtaan, että he muutamaa poikkeusta lukuunottamatta äänestivät puolueen tekemän päätöksen mukaisesti. MacDonald kuului tällöin maltillisiin. Ei ole kumma tällöin kun hänen on pakko esiintyä Kiinan kysymyksessä omaa vakaumustaan vastaan, että hänen esiintymisensä on ollut heikkoa.

Olen aikaisemmin maininnut niistä miehistä, jotka Labour Partysa ovat huomattavimmat, Maxtonin. Hänen kantaansa olen yksityiskohtaisesti selostanut. Nyt on hänkin lopullisesti asettunut vasemmiston kannalle ja parlamentissa julkisesti esiintynyt "etupenkkiä" vastaan.

Nämä ilmiöt Labour Partyssä ovat varsin huomioonotettavat, koska ne voivat vaikuttaa puolueitten kokoonpanoon ja mahdollisuuksiin ensi vaaleissa, joka ei enää voi olla kovinkaan kaukana. Jos Labour

Partyn omassa keskuudessa vasemmistoainekset pääsevät etualalle on
hyvinkin luultavaa, että liberaalit tulevat tästä vain hyötymään
kuten jo erinlaiset merkit osoittavat.

Lontoossa, huhtikuun 1 p:nä 1927.

Chargé d'Affaires a.i.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C7.

ASIA:

V. a. Asiamiehille Erkko raportti no 5.

Lontoo.

2/4 1927.

BE/88

SUOMEN LÄHETYSTÖ
LONTOOSSA

N° 863.

HEIKKILÄ		
N ^o 15/262	Sat. D. 27	
7/4-27	6	L.H.
	ORANTO	ALA
5.	67	

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,
S.W. 5.

Huhtikuun 2 p:nä 1927.

Herra Ministeri,

Ohellisena lähetän kunnioittaen
raporttini n° 5, joka käsittelee
Kiinaa ja Venäijää.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, suurimman kunnioitukseni vakuutus.

Chargé d'Affaires a.i.

Herra Ulkoasiainministeri,
Professori Väinö Voionmaa,
Helsinki.

Reportti n:o 5.

Lontoo, 2.4.27.

Kiina ja Venäjä.

V.k. 31 p:nä sähköstiin Ministeriölle:

" Väliin katkaiseminen Venäjän kanssa teasen esillä. Painostus hallitukseen huomattavasti voimistunut Kiinan viime tapahtumien johdosta. Cityä eilen varoitettu."

Kuten Ministeri Saastamoinen on raporteissaan selvästi osoittanut ei Englanti tule Venäjän näiden noottinsa jälkeen toimimaan muulla tavalla kuin katkaisemalla suhteensa jos ei parannusta tule. Hän on myöskin painostanut sitä seikkaa, että kehityksen kulku riippuu etupäässä Kiinasta ja Shanghaista. Koska ei julkisuudessa enää näy tietoja minkäänlaisista nooteista tai muista merkeistä, jotka osottasivat hallituksen aikeita, on ollut varsin vaikeata seurata Englannin politiikkaa.

Viime päivinä olen ollut kuitenkin tilaisuudessa toteamaan, että konservatiivien keskuudessa se mieliala yhä enemmän voittaa alaa, että johonkin toimenpiteisiin on ryhdyttävä, varsinkin sen jälkeen kun julkisuuteen on saatettu tiedot viimeisistä tapahtumista Kiinassa ja varsinkin Nankingissa. Tilanteen vakavuutta osottaa osaltaan sekin seikka, että Chamberlainin esiintyessä viime päivinä parlamentissa ja selostaessa tapahtumia Kiinassa, on hänen tiedoituksiaan kuultu täyden hiljaisuuden vallitessa. Noin pari viikkoa sitten olivat hänen selostuksensa varsin läkiisten hyökkäysten ja sivuhuomautusten esineinä. Tiedoitukset ovat kuitenkin olleet siksi vakuuttavaa ja ehdotonta laatua, etteivät ne ole antaneet aihetta huomautuksille edes Labour Partyn vasemman siiven taholta, joka varmasti mielellään olisi käyttänyt tilaisuutta hyväkseen. Osaltaan on myöskin vaikuttanut hiljaisuuteen tietoisuus siitä, että maassa seurataan suurella mielenkiinnolla Kiinan tapahtumia ja on myötätunto sikkäläisten englantilaisten puolella ja luonnollisesti myöskin tukemassa hallituksen toimenpiteitä alamaistensa suojelemiseksi. Tätä kuitenkaan ei ole selitettävä sillä tavalla, että mieliala millään lailla olisi itse kiinalaisia vastaan. Heitä kohtaan ei tunneta mitään vihamielisyyttä sillä täällä ymmärretään varsin hyvin että englantulaisiin kohdistunut vaino alkuaan ei ole heistä lähtöisin vaan etupäässä bolshevik-kiihottajain työstä. Heti sen jälkeen kun kantonalaiset joukot

tulivat Shanghaihin oli täällä hyvin suuri optimismi vallalla ja yleensä toivottiin, että nyt kun heillä oli hallussaan suurin osa maata päästäisiin neuvotteluihin käsiksi ja saataisiin aikaan sopimus. Hankowin esimerkki oli silloin Chamberlainin ja muitten mielissä. Itse Foreign Officessa oltiin erittäin optimistisia. Nankingin tapahtumat ovat kuitenkin täydelleen muuttaneet tilanteen ja toivon tilalle on tullut pessimismi ja enemmänkin, kärsivällisyys alkaa lopua. Englannin asemaa on huomattavasti vahvistanut se seikka, että amerikkalaiset vihokokin ovat toimineet hekin. Yhdysvaltain yleinen mielipide on myöskin herännyt. Tähän saakka se oli ollut siinä käsityksessä, että kiinalaisten Suur-Britanniaan kohdistavalla vihalla oli joku salainen syytä. Useimmat heistä luultavasti arvelivat, että englantilaisten politiikka oli Kiinassa paperilla aivan all right, mutta että piilossa täytyi olla salaisia seikkoja, joita ei esiintuotu (ehkä opium-kauppa) ja jotka oikeuttivat Kiinan menettelytän niin kuin se on toiminut. Väkivallanteot Nankingissä ovat luultavasti aukaisseet amerikkalaistenkin silmät ja katselevat he Kiinan tapahtumia aivan uudessa valossa. Japanissa on ollut samanlainen tilanne ja on Japanin virallinen suhtautuminen mennyt pittemälle passiivisuudessaan kuin minkään muun vallan, m.m. kieltäytyen toimimasta Nankingissa, jossa Japanin viralliset edustajat perheineen tulivat ryöstön ja hävistyksen uhreiksi. Japanin kanta riippunee niistä aivan erikoisista eduista, jotka sillä on valvottavana Kiinassa ja niistä neuvotteluista, joita sanotaan sen hoitavan pohjoisen ja etelän välillä. Joka tapauksessa alkaa sielläkin aktiivisempi mieliala voittaa alaa. Tällä hetkellä, jolloin tätä kirjoitetaan, valmistellaan ankaraa noottia Kantonille, jossa vaaditaan korvausta Nankingin tapahtumain johdosta. Sanotaan että jollei Yhdysvallat yhdy siihen, joka vielä on epä-tietoisista, niin tulee Englanti ja Japani jättämään nootin tai pahimmassa tapauksessa Englanti yksinään. Nootista tulee ultimatum. Ilmeisestikin Englanti on kadottanut toiveensa maltillisten aineiden voitosta kantonilaisten keskuudessa ja arvelee että enemmän tai myöhemmin on se joutuva suoranaiseen aseelliseen taisteluun Venäjän kanssa, joka on johtanut vasemmistoainesten koko toimintaa.

Viimeisten tietojen mukaan ovat Soviet palveluksessa olevat mongoolijoukot lähteneet liikkeelle Kobdo'sta kohti Sin Kiangan maa-

kuntaa, joka rajoittuu Intiaan (Kashmir). Samalla kertaa tulee tieto- ja vangistemisistä Intiassa ja yhä jatkuvasti levottomuuksista Singaporessa (jossa kommunistit ovat järjestäneet lapsijoukkoja mellastuksien aikaansaamiseksi, joten poliisivoimat on saatettu varsin vaikeaan asemaan). Intiassa on sattunut suoranaisia mellakoita, joita kukistamaan on lähetetty englantilaisia joukko-osastoja, ja lasketaan kuolleet ja haavoitettuneet useissa kymmenissä. Samaan aikaan kuollu Afganistanista tietoja yhä voimakkaammaksi käyvästä bolshevikkikiihotuksesta. (Bolshevikkikiihottajien tie Intiaan kulkee tämän kautta) Afganistanissa on ollut levottomuuksia varsinkin Venäjän rajoittavissa maakunnissa. Lienee syytä tässä yhteydessä lyhyesti mainita miten ovelalla tavalla Afganistanissa kiihotusta m.m. harjoitetaan. Sovietit on jakanut Afganistania rajoittavan alueensa pieniin autonomisiin yhteiskuntiin kauppasuhteista ja -yhteyksistä riippuen kuten Tajikistan, Uzbekistan ja Turkamanistan. Nyt ovat pohjois-Afganistanin asukkaat vaatineet samanlaisia jakoa Afganistanissa. Persiassa on kiihotus myöskin kasvanut huomattavasti, jossa varsinkin koetetaan saada levottomuutta aikaan basareissa ja epäluottamusta rahamaailmaan. Tässä tarkoituksessa levitetään m.m. tietoja, että kommunistit olisivat vallanneet hallituksen Englannissa ja työlläiset ryöstäneet Englannin Pankin. Täten on kerta toisensa jälkeen aikaansaatu ryntäyksiä Persian valtiopankkiin, josta tallettajat ovat vaatineet rahansa pois. Viimeisin vaikeus, jonka bolshevikit ovat aikaansaneet on, että he ovat vaikeuttaneet Kairo-Karachi lentolinjan toimintaa, joka sopimuksen mukaan kulkee etelä-Persian kautta.

Kaikki tämä tapahtuu senjälkeen kun Englanti antoi viimeisen varoituksensa Sovietille. Sen sijaan, että heidän Englantiin kohdistuva toimintansa olisi heikontunut, on se vain tullut entistä julkeammaksi. Tahdotaan ilmeisesti pakottaa Englanti ryhtymään äärimmäisiin keinoihin. Aivan ilmeistä on, että Sovietin tarvitse tätä kovin kauan enää odottaa, jos he jatkavat samalla tavalla kuin tähän saakka. Sekä Churchill että Birkenhead, jotka hallituksessa johtavat aktiivista politiikkaa tahtovaa ryhmää, ovat tulleet yhä vaativimmiksi. Chamberlainin asema on käynyt päivä päivältä yhä vaikeammaksi. Minulle on sanottu hyvin lähellä Foreign Officea olevasta piiristä, joka tähän saakka on osottaa-

tunut erehtymättömäksi, että väljen katkeaminen on tällä hetkellä
asioita katsottaessa varma. Ainoa epävarmuus on päivämäärä.

Lontoossa, huhtikuun 2 p:nä 1927.

Rysz Bruno
Chargé d'Affaires a.i.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C7.

ASIA: _____

V.a. Asiamiehittäjä Eriksen raportti no 6.
Lontoo.

7/4 1927

EE/88

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

N° 914.

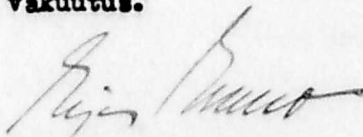
ULKOASIAINMINIST.		
No 16/262 Sal. D. 27		
12/4-27	le	Liik
5	C2.	
2, MORETON GARDENS,		
SOUTH KENSINGTON,		
S.W. 5.		

Huhtikuun 7 p:nä 1927.

Herra Ministeri,

Ohellisena lähetän kunnioittaan
raporttini n:o 6, joka koskee
Englantia ja Kiinaa.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri,
suurimman kunnioitukseni vakuutus.

Chargé d'Affaires a.i.

Herra Ulkoasiainministeri,
Professori V i n ö V o i o n m a a ,
H e l s i n k i .

Raportti n:o 6.

Englanti ja Kiina.

JULKOASIAINMINIST
16/262 Lap D. ay
12/4-29
OSASTO ASIA

Viimeisessä raportissani selostin miten Kiinan asian yhteydessä tilanne Venäjään nähden oli alkanut jälleen kiristyä. Tapahtumat seuraavat nopeaan toisiaan ja nyt on taas huomattavissa, että Venäjän kysymys yhä selvemmin alkaa erottautua Kiinan kysymyksestä. Englanti ilmeisesti yrittää voitavansa osottaakseen kiinalaisille, että se ei halua riitaa eikä erimielisyyttä heidän kanssansa, vaan että jos sellaista on, on se yksinomaan venäläisten kiihottajien työtä. Ilmeisestikään ei Chamberlain halua myöskään saattaa Englannin suhteet Venäjään, jos sellaisesta ollenkaan voi puhua, katkeamiskohtaan ennenkuin hän on selvillä siitä, että ulkomaalaisvastainen liike Kiinassa kääntyy venäläisiä vastaan. Suureksi avuksi Chamberlainille tässä suhteessa lienee Tshang Tso-Linin tarmokas toimenpide kotitarkastuksen ja vangitsemisien toimittamisessa Sovietin Pekingin ambassaadin yhteydessä olevissa rakennuksissa. Tähänastisten tietojen mukaan on tämä tapahtunut diplomaattikunnan suostumuksella, koska rakennukset sijaitsevat n.k. lähetystökaupungin/ osassa, joka nauttii eksterritoriaalioikeutta. Huomattava on kuitenkin, että varsinaiseen Soviet-ambassaadiin ei ole koskettu ja lisäksi vielä että venäläiset ovat luopuneet eksterritoriaalioikeustensa, lukuunottamatta tietysti itse ambassaadia. Toimenpide aiheuttanee kuitenkin lisää komplikatiooneja ei ainoastaan Sovietin ja Pekingin diplomaattikuntaan kuuluvien valtojen välillä, vaan myöskin Sovietin ja Pohjois-Kiinan sotaherrain kesken. Viimeksimainittujen välit ovat olleet jo kauan kireät ja on eri tahoilta tullut uutisia siitä, että Sovietin alla olevat mongolialaiset joukot olisivat useissa paikoin tunkeutuneet Tshang Tso-Linin alueelle.

T.k. 6 p:nä oli parlamentissa varsin mielenkiintoinen keskustelu Kiinan kysymyksestä ja esitti^{vät/} tällöin eri puolueet kantansa ja antoi Chamberlain eräitä mielenkiintoisia tietoja politiikastansa. Varsin mielenkiintoista oli tustustua Labour Partyssa vallitseviin virtauksiin. Edellisenä iltana oli Labour-liikkeen National Joint Council pitänyt kokouksen, jossa se käsittelee varsinkin suhtautumistaan Nankingin tapahtumiin. Tällöin tehtiin päätös, jossa huomautettiin niistä eroavista tiedoituksista, joita on saapunut Nankingista, minkä vuoksi se katsoi

olevan parasta, jos hallitus ei jättäisi etelä-Kiinalle noottia, joka on ultimaattumin luonteinen, kun sen laatu perustuu riidanalaisiin seikkoihin ja jonka hylkääminen johtaisi julkiseen ja yleiseen sotaan Kiinan kanssa. Se kehottaa hallitusta aloittamaan neuvottelut Kiinan kanssa, ja siinä tapauksessa, että neuvotteluissa ei päästä tuloksiin, riitakysymykset jätettäisiin Kansainliiton elinten ratkaistaviksi. Samalla se kehottaa hallitusta suostumaan siihen, että se alistuisi tällaiseen päätökseen eikä esittäisi kiinalaisille mitään muita vaatimuksia kuin sellaisia, jotka johtuvat tästä päätöksestä.

Tämä on varsin mielenkiintoinen julistus, joka osottaa, että Labourin maltillinen enemmistö on luopunut tai ei ainakaan enää vaadi samalla jyrkkyydellä kuin tähän saakka, joukkojen poiskutsumista Kiinasta ja tällöin on yhtynyt MacDonaldin alussa esittämään kantaan, josta aikanaan lähetettiin selostus Ministeriölle. Puheessaan parlamentissa MacDonald tuki tätä käsityskantaa, joskin hän vielä heikosti huomautti siitä, että joukot muka olisivat vaikeuttaneet neuvotteluja, tällöin ilmeisesti unohtaen, että mellakat Hankowissa tapahtuivat ennen päätöstä joukkojen lähettämisestä ja että Hankowin sopimus tehtiin sen jälkeen kuin joukot jo olivat saapuneet. MacDonald lausui tyytyväisyytensä sen johdosta, että hallitus nyt oli päättänyt luopua ultimaattumi-suunnitelmi^{stä}staan ja jättää vain nootin, joka tavallisesti merkitsee neuvottelujen alkua. Hän painosti erikoisesti tässä yhteydessä Kansainliiton merkitystä. Hänen puheensa ei ollut vahva, vaan osotti monessa suhteessa, että hän ilmeisesti täysin ymmärsi hallituksen politiikan koettaa saada aikaan sopimus yksinomaan kiinalaisten kanssa silloin kun sopiva hetki lähestyy. Jonkun verran epäilyksiä hän sanoi tuntevansa sen vuoksi, että uudet joukot, jotka nyt lähtevät Kiinaan, ovat laadultaan toisenlaisia kuin aikaisemmat. Ne ovat järjestetty liikkuviksi joukko-osastoiksi, joita on tarkoitus käyttää siis toisaalla kuin Shanghaiissa.

Aivan toisenlaisen puheen piti Mr. Wheatley, jonka äskeisestä siirtymisestä Labour Partyn sisäiseen oppositioonin on kerrottu. Hänen puheensa oli mitä jyrkintä laatua ja vaati hän kaikkien englantilaisten sekä sotaväen että siviiliväestön poistamista Kiinasta ja kaikkien omaisuuksien sinne jättämistä korvauksetta, sillä hänen mielestään Kiinassa tulee olemaan samanlainen vallankumous kuin Venäjällä ja kuta

pikemmin Englanti sovelluttaa politiikkansa tämän mukaan, sitä parempi.

Varsin huomioonotettava oli liberaalien esiintyminen. Heidän puolestaan puhui Lloyd George, joka asettui puoleksensa nimessä täydelleen kannattamaan hallitusta Kiinan politiikassa, jota hän ei tahtonut turhilla puheilla enää vaikeuttaa. Tämä oli varsin mielenkiintoinen esiintyminen, sillä liberaalit pitävät korvansa kaikkein lähinnä maata kuullakseen mitä suuri yleisö ajattelee ja miten se suhtautuu ja monessa kysymyksessä määrävät he kantansa tämän mukaan.

Chamberlainin lausunto oli tavallista pitempi. Hän ensiksi huomautti siitä, miten ulkomaalaiset olivat kokonaan rakentaneet Shanghai ja senkin perusteella heillä on jotain sanomista Shanghai kohtaloa ratkaistaessa. Lisäksi ulkomaalaisilla on tosin oikeus käydä ostamassa Kiinan tuotteita sisämaassa ja kulettaa ne rannikolle, mutta hänellä ei ole mitään oikeutta ostaa muualla kiinteistöjä ja asettua niihin asumaan kuin n.k. sopimussatamissa. Nyt tämäkin oikeus tahdotaan heiltä kokonaan riistää, vieläpä korvauksetta väkivallalla. Hän vertasi ulkomaalaisten asemaa Kiinassa siihen asemaan, joka kiinalaisilla on esim. Englannissa, jossa he koko maassa saavat nauttia turvaa ja oikeutta, saaden lisäksi omistaa kiinteistöjä missä haluavat j.n.e. Hän totesi puheessaan sen erimielisyyden joka vallitsee Labour Partyssa. Wheatley sanoo: "luopukaa sopimussatamistanne, tuokaa kaikki kansalaiset sieltä pois" ja kiinalaisille hän neuvoo: "maksakaa jos tahdotte omaisuudesta, mikä on ryöstetty ja hävitetty". MacDonald on taas sanonut: "ei mikään voi oikeuttaa viranomaisiamme yksinkertaisesti lähtemään niistä settlementeistä, jotka entiset Kiinan hallitukset ovat jättäneet meidän hallitvaksemme, ja joihin kansalaisemme ovat asettuneet asumaan luottaen siihen turvaan, jonka he katsovat sopimusten heille antavan. Meidän täytyy päästä sovintoon sopimuksen ja neuvottelujen kautta. Tavallisiin varovaisuustoimenpiteisiin on ryhdyttävä." Hän lisää vielä, että ei ole Kiinalle eikä meille onneksi, jos mellakoivat laumat järjestävät asioita. Mr. Wheatley taas sanoo: "antaa mellakoivien laumojen tehdä kuten haluavat." Sir Austen sanoi täysin voivansa yhtyä MacDonaldin lausuntoon ja antoi sitten tarkan virallisiin raportteihin perustuvan seloituksen väkivallan töistä eri osissa Kiinaa, huomauttaen tällöin, että

väkivallanteot, jotka alussa olivat kohdistetut vain englantilaisia vastaan, nyt koskevat kaikkia ulkomaalaisia. Sir Austen lausui ihmettelynsä sen johdosta, että Labour Party ei tällä kertaa ehdottanut mitään lausuntoa hyväksyttäväksi parlamentissa, kuten se viime Kiinaa koskevassa yleiskeskustelussa oli tehnyt, jolloin ehdotettiin joukkojen poiskutsumista Kiinasta. Mitä hallituksen politiikkaan tulee hän sanoi, ettei mikään brittiläinen hallitus voi ottaa vastuulleen sitä, että se jättäisi kansalaisensa Kiinassa vaille turvaa. Ja kuitenkin nämä kansalaiset eivät halua mitään muuta kuin rauhassa harjoittaa elinkeinjansa. Hallitus ei halua edistää niitä epäluuloja ulkomaalaisia kohtaan, joista MacDonald oli puheessaan maininnut, mutta olisi rauhalle Kiinassa suuremmaksi hyödyksi, jos MacDonald pystyi kontrolloeraamaan niitä henkilöitä jotka istuvat hänen takanaan ja jotka toimintansa kautta ovat häirinneet ja vaikeuttaneet rauhan aikaansaamista enemmän kuin kukaan muu. Hallitus haluaa vakavasti sovinnon aikaansaamista Kiinan kanssa ja se on halukas suostumaan kiinalaisten kansallisiin toivomuksiin ja sen kautta luomaan pysyvällisen pohjan rauhallisille suhteille Kiinan kansan kanssa. Mutta miten on mahdollista tehdä sopimuksia kansan kanssa, joka ei voi täyttää sopimuksen ehtoja? Mitenkä voidaan neuvotella Kantonin hallituksen kanssa silloin kuin Nankingin verityöt ovat hyvittämtä ja kun Hankow selvästi osoittaa, että ei pystytä antamaan turvaa ulkomaalaisille? Ennenkuin hallitus uskaltaa saattaa jälleen kansalaisyntensa hengen ja omaisuuden vaaranalaiseksi, täytyy sen olla tietoinen siitä, että Kiinassa on esivalta, joka ei ainoastaan ota suojellakseen henkeä vaan on myöskin siihen kykenevä. Sir Austen tunnustaa, että vanhat sopimukset eivät enää ole paikallaan ja hän myöskin ymmärtää, että on siirryttävä uuteen systeemiin. Mutta kiinalaisten täytyy myöskin siirtyä. Käydessään sitten puhumaan eri valtojen välillä käynnissä olevista neuvotteluista, huomauttaa hän, että pääasiassa on saavutettu yksimielisyys, joskaan ei sanamuotoon nähden. Yksimielisiä ollaan siitä, että hyvitystä on vaadittava. Tästä julaistaan samaan aikaan eri maissa. Samalla hän antoi ymmärtää, että on kysymys myöskin ^(muuttam.) uusien valtojen osanotosta nootin lähettämiseen kuin Japanin ja Yhdysvaltain. Muiden osanotto on vielä epätietoinen, kaksi edellämäinnittua tulevat

sen ainakin tekemään. Mitä nootin vaikutukseen tulee, niin toivoo Sir Austen, että Kantonin hallitus ymmärtää edesvatuullisen asemansa ja tunnustaa, että sillä on samat velvollisuudet kuin muillakin hallituksilla ja ainoastaan siinä tapauksessa voidaan odottaa, että Englanti edelleen tulee noudattamaan sitä politiikkaa, joka on julkilausuttu joulukuun ja helmikuun memorandumeissa ja jotka muodostavat perustan sille poliittikelle, jota aiotaan harjoittaa Kiinaan nähden. Sir Austen pyysi erikoisesti kiinnittämään huomiota niihin erikoisiin vaikeuksiin, joita oli voitettava Kiinan kanssa neuvoteltaessa. Voi olla vaikeata päästä sovintoon silloinkin, kun Kiinassa on yksi voimakas hallitus, mutta vielä vaikeampaa on neuvotella kahden hallituksen kanssa, jotka suurella kateudella katselevat toisiinsa ja kun toiselle tehdään myönnitys, niin toinen heti on sitä mieltä, että olisi ollut parempi, ettei mitään myönnytystä olisi tehty. Chamberlain vetosi Labouriin huomauttaen, miten välttämätöntä on, että Labour Party antaisi myöskin kiinalaisten ymmärtää, että ei missään piireissä Englannissa tunneta myötätuntoa kiinalaisia kohtaan niinkauan kuin hyökkäykset brittiläistä henkeä ja omaisuutta vastaan jatkuvat. Olisi vältettävä ottamasta osaa niiden väärin ja epäluuloa herättävien huhujen levittämiseen, jotka ovat alkuaan kotoisin muualta kuin Kiinasta ja Englannista. Hallitus tulee jatkamaan sovinnonpolitiikkaa silloin kun sen on mahdollista ja siinä määrin kuin se on mahdollista. Hallitus tulee jatkamaan silloin ja milloin se voi politiikkaa vanhojen sopimusten oikaisemiseksi uusien toiveiden ja uusien olosuhteiden mukaisesti. Mutta hallitus ei tule suostumaan siihen, että väkivallalla englantilaiset Shanghaissa ja muualla työnnetään pois. Hallitus ei tule suostumaan siihen ikäänkuin sillä ei olisi mitään oikeutta silloin kun sillä on sopimuksiin perustuva oikeus eikä liioin siihen, että sen kansalaisia kohdellaan ikäänkuin nämä eivät olisi mistään merkityksestä hallitukselle.

Selitykseksi ylempänämainittuun MacDonaldin viittaukseen, joka koski uusia joukkoja, mainittakoon, että on tarkoitus sijoittaa niitä Pekingiin, Tientsiniin ja mahdollisesti muualla.

Merkillepantavaa on, että Chamberlain ei sanallakaan reageraa MacDonaldin vetoomukseen, että Kiinan kysymys otettaisiin esille Kansainliitossa, joka nyt on uusin osa Labour Partyn Kiinan-ohjelmaa.

Lontoossa, huhtikuun 7 p:nä 1927.

Charge d'Affaires a.i.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C7.

ASIA:

V.a. Asiainhoitaja Erkon raportti no 7.

Lontoo.

11/41927

EE/SS

SUOMEN LÄHETYSTÖ
LONTOOSSA

N° 958

17/26.3	Jan.	27
19/4-27	6	Lil.
5	C7	ADA

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,
S.W.5.

Huhtikuun 11 p:nä 1927.

Herra Ministeri,

Ohellisena lähetän kunnioittaen
raporttini n:o 7, joka käsittelee

Sisäistä tilannetta Englannissa.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, suurimman
kunnioitukseni vakuutus.

Chargé d'Affaires a.i.

Herra Ulkoasiainministeri,
Professori Väinö Voionmaa,
Helsinki.

17/263 Sal 27
Lontoo, 11.4.27.

Reportti n:o 7.

Sisäisestä tilanteesta
Englannissa.

Kuten lähetystön sanomalehtikat-

sauksesta n:o 10, joka koski hallituksen uutta
ehdotusta Trade Unioneja koskevien lakien muut-

tamisesta, käy selville, herätti se varsin suuren myrskyn Labour Partyn keskuudessa. Konservatiivit ovat yleensä olleet tyytyväisiä, joskin useat heidän keskuudessaan myöntävät, että lakiehdotus olisi pitänyt jättää heti suurlakon jälkeen, jolloin se olisi todennäköisesti tullut hyväksytyksi suuremmatta melutta. Nyt alkavat suurlakon suoranaiset henkilökohtaiset muistot häipyä mielestä ja muut näkökohdat vaikuttaa. Silloin olisivat myös liberaalit olleet ehdotuksen takana, kun he nyt sensijaan ovat asettuneet sitä vastustamaan syystä, että hallitus ei pannut asiassa toimeen puolueetonta tutkimusta ennenkuin se jätti lakiehdotuksensa parlamentille. Suurimpana syynä tähän liberaalien kannanottoon lienee ollut se, että he ainakin jossain määrin laskevat voivansa ensi vaalien jälkeen tulla yhdessä Labour Partyn kanssa hallitukseen eivätkä tahdo kokonaan tämän vuoksi rikkoa välejänsä sen kanssa. Olkoon tämän laita miten tahansa, lakiehdotus on vaikuttanut yhdistävästi oppositioonin. Se antoi Labour Partylle juuri sitä mitä se tarvitsi. Puolue oli täysin hajoamistilassa ja nyt tuli tämä "yhteinen" vaara, jota torjumaan tarvitaan "kaikki" voimat. Toryt taktillisesti katsoen tekivät virheen antaessaan pahimmille vastustajilleen pelastusrenkaan. Trade Unioneja uhkaavaa vaaraa käytetään nyt kiihotuskeinona kautta koko maan. Ja kuitenkin ei voi päästä siitä käsityksestä, että tämä lainsäädntöehdotus oli tarpeellinen. Olen puhunut asiasta eri yhteiskunta-
piireihin kuuluvien henkilöiden kanssa ja yleisenä vaikutuksena keskusteluista olen saanut, että ehdotus oli "drastillinen" mutta että korjaukset olivat tarpeellisia (kuitenkaan eivät kaikki samalla kertaa). Luulen omasta puolestani myöskin, että Labour Partyn maltilliset ainekset sydämissään myöntävät näin olevan. Toiselta puolen on viettelys heille liian suuri olla käyttämättä tilaisuutta hyökkäykseen hallitusta vastaan. Tämä on kuitenkin leikkimistä tulen kanssa. Teollisuudelle oli uusi kirakas päivä koittamassa, jota se välttämättä tarvitsi selviytyäkseen edellisten päivien myrskyistä. Nyt uhkaavat uudet pilvet peittää taivaan.

Pilvet ovat sekä hallituksen että Labour Partyn pilviä ja ennustavat ne ukkosta.

- - - -

Trade Unioneja koskevat muutosehdotukset muodostavat tärkeimmän osan hallituksen tämän vuoden kevättä varten lupaamaa lainsäädäntöä . Taktilliselta kannalta katsoen tarjosi tämä oppositioonille tilaisuuden hyökätä hallituksen kimppuun mutta vielä paremman aiheen antoi päättynyt finanssivuosi, joka oli sikäli onneton, että Churchill ei pystynyt saamaan tuloja tarpeeksi voidakseen peittää menot. Minus nousi lähes 40 miljoonaan puntaan, joka on kerrassaan ennen kuulumatonta rauhan aikana Englannissa. Kaiken lisäksi on uudessa budjetissa menot vielä kasvaneet ja kysymys on mistä saada tarvittavat varat. Ei ole epäilystäkään siitä - oppositioonin päinvastaisista väitteistä huolimatta - etteikö suurlakko yhdessä kivihiililakon kanssa ollut etupäässä syyppänä tähän. Tulopuolella on varsinkin tulovero tuottanut huomattavasti vähemmän kuin oli laskettu. Oppositiooni väittää, että suurlakko ja kivihiililakko ainoastaan vähäisessä määrin ovat vaikuttaneet tähän onnettomaan tulokseen ja että suurin syy olisi itse Churchillin tavassa hoitaa asioita. Merkille pantavaa on, että konservatiivien omassa keskuudessa on syntynyt ryhmä, joka vaatii Churchilliltä mitä jyrkimpiä menettelytapoja menojen vähentämiseksi. Puhuu eräs tory-lehdistä "kapinastakin" konservatiivien leirissä. Oma ta puolestani olen taipuvainen uskomaan, että koko tämä tory-oppositiooni on järjestetty vähentämään varsinaisen oppositioonin arvostelua. On kuulunut vaatimuksia, että hallituksen on otettava koko budjettinsa takaisin ja tehtävä suurempia vähennyksiä menopuolella. Tämä tuskin tapahtuu. Uudet varat hankittaneen kohottamalla epäsuoraa verotusta (tupakka, viinit, mahdollisesti bentsiini).

Kuten aikaisemmin olen jo osottanut ei hallitukseen olla täysin tyytyväisiä sen omienkaan kannattajien keskuudessa. Tällöin voi olla hyvinkin mahdollista, että tullaan olemaan pakotettuja jonkun kysymyksen yhteydessä reorganiseeraamaan se (Kiina, Venäjä tai joku sisäinen kysymys). Varsinkin katsotaan, ettei Baldwin ole ollut täysin niiden vaikeiden tehtävien tasalla, jotka ovat langenneet hänen osallensa. Kukaan ei tahdo sanoa mitään pahaa Baldwinista yksityisenä henkilönä. Häntä pidetään kunnollisena keskinkertaisena englantilaisena,

jolla ei kuitenkaan ole mitään eriköisiä lahjoja. Churchill on pilannut mahdollisuutensa tulla ainakaan konservatiivisen hallituksen pääministeriksi. Konservatiivit eivät unohda, että hän on entinen liberaali, lisäksi on hänellä ollut huono onni finanssiministerinä ja lopuksi pidetään häntä epäluotettavana. Hallituksen lahjakkain mies on epäilemättä Lord Birkenhead, joka on mitä teräväpäisin juristi. Hänen tuloaan hallituksen päämieheksi ei haluta, koska häntä ei pidetä tarpeeksi sovinnollisena, vaan hän on useinkin hyvin jyrkkä esiintymisessään ja välistä käytökseltään hiukan sopimaton, johon sanotaan pikarin olevan syyppänä. Se mies, jolla sanotaan olevan suurimmat mahdollisuudet konservatiivista on Neville Chamberlain, Sir Austenin veli, joka tällä hetkellä on terveysministerinä. Häntä pidetään erittäin kyvykkäänä ja tarmokkaana miehenä. Hänen tarmokkaalla johdollansa on m.m. asuntopula vähitellen alkanut saada ratkaisunsa. Neville Chamberlainilla on vain yksi vika ja se on se, että hän ei ole pystynyt saamaan suuren yleisön mielikuviästä ta liikkeelle. Sosialistit ilmeisesti tietoisina Neville Chamberlainin mahdollisuuksista ovat viime aikoina varsinkin kohdistaneet hyökkäyksensä parlamentissa häneen.

- - - - -

Englannin sisäistä tilannetta käsiteltäessä lienee minun syytä vielä parilla sanalla kosketella Labour Partyn sisäistä riitaisuutta, josta olen parissa viimeisessä raportissani puhunut. Olen keottanut varsin tarkkaan seurata MacDonaldin ja Wheatleyn välistä kahnausta ja vastannee seuraava kuvaus suunnilleen todellista tilannetta.

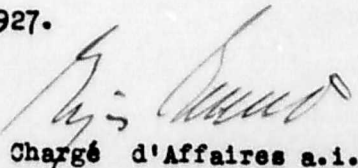
Riitaisuutta voidaan kutsua MacDonaldin ja I.L.P:n (Independent Labour Partyn) väliseksi. Olen aikaisemmin raportissani n:o 4 selostanut näiden eri ryhmien politiikkaa, joten minun ei siihen tarvitse sen tarkemmin kajota. MacDonald ei ole salannut sitä seikkaa, että hän ei hyväksy I.L.P. viime aikoina ajamaa suuntaa. Hän ei hyväksy sen ohjelmaa sosialismin toteuttamiseksi ja hän on varsin kipakasti arvostellut sen suunnitelmia "Socialism in our time"n saavuttamiseksi. Viimeisessä Labour Partyn konferenssissa Margate'ssa sai MacDonald tehtäväkseen National Executiven nimessä kaataa kylmää vettä I.L.P:n suunnitelmille. Kun MacDonald useamman vuoden aikana on ollut m.m. I.L.P:n ehdokkaana puolueen rahastonhoitajaksi ja sen edustajana konferenssissa, ei I.L.P. Margaten jälkeen ole häntä pannut ehdokkaakseen. Päinvastoin tulee I.L.P.

puoluekokouksessa ensi viikolla kaksi ponsiehdotusta käsiteltäviksi, jotka molemmat ovat MacDonaldia vastaan tähdättyjä. Toinen niistä koskee sitä että I.L.P:n edustajien täytyy vastaisuudessa ehdoitta kannattaa I.L.P:n politiikkaa. Toisen tarkoituksena taas on ehdottaa, että National Council'in on tarkistettava, mikä MacDonaldin asema puolueessa Margaten tapahtumien ja myöskin hänen Kiinan-politiikkansa vuoksi on. I.L.P:n toimenpide luopua kokonaan MacDonaldin ehdokkuudesta on synnyttänyt varsin pahaa verta Labourjäsenten keskuudessa parlamentissa. Tri Alfred Salter on Labourjäsenten keskuudessa kerännyt nimiä vastalauseita varten, jossa protesteerataan sen johdosta, että "National Council'issa on ollut huomattavissa kommunistisia (!) tendenssejä". Tämän "vastalauseen" johdosta on "New Leader" - I.L.P:n virallinen lähenkannattaja - antanut virallisen selityksen, jossa puolustetaan menettelyä sillä, että henkilö joka I.L.P:n sääntöjen mukaan on sen ehdokkaana Labour Partyn rahastonhoitajaksi, on ex officio yhtenä I.L.P:n edustajana Labour Partyn konferenssissa. MacDonald on sen politiikan päävastustaja, jonka I.L.P. haluaisi Labour Partyn omaksuvan. Seurauksena on sekaannus. Tahtomatta millään tavoin mitään pahaa MacDonaldille I.L.P:n National Council pitää suotavampana, että sitä edustavat henkilöt, jotka todella edustavat puolueen kantaa. Se seikka että I.L.P. ei ehdota enää MacDonaldia ei merkitse sitä, että hän ei enää tulisi valituksi rahastonhoitajaksi. Viime vuonna hän oli 29 järjestön ehdokkaana. I.L.P:n puheenjohtaja ja sihteeri ovat MacDonaldille henkilökohtaisesti vakuuttaneet, ettei tämä ole tapahtunut mistään henkilökohtaisista syistä.

Lopuksi mainittakoon kuvaukseksi MacDonaldin kannasta mitä hän "Forward"issa lausuu sen johdosta, että hänen tappion kärsinyt Labour Partyn ehdokas Leith'issa ajoi kansallistuttamista:

"Kansallistuttaminen ei muodosta osaa sosiaalisesta talousopista, sosialisesta politiikasta tai sosialisesta välttämättömyydestä ja leikitellä kansallistuttamisen kanssa ei osota sen enempää kuin perinpohjaista sosialistisuutta kuin tarjota ystävilleen hyvä päivällinen. Lojaalin sosialistin velvollisuutena on päästä päämaaliinsa valitsemalla helpot ja varmat polut, samaten kuin hyvä paimen tekee."

Lontoossa, huhtikuun 11 p:nä 1927.

Chargé d'Affaires a.i.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C7.

ASIA:

V.a. Asiamiehittäjä Eriksen raportti no 8.

- Lontoo.

11/4 1927

EE/SN.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

N° 959.

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,

S.W. 5.

11.4.1927.

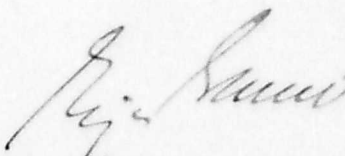
18/263	Sup.	D. 17	27
19/4-27	6	Liit.	
	ASIA		
5	C7.		

Herra Ministeri,

Ohellisena lähetin kunnioittaen raporttini n:o 8,
joka koskee

Englantilaista ulkopoliittikkaa.

Vastaanottaa, Herra Ministeri, suurimman kunnioi-
tukseni vakuutus.

Chargé d'Affaires a.i.

Herra Ulkoasiainministeri,
Professori Väinö Voionmaa,
Helsinki.

18/263 Sal. D. 13 27

Lontoo, 11.4.27.

9/4-27	2	ENL
5	OSASTO	ASIA
	5	27

Raportti n:o 8.

Englantilaista ulkopolitiikkaa.

Aikaisemmissa raporteissaan on Ministeri Saastamoinen ja allekirjoittanut osottaneet, miten Chamberlain henkilökohtaisesti Venäjän kysymyksessä on koettanut ajaa rauhan politiikkaa ja miten hänet pakotettiin puolueen äärimmäisten ainesten rauhoittamiseksi lähettämään nootin Venäjälle, joka kuitenkin ollen tuloksena kompromissista ei tyydyttänyt ketään ja osottautui iskuksi ilmaan. Sen sijaan milloin Chamberlain on saanut rauhassa toteuttaa omia suunnitelmiansa kolleegojensa häiritsemättä on hänen politiikkansa osottautunut kaukonäköiseksi ja oikeaksi.

T.k. 7 p:nä piti Sir Austen Birminghamissa poliittisen puheen, jota on varsin suuresti kommenteerattu ulkomailla, minkävuoksi lie-
nee syytä tarkastaa, mitä hän oikeastaan sanoi ja mitä ei. Puheessaan kosketteli hän kahta tärkeintä päivänkysymystä, Venäjää ja Kiinaa.

Venäjistä hän huomautti, miten vaikeata on ylläpitää suhteita sen kanssa, kun se jatkuvasti työskenteli kommunistisen Internationalen kautta epäluulojen ja muiden vihamielisten tunteiden luomiseksi Suur-Britanniaa ja Brittein valtakuntaa vastaan. Se koettaa hävittää valtakunnan, kumota perustuslain ja murskata institutionit. "Tällaisen provokatsioonin edessä meillä pitäisi koko maailman edessä olla selvä oikeus kieltäytyä ylläpitämästä diplomaattisista suhteista valtakunnan kanssa, joka hyvin vähän antaa arvoa kansainvälisestä elämästä johtuville velvollisuuksille. Jos me emme sitä ole tehneet, ei se johdu siitä, ettemme ole tietoisia provokatsioonista tai tietämättömiä siitä politiikasta, jota se noudattaa. Tämä tapahtui yksinomaan sen vuoksi, että maailmassa, joka ennen kaikkea tarvitsi rauhaa, me epäröimme tällaisen provokatsioonin edessäkin lisätä levottomuutta vahvistavia asianhaaroja. Me epäröimme tehdä sitä, ei niin paljon oman asemamme vuoksi -

sillä me voisimme katkaista nämä diplomaattiset suhteet tämän maksamatta meille valtiona yhtään mitään - koska jokainen uusi levottomuus maailmassa voimakkaimmin vaikuttaisi niihin valtioihin, joiden asema oli vähemmän vakava, vähemmän turvattu kuin meidän omamme". Sir Austen katsoi, että tällainen politiikka ei todistanut heikkoutta, vaan pikemmin vahvuutta, että kaikesta huolimatta pystyttiin säilyttämään diplomaattiset suhteet. Sen sijaan kehottaa Chamberlainin kiinnittämään suurempaa huomiota niihin miehiin maan rajojen sisäpuolella, jotka ovat antautuneet vieraan vallan palvelukseen ja koettavat tuottaa maalleen samaa turmiota kuin heidän oppi-isänsä aikaansaivat Venäjällä.

Se hänen puheensa osa, joka koski Kiinaa, ei tarjonnut mitään uutta, vaan sisälsi, mitä viime raportissani selostin Sir Austenin puheesta Parlamentissa.

Puhe on monessa suhteessa varsin merkittävä. Se osottaa ensiksikin, että Sir Austen on taasen perinyt voiton hallituksessa taistelussaan oman politiikkansa puolesta. Kuten olen Ministeriölle ilmoittanut, oli asema varsin uhkaava noin viikko sitten, jolloin Kiinan tapahtumat olivat saattaneet mielialan konservatiivien keskuudessa varsin uhkaavaksi. Chamberlain sen sijaan tahtoi noudattaa vanhan englantilaisen sananlaskun neuvoa: "Wait and see!" Ja monta päivää ei tarvittu odottaa ennenkuin tilanne Kiinassa kääntyi hänelle edullisemmaksi ja vähensi sitä juopaa, joka vallitsi siellä Englannin ja muiden valtojen politiikan välillä. Tämä sellaisenaan oli voitto Chamberlainille. Mutta vielä suurempi on, että hän pystyi saamaan, ei ainoastaan Japanin ja Yhdysvallat Nanking-noottiin mukaansa, vaan myöskin Ranskan ja Italian.

On turhaa luulla, niinkuin mannermaalla tehdään, että Chamberlainilla olisi valmiiksi laadittu suuri suunnitelma. Tällaista ei ole olemassa yhtä vähän kuin mitään samaa asiaa koskevia salaisia Locarnon pykälää. Jos viimeainittuja olisi ollut, ei olisi kestänyt kovinkaan kauan ennenkuin ne olisi kulissien takana kierrelleet lähetystöstä lähetystöön, näin sitäkin suuremmalla syyllä, kun Locarno-

valtioita oli niin monta, jolloin salaisuuden säilyttäminen on melkein mahdotonta. Monelle ehkä on kysymysmerkkini, mitä Chamberlain sitten oikein haluaa. Hän haluaa rauhaa. Rauhaa sen vuoksi, että ainoastaan siten voidaan Euroopan olot saada järjestetyiksi. Rauha on yhtä välttämätön Englannin nousulle kuin se on välttämätön Sovietin suunnitelmien toteuttamiselle. Tämän vuoksi kaikki puheet ja huhut, että Chamberlainilla olisi sormensa mukana peleissä, joissa aseellisen selkkauksen vaara on lähellä, ovat pelkkää kannunvalantaa. Näin on niiden juttujen laita, jotka kertovat Balttilaisten valtioiden olevan Englannin astinlautana sen suunnitelmassa hyökkäystä Venäjää vastaan. Englanti ei ole liioin tukenut Puolaa sen muka halutessa hyökätä Liettuan kimppuun. Liioin ei Englanti ole kehoittanut Mussolinia toimimaan A_lbeniassa. Näin on monen muun jutun laita. Nämä kaikki jutut, jos ne olisivat tosia, olisivat omiensa luomaan lisää levottomuuden aiheita Eurooppaan, mikä seikka jo o-sottaa niiden mahdottomuuden. On aivan vähän luulla, että Englannin ulkopoliittikka olisi hyvin tarmokasta ja nopealiikkeistä. Vastoin kaikkea uskoa, se on hidasliikkeinen ja varovainen, jopa siinä määrin, että se herättää muissa epäluuloja. On muistettava, että Englannin on enemmän kuin koskaan ennen otettava huomioon valtakuntansa muut osat, joka estää sitä pistämisestä päitänään äkkipikaa mihinkään ampiaispesään.

Yksi kaikkien kuvaavimpia juttuja on ollut taru englantilais-puolalaisesta lähentymisestä. Venäjä on tätä juttua levitellyt ja Saksa myöskin, sitä vielä ilmeisesti uskoen. Todistuksena on käytetty sitä seikkaa, että Sir Austen olisi harjoittanut painostusta Puolan hyväksi Vilnan kysymyksessä, Puolan asetilausten siirtymistä Englantiin y.m. seikkoja. Niin paljon on tässä jutussa perää, että Englannin ja Puolan suhteet ovat tulleet jonkunverran lämpimämmiksi (ennen ne olivat kylmiä), ennen kaikkea sen vuoksi, että Puola auttoi Chamberlainia Locarnon sopimuksen solmimisessa. Tästä kuitenkin on

Raportti n:o 8,

Lontoo, 11.4.27.

Fuola saanut palkkansa päästessään Neuvostoon. Mitä Vilnan juttuun tulee, niin tapahtui Chamberlainin ensi painostus asiassa jo puolitoista vuotta sitten, jolloin siitä minulle kertoi Galvanauskas itse, joka oli kutsuttu Chamberlainin luokse. Englannin kanta Puolan hyväksi on loogillinen tulos siitä, että Englanti otti osaa siihen päätökseen Parisissa, jossa hyväksyttiin Puolan vaatimus Vilnaan. Muutama kuukausi sitten eurooppalaisessa lehdistössä kierteli uutinen englantilais-puolalaisesta ententestä, josta Englannin lehdistö ei maininnut sanallakaan ja jonka tarkoituksena muka oli vahvistaa Puolan sotilaallista asemaa, jotta Venäjän huomio saataisiin siirretyksi Kiinasta Eurooppaan. Saksa oli melkein hysteerisessä tilassa. Venäjä tietysti käytti erinomaista tilaisuutta hyväkseen, jonka se itse luultavasti oli aikaansaanut. Puolalaiset erinomaisina propaganda-tekijinä käyttivät tätä tilaisuutta samaten kuin aikaisempiakin tehäkseen propagandaa. Englantiin sijoitettiin pieniä ja mitättömiä asetilauksia ja samalla levitettiin kautta koko Euroopan suurella tavalluudella liioiteltuja tietoja brittiläisistä aselähetyksistä Puolaan. Lontoo neuroi koko jutulle. Mannermaalla saivat kaikki nämä huhut kuitenkin sellaisen voiman, että Chamberlainin oli pakko vakuuttaa sekä Stresemannille että Briandille, että koko entente-jutussa ei ollut hituisenkaan verran perää. Kuvaavaa muuten puolalaiselle politiikalle on, että samaan aikaan yritettiin uudestaan saada Foreign Officen suostumus lähetyksen korottamiseksi suurlähetystöksi, mikä seikka, jos juoni olisi onnistunut, olisi erinomaisella tavalla vahvistanut juttua englantilais-puolalaisesta liitosta. Yritys ei kuitenkaan onnistunut, jolloin osaksi vaikeutti englantilaisten haluttomuus, osaksi se seikka, että neljä muuta valtiota (muut etupäässä etelä-Amerikasta) yritti samaa. Ottaen huomioon tämän Puolan erinomaisen taidon käyttää hyväkseen jokaista tilaisuutta pysyä rampinvalloissa, tulee ajatelleeksi, eikö Puolan-Venäjän neuvottelujen uudestaan aloittaminen ole jossain yhteydessä tämän kanssa. Puola näki, millaisen melun Latvian-Venäjän neuvottelut aikaansaivat ja ehkä arveli,

Raportti n:o 8.

Lontoo, 11.4.27.

että se voisi samanlaisista neuvotteluista hyötymä muualla. Psykologinen momentti ei kuitenkaan ole enää samanlainen ja ovat Puolan-Venäjän neuvottelut ainakin Englannissa saaneet varsin vähän huomiota osakseen. - Tässä vielä mainittakoon, että eräät arvelevat Chamberlainin yllämainitussa puheessa tekemän viittauksen vähemmän vakaviin valtioihin tällä kertaa tarkoittaneen Puolaa. Omasta puolestani taasen uskon, että on kysymys jälleen "Balttilaisista" valtioista.

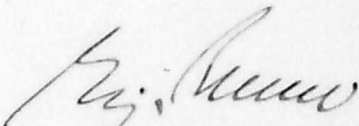
Palatakseni takaisin Englannin politiikkaan tällä hetkellä on se hetken politiikka, jonka suurina motiiveina ovat rauhan säilyttäminen ja Englannin edut. Mitään edeltäksin laadittua teoreettista suunnitelmaa ei noudateta, joka on varsin ominaista mannermaapolitiikalle. Tämän vuoksi voi esim. Englannin Venäjän-politiikka tarjota varsin suuria yllätyksiä. Esimerkin vuoksi mainittakoon, että eräs Englannin huomattavimmista sanomalehtimiehistä lausui muutama päivä sitten, että jos Venäjän asioiden johdossa olisi käytännöllisiä miehiä, he lähettäisivät Englannin hallitukselle nootin, jossa he ilmoittaisivat Venäjän olevan halukkaan ehdoitta ja heti paikalla tunnustamaan velkansa Englannille ja anoisivat saada maksaa velkansa samoilla ehdoilla kuin esim. Italia. Venäjän ei tällöin tarvitsisi maksaa enemmän kuin 4 milj. puntaa vuodessa, joka ei ole mikään suuri summa. Heti paikalla Englannin suhteutuminen Venäjään muuttuisi. Venäläiset voisivat ~~xxx~~ ^{tulla} muutaman kuukauden jälkeen pyytämään lainaa, jonka he luultavasti saisivatkin. Niin kauan kun Venäjä sen sijaan asettaa velkojen tunnustamisen ehdoksi lainan saannin, on koko kysymys mahdoton. Ero kummankin tavan välillä on pieni, mutta tärkeä. - Tällaista lausutaan hetkenä, jolloin puhutaan välien katkaisemisesta. Mutta tällainen menettelytapa olisi varsin kuvaava Englannille, eikä aivan mahdoton. Tarkoitukseni oli tämän esimerkin kautta osoittaa, miten Englanti ~~xxx~~ politiikassaan yhtä vähän kuin muussakaan suhteessa ei noudata yleisiä periaatteita,

Raportti n:o 8.

Lontoo, 11.4.27.

vaan sovelluttaa koko toimintansa hetken vaatimusten mukaisesti. Tämä on aivan kuin sen lainsäädäntökin. Lakeja säädetään yksityistapausten vaatimusten perusteella eikä minkään yleisen periaatteen mukaan. Tyypillinen esimerkki on äsken Parlamentille jätetty Trade Unioneja koskeva lakiehdotus.

Lontoo, 11.4.27.

Chargé d'Affaires a.i.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C7.

ASIA:

Ministeri Saastamoisen raportti no 1.

Lontoo.

1/2 1927.

AHS/SS

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

N° 235.

7 261 Sac. 27
7/2-27
5. C2

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,
S.W.5.
Helmikuun 1 p:nä 1927.

Herra Ministeri,

Ohellisena lähettän kunnioittaen
raporttini n:o 1, joka käsittelee

Englantia ja Kiinaa.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri,
suurimman kunnioitukseni vakuutus.

Lähettäjä:

A. H. Järvelin

Herra Ulkoasiainministeri,
Professori Väinö Voionmaa,
Helsinki.

Raportti n:o 1.

Englanti ja Kiina.

7/2-27 7 261 Sal. 27
Pyydän saada lähettää tämän mukana
5 C?
ulkoministeri Chamberlainin Birminghamissa

Kiinan asiasta pitämän puheen suomeksi käännettynä. Koska tästä puheesta on jo sanomalehtien kautta paljon ennen tämän kirjeen perilletuloa saapunut tietoja Suomeen, en käy sitä enää tässä selostamaan. Pyydän vaan saada lausua muutamia ajatuksia tämän puheen ja viimeisten tapausten johdosta.

Englannin hallituksen nyt omaksuma kanta Kiinaan nähden merkitsee jotakuinkin matemaattista täyskäännöstä sen Kiinan-politiikassa ja luulisi sen, ainakin näin asioita tarkemmin tuntematta, tyydyttävän kiinalaisia. Tämän suuntaisia sähkösanomia on jo saapunut Kiinasta.

Toisaalta on asemaa epäilemättä suuresti mutkistuttanut "Kiinan ulkoministerin", Pekingissä olevan tri Wellington Koon protesti englantilaisten sotajoukkojen lähettämistä vastaan Kiinaan. Aivan lähimmät päivät voisivat jo tuoda valaistusta siihen, mihin suuntaan asema tulee kehittymään.

Eilen illalla sain kuulla eräältä taholta, joka voi olla luotettava, etteivät Kiinaan matkalla olevat sotajoukot menisikään Shanghaiin, vaan Hongkongiin, joka on brittiläinen siirtomaa (British Crown Colony), eikä kuten Shanghai, kansainvälinen alue-international settlement - ja konsessionialue. Asia riippuisi siitä, mihin suuntaan tapahtumat Shanghaiissa kehittyvät. Tämä on sekä poliittisesti että sotilaallisesti erinomaisesti intressantti seikka. Ensiksikin siitä syystä, kuten jo sanoin, että Hongkong on brittiläinen siirtomaa, joten muodollisesti joukkojen sinne vieminen loukkaa vähemmän Kiinaa kuin niiden ohjaaminen Shanghaihin, ja toisekseen sen vuoksi, että Hongkong on lähellä Cantonia - noin 150 km. matkan päässä - ja tämä paikkahan on kiinalaisten natsionalistien pääpesäpaikka ja Etelä-Kiinan vanha pääkaupunki. Tällä tavalla siis

saisi Englanti tämän nykyisen Kiinan sydämen ja pään tykkiensä alle, josta vaikutus tapahtumiin Shanghaissa ja muualla Kiinassa voisi olla mitä tehokkain.

Joka tapauksessa täytyy kuljetuslaivoissa olevat sotajoukot laskea jossakin maihin. Laivoissa niitä ei voi pitää kauan ja joskin ne laskettaisiin maihin Hongkongissa, niin voidaan ne, tarpeen vaatiessa, sieltäkäsinkin lähettää noin parissa vuorokaudessa Shanghain. Sillä välin luulisi vahvojen brittiläisten laivasto-osastojen voivan meren ympäröimällä Shanghain alueella harjoittaa mitä voimakkainta painostusta.

Sotavoimien lähettämistä Kiinaan on ehdottomasti pidettävä, kuten Englannin hallitus on mitä kategorisimmin painostanut ja julistanut, ainoastaan preventiivisenä toimenpiteenä. Toiselta puolen taas ei niiden voimaa saa vähäkyä, vaikkakaan ne lukumäärältään tuskin nousevat enempään kuin yhteen divisioonaan. Ne ovat laadultaan oivallista väkeä ja varustustensa puolesta parasta, mitä nykyaikainen tekniikka voi luoda. Lisäksi on huomattava, että jos ne ylimalkaan tulevat toimintaan, tulee tämä tapahtumaan vahvojen laivastovoimien turvissa, puhumattakaan hyvistä ilmailuvoimista.

Sikäli kuin voin itse päätellä ja mikäli saamani tiedot pitävät paikkaansa, ollaan Foreign Officessa tällä hetkellä tuntuvassa jännityksessä. Kuulemani mukaan olisi eräs Foreign Officen kaikkein vaikutusvaltaisimpia henkilöitä lausunut eilen, että tilanne on maailmassa, Moskovan ja Kiinan vuoksi, yhtä vaarallinen kuin 1914. Minusta tämän voi, koettaen katsella asioita englantilaiselta kannalta, ymmärtää, sillä englantilaisethan ovat nyt pakoitettuja katsomaan sekä "keltaista vaaraa" että bolshevismia silmästä silmään.

Kiinan kysymystä, katsottuna nimenomaan englantilaiselta kannalta, mutkistaa mitä pahimmin vielä se seikka, että Japani on ruvennut vetämään toista köyttä kuin Englanti. Japanilaiset ovat kuulemma ottaneet englantilais-japanilaisen/ ^{liiton/} purkautumisen Washingtonin sopimuksen kautta vuodelta 1921 iskuna itseään vastaan. Ja niin kai asia onkin. Sikäli kuin olen kuullut, ei täälläkään olla kaikilla tahoilla

tyytyväisiä tämän liiton särkymiseen, mutta toisaalta toivotaan, että Yhdysvaltain kanssa saadaan suhteet paremmiksi. Itse asiassa on Suur-Britannia itse myöskin mitä selvimmin ottanut asekeleen pois-päin Japanista rupeamalla rakentamaan Singaporen suurta laivastotuki-kohtaa. Kaikki nämä seikat luovat jo varjoaan tilanteeseen Itä-Aasiassa.

Lontoossa, helmikuun 1 päivänä 1927.

L ä h e t t i l ä s :

A. M. Jaastamainen

Sir Austen Chamberlainin puhe Birminghamissa 29.I.1927.

Meidän ainoa toivomuksemme on voimakas, yhdistynyt, itsenäinen, järjestyksellinen ja varakas Kiina. Me puolestamme avustamme minkä voimme; me olemme valmiit kohtaamaan Kiinan puolitiessä. Me olemme valmiit luopumaan erikoisista oikeuksista suhteellisesti sen mukaan kuin Kiinan hallitus pystyy takaamaan kansalaisillemme tavalliset ulkomaalaisten oikeudet maassaan. Tämä on ollut ja H.M. hallituksen politiikkaa. Puhua brittiläisestä imperialismista tässä yhteydessä on lorua. Kaukaisessa idässä olemme me ennenkaikkea kauppiaskansa. Me tahdomme ainostaan pitää puotimme auki ja pysyä hyvissä suhteissa. Me ymmärrämme yhtä hyvin kuin kaikkein isänmaallisimmat kiinalaiset natsionalistit, että vanhat sopimukset ovat vanhentuneita ja me haluamme järjestää suhteemme Kiinaan sellaiselle pohjalle, joka vastaa nykyisiä aikoja. Me olemme jo kauan tunteneet, että muutos täytyy tapahtua ja me toivomme, että on mahdollista neuvotella tästä muutoksesta Kiinan kanssa, joka on yhden keskushallituksen alla. Tällaista hallitusta ei Kiinassa tällä hetkellä ole. Mutta vaatimus sopimusten revideraamisesta on tulemaisillaan tai on jo tullut niin vaativaksi ja on pohjaltaan niin luonnollinen, että kaikissa vallassaolevista, kiinalaisten kesken vallitsevista erimielisyyksistä huolimatta, meidän täytyy koettaa neuvotella muutoksesta riitelevien hallitusten kanssa, jopa keskellä sisällissotaa. Ja että tämä oli meidän tarkoituksemme, esitettiin selvästi Englannin politiikkaa koskevassa memorandumissa, joka julaistiin joulukuun 26 p:nä. On vaikeata näissä olosuhteissa jatkaa tätä politiikkaa, mutta me jatkamme yritystä, koska me tunnemme, että se on oikein ja ainoa oikea teko, minkä voi tehdä.

Pääseikat jotka kiinalaiset haluavat muutetuiksi vahassa sopimuksessa, ovat 1) kaikkein Kiinassa olevien ulkomaalaisten eksterritoriaalinen asema, jonka mukaan heitä voidaan syyttää vain omista tuomioistuimissaan ja omien lakien mukaan; 2) tariffimääräykset, jotka estävät Kiinaa kokoamasta tulleja ulkomaalaisilta tavaroilta; 3) ulkomaalaisten konsessioonien kuasi-itsenäinen status. H.M. hallitus on valmis muuttamaan kaikkia näitä kohtia, sillä nykyinen systeemi

on vanhentunut. Se ei sovi nykyajan olosuhteisiin eikä se enää suo tarpeellista turvaa tai suojelusta kauppiaittemme rauhalliselle toiminnalle. Kaksi päivää sitten edustajamme jättivät ehdotuksen kiinalaisille viranomaisille sekä pohjoisessa että etelässä, jossa H.M. hallitus ilmoittaa olevansa valmis tunnustamaan uudenaikaiset kiinalaiset tuomioistuimet, ilman läsnäolevaa brittiläistä virkamiestä, päteviksi tuomioistuimiksi jutuissa, joissa brittiläiset ovat kantajina. H.M. Hallitus ilmoitti olevansa valmis soveltamaan brittiläisissä tuomioistuimissa Kiinassa olemassaolevaa uudenaikaista kiinalaista siviili- ja kauppalakia ja muita laillisella tavalla säädettyjä toisarvoisia lakeja. Me olemme valmiit menemään pitemmälle kuin tämä niin pian kuin kiinalaiset lait ja oikeudenkäyntilaitos on valmis.

Mitä verotukseen tulee olemme valmiit järjestämään niin, että brittiläiset alamaiset tulevat velvollisiksi maksamaan säännöllistä kiinalaista veroa, olettamalla, että tämä ei merkitse aivan erikoisesti vain brittiläisiin alamaisiin ja tuotteisiin kohdistuvaa verotusta. Tähän sisältyisi myöskin kansallisen tariffin perusteella nostettava vero silloin kuin sellainen tariffilaki on promulgeerattu. Siinä määrin kuin me yksinään voimme saavuttaa sellaisen päämäärän, tämä poistaisi viimeisenkin esteen täyden tariffin ja autonomian tieltä. Mitä konsessiooneihin tulee on H.M. Hallitus valmis ryhtymään paikallisiin järjestelyihin riippuen jokaisen sataman olosuhteista, joko yhdistämällä hallinnon kiinalaisen kontrollin allaolevaan naapurialueeseen taikka jollakin toisella tavalla luovuttamalla hallinnon kiinalaisille pidättämällä brittiläiselle yhteiskunnalle jonkun verran sananvaltaa kunnallisissa asioissa.

Muistan vuonna 1925 sanoneeni, että tulemme kohtaamaan kiinalaiset puolitiessä. Sitä mitä olen sanonut, näette, että me menemme pitemmälle kuin puoliväliin, mutta olen vakuutettu, että tämä on oikea ja viisas tie. Emme kuitenkaan salaa itseltämme hetken aiheuttamia epämurkavuuksia ja vaikeuksia, mutta me ajattelemme suhteitamme Kiinaan seuraavina 100 vuotena. Nämä ehdotukset voidaan panna täytäntöön H.M. Hallituksen toiminnan avulla. Tällä hetkellä ei mitään uutta sopimusta voida solmia, sillä sopimus voidaan allekirjoittaa ja ratifioida ainoastaan tunnuste-

tun hallituksen kanssa ja sisällissodan aikaansaamien olosuhteiden vuoksi me emme voi tunnustaa mitään hallitusta Kiinassa koko maan hallitukseksi.

Jatkaen Sir Aasten sanoi, että on ollut huomattavan paljon huonosti informoitua ja lörpöttelevää puhetta Kantonin hallituksen tunnustamisesta. Tunnustaminen merkitsee tunnustetun hallituksen hyväksymistä koko maan hallitukseksi. Brittein hallitus ei voi tunnustaa Kantonin hallitusta Kiinan osan hallitukseksi, sillä tämä merkitsisi, että Brittein hallitus hyväksyisi Kiinan jaon. Samalla lailla me emme voi tunnustaa Kantonin hallitusta koko Kiinan hallitukseksi, sillä tämä ei vastaisi tosiseikkoja ja Kantonin hallitus kontrolloeraa tuskin kolmatta osaa Kiinasta sekä asukkaat että alueet huomioonottaen. Tässä maassa on henkilöitä, jotka sanovat, että meidän olisi luovuttava tarkan puolueettomuuden politiikasta. Kaikkina aikoina ja kansamme kaikille luokille on luonteenomaista, että tunnetaan myötätuntoa vapaamielisten aatteiden kasvamista kohtaan vieraisissa maissa. Mutta tämä luonnollinen myötätunto ei sellaisenaan oikeuta aktiiviseen sekaantumiseen toisten maiden sisällisiin asioihin. Ainoastaan kiinalaiset ja he yksinään, voivat ja heidän täytyy järjestää kysymys minkä hallituksen he tulevat saamaan. Ulkomaalaisten hallitusten antamien tunnustusten tulee sopeutua tilanteen vaatimusten mukaan.

On olemassa toinenkin vaatimus, jonka olemme kohdanneet käsitellessämme kansallisen puolueen vaatimuksia ja se on se tosiasia, että he tahallaan ja jatkuvasti ovat käyttäneet brittiläisvastaista sotahuutoa kerätäkseen kannattajansa yksinkertaisen ja helposti ymmärrettävän lipun ympärille, johon on kirjoitettu: "Down with the British". Kysytte ehkä, miksi tämä valtio on valittu hyökkäyksen esineeksi. Viime vuosisadan kuluessa olemme me olleet uranaukaisjoita Kiinassa. Meidän ponnistuksemme avasivat tien ulkomaan kaupalle Kiinaan, joka oli seuraus n.k. opium-sodasta. On yhtä johdonmukaista ja todellisia oloja vastaavaa kutsua tämän sodan päämäärinä opium-sodaksi kuin kutsua Amerikan vapaussotaa tee-sodaksi.

Me olimme sen systeemin pääluoja, jonka avulla tehtiin mahdolliseksi yhden sivistyksen kauppiaiden käydä kauppaa toisen sivistyksen

kanssa, joka oli mitä eroavin länsimaisesta. Meitä on viime vuosina pidetty tämän systeemin päätukijoina, ja varsinkin kun kaikille tuli selväksi, että se alkoi vanhentua eivät vieraat voimat epäröineet saarnata kiinalaisille, että me olemme suurimmassa määrin syypäitä kuin mikään muu kansa tai heidän omat erimielisyytensä kaikkiin niihin ikävyyksiin, joista kiinalaiset kärsivät. Tämän brittiläisvastaisen huudon omaksui voimakas kansallinen puolue, jolla on kannattajia kaikkialla Kiinassa ja kaikissa kiinalaisissa siirtokunnissa ulkomailla. Se on epäilemättä vaarallisin tekijä suhteissamme Kiinaan tällä hetkellä. Huutoa on käytetty nostattamaan kansajoukon raivo meitä vastaan ja aika saa näyttää pystyykö hallitus, joka väittää edustavansa kiinalaista kansallista puoluetta, kontrolloimaan tämän kansanjoukon siinä määrin kuin sen toiminta koskee meidän suhteitamme Kiinan kansaan. Vuoden 1925 tapahtumat antoivat antibrittiläisille kiihottajille juuri sen aineiston, jota he tarvitsivatkin. Shanghaiissa on suuri kansainvälinen "settlement", jota hallitsee valittu valtuusto, jonka puheenjohtajana silloin toimi eräs Amerikan kansalainen. Tällä valtuustolla on oma politiikka. Kansanjoukon väkivallan vuoksi oli poliisin pakko ampua sitä. Brittiläisellä hallituksella ei ollut eikä tänään ole minkäänlaista valtaa antaa määräyksiä tälle poliisille. Mutta se seikka, että poliisia johti englantilaiset upseerit aiheutti sen, että kiihottajat käyttivät tilaisuutta osottaakseen teon brittiläisten tekemäksi. Samalla tavalla sitä seikkaa, että kun aseistettu kiinalainen joukkue tai joukkue jossa oli aseistettuja miehiä, avasi tulen englantilais-ranskalaista konsessioonista vastaan Kantonissa, jolloin konsessionin joukot, joista ainoastaan osa oli brittiläisiä, olivat pakotetut avaamaan itsepuolustukseensa tulen, käytettiin brittiläisvastaiseen kiihotukseen. Siitä seikasta, että Britteihin hallitus oli Washingtonin konferenssissa ja monissa muissa tilaisuuksissa osottanut härimäisen ystävällistä ja myötätuntoista suhtautumista Kiinaa kohtaa, ei välitetty ollenkaan. Kautta koko Kiinan järjestettiin brittiläisten tavaroiden boikotteeraus ja vielä kauan sen jälkeen kun se oli päättynyt pohjoisessa, jatkettiin sitä Kantonissa, joka on sen kansallisen puo-

lueen vaikutuksen keskus, joka väittää edustavansa kiinalaista nationalismia.

Kansallinen hallitus on Kantonissa nyt laajentanut vaikutusalueensa keski-Kiinaan ja tämän mukana on brittiläisvastainen kiihotus levinnyt. Tämä kiihotus puhkesi äärimmäisessä muodossaan Hankowissa tammikuun 3 p:nä. Palopuheita piti eräs kansallisen hallituksen jäsen, Gorodin, venäläinen neuvonantaja sekä muut, ja seurauksena oli, että suuri ja uhkaava kansanjoukko uhkasi murtautua brittiläiseen konsessioonin. Kokonaisen iltapäivän piti kourallinen brittiläistä meriväkeä heidät kurissa, osottaen mitä ihailtavinta kuria ja itsensähillitsemistä mitä vaikeimmissa olosuhteissa ja ansaiten kaiken sen kiitoksen minkä me voimme ^{heille} sille antaa. Heitä pommitettiin tiilillä ja itsepuolustukseen he olivat oikeutetut ampumaan. He eivät ampuneet. Muutamat heistä lyötiin maahan ja haavoittuivat ja erään pajunettihyökkäyksen aikana, joka oli heidän pelastumisekseen välttämätön, kaksi kiinalaista vahingoittui. Ilmoitus, että kaksi kiinalaista olisi tapettu, ei ole totuudenmukainen. Oli selvää, että kansanjoukkoa ei voitaisi pidättää loppumattomiin apumatta ja tämä teko epäilemättä olisi johtanut hyökkäykseen brittiläiseen konsessioonin ja brittiläisten alamaisten murhaan, joista monet elävät konsessioonin ulkopuolella ja kiinalaisilla alueilla. Roskajoukon mellastus jatkui 4 ja 5 päivinä tammikuuta. Natsionalistiset joukot ottivat tehtäväkseen ylläpitää järjestystä, mutta hekin olivat siihen kykenemättömiä käyttämättä apumaa-aseita, jota he eivät tahtoneet käyttää. Näissä olosuhteissa, osottaen pikemmin erikoista itsehillintää ja suurta moraalista rohkeutta kuin provosera-
 raten veristä taistelua, brittiläiset viranomaiset evakuoivat konsessioonin ja luovuttivat sen kiinalaisille. Ei ole epäilystäkään siitä, etteikö roskejoukon väkivallan tarkoitus ollut saada brittiläiset joukot ampumaan aseettomia kiinalaisia ja siten joh_taa toimenpiteisiin, joka olisi nostattanut koko Kiinan ja vielä enemmän antanut polttoainetta brittiläisvastaisille tunteille. Kiihotusjuna oli valmiina ja ja vieläpä sellainen kunnioitettava ryhmä kuin Pekingin yliopiston professorit, oli antanut nimensä sellaiseen parjaukseen, että brittiläiset merisotilaat olivat tappaneet kiinalaisia mellakoissa. Tämä ei

menpiteitä. Ei mitään muuta kuin välttämättömiä varovaisuustoimenpiteitä. H.M. Hallitus ei tule luopumaan kärsivällisestä sovintopolitiikastaan eivätkä liioin sen yritykset tule heikentymään tai päättymään tyydyttävään sovinnon aikaansaamiseksi kiinalaisten viranomaisten kanssa. Päinvastoin, toivotan kaikesta sydämestäni onnea ja yhdyn siihen toivomukseen, jonka kansallinen ulkoministeri äskeisessä julistuksessaan lausui sopimuksen aikaansaamisesta ja toisista tärkeistä kysymyksistä, että ne on tehtävä taloudellisen tasa-arvoisuuden ja poliittisen ja alueellisen suvereenisuuden keskinäisen kunnioituksen pohjalla. Tahdon välttää kaikkea, joka voisi tehdä ystävällisen sovinnon saavuttamisen vaikeammaksi ja tämän vuoksi en tahdo millään lailla vastata hänen siitykseensä ja kuvaukseensa, joka käsittelee menneisyyttä. Mieluimmin haluan katsella onnellisempaan tulevaisuuteen. H.M. Hallitus vakavasti tuntee myötätuntoa kiinalaisen nationalistin todellisia toiveita kohtaan. "Kiina kiinalaisille" on järkevä huuto eikä meillä ole mitään sitä vastaan, mutta "tappakaa brittiläiset ja ajakaa heidät ulos" ovat järjettömän vihan huutoja. Sillä tavalla ei voida keskustella tämän maan eikä Brittein valtakunnan kanssa. Me olemme valmiit auttamaan tri Chen'ia tai ketä muuta kiinalaista viranomaista tahansa, joka puolestaan osottaa halua neuvotella sovinnollisella pohjalla ja valtiomiehen tavoin niissä vaikeissa olosuhteissa, jotka ovat syntyneet Kiinan kehityksessä. Meillä ei ole kuin ystävällisiä tunteita kaikkia kiinalaisia kohtaan, jotka tahtovat kohdata meidät samassa hengessä ja me olemme tänäkin hetkenänsä karasti työssä, laatiaksemme yksityiskohdat sille perustalle, jolle tulevat suhteemme rakennetaan. Toivomme että kiinalaiset käsittelevät ehdotuksiamme ja vaihtavat mielipiteitä kanssamme, noudattaen sitä neuvottelujen metodia, joka on ollut tapana sivistyneiden kansain keskuudessa. Vakavasti toivomme, ettei satu lisätapauksia, jotka pilaisivat rauhallisen ratkaisun toiveet. Kuitenkaan emme voi laiminlyödä menneiden tapahtumien varoituksia. Olemme pakotetut tarpeen vaatiessa antamaan suojelusta kansalaisillemme väkivaltaa ja vääryyttä vastaan ja olemme ryhtyneet tarpeellisiin toimenpiteisiin voidak-

semme selviytyä jokaisen valtion ensimmäisestä tehtävästä. Mutta meidän vakava toivomuksemme on, että viisaat neuvot voittavat ja että menneisyydessä osottamamme kärsivällisyys sekä nyt noudattamamme vapaamielinen politiikka aikaansaisi sen, että suhteemme Kiinan kansaan pääsisi keskinäisen luottamuksen ja ystävyyden vakavalle pohjalle.

semme selviytyä jokaisen valtion ensimmäisestä tehtävästä. Mutta meidän vakava toivomuksemme on, että viisaat neuvot voittavat ja että menneisyydessä osottamamme kärsivällisyys sekä nyt noudattamamme vapaamielinen politiikka aikaansaisi sen, että suhteemme Kiinan kansaan pääsisi keskinäisen luottamuksen ja ystävyyden vakavalle pohjalle.

- - - - -

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C7.

ASIA:

Ministeri Säästämöisen rap. no 2.

Lontoo

9/3 1927

AHS/SS.

SUOMEN LAHETYSTÖ

LONTOO, maaliskuun 9 p:nä 1927.

N° 613.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
9/261 Soc. D. 1927		
14/3-27	2	Liit.
	OSASTO	ASIA
5.	57	

Herra Ministeri,

Ohellisena lähetan kunnioittaen

raporttini n:o 2, joka käsittelee

Englannin ja Sovietin suhteita ja
niiden vaikutusta Suomeen.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri
suurimman kunnioitukseni vakuutus.

Lähettäjä:

R. H. Laurila

Herra Ulkoasiainministeri,
Professori V. Voionmaa,
Helsinki.

Légation de Finlande

RAPORTTI N:o 2.

Englannin ja Sovietin suhteet
ja niiden vaikutus Suomeen.

tille osottamassa nootissa helmikuun 23 päivältä, jossa puhutaan Puolasta, Baltian maista ja Perästä, on as-
karruttanut mieltäni suuresti. Minun on ollut vaikeaa ymmärtää, oli-
ko Englannin hallituksella pakottavaa aihetta mainita nootissaan mui-
ta maita, nimeomaan tietenkin "Baltian maita", huolimatta siitä, että
Moskova kierrossa propagandassaan on useinkin esittänyt sen väitteen,
että Puola ja "Baltian maat" rettelöisivät Neuvostoliittoa vastaan
sekä omasta halustaan että Englannin yllytyksestä. Englannin nootis-
sa oleva lause, "Näiden maiden politiikan puolueeton tutkiminen, tosi-
asioiden intohimoton tarkastelu yhtä vähän kuin Hänen Majesteettinsa
hallituksen vakuuttelut ovat riittäneet poistamaan tätä harhakäsi-
tystä, joka on yhtä epäloogillinen kuin perätön," lieventää kylläkin
asiaa ja oikeuttanee vetämällä sen johtopäätöksen, että Englannin hal-
lituksen viittaus kysymyksessä oleviin maihin on tehty näille hyvä-
tarkoittavassa mielessä.

Mutta sittenkin on hyvällä syyllä täytynyt koettaa hakea vas-
tausta kysymykseen, miksi Englannin hallitus tässä niin peräti tulene
arkaa asiaa käsittelevässä nootissaan katsoi oikeaksi kosketella Puolan
ja "Baltian maiden" suhdetta Neuvosto-Venäjään?

Koetettuani eri tahoilta saada selvyyttä tähän, olen tullut
siihen käsitykseen, että tässä Englannin nootin kohdassa piili pää-
valtti, mikä Sir Austen Chamberlain sai puolueensa tyytymään siihen,
ettei diplomaattisia välejä katkaistu heti Moskovan kanssa. Puhees-
saan parlamentissa t.k. 3 päivänä lausui Englannin ulkoministeri ni-
mittäin suoraan, että on otettava huomioon, että välien katkaisemi-
sestä Sovietin kanssa voisi olla ikäviä seuraamuksia myöskin muille
maille, kuten esimerkiksi "reunavaltioille". Tätä mahdollisuutta lie-
nee ulkoministeri selitellyt hyvin laajasti konservatiivisen puo-
lueen suljetussa kokouksessa viime viikolla ja lienee hän viitannut

ULKOASIAINMINIST.

No 9/261 Sal. D. 27

14/3-27	Ja	Liit.
5	C7	ASIA
Se kohta Englannin Soviet-		

siihen, että jos Soviet esiintyisi aggressiivisesti naapureitaan vastaan lisäisi tämä Englannin jo ennestään suuria vaikeuksia.

Tässä yhteydessä on ollut mielenkiintoista seurata "Daily Telegraphia" kirjoituksia, joissa kerta toisensa jälkeen on neuvottu hallitusta olemaan pistämättä sormiaan muiden maiden asioihin, toisinsanoen olemaan täyttämättä Kansainliiton asettamia velvoituksia aiheettomasti hyökkäyksen alaiseksi joutuneita maita kohtaan. Tämintapaisia kirjoituksia en muista huomanneeni muissa lehdistä paitsi "Daily Expressissa".

"Times" sisälsi t.k. 5 päivänä kirjoituksen, jossa käsiteltiin Sovietin harjoittamaa painostusta Latviaan nähden non-agressiokysymyksessä ja jossa annettiin ymmärtää, että jos Latvia hyväksyisi Sovietin ehdot, merkitsesi tämä Latvian joutumista Moskovan valtapiiriin ja toiselta puolen välien heikontumista Kansainliiton kanssa. Kirjoitus oli taitavasti laadittu ja koska se oli tulos neuvottelusta vakinaisen alivaltiosihteerin, Sir William Tyrrellin kanssa, niin lienee oikein vetää se johtopäätös, että tässä ilmenee Foreign Officeen kanta Sovietin herättämästä kysymyksestä hyökkäämättömyysopimusten solmimisesta sitä ympäröivien valtojen kanssa. Että näin todella onkin asianlaita on kaiken epäilyksen ulkopuolella. Senhän olen voinut todeta keskusteluissani sekä Sir William Tyrrellin että apulaisalivaltiosihteerin, Mr. J.D. Gregoryn kanssa.

Kysymykseen, minkälaisen olotilan toivoisi Englannin hallitus syntyvän, jos se katsoisi itsensä pakotetuksi Moskovan jatkuvien vihamieleisten tekojen vuoksi katkaisemaan diplomaattiset välinsä Moskovan kanssa ja irtisanomaan kauppasopimuksensa, vastaisin empiemättä: samanlaisen kuin on olemassa Yhdysvaltain ja Sovietin välillä. Tämä merkitseisi sitä, että kauppasuhteita ylläpidettäisiin edelleenkin, mutta samalla toivottaisiin saatavan suurempia mahdollisuuksia valvoa Sovietin agenttien toimintaa sekä Brittein saarilla että dominioneissa ja siirtomaissa ja saataisiin vapaammat kädet bolshevikkeihin nähden Kiinassa. Samalla pidetään kumminkin silmällä muita mahdollisuuksia - yhä voimakkaampaa kiihoitusta Moskovan puolelta kaikkialla maailmassa, jopa aggressiivisiä otteita ja sisäisiä ikä-

vyöksiä kotimaassa ja tämä vuoksi voinee olla varma siitä, ettei Englannin hallitus haluaisi tapahtumain viedän suhteitten katkeamiseen.

Meidän tietysti on mitä tärkeintä koettaa muodostaa itsellemme kuvaa siitä, onko ajateltavissa, että tapahtumain kulku todella voisi viedä välien katkeamiseen Englannin ja Neuvosto-Venäjän välillä, ja mitä tämä voisi merkitä meille. On tietenkin epämiellyttävää yrittää profeteerata, mutta luulen, että minun velvollisuuteni on lausua ajatukseni.

Mielipiteeni on se, että välien katkaisemista on pidettävä mahdollisena. Tämän esiintoi Chamberlain selvästi suuressa parlamentti-puheessaan t.k. 3 päivänä ja samaa lausui sisäministeri Joynson-Hicks erässä puheessaan pari päivää sitten. Mutta tapahtumain kulku riippuu yksinomaan Moskovasta. Ja lisäksi kumminkin omasta puolestani, että ainakin Foreign Office ja ulkoministeri varmaankin haluaisivat tulkita Moskovan tältä tulevia tekoja mahdollisimman liberaalisesti, mutta huomautan samalla, että liikkumistilaa ei ole kovin paljon, sillä noottihan oli ultimatum luonteinen.

Kysymykseen siitä, mitä seurauksia voisi meille olla Englannin ja Sovietin välien rikkoutumisesta, on tietenkin ylen vaikea vastata. Kumminkin lienee syytä kiinnittää huomiota siihen, että Sir Austen Chamberlain ja Foreign Office ovat sitä mieltä - kuten edellämainitusta selviää - että Neuvosto-Venäjä voi ryhtyä aggressiivisiin tekoihin naapureitansa vastaan. Että Soviet todella koettaa harjoittaa painostusta naapureihinsa ja siten koettaa antaa syrjä-iskun Englannille, kuten täällä moni sen selittää, ilmenee Sovietin touhussa saada Latvia ja ehkenpä Virokin solmiamaan non-agressiopaktin omilla epämiellyttävillä ehdoillaan. Mutta onko Sovietillä suoranaisia hyökkäysaikeita tällä hetkellä naapureitansa vastaan ja nimenomaan Suomea vastaan, on ainakin minun vaikea sanoa. Joka tapauksessa on Sovietin yritykseen non-agressiosopimusten kautta vetää ilmapiriinää naapuriinsa jo sinänsä kiinnitettävä mitä vakavinta huomiota, sillä tässä piilee sängen kauas tähtävä politiikka. Sillä on vielä sekin etu, että se sopii sekä bolsheviikkien että "valkoisten venäläisten" suunnitelmiin.

Mitä Englannin-Moskovan-Kiinan väleihin suhteisiin tulee, on niiltä tietenkin koettava seurata mitä tarkimmin, sillä sitähan ei voi kieltää, etteivätkö ne sisältäisi ylen runsaasti komplikatio-mahdollisuuksia, joiden seuraamukset voivat tuntua yhtä hyvin meidän läheisyydessämme kuin Intiassa.

Lontoossa, maaliskuun 9 p:nä 1927.

Lä h e t t i l ä s :

R. H. Sauermaiden

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: Cz.

ASIA:

Ministeri Saastamoisen raportti no 3.

Lontoo.

9/3 1927.

AHS/SS

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

N° 619

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
10/261 Sac. D. 1927		
15/3-27	5	Litt.
5.	67	

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,
S.W. 5.

Maaliskuun 10 p:nä 1927.

Herra Ministeri,

Ohellisena lähetyksen kunnioittaen

raporttini n:o 3, joka käsittelee

Keskustelua vakinaalivaltiosihteeri,

Sir William Tyrrel'in kanssa.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri,
suurimman kunnioitukseni vakuutus.

L ä h e t t i l ä s :

A. H. Saastamoinen

Herra Ulkoasiainministeri,
Professori Väinö Voionmaa,
Helsinki.

Legation de Finlande

ULKOASIAINMI	
10/26/27	
15/3-27	
LONTOO, maaliskuun 9 p:nä 1927.	
RYHMÄ	OSASTO
5.	C7

RAPORTTI N:o 3.

Keskustelu Foreign Officessa
vakinaisen alivaltiosihteerin
Sir William Tyrrel'in kanssa.
(klo 4.30 - 5. jpp.)

Alotin keskustelun viittaamal-

la Englannin ja Sovietin välillä tapahtuneeseen noottivaihtoon. Erikoisesti kiinnitin huomiota siihen Englannin nootin kohtaan, jossa huomautetaan Sovietille siitä, että jos intohimottomasti tutkii Baltian maiden y.m. ulkopoliittikka, niin pitäisi tulla vakuutetuksi siitä, ettei se ole tähdäty Sovietia vastaan. Samoin viittasin Sir Austen Chamberlainin t.k. 3 päivänä parlamentissa pitämään puheeseen, jossa hän mainitsi siitä, että "reunavaltiot" voisivat joutua vaikeuksiin, jos Englannin ja Sovietin välit katkeaisivat. Samalla kysyin Sir Williamilta ajatellaanko Foreign Officessa Suomea, kun käytetään termiä "Baltian maat".

Tähän vastasi Sir William, että hän kernaimmin käyttää sanoja "Boardering states", reunavaltiot, millä nimityksellä hän ymmärtää kaikkia Venäjän naapureina olevia maita Suomesta Mustallemerelle saakka. Kysyin sitten alivaltiosihteeriltä, näyttäväkö hänestä siltä, että Sovietin taholta juuri nyt olisi pelättävä sotilaallisia toimenpiteitä erikoisesti Suomea vastaan.

Tähän vastasi alivaltiosihtööri kielteisesti. "Moskovasta saamamme tiedot viittaavat siihen suuntaan, että bolsheviikkijohtajat alkavat itsekin huomata tehneensä suuren erehdyksen rupeamalla lyömään suurta rumpua sodanuhkasta, ja kuten Te hyvin tiedätte, emme me halua mitään vähemmän kuin sotaa. Me olemme vuosikausia vakuuttaneet Moskovalle, ettemme me halua puuttua sen sisäisiin asioihin, mutta bolsheviikit näyttävät siinä määrin hypnotisoineen itsensä jankuttamalla päinvastaista, että he ilmeisesti ovat auttamattomasti oman harhakuvansa vallassa. Mistä me ehdottomasti pidämme kiinni on se, ettemme me salli minkään vieraan maan sotkeutua sisäisiin asioihimme. Jos Te olitte parlamentissa t.k. 3 päivänä niin varmaankin panitte

merkille, ettei yksikään puhuja hyväksynyt Sovietin menettelyä siinä, et-
tä se intrigoi ja rettelöi ^{sisäisiin asioissamme} meidän kanssamme. Tässä suhteessa oli MacDo-
nald yhtä tiukka kuin Sir Austen Chamberlain, ellei vieläkin jyrkempi.
En voi olla erikoisesti alleviivaamatta tätä seikkaa, sillä se osottaa,
miten nopeasti maamme syvät rivit ovat oppineet ymmärtämään bolshevis-
min todellisen luonteen. Näin ei ollut vielä vuosi sitten. Minä sanoisin,
että käänne tapahtui viime syyskuussa, jolloin Tomski lähetti sähkösa-
nomansa Bournemouthissa pidetylle Ammattiliittojen kokoukselle neuvoen
sitä astumaan bolsheviikkisen vallankumouksen teitä."

"Kuten usein ennenkin olen Teille lausunut", jatkoi Sir William
Tyrrel, "emme me koskaan hyväksyneet tsarismia, mutta kansainvälisten
tapojen mukaisesti emme katsoneet voivamme sekaantua Venäjän sisäisiin
asioihin. Tsaarien hallitukset eivät myöskään koettaneet tunkea meille
omia oppejaan ja tapojaan, mikä seikka on luettava sen systeemin har-
voiksi ansioiksi. - - Tsaari-Venäjän järjettömistä politiikasta Suomea
kohtaan oli minulla usein puhetta venäläisten diplomaattien kanssa."

"Palatakseni vielä nykyiseen tilanteeseen maailmassa, on minusta
hyvin merkille pantavaa, ettei yksikään kansa ole suvainnut bolsheviik-
kien sekaantumista asioihinsa muuta kuin hetkellisesti. Ottakaamme esi-
merkiksi Turkin. ^{Ki} Vaikeuksissaan sallivat turkkilaiset bolsheviikkien saa-
da hetkellistä jalansijaa maassaan, mutta heti kun hän sai maata jal-
kainsa alle, ajoi Mustafa Kemal bolsheviikit tiehensä. Näin minä luulen
kiihvän muuallakin. Tässä ajattelen Kiinaa."

"Koettaessani analysoida kansainvälistä asemaa on minusta viime
viikkoina näyttänyt useinkin siltä, että sangen uhkaavat pilvet leijai-
leisivat päittemme päällä", lausuin sitten.

"Tämä on kylläkin totta, mutta tällä hetkellä on jo jännityksen
laukeamista (détente) havaittavissa ja minä luulen, että vaikeuksista
selvitään ilman suurempia ikävyyyksiä", lausui Sir William lopuksi.

- - - - -

Kuten ylläolevasta näkyy oli alivaltiosihteeri Tyrrel sangen op-
timistinen kansainväliseen valtiolliseen asemaan nähden, seikka, mikä on
pantava merkille suurella tyydytyksellä.

Lontoossa, maaliskuun 9 päivänä 1927.

L ä h e t t i l ä s :

A. H. Saastamoinen,

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C7.

ASIA: _____

Ministerin Saastamaisen raportti no 4.

London

11/3 1927.

]

AHS/SS

SUOMEN LAHETYSTÖ

LONTOO, maaliskuun 12 p:nä 1927.

N° 642

12/262 Sal. D. 27	
17/3-27	L.H.
S. C7	

Herra Ministeri,

Ohellisena lähetan kunnioittaen

raporttini n:o 4, joka käsittelee

Asemaa Kaukaisessa Idässä.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri,

suurimman kunnioitukseni vakuutus.

L ä h e t t i l ä e :

A. H. Järveläinen

Herra Ulkoasiainministeri

Professori Väinö Voionmaa,

Helsinki.

Légation de Finlande

LONTOO, maalisk. 11 p:nä 1927.

ULKOASIAINMINISTERIÖ	
No	12/262 Sac. D. 1 34
17/3-27	Liit.
	ASIA
S. C?	

RAPORTTI N:o 4.

Asema Kaukaisessa
Idässä.

Tällä hetkellä näyttää täältä Lontoosta katsoen siltä, että Kiinassa olisi hiljaisempaa. Onko tämä käsitettävä hiljaisuudeksi, joka useinkin vallitsee ennen suuria taisteluja, väliajaksi, jota käytetään voimain kokoamiseksi suurten iskujen antamista varten, vai onko se alkua rauhoittumiseen, sen näyttäneen jo läheinen tulevaisuus. Se optimismi, jonka vallassa Sir William Tynell, ulkoasiain vakinainen alivaltiosihteeri, oli toissa päivänä ja se luottamus asioiden rauhalliseen selviämiseen, jota Mr. Preston, finanssi-mies ja Kiinan olojen tuntija, osoitti tavatessaani häntä muutama viikko sitten, antavat tukea sille mahdollisuudelle, että kiinalaiset ehkerä siltäkin kiinnittävät enemmän huomiota Suur-Britannian ja muiden länsimaiden "rauhantarjoukseen" kuin bolsheviikkien kiihkoisiin yllytyksiin. Hyvä olisi, jos näin olisi asianlaista. Monet muutkin merkit viittaavat siihen, että bolsheviikkien vaikutusvalta kantonilaisiin olisi heikkenemässä.

Oli miten oli. Joka tapauksessa on huomio edelleenkin suuressa määrin keskittynyt Itä-Aasiaan. Liian toivorikasta olisi kai olettaa, että kiinalaisten suuret loputtomat massat, jotka hiljalleen alkaneet liikehtii, rauhoittuisivat yhtä äkkiä, huolimatta siitä, että johtomiehet voisivat päästä selville siitä, mitä poliittista suuntautumista olisi viisainta noudattaa.

Japania pidetään täällä suurena kysymysmerkkinä ja sen todellista aikeista Kiinaan ja Neuvosto-Venäjäin nähden ei kai olla täällä selvillä, koskapa kaikkein parhaitenkin informoidussa piireissä koetaan arvailla, mitä tämä mahtava saarivaltakunta tulee tekemään. Täällä kuulee paljon puhuttavan siitä, että Japani ei ole jaksanut sulattaa liittosopimuksen purkamista Englannin kanssa Washingtonin sopimuksen kautta vuodelta 1921 ja oletetaan näin ollen, ettei Japani olisi ainakaan ilman muuta halukas kulkemaan samaa latua kuin Suur-Britannia, varsinkin kun tämä jähkimäinen on koettanut tehdä parhaansa hakeakseen tukea Yhdysvalloista, Japanin "luonnollisesta vihollisesta". Kun Suur-

Britannia taas omasta puolestaan tahtoo mitä hartaimmin säilyttää tai voittaa takaisin Japanin luottamukseen, antaa tämä aihetta kaikenlaisten laskelmien tekoon. Tässä näyttääkin ilmenevän ainakin yksi mahdollisuus, joka tyydyttäisi nähtävästi suurta osaa maailman valloista ja ennen kaikkea Japania, Yhdysvaltoja ja Suur-Britanniaa sekä sen dominioita.

Tämä ratkaisu olisi antaa Japanille vapaat kädet Itä-Siperiassa. Tällä olisi sekin hyvä puoli, että sillä annettaisiin mahtava iaku kaikkien intressoitujen maiden yhteiselle viholliselle, Sosialististen Neuvosto-Tasavaltain Liitolle. Näin tulisi Japani kaiken muun hyvän lisäksi pureutumaan kiinni Aasian pohjoiseen osaan, jota vastoin Suur-Britannia saisi vapaammat kädet Singaporessa ja Intiassa, Australia pääsisi pitkäksi ajaksi irti japanilaispelostaan, Yhdysvallat tuntisivat itsensä turvallisemmiksi Filippiineillä ja Hawai'issa, Hollanti itä-aasialaisissa erinomaisissa siirtomaissaan, ja ehkenpä Ranskakin tärkeillä alueillaan Taka-Intiassa.

Eräät seikat viittaavat siihen, että tässä on todellakin totta takana. Niinpä esimerkiksi sanotaan, että Japani olisi koonnut huomattavia sotajoukkoja Mandshuriaan ja että näitä joukkoja varten olisi m.m. Englannista tilattu melkoisia määriä aseita, varusteita ja kulkuneuvoja, jotka ovat erikoisesti konstruoidut Siperian ja muun Itä-Aasian oloja ja maastoa varten. Ameriikkalaiset ovat erikoisesti kuuluma seuranneet Japanin edesottamisia ja heidän käsityksensä kuuluu olevan se, että Japani on yleensä ruvennut kiinnittämään paljon enemmän huomiota armeijansa kehittämiseen kuin laivastonsa. Tästä vetävät he sen johtopäätöksen, että Japani olisi luopunut aikeistaan taistella yliherruudesta Tyynellä Valtamerellä, mutta että se nyt sitä vastoin suunnittelee toimintaa Aasian mantereella. Jos näin on asiantaita ja sehän tuntuu hyvin luonnolliselta katsoen siihen, että sen expansionipolitiikka Tyynen Valtameren saaristossa kohtaisi sellaisia voimatekijöitä kuin Yhdysvallat ja Brittiläinen imperiumi, niin on vaikeaa nähdä sopivampaa objektiivisiä kuin venäläinen Itä-Aasia. Kiinaahan ei Japani voi lähteä valloittamaan eikä kansoittamaan. Päinvastoin tarvitsee Japani välttämättömästi Kiinan markkinoita ja siis myöskin Kii-

nan ystävyyttä. Venäläisten taas, olivatpa ne väriltään mitä lajia hyvänsä, luulisi olevan Japania tiellä sekä poliittisesti että taloudellisesti. Miksi ei siis Japani käyttäisi tilaisuutta hyväkseen lujemmän ja laajemman jalansijan saamiseksi Aasian mantereella? Tämän politiikanhan Japani muuten aloitti sotansa kautta Venäjän kanssa makeaan tästä alusta suunnattoman hinnan. Luulisi teoreettisesti katsoen Japanille väestöprobleminsa vuoksi olevan välttämätöntä astua edelleen jo aloitettua ja viitoitettua tietä.

Mennäkseni vielä Japanin sotalaitokseen tahdon lisätä, että amerikkalaisten havaintojen mukaan, on sotilaitten individualinen koulutus kallempi viety miltei huippuunsa. Välineet nimenomaan kaasaotaa varten lienevät aivan erinomaiset. Yleisesikunnan toiminta lienee sitävastoin amerikkalaisten mielestä kankeata.

Lontoossa, maaliskuun 11 p:nä 1927.

Lä h e t t i l ä s :

A. H. Jantamoinen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C7.

ASIA:

Ministeri Saarelaisen raportti no 5.

Lontoo

6/5 1927

AHS/HN.

Légation de Finlande

N:o 1356.

Lontoo, toukokuun 6 p:nä 1927.

20/263 lae. 27	
11/5-27	LIL
5	C7

Herra Ministeri,

Ohellisena lähetan kunnioittaen raporttini n:o 5, joka käsittelee Englantia, Kiinaa ja Venäjää. Vastaanottakaa, Herra Ministeri, suurimman kunnioitukseni vakuutus.

L ä h e t t i l ä s :

A. H. Haavamaa

Herra Ulkoasiainministeri

Professori Väinö Voionmaa,
Helsinki.

Raportti n:o 5.

Keskustelu Alivaltiosihteeri
Gregoryn ja Pohjoisen Osaston
päällikön Palairot'in kanssa.

Englanti, Kiina ja Venäjä.

telu, alivaltiosihteeri Gregoryn aloitteesta, tapauksiin Kiinassa ja Venäjän oloihin. Avomielisellä tyytyväisyydellä selosti Mr. Gregory asemaa Kiinassa alleviivaten erikoisesti Kiinan kansan keskuudessa alkaneen bolsheviikki-vastaisen liikkeen merkitystä. "En mitenkään tahdo väittää", lausui hän, "että ikävyytemme Kiinassa olisivat lopussa, mutta viime viikkojen tapahtumat osoittavat kumminkin, että politiikkamme Kiinaan nähden on ainakin pääpiirteissään ollut oikea. Luulisin siis, että kehitys tulee kulkemaan rauhoittumista kohti".

Venäjän oloista oli pitkäkö keskustelu. Mr. Gregory huomautti siitä, että Foreign Office ei nyt, yhtä vähän kuin aikaisemminkaan, kernaasti näkisi Englannin ja Venäjän välisten suhteiden katkeavan, jos kohta tämäkin mahdollisuus on otettava lukuun. Sain kumminkin sen vaikutuksen, että tätä mahdollisuutta on pidettävä hyvin kaukaisena, sillä Venäjän johtomiehet ovat varmaankin Kiinassakin kärsimiensä vastoinkäymisten vuoksi tulleet havaitsemaan omien voimiensa rajoituneisuuden ja niin ollen tuskin olisivat halukkaat jatkaamaan riittävyyksiään Englannin kanssa liian pitkälle. Mr. Gregory painosti myöskin sitä, että Bolsheviikki-Venäjä on taloudellisesti hyvin ahtaalla - sen vuoksi se ottaa osaa Kansainliiton järjestämään finanssikonferenssiinkin - mikä seikka tietenkään ei ole omiaan kohoittamaan sotaisia miehialuja. "Oman käsityksemme mukaan on meillä hyvin vähän syytä pelätä Venäjää", lausui Mr. Gregory, "mutta sitä vastoin pidämme mahdollisena, että välien katkettua meidän ja Venäjän välillä voisivat Suomi ja Puola joutua kärsimään siitä tavalla tai toisella". - Tässä voisi hyvällä syyllä

20/268 Sar. 27

11/5-27

T.k. 4 p:nä kävin
Foreign Office'ssa ja selostetuani tilannetta Suomessa, missä juuri olin oleskellut kuu-
kauden päivät, siirtyi keskus-

kysyä, miksi Mr. Gregory mainitsi tässä yhteydessä ainoastaan Suomen ja Puolan jättäen pois balttilaiset maat, mutta tähän ei ole vaikea antaa selitystä, sillä kerran aikaisemmin Mr. Gregory käytti tässä samassa yhteydessä juuri samaa sanontatapaa, jonka ymmärtämiseksi hän lisäsi: "tulini sanoneeksi näin vain siitä syystä, että me olemme luonnollisesti etupäässä intresoidut Suomesta ja Puolasta".

Mr. Palairret, joka ennen tuloaan viime vuonna Foreign Officen pohjoisen osaston päälliköksi oli lähetystöneuvoksena Kiinassa, oli myöskin hyvin tyytyväinen asiain kulkuun Kiinassa. Keskustelun lomassa kysäsi hän, mille asteelle kysymys englantilaisen meriupseerin ottamisesta Suomen laivastoon on edistynyt, johon vastasin, että asiaa katsotaan meillä tietäväkseni hyvin suopein silmin, vaikkakaan ratkaisua ei vielä ole tehty.

X X X
X

Kuten ylläolevasta näkyy on Foreign Office toivonut asioiden kehittymiseen nähden rauhalliseen suuntaan Englannin sekä Kiinan ja Venäjän välillä, mikä maailmanrauhan kannalta katsoen on pantava merkille suurella tyydytyksellä.

Kirjoitettuani ylläolevan kävin Cityssä, jossa tapasin erinäisiä pankkimiehiä, joiden kanssa oli myöskin puhe Kiinasta. Asemaa siellä pitivät he hyvin tyydyttävänä. Osoituksena rauhallisesta mielialasta voinee pitää myöskin sitä seikkaa, että Englannin pankin luullaan ensi viikolla alentavan pankkikorkoa puolella prosentilla, siis neljään prosenttiin.

Lontoossa, toukokuun 6 p:nä 1927.

L ä h e t t i l ä s :

A. H. Paastamäki

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C7.

ASIA:

Ministeri Säästövoimien raportti no 6.

Lontoo.

19/5 1927

AHS/HN.

Légation de Finlande

N:o 1566.

Lontoossa toukokuun 19 p:nä 1927.

ULKOASIAINMINISTERIO		
23/264 Sal. D. D. 27		
28/527	12	LII.
SYNÄ	OSASTO	ABIA
5	67	

Herra Ministeri,

Oheellisena lähetän kunnioit-
taen raporttini n:o 6, joka käsittelee
Englantia ja Kiinaa.
Vastaanottakaa, Herra Minis-
teri suurimman kunnioitukseni vakuutus.

Lähettiläs:

R. H. Saariluoma

Herra Ulkoasiainministeri

Professori Väinö Voionmaa,

H e l s i n k i.

23/264 Sal. D. 1927

23/527	to	Liit.
KYLLÄ	OSASTO	AGA
	5	27

Raportti n:o 6.

Kun englantilaisvastai-

Englanti ja Kiina. nen liike Kiinassa ja nimenomaan tuon laajan maan eteläisissä osissa oli viime vuoden lopulla saavuttanut suuren laajuuden, ryhtyi Englanti kosketuksiin n.s. Kantonin hallituksen kanssa. Englannin Pekingin ministeri, joka oli matkalla kotimaastaan asemapaikkaansa, poikkesi Hankowin kaupunkiin, jossa Englannilla oli tärkeä n.s. konsessionialue, mikä oli joutunut aivan erityisen uhattuun asemaan, ja asettui yhteyteen hra Eugen Chenin, (syntynyt Englannin Länsi-Intiassa Englannin alamaisena ja jokseenkin äskettäin muuttanut Kiinaan) Kantonin hallituksen "ulkoministerin" kanssa. Tarkoituksena oli neuvottelujen kautta pelastaa, mitä pelastettavissa oli Hankowin tärkeästä, englantilaisesta toimilupa-alueesta. Ilmeistä oli, että Englannin lähettiläs sai sen käsityksen - ensiksi, että Kantonin hallitus faktillisesti piti valtaa käsissään laajassa osassa eteläisestä Kiinasta, ja toiseksi, että Englannin oli viisainta luopua jokseenkin kokonaan erikoisoikeuksistaan Hankowissa. Tässä hengessä jatkuivat neuvottelut ja tämän vuoden tammikuun loppupuolella tehtiin Kantonin hallituksen ulkoministerin, hra Eugen Chenin ja Englannin Pekingin lähettilään edustajan, Mr. O'Malley'n, välillä sopimus, jonka johtava ajatus on se, että Englanti luopuu pääpiirteissään erikoisoikeuksistaan. Kantonin hallituksen piti tietenkin puolestaan taata, että tehtyä sopimusta tullaan noudattamaan.

Tämä sopimus merkitsi miltei täyskännöstä Englannin Kiinaa kahden valjoittamassa politiikassa, mutta otettiin se Englannissa varsin hyvin vastaan, erittäin-

kin vapaamielisissä ja työväen piireissä. Englannin hallitus oli myöskin ilmeisesti hyvin tyytyväinen Pekingin lähettilänsä toimintaan, sillä hänelle annettiin arvonimi "Sir". Sir Miles Lampsonin "personallinen edustaja", hra O'Malley, Hankowissa, sai myöskin vilkasta kiitosta osakseen. Tässä yhteydessä on kiintoisata muistaa, että tämä uusi poliittinen suunta sai myöskin Lontoon finanssipiireissä, kuten talven kuluessa raportoin Hallitukselle, laajaa hyväksymistä.

Nyt on asiassa taas tapahtunut uusi käänne. Englannin Pekingissä olevan ministerin Hankowissa olevan edustajan, Mr. B. Newtonin, kautta on Englannin hallitus kuluvaan toukokuun 16 päivänä saattanut hra Chenin tietoon, ettei se katso Kantonin hallituksen kyenneen täyttämään velvollisuuksiaan ja pitää niin ollen tarpeettomana pitää Hankowissa edustajaa. Tämä merkitsee n.s. Hankowin sopimuksen irtisanomista, tarkemmin sanoen, Kantonin hallituksen de facto tunnustamisen peruuttamista ja vapaan toimintavallan tosiasiallista, joskaan ei periaatteellista, ottamista ainakin Hankowin konsessionilupa-alueeseen nähden.

Erittäin mielenkiintoista on nähdä, tuleeko Englanti uudelleen ottamaan haltuunsa Hankowin toimintalupa-alueen ja palauttamaan siellä järjestyksen väkivalloin, jollei se katso, että rauhallisista keinoista ei olisi apua, ja tuleeko kenties seuraava askel olemaan palautuminen konsessionialuepolitiikkaan ilman muuta. Omasta puolestani luulisin, että Englanti tulee teoreettisesti pitämään kiinni aloittamastaan uudesta suunnasta ja toteuttamaan sen silloin, kun Kiinassa on saatu syntyään todellinen hallitusvalta. Tätä mahdollisuutta pitäisin lähimpänä jo yksin siitä syystä, että Versaillesin rauhassa pakotettiin Saksa luopumaan kaikista

MR. NEWTON'S NOTE.

TRENCHANT INDICTMENT.

Mr. Basil Newton, the representative at Hankow of the British Minister in Peking, left Hankow yesterday. On Monday he addressed the following Note to Mr. Eugene Chen:

Sir—As the representative of his Britannic Majesty's Minister acting on full instructions received by him from his Majesty's Government, I am directed to make to you the following communication:

The authorities in Hankow for whom you act as spokesman have freely announced their intention and claimed their ability to assume the full responsibilities of a modern Government. Actuated by a sincere appreciation of the ideas of the Chinese people, and anxious not to disregard any régime which might eventually substantiate a claim to speak either on behalf of the Chinese nation or of an important section thereof, his Majesty's Government have gone out of their way to meet the aspirations which you claimed to voice, and they hoped for a response in a spirit of sincerity and statesmanship. With the full authority of his Majesty's Government, his Majesty's Minister entered into frank and friendly discussions with you at Hankow on his arrival in China, and subsequently despatched a personal representative to Hankow in order to maintain contact.

Yet within a month of his Majesty's Minister's departure from Hankow the British Concession was overrun and Southern troops, admitted for the purpose of restoring order, remained there in unjustified possession. Nevertheless, in order to give still further evidence of a willingness on their side to do their utmost to put their relations with all sections of the Chinese people on a satisfactory footing his Majesty's Government made an agreement surrendering the greater part of the safeguards hitherto maintained for British nationals in the concession and placing the ultimate responsibility for the proper administration of the area in the hands of the Southern authorities. On Jan. 27 his Majesty's Government furthermore communicated generous and far-reaching proposals to you through Mr. O'Malley offering to waive a number of British treaty rights by their own unilateral act.

Despite the continuous proof of sincerity and goodwill given by his Majesty's Government in these and many other ways, conditions for British subjects in the areas then controlled from Hankow grew worse and worse, and a campaign of abuse and anti-British propaganda continued until general insecurity for trade, property, and even life reached such a point that British subjects had to evacuate every port west of Hankow. The province of Hunan, which was the first to change control on the advance from Canton to Hankow, was reduced to a state of almost complete anarchy. Other provinces suffered likewise in proportion to the extent in which Communist influence invaded them from Hankow.

Of the conditions existing at Hankow itself it is hardly necessary to speak. The trade of the port is at an almost complete standstill, whilst the withdrawal of so many of its residents evinces sufficiently the general feeling of insecurity. At Chingkiang, despite your specific assurances to the contrary, the British concession was overrun, British property and the British Consulate were occupied, and a climax, which shocked the civilised world, was reached in the murderous outrages at Nanking on March 24.

While there is no change in British policy towards the legitimate aspirations of the Chinese people wherever authoritatively enunciated, it is clear that those for whom you speak have failed to make good their claim to govern in accordance with standards of a responsible modern Government. They have even shirked the responsibility of accepting the studiously moderate terms presented to them for settlement of outrages at Nanking. His Majesty's Government have accordingly been forced to the conclusion which I now convey to you that my retention as representative of his Majesty's Minister at the seat of a régime so totally incapable of discharging the responsibilities of a civilised Government is both useless and undesirable; and in accordance with instructions I am therefore leaving Hankow forthwith.—I have the honour to be, Sir, your obedient servant,

(Signed) B. NEWTON.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C7

ASIA: _____

Ministeri Saastamoisen rap. no 7.
Lontoo

19/5 1927

AHS/HN.

Légation de Finlande

N:o 1629.

Lontoo, toukok. 20 p. 1927.

ULKOASIAINMINISTERIÖN		
24/264	Sa.	D. 13 27
25/527	6	L.H.
	OSASTO	AMA
5	e7	

Herra Ministeri,

Ohellisena lähetän kunnioittaen
raporttini n:o 7, joka käsittelee
Tarkastusta Sovietin Kauppavaltuus-
Kunnan talossa Lontoossa.
Vastaanottakaa, Herra Ministeri,
suurimman kunnioitukseni vakuutus.

Lähettäjä:

A. H. Saarmanmaa,

Herra Ulkoasiainministeri
Professori Väinö Voionmaa,
H e l s i n k i.

Raportti n:o 7.

Tarkastus Sovietin
Kauppavaltuuskun-
nan talossa Lon-
toossa.

jo kaikkialle ja Suomessakin on täten päivä päivältä voitu seurata asiain kulkua. Autentisten tietojen puutteessa en ole tahtonut lähteä lausumaan mitään arveluja sinne tai tänne. Koska asia kumminkin näyttää venyvän, katson oikeaksi muutamia sanoja valaista tämän varsin suurta huomiota herättämeen toimenpiteen tähänastisia vaiheita.

Kuluvan toukokuun 12 päivänä kello puoli viisi iltapäivällä saapui parisen sataa poliisimiestä suorittamaan kotietsintää Sovietin Kauppavaltuuskunnan ja Sovietin omistaman Arcos-nimisen yhtiön suuressa ja ko-meassa, erityisesti näitä laitoksia varten rakennetussa talossa. Kotietsinnän syyksi ilmoitettiin, että sisäasiainministerin tietämän mukaan pitäisi tässä talossa löytyvän eräs salainen sotaministeriöstä hävinnyt asiakirja. Tällä perusteella olivat asianomaiset viranomaiset antaneet Scotland-Yardille oikeuden ja määräyksen tarkastuksen suorittamiseen. Tarkastus kesti lähes viisi vuorokautta ja ilmoitti sisäasiainministeri Joynson-Hicks parlamentissa t.k. 16 päivänä, että tärkeitä asiakirjoja oli löydetty ja että hän itsekin oli ollut tilaisuudessa näkemään niitä, mutta ei katsonut voivansa antaa asiasta lähempää selitystä ennen kuin tänään toukokuun 19 päivänä. Sen hän kumminkin ilmoitti, ettei siihen mennessä oltu löydetty kadonnutta asiakirjaa. Samalla ilmoitti hän, että tarkastus oli päätetty suorittaa vasta sen jälkeen, kun hän oli asiasta neuvo-

24/264 Sal. D. 1927
257527 Lit.

Sanomalehtien kautta on tieto Englannin hallituksen aiheuttamasta tarkastuksesta Sovietin Kauppavaltuuskunnan ja Arcos-yhtiön talossa täällä Lontoossa levinnyt

tellut pääministerin ja ulkoasiainministerin kanssa ja saanut heidän suostumuksensa. Koska aikaisemmin ei oltu ainakaan laajemmalti tiedetty, että sisäministeri oli saanut tarkastuksen pitämiseen pääministerin ja ulkoasiainministerin suostumuksen, herätti tämä tiedonanto parlamentissa suurta huomiota ja asia sai siten yhä vakavamman luonteen.

Tämänpäiväistä parlamenti-istuntoa odotettiin kaikkialla mitä suurimmalla jännityksellä. Hyvin yllättävä oli siis sisäministerin lyhyt tiedonanto, ettei hän nytkään katsonut voivansa asiasta sanoa muuta kuin, että hallitus oli käsitellyt asiata tänään aamupäivällä ja koska löydettyjen asiakirjain laatu on sellainen, ettei hallitus vielä ole selvillä siitä, mitä kaikkia seurauksia asiasta voi tulla, tahtoi sisäministeri lykätä selostuksen antamisen ensi viikon tiistaiksi, s.o. toukokuun 24 päiväksi.

Tällä hetkellä spekuloidaan kovasti, mitä hallitus ensi tiistaina mahtaa ilmoittaa. Hallituksen vastustajat näyttävät näissä lykkäyksissä lukevan merkin siitä, että tarkastuksen tulos olisi sangen laiha ja että selostuksen antamisen yhä uudistettu siirtäminen on tehty vaan ajan voittamiseksi ja keinon löytämiseksi päästä pois perin piinallisesta tilanteesta. Toisaalta näyttää siltä, että hallituksen kannattajillakaan ei ole lähempiä tietoja asiasta ja että mieliala konservatiivisissa parlamenttipiireissä olisi jossakin määrin hermostunut. Ruotsin lähettiläs Palmstierna mainitsi nimenomaan tehneensä tämän havainnon. Ming en voisi omasta puolestani väittää havainneeni suoranaista levottomuutta konservatiivien piireissä, mutta sen olen minäkin huomannut, että sillä taholla ollaan hyvin pidättyväisiä. Samalla on keskusteluissa kumminkin annettu

ymmärtää, että hallituksella on vahvat valtit kourassaan.

Ensi tiistainapahan saa kuulla, millä kannalla asiat ovat ja siihen mennessä, ellei painavia syitä ilmaannu, on paras pitättäytyä arveluista ja teoreettisten johtopäätösten vetämisestä. Sen tietenkin voi todeta ja lausua, että tilanne on vakava ja voi johtaa esimerkiksi kauppasopimuksen irtisanomiseen Englannin puolelta. Samoin voi todeta täällä vallitsevan sen käsityksen, että Soviet on niin heikko, että sen joka tapauksessa on pysyttävä siivolla.

Omituinen sattuma oli, että toukokuun 12 päivänä, jolloin tarkastus Sovietin Kauppavaltuuskunnan talossa aloitettiin, olin päivälliskutsuilla Neuvostoliiton väliaikaisen asiainhoitajan Rosengolzin luona. Saavuttuani Neuvostoliiton lähetystöön oli ainoastaan rouva Rosengolz saapuvilla ja valitti sitä, että hänen miehensä vähän viivästyy, sillä hän on parillaan ulkoministeriössä erään välikohtauksen vuoksi. Tämä oli kylläkin vähän huomiota herättävä tiedonanto, mutta kun hra Rosengolz saapui muutaman minutin kuluttua, unohtui koko juttu aterioidessa ja keskustellessa. Isäntäväessä ei voinut havaita mitään hermostumista yhtä vähän kuin Sovietin lähetystön muusakaan henkilökunnassa. Sen panin vaan merkille, että hra Rosengolz jutteli vilkkaasti hiljaisella äänellä Turkin ambassadörin kanssa, jolle hän nähtävästi kertoi "välikohtauksen" laadusta. Muina kutsuvieraina olivat Viron ja Latvian lähettiläät ja Liettuan väliaikainen asiainhoitaja.

Tässä yhteydessä on vielä mainittava, että viime maanantaina, t.k. 16 päivänä, teki eräs Labour Partyn radikalinen jäsen, Mr. Wallhead, välikysymyksen ulkoasiain parlamentaariselle alivaltiosihteerille, jossa hän tiedusteli, oliko Englanti solminut askettain mitään erikoissopimusta Suomen kanssa ja oliko Englannilla ollut Balttian

maiden kanssa neuvotteluja laivastotukikohdasta Itämerellä. Vastaus oli tietenkin kielteinen. - Eräiden Labour Partyn jäsenten mielissä näyttää yhä kummittelevan se käsitys, arvattavasti bolsheviikkien inspiroimina, että Suomi ja Itämeren maat eivät mitään näkisi sen keräämmin kuin sotaa Neuvostoliittoa vastaan.

x

x

x

Kysymykseen, mitä seurauksia voisi olla Englannin ja Sovietin välisten suhteiden yhä suurenevasta kärjistymisestä, vastaisin minä, kuten jo olen viitanut, että lähin mahdollisuus olisi kauppasopimuksen irtisanominen Englannin puolelta. Diplomaattisten välien katkeaminen olisi seuraava aste, mutta yhä edelleen on käsitykseni se, ettei Englanti halua sotaa eikä usko, että Sovietkaan sitä haluaisi. Ennen kaikkea uskotaan täällä laajoissa piireissä, ettei Soviet sotaan kykeneisikään. Näin ollen en minä ainakaan vielä tällä hetkellä näe syytä erikoiseen levottomuuteen.

On tietenkin hyvin todennäköistä, että Englannin ja Neuvostoliiton väliset suhteet ovat olleet aivan erikoisen huomion esineenä Chamberlainin ja Briandin välisissä keskusteluissa näinä päivinä Ranskan presidentin vieraillessa, ja koska virallisesti on saatettu julkisuuteen, että Ranskan ja Englannin ulkoministerit ovat kaikissa asioissa olleet yksimielisiä, on tietenkin Englannin asema entisestään vahventunut. Tämänkin seikan luulisi vaikuttavan suurella määrällä hillitsevästi Moskovassa.

Eräs pieni ehkä oireellinen tapaus tulkoon tässä vielä mainituksi.

Eilen, toukokuun 18 päivänä, otti Ranskan presidentti vastaan lähetystöjen päälliköt Buckingham-

palatsissa. Sovietin väliaikainen chargé d'affaires Rosengolz ei ollut saapuvilla. Kahdelta eri taholta olen kuullut, ettei hra Rosengolz ollut saanut diplomaattikunnan doyenilta Espanjan ambassadööriltä, markiisi Merry del Valilta (kuuluisan kardinaalin veli), kutsua saapua tähän tilaisuuteen (kutsu lähetettiin jo huhtikuun 23 päivänä) ja oli herra Rosengolz kääntynyt Foreign Officen puoleen. Siellä oltiin vastattu, ettei Foreign Officella ollut mitään tekemistä tämän kutsun kanssa ja oltiin hra Rosengolzia kehoitettu käännyttämään tiedustelulla markiisi Merry del Valin puoleen. Sitä ei hra Rosengolz liene kumminkaan tehnyt. - En voi taata tämän kertomuksen paikkansapitävyyttä muuta kuin sikäli, ettei hra Rosengolz eilen ollut presidentin vastaanotossa läsnä.

Lontoossa toukokuun 19 päivänä 1927.

Lähettiläs:

A. H. Jantunen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C7

ASIA:

Ministeri Säästämisen raportti no 8.

Lontoo

2/6 1927

Légation de Finlande

N:o 1704.

Lontoossa, 2 päivänä kesäkuuta 1927.

257,264 Sac. D. 1027		
7/6-27	12	LVI.
MA	ORASTO	ASIA
5	C7	

Herra Ministeri,

Oheenliitän täten kunnioittaen
raporttini n:o 8, joka käsittelee

Englantia ja Venäjää.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri,
suurimman kunnioitukseni vakuutus.

Lähettiläs:

A. H. Saastamoinen

Herra Ulkoasiainministeri

Professori Väinö Voionmaa,
H e l s i n k i.

Raportti n:o 8.

Englanti ja Venäjä.

257 264 S. 27
7/6-27
5 C7
Kuluvan toukokuun 21 p

vänä olin tilaisuudessa sähköit-
tämän Hallitukselle, että tu-
loksena Sovietin Kauppavaltuuskunnan ja Arcos-yhtiön ta-
lossa pidetystä tarkastuksesta ja etsinnästä näyttäisi
todennäköisesti olevan kauppasopimuksen irtisanominen Eng-
lannin puolelta, jopa myöskin diplomaattisten välien
katkaiseminen. Näin kävikin. Toukokuun 24 päivänä il-
moitti pääministeri Baldwin parlamentissa Arcos-yhtiös-
sä ja Sovietin Kauppavaltuuskunnassa suoritetusta etsin-
nästä käyneen pätevästi selville, että näiden laitoksi-
en ja Neuvostohallituksen lähetystön kautta oli harjoi-
tettu bolshevistista ja yleensä Englannille vihamielistä
kiihoitusta ja sotilaallista vakoilua, siis rikottu
kauppasopimusta ja kansainvälisiä tapoja ja annettuja
lupauksia, ja että hallituksen tarkoituksena on tämän
vuoksi irtisanoa kauppasopimus ja katkaista diplomaatti-
set suhteet Sovietin kanssa, ellei parlamentti anna
epäluottamuslausetta toukokuun 26 päivänä pidettävässä is-
tunnossa.

Koska hallituksella on parlamentissa riittävä
enemmistö, oli jo etukäteen selvää, miten asia tulisi
ratkeamaan.

Parlamentin istunto toukokuun 26 päivänä oli
tietenkin perin mielenkiintoinen.

Keskustelun alkoi Labour Partyn parlamenttiryh-
män väliaikainen johtaja Clynes (Ramsay MacDonaldin ol-
len sairautensa vuoksi estetty), jonka pitkä puhe päät-
tyi esitykseen eri puolueista kokoonpannun lautakunnan
asettamiseen Sovietin Kauppavaltuuskunnasta ja Arcos-yh-
tiöstä löydettyjen asiakirjain tutkimista varten. - Mr.

Clynes arvosteli tietenkin kovasti hallituksen menettelyä syyttäen sitä hätköimisestä, lyhytgköisyydestä ja jopa asiakirjain vägrentämisestäkin.

Ulkoministeri Chamberlain puolusti hallituksen kantaa suurella lämmöllä pidetyssä puheessa. Hän esiintoi voimakkaasti sen tosiasian, että jokainen tämän edellinenkin brittiläinen hallitus oli mitä ^lseväsanaisemmissa nooteissa kiinnittänyt Neuvostohallituksen huomiota rikkomuksiin kauppasopimusta vastaan osoittaen täten, ettei Suur-Britannia ollut suinkaan hätköiden toiminut tässä tärkeässä asiassa, vaan osoittanut päinvastoin mitä suurinta pitkämielisyyttä ja itsehillintää. Chamberlain alleviivasi myöskin sitä, että hän oli miltei jokaisessa tapaamisessa Sovietin edustajien kanssa suullisesti kehoittanut heitä pysymään tarkasti kiinni tehdyissä sopimuksissa varoittaen seurauksista.

Seuraavan puhevuoron käytti Lloyd George. Hän lausui ensinnäkin, että Sovietin rikkomukset kauppasopimusta ja diplomaattisia tapoja vastaan olivat sitä laatua, että hallitus on juridisesti oikeutettu välien katkaisemiseen. Hän ei kumminkaan olisi tehnyt tätä vielä, vaan olisi tyytynyt tällä kertaa karkoittamaan maasta esim. Kauppavaltuuskunnan johtajan ja antanut Neuvostohallituksen tämän kautta nähdä, mitä on tulossa, ellei Neuvostoliitto muuta menettelytapojaan. Kauppasopimuksen irtisanomisesta ja diplomaattisten välien rikkomisesta pelkäsi hän olevan seurauksena bolsheviikkien radikaalisen siiven valtaan pääsyn ja kauppavaihdon pienenemisen Suur-Britannian ja Neuvostoliiton välillä. Sitäpaitsi esiintoi Lloyd George, kuten Mr. Clyneskin, sen pelon, että Englannin hallituksen ottama askel voi viedä aavistamattomiin komplikationeihin. Hallituksen menettely oli siis harkitsematon. Oman vaikutelmansa asian käsittelyssä hallituksessa sanoi puhuja olevan sen, että päätös tehtiin vastoin ulkoministerin käsitystä. Puhuja sanoi

Clynes arvosteli tietenkin kovasti hallituksen menettelyä syyttäen sitä hätköimisestä, lyhytgköisyydestä ja jopa asiakirjain vägrentämisestäkin.

Ulkoministeri Chamberlain puolusti hallituksen kantaa suurella lämmöllä pidetyssä puheessa. Hän esiintoi voimakkaasti sen tosiasian, että jokainen tämän edellinenkin brittiläinen hallitus oli mitä ^lseväsanaisemmissa nooteissa kiinnittänyt Neuvostohallituksen huomiota rikkomuksiin kauppasopimusta vastaan osoittaen täten, ettei Suur-Britannia ollut suinkaan hätköiden toiminut tässä tärkeässä asiassa, vaan osoittanut päinvastoin mitä suurinta pitkämielisyyttä ja itsehillintää. Chamberlain alleviivasi myöskin sitä, että hän oli miltei jokaisessa tapaamisessa Sovietin edustajien kanssa suullisesti kehoittanut heitä pysymään tarkasti kiinni tehdyissä sopimuksissa varoittaen seurauksista.

Seuraavan puhevuoron käytti Lloyd George. Hän lausui ensinnäkin, että Sovietin rikkomukset kauppasopimusta ja diplomaattisia tapoja vastaan olivat sitä laatuja, että hallitus on juridisesti oikeutettu väliön katkaisemiseen. Hän ei kumminkaan olisi tehnyt tätä vielä, vaan olisi tyytynyt tällä kertaa karkoittamaan maasta esim. Kauppavaltuuskunnan johtajan ja antanut Neuvostohallituksen tämän kautta nähdä, mitä on tulossa, ellei Neuvostoliitto muuta menettelytapojaan. Kauppasopimuksen irtisanomisesta ja diplomaattisten väliön rikkomisesta pelkäsi hän olevan seurauksena bolsheviikkien radikaalisen siiven valtaan pääsyn ja kauppavaihdon pienenemisen Suur-Britannian ja Neuvostoliiton välillä. Sitäpaitsi esiintoi Lloyd George, kuten Mr. Clyneskin, sen pelon, että Englannin hallituksen ottama askel voi viedä aavistamattomiin komplikationeihin. Hallituksen menettely oli siis harkitsematon. Oman vaikutelmansa asian käsittelyssä hallituksessa sanoi puhuja olevan sen, että päätös tehtiin vastoin ulkoministerin käsitystä. Puhuja sanoi

myöskin panneensa merkille, ettei ulkoministeri askeisessa esiintymisessään puolustanut asiaansa samalla innolla kuin aikoinaan Locarnon sopimusta.

Myöhemmin illalla esiintyi sisäministeri Sir William Joynson-Hicks ja mainitsi puheessaan, että hänellä on hallussaan, ja oli jo hallussaan ennen etsinnän toimeenpanemista, Arcosin maanlaisessa valokuvahuoneessa otettu valokuva siitä salaisesta, Englannin viranomaisilta varastetusta asiakirjasta, joka aiheutti etsinnän toimeenpanemisen. Tämä ilmoitus herätti mitä suurinta huomiota, sillä soviettiviranomaisten taholtahan oli mitä kategorisimmin väitetty, ettei heidän hallussaan ollut koskaan ollut tällaista asiakirjaa ja kun sitä ei etsinnässä oltu tavattu, alkoi se käsitys olla kutakuinkin yleinen, että väite salaisen asiakirjan joutumisesta Sovietin edustajain haltuun oli kenties vaan tekosyy etsinnän pitämiseksi Arcosin talossa.

Läsnä olleena tässä istunnossa oli minusta merkille pantava, miten vähän jännitystä sittenkin oli ilmassa. Saapuvilla olevain edustajain luku oli tietenkin sängen suuri ja lehterit olivat täynnä. Diplomaateista olivat läsnä Belgian, Italian ja Saksan suurlähettiläät sekä Tšehikko-Slovakian, Alankomaiden, Viron, Ruotsin, Schweizin ja Suomen lähettiläät. Toukokuun 24 päivän istunnossa, jossa pääministeri Baldwin esiintyi, olivat saapuvilla Turkin, Japanin ja Saksan ambassadöörit sekä Suomen, Tšehikko-Slovakian, Ruotsin, Latvian, Itävallan ja Puolan lähettiläät. Vertauksen vuoksi mainitsen, että parlamentissa olen useimmin nähnyt Turkin ja Saksan suurlähettiläät sekä Tšehikko-Slovakian, Ruotsin ja Schweizin ministerit. Talvisissa istunnoissa, joissa käsiteltiin englantilais-venäläisiä suhteita, oli läsnä Sovietin chargé d'affaires a.i. herra Rosengolz. Lehtereillä näyt-

ti joka kerran istuskelevan useita Neuvostoliiton lähetystön jäseniä.

Sekä sanomalehdistössä että parlamentissa on usein tehty viittauksia siihen suuntaan, ettei Foreign Office liene ollut huvitettu englantilais-venäläisten diplomaattisten suhteitten katkaisemisesta. Tämä on minunkin käsitykseni. Alivaltiosihteeri Gregory on usean kerran lausunut minulle, että Foreign Officeen on harjoitettu ankaraa painostusta ja koetettu saada sitä kannattamaan ajatusta diplomaattisten suhteitten rikkomisesta, mutta että Foreign Officeessa on kumminkin tultu siihen käsitykseen, ettei siitä olisi vastaavaa hyötyä huolimatta siitä, että Englannin hallituksen on ollut sangen vaikeata tulla toimeen Sovietin kanssa. On mielenkiintoista jotta mieleen, että samalla kun Foreign Officeessa (Sir William Tyrrell ja hra Gregory) on hyvin ankarasti muistettu Sovietin menettelytapoja, on muistaakseni joka ainoassa tilaisuudessa samassa hengenvedossa katkerin sanoin kritisoitu entistä keisarillista hallitussysteemiä ja "valkeita venäläisiä". Tästä olen luonnollisesti vetänyt sen johtopäätöksen, että vaikkakin Englanti on erittäin tyytymätön Venäjän nykyisiin vallanpitäjiin ja pelkää bolshevismien vaikutusta, ei se kernaasti kumminkaan näkisi vallan siirtymistä Venäjällä toisen äärimmäisyysuunnan käsiin. Foreign Office olisi siis koettanut - niin vaikeata ja vastenmielistä kuin se onkin ollut - tulla toimeen bolshevikkien kanssa. Sovietin Chargé d'affairesin, hra Rosengolzin, uskomattomat tahdittomuudet ja kumoamattomat todistukset siitä, että venäläinen Kauppavaltuuskunta on ollut salaisen kumouksellisen toiminnan ja vakolun keskus, olivat niin ylivoimaisia rikkomuksia kaikkia kansainvälisiä tapoja vastaan, ettei edes Foreign Office nähnyt mahdolliseksi jatkaa säännöllisiä, diplomaattisia

suhteita Moskovan kanssa.

Mitä seurauksia englantilais-venäläisten suhteitten katkeamisesta voi tulla, on tietenkin vaikea mennä sanomaan, mutta se minusta joka tapauksessa on ilmeistä, ettei Englannin intresseissä voi mitenkään olla mennä pitemmälle kuin mitä se on mennyt. Aseellinen yhteentörmäys näyttäisi minusta aivan mahdottomalta lukemattomista syistä. Otaksuttavinta siis on, että nykyinen tilanne tulee jatkumaan siksi kunnes toinen tai toinen riitapuoli ottaa aloitteen katkenneitten suhteitten uudeksi solmiaksi. Jos taas Moskova luulisi voivansa sodan kautta paremmin järjestää asiansa Suur-Britannian kanssa kuin rauhallisia keinoja käyttämällä, niin olisi kai erehdys luulla, että se tapaisi vastassaan yksinomaan Englannin. Hyvin ilmeistähän on, että Englannin välit esim. Ranskan ja Italian kanssa ovat taas erinomaisen hyvät, joten voimakkaan rintaman syntyminen bolshevistista hyökkäystä vastaan tuskin olisi ylivoimainen tehtävä. Yhdysvallat ovat myöskin kiihkeän anti-bolsheviikkisen hengen läpikutkemat, joten selkunojan saaminen siltä taholta ei pitäisi myöskään olla mahdotonta. Samoin on todennäköistä, että Englannin dominiot - minus Irlannin Vapaavaltio ja Etelä-Afrika - tässä tapauksessa antaisivat kannatusta emämaalleen. Kanadahan sen on jo osoittanut irtisanomalla kauppasopimuksen Sovietin kanssa. Jos siis bolsheviikeillä on vähänkin todellisuustajua, niin ei luulisi heidänkään haluavan kärjistä tilannetta sotaan saakka.

Saksan asema on tietenkin käynyt entistäkin vaikeammaksi ja se seikka, että se on ottanut kaiken lisäksi edustaakseen Moskovaa Suur-Britanniassa ei tietenkään ole omiaan vahvistamaan sen asemaa Lontoossa. Jo pitkän aikaa on ollut havaittavissa kylmenemistä Englannin ja Saksan välisissä suhteissa, mikä on johtunut,

sikäli kuin minä olen voinut havaita, ennen kaikkea Saksan Moskovan politiikasta.

Englannin ja Puolan välit ovat taas ilmeisesti lähminneet. Pitkiin aikoihin ei enää ole näkynyt julkisuudessa viittauksia esim. Danzigin korridorin luonnottomuuteen.

Kansainvälinen poliittinen tilanne on kylläkin jännittynyt ja uhkaavia pilviä on pitkin taivaanrantaa, mutta sittenkin on minusta syytä luulla, että asiat järjestyvät rauhallisesti - ellei Moskova tahdo toisin.

x x

x

Osa teollisuus- ja liikemiespiireistä on tyytymätön hallituksen menettelyyn, sillä pelätään, että Moskova tulisi vähentämään tai lopettamaan tilauksien sijoittamista Suur-Britanniaan. Olen kuullut, että suuri Vickers-yhtymä (teras- ja asefirma) olisi erikoisesti intresoitu Venäjän kannasta. Suuret finanssijulkaisut "The Economist" ja "The Statist" ovat myöskin kritisoineet hallitusta hyvin kovakouraisesti. Toisaalta viitataan taas siihen, että kaupallisesti ovat valit Englannin käsissä, sillä Englannin tuonti Venäjältä nousee yli 24 milj. punnan, jotavastoin sen myynti Venäjälle ei nouse kuin jonkun verran yli 6 milj. punnan vuodessa. Edelleen alleviivataan sitä seikkaa, että Lontoo on kansainvälisenä finanssikeskuksena niin suuri tekijä, että Sovietin on hyvin vaikeaa ilman sitä järjestää finanssiasioitaan muidenkaan maitten kanssa. Näin ollen tuntuisi vaikealta ymmärtää, mitä painostusta ja boikottia Moskova voisi harjoittaa taloudellisestikaan Suur-Britanniaa vastaan.

Lontoossa, 31 päivänä toukokuuta 1927.

Lähettäjä:

A. H. Saarvaara

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: Cγ.

ASIA:

Ministeri Saastamaisen raportti no 9.
Lontoo.

7/6 1927

AHS/HN.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

N° 1730

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,
S.W. 5.

Lontoossa, kesäkuun 7 p:nä 1927.

26 264 Sac. 27

13/6-27

Herra Ministeri,

Ohellisena lähetän kunnioittaen ra-

porttini n:o 9, joka käsittelee

Englantia ja Egyptiä.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri,

suurimman kunnioitukseni vakuutus.

Lähettiläs:

A. H. J. J. J. J.

Herra Ulkoasiainministeri,

Professori Väinö Voionmaa,

Helsinki.

26 264 Saadry
18/6 -27

Raportti n:o 9.

Kun Englanti vuonna 1922

tunnusti Egyptin itsenäiseksi maaksi

Englanti ja Egypti.

varasi se kumminkin itselleen oikeu-
den puolustaa Egyptiä ulkonaisia vihola-

isia vastaan, suojella Suezin kanavaa ja pitää Egyptin armeijan ylipäällikkyyttä englantilaisissa käsissä. Nämä ovat luonnollisesti ehtoja, jotka sopivat luonosti yhteen maan itsenäisyyden kanssa, ja onkin Egyptissä kokonainen puolue - Wafd nimeltään - joka taistelee Egyptin täydellisen suverenisuuden puolesta. Tämän puolueen johtaja on Zaghlul-pasha, joka suurella rohkeudella ja sitkeydellä on taistellut Englannin ylivaltaa vastaan ja on maansa mahtavin ja voimakkain henkilö.

Äskettäin päätti Egyptin parlamentti lopettaa määrärahat Egyptin armeijan englantilaisen ylipäällikön - Sirdarin -palkkaamista varten, mikä tietenkin merkitsi samaa kuin viran lopettamista. Samoin päätettiin lopettaa määrärahat muiltakin Egyptin armeijassa toimivilta upseereilta. Sanomalehtien mukaan olisi näitä kaikkiaan vaan kuusi.

Tämän päätöksen johdosta on Englannin hallitus lähettänyt Egyptille nootin, hyvin ystävälliseen sävyyn. Kuten sanomalehdet ovat tietävinsä ja antaakseen sanoilleen enemmän painoa on Egyptin vesille lähetetty Maltasta kolme suurta englantilaista taistelulaivaa.

Paitsi työväen puolueen lehtiä, ovat muut yhtämieltä siitä, ettei Englanti voi luopua valvonta-oikeudestaan Egyptissä ja hyväksyvät hallituksen ottaman kannan. Muutamissa liberaalisissa lehdissä on hallitusta kumminkin moitittu siitä, että se lähetti Egyptiin sotalaivoja, mikä heikentää Englannin sovinnollisen nootin vaikutusta.

Englannin ja Egyptin väliset suhteet ovat luonnollisesti ainakin hyvin arkaluontoiset, mutta varsinkin

nyt tällä hetkellä, jolloin Englannilla on vaikeuksia Kiinassa ja vaikeuksia Neuvosto-Venäjän kanssa, on Englannille tietenkin peräti epämieluisia saada uusi sotkuinen vyyhti selvitettäväkseen.

Saapa nähdä, mihin tämä egyptiläis-englantilainen ristiriita vie. Näin syrjästäkatsojasta tuntuisi siltä, että näissä jännittyneissä oloissa varsinkin on Suur-Britannia hyvin vaikeaa saada luopumaan otteestaan Egyptissä. Tässä asiassa voi Englannin hallitus luottaa dominoittensa kannatukseen, tietenkin ensi sijassa Australiaan ja Uuteen Seelantiin. Suezin kanava on Brittiläiselle Imperiumille niin tärkeä, ettei sen turvallisuutta voi jättää vaarantalaiseksi ja tuskin pahasti erehtyynee ennustaessa, että Lontoon hallitus tulee tässä asiassa esiintymään kaikella voimallaan ja tarmollaan.

Sanomalehdissä näkyneitten tietojen mukaan nousevat Englannin Egyptissä olevat sotavoimat noin 6.000 mieheen. Egyptin omassa armeijassa lienee noin 20.000 miestä.

Lontoossa, kesäkuun 7 päivänä 1927.

Lähettäjä:

A.H. Kaastamoinen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C7.

ASIA:

Ministeri Saastavuuden raportti no 10.

Lontoo.

7/6 1927

AHS/HN.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

N° 1733.

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,

S. W. 5.

27^{6.27.} 265 *lae.* 27
13/6.27
5 07

Herra Ministeri,

Täten lähetän kunnioittaen raporttini no. 10, joka
käsittelee

Englannin hallituksen asemaa.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, syvimmän kunnioituk-
seni vakuutus.

L ä h e t t i l ä s:

A. H. Kauramäke

Herra Ulkoasiainministeri,

Professori Väinö V o i c n m a a,

Helsinki.

Raportti n:o 10.

27.265 Pae. 27
13/6.27

Englannin hallituksen asema.

Näinä päivinä tapahtuneet täytevaalit Bosworthissa, jossa liberalisen puolueen ehdokas sai enemmän äänet, työväenpuolueen

päästessä toiselle sijalle ja konservatiivien ehdokkaan saadessa noin 40% vähemmän ääniä kuin molemmat edelliset, on herättänyt sangan suurta huomiota maassa, sillä nämä ovat viidennet täytevaalit, joissa liberalit ovat voittaneet. Tätä vaalitulosta pidetään merkinä siitä, että tuuli on kääntymässä vapaamielisten hyväksi ja vastaiseksi konservativiselle puolueelle.

Liberalisella taholla selitetään asiat niin, että Baldwinin hallitus on osottaunut liian vanhoilliseksi ja menettänyt siten maata jalkainsa alta. Konservativisella taholla taas, varsinkin äärimmäisellä oikeistolaisella taholla, syytetään Baldwinin hallitusta siitä, ettei se ole toiminut rohkeasti ohjelmansa mukaisesti, vaan kompromissoinut liian paljon vasemmistoryhmien kanssa. Joka tapauksessa voi siis todeta, että hallitusta arvostellaan sen omien kannattajienkin piireissä, mikä tietenkin on varmin merkki siitä, että tyytymättömyyttä on ilmassa.

Työväenpuolue tietenkin on ankarasti sotajalalla Baldwinin hallitusta vastaan ja sen johtomiesten taholta - MacDonald muiden muassa - on monta kertaa lausuttu, että ensi vaaleissa tulee valta siirtymään heidän käsiinsä. Liberalien keskuudessa on vasta äskeisten Bosworthin täytevaalien jälkeen rohkeus ja luottamus tulevaisuuteen alkanut nousta. Siihen saakka on mieliala ollut hyvinkin lamassa.

Vastustuspuolueet syyttävät hallitusta m.m. seuraavista laiminlyönneistä ja erehdyksistä:

ettei hallitus ole kyennyt ratkaisemaan hiili-problemia;

että hallitus on tehnyt suuren erehdyksen esit-

tgessään parlamentille lain työväen ammattijärjestöistä;

että hallitus on tehnyt suuren erehdyksen katkaistessaan diplomaattiset suhteet Neuvosto-Venäjän kanssa.

Mitä hiiliasiaan tulee, niin on selvää, ettei nykyinen tilanne ole likimainkaan tyydyttävä. Ylituotanto on melkoinen, palkat ovat laskeneet ja kumminkin on kaivosten kannattavuus heikontunut. Tyytymättömyys on kaivostyöläisten keskuudessa ilmeisesti aika suuri ja huhuja liikkuu siitä, että syksymmällä olisi odotettavissa uusia selkkauksia hiiliteollisuuden alalla. Mutta vaikeudet olojen korjaamiseksi hiiliteollisuuden alalla ovat erinomaisen suuret eivätkä uudistukset parhaalla tahdollakaan näyttäisi olevan nopeasti toteutettavissa. N.s. Samuelin hiilikomissioni, jonka suorittama työ on saanut yleensä hyvin suurta tunnustusta, tuli m.m. siihen tulokseen, että ainakin osa kannattamattomista kaivoksista olisi sulettava tai yhdistettävä yhteisen hoidon alle yleiskustannusten pienentämiseksi ja että sopiviin paikkoihin olisi kaivosten yhteyteen perustettava suuria voimalaitoksia ja kemiallisia tehtaita. Tämä edellyttäisi kumminkin kaivosteollisuuden kansallistuttamista, mikä, paitsi erinomaisen suuria teknillisiä vaikeuksia eri muodoissa, toisi tietysti mukanaan jo heti alussa jättäjämaisen finanssikysymyksen, jonka ratkaiseminen tietysti kaikissa oloissa olisi mitä vaikein tehtävä. Onko Baldwinin hallitus laiminlyönyt valmistaa tätä asiaa ja menettänyt siten erinomaisen kallista asiakas, on vaikea ilman suoranaisia tietoja mennä sanomaan, mutta se tuntuu joka tapauksessa selvältä, että kannanotto ja ohjelman laatiminen noin erinomaisen laajassa ja monimutkaisessa asiassa ottaa pitkän ajan. Mutta joka tapauksessa on selvää, että tilanne hiiliteollisuuden alalla on sellainen, että se ei ole tyydyttävä omistajain, työntekijäin, yhtä vähän kuin maan yleistenkin etujen kannalta kat-

sottuna ja jokin ulospääsy on siis löydettävä.

Mitä tulee hallituksen parlamentille jättämään lakiehdotukseen, joka koskee erinäisten laajakantoisten muutosten tekemistä ammattijärjestöjen oikeuksissa, niin on tietysti selvää, että hallitus on tässä ottanut perin kohtalokkaan askeleen. Koska parlamentti ei vielä ole loppuun käsitellyt tätä lakia, on siitä ennen aikaista mennä sanomaan lopullista arvostelua. Tähän saakka lakiehdotukseen tehdyt muutokset osoittavat kumminkin, että hallitus on tehnyt esityksensä joka tapauksessa perin epäkypsänä, mikä ei tietenkään ole hyvä enne. Tulipa tämä laki hyväksytyksi missä muodossa hyvänsä, niin on selvää, että se tulee olemaan mitä voimakkaimman hyökkäyksen ja arvostelun esineenä ja voi saada aivan käänteentekeväen merkityksen - puoleen tai toiseen - Englannin sisäpoliittisessa historiassa.

Onko diplomaattisten väljen katkaiseminen Neuvosto-Venäjän kanssa vievä sen suurempiin mullistuksiin, on asia, johon ei vielä tällä hetkellä voi vastata. Minusta on tunnut siltä, että Labour Party on mennyt liian pitkälle puolustaessaan Neuvosto-Venäjää tässä asiassa. Liberalisetkin lehdet näyttävät myöntävän tämän ja näyttävät olevan siinä käsityksessä, että Labour Partyn parlamenttiryhmän menettely tämän asian käsittelyssä on heikontanut työväenpuolueen asemaa. Ilmeistä on, että puolueelle olisi ollut arvaamattomaksi eduksi, että MacDonald olisi ollut hoitamassa asiaa. - Tämän yhteydessä voin mainita, että parlamentin istunnon alkaessa toukokuun 26 päivänä vaihdoin pikimältäni muutaman saman Mr. Philip Snowdenin kanssa. "These Russians are damned fools", lausui Mr. Snowden, mikä oikeuttanee vetämään sen johtopäätöksen, että Mr. Snowden ei ollut suopea Neuvostoliiton edustajain menettelylle. Yleisestihän on sitäpaitsi tunnettua, että Mr. Snowden on hyvin arvostelevalla kannalla Moskovaan nähden. Tämän olen myöskin voinut todeta keskustellessani hänen kanssaan.

Hyvin suuri vaikutus yleisön suhtautumiseen hallitukseen tulee olemaan kauppasuhteitten kehittymisellä Englannin ja Neuvosto-Venäjän välillä. Jos Neuvostoliiton ostokset Suur-Britanniasta tulevat pysymään suunnilleen entisellään, voinee pitää todennäköisenä, että kansan enemmistö tulee pitämään hallituksen menettelyä viisaana, mutta jos käy päinvastoin, niin kasvaa tietenkin oppositio hallitusta vastaan. Arvatenkaan ei taloudellisten seurausten todellista suuruutta voi havaita ennenkuin melkoisen ajan kulluttua ja hyvin luultavaahan on, että aluksi ainakin voi kauppavaihto pienentyä.

Kun koettaa muodostaa itselleen kuvaa siitä, millainen on Baldwinin hallituksen asema tällä hetkellä, niin voi ainakin todeta sen, ettei se ole yhtä hyvä kuin vuosi sitten suurlakon lopussa. Jaksako hallitus parantaa asemaansa ensi vaaleihin mennessä on kysymys, johon ainoastaan aika voi antaa varman vastauksen, mutta vaikeat sisä- ja ulkopoliittiset olot panevat tietenkin hallituksen monelle kovalle koetukselle ja niin ollen voi tuskin odottaa, että se voisi ilman vakavaa erimielisyyttä toimenpiteittensä viisaudesta selviytyä tehtävistään. Vaaleihin on vielä kumminkin pitkä matka ja voi tietenkin sattua paljon sellaista, mikä voi muuttaa paljonkin tällä hetkellä tehtyjä laskelmia. Kaikesta huolimatta tuntuisi siltä, että konservatiivisen puolueen olisi vaikeaa ylläpitää nykyistä ylivoimaista valta-asemaansa heikontumattomana.

Lontoossa, kesäkuun 7 päivänä 1927.

Lähettäjä:

P. H. Järveläinen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: 67

ASIA:

Ministeri Seurauksen raportti no 11.

Lontoo

11/6 1927

Légation de Finlande

N:o 1954.

Lontoossa, kesäkuun 11 päivänä 1927.

ULKOASIAINMINISTERIO		
29/265 Sal. D. 1927		
18/6 27	19	Liit.
KYHMA	USKATO	ASIA

Herra Ministeri,

Ohellisena lähetan kunnioitta-
en raporttini n:o 11, joka käsittelee

Keskustelua Mr. Gregoryyn kanssa.

Englanti - Venäjä - Kiina -

Albania - Italia.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri,
syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

Lähettiläs:

A. H. Järvelin

Herra Ulkoasiainministeri

Professori Väinö Voionmaa,

H e l s i n k i.

Raportti n:o 11.

Keskustelu Mr. Gregoryyn

kanssa.

Englanti - Venäjä - Kiina -

Albania - Italia.

Kesäkuun 3 päivänä oli

minulla tilaisuus tavata ulkomi-
nisteri Chamberlainin päivällisil-
lä sekä vakituista alivaltiosih-
teeri Sir William Tyrrelliä että

apulaisalivaltiosihtööri Gregorya ja keskustella hetkisen
heidän kanssaan yleispolitiikasta. Keskustelu kiersi yksin-
omaan Englannin - Sovietin suhteissa, johon samana päivänä
tapahtunut hra Rosengolzin, Sovietin v.a. asiainhoitajan,
lähtö ja tämän sanomalehdille antama haastattelu antoi
pääasiallisen puheenaiheen. Molemmat ihmettelivät suuresti
hra Rosengolzin yhtämittaista puuttumista Englannin sisäi-
siin asioihin ja hänen Englannin olojen hämmästyttävän
suurta tuntemattomuutta. - Mr. Gregoryyn kanssa sovittiin
siitä, että tulisin häntä tapaamaan tämän viikon kuluessa
ja kun hra Gregory oli alkuvuikon kovin kiinni töissään,
siirtyi tapaaminen eiliseen päivään.

Pyysin Mr. Gregorya antamaan lyhyen kuvan yleis-
poliittisesta asemasta, minkä hän kernaasti tekikin.

"Väljen katkaiseminen Sovietin kanssa on meidän
mielestämme sekä kotona että ulkomailla otettu suopeammin
vastaan kuin mitä olimme odottaneet. Että katkeamisen syis-
tä tultaisiin levittämään kaikenlaisia huhuja, oli meille
alusta alkaen täysin selvää. Bolsheviikkien hysterian me
tunneimme hyvin, emmekä luonnollisesti kiinnittä mitään huo-
miota siltä taholta levitettyihin juttuihin. Koska kummin-
kin monelta taholta väitetään, että Englannin hallitus oli-
si suunnitellut jonkunlaista Venäjän saartoa, niin tahdon
mitä kategorisimmin kumota tämän ja pyydän Teitä ilmoit-
tamaan tästä Helsinkiin. - Kuten tiedätte emme me ole
panneet mitään esteitä kaupankäynnille Venäjän kanssa. Kaup-
pa on täydellisesti vapaa. - Ilmeisesti on diplomaattisten

välkien katkaiseminen ollut Sovietille ankara ja odottamaton isku. Soviet oli saksalaiselta taholta saanut sen tiedon, ettei Englanti tulisi katkaisemaan välejä Neuvostoliiton kanssa. Nähtävästi kiinnitettiin tähän saksalaisten neuvoon Moskovassa paljon huomiota. Moskovassa ovat herrat ilmeisesti menettäneet päänsä - siihen viittaavat viimeiset tapahtumat, Moskovan suhtautuminen Puolaan Varsovan murhan jälkeen ja kahdenkymmenen venäläisen monarkistin murhaaminen sekä bolsheviikkien puheet sodasta - mutta me uskomme kumminkin, että Moskova tulee rauhoittumaan. Sikäli kun me tunnemme tilannetta Venäjällä, sekä poliittista että ekonomista, on meistä vaikeaa uskoa, että Moskova katsoisi voimansa riittävän sodankäyntiin. Moskovassa suoritettut teloitukset ovat sitä paitsi omiaan avaamaan sokeittenkin silmät näkemään, mitä bolsheviikkiherrsus todella on. Kuten tietenkkin olette pannur merkille, olemme me useassa tilaisuudessa lausuneet julki sen käsityksemme, että välkien katkaisemisesta Moskovan kanssa voisi olla seurauksena painostuksen lisääminen Moskovan taholta sen rajanaapureja vastaan ja tämä seikka on, kuten tiedätte, ollut yhtenä syynä siihen, ettemme jo aikaisemmin ole katkaisseet välejä Moskovan kanssa. Kumminkaan emme me ole voineet havaita mitään tämän suuntaisia toimenpiteitä ja toivottavasti ei sellaisia tulekaan."

"Mitä Kiinaan tulee, on asema siellä aivan sekaisin ja tuntuu mahdottomalta sanoa, mitä siellä tulee tapahtumaan. Kumminkaan en minä pitäisi asemaa siellä sen uhkaavampana kuin mitä se on ollut koko kriissin ajan."

"Italian ja Jugoslavian välinen jännitys on melkoinen, mutta minun on vaikeaa nähdä, mitä Italia ja Jugoslavia voisivat luulla hyötyvänsä sodasta. Englanti on tässäkin asiassa toiminut sovittelijana ja sitä samaa politiikkaa tulemmekin noudattamaan edelleenkin."

"Palaan vielä vähän Venäjän kysymykseen", lausui Mr. Gregory. Luonani oli juuri entinen asiainhoitajamme Moskovassa, Sir Robert Hodgson, jolta kysyin, oliko te-
loitettujen henkilöiden joukossa sellaisia, jotka missään muodossa olisivat olleet Moskovan-lähetystömme avustajia. Hodgson vastasi tähän kategorisesti kieltäen."

"Levottomuutta on kylläkin ilmassa, mutta minusta on sentään aiheetonta pitää yleispoliittista asemaa suorastaan kriittisenä", lopetti Mr. Gregory.

x

x

x

Ylläolevan johdosta muutama sana.

Eräältä usein hyvin informoidulta henkilöltä kuulin, että Varsovassa murhattu lähettiläs Voikoff olisi ollut sangen hyvissä väleissä Puolan hallituksen kanssa, jopa siihen määrään, että Moskovassa joku aika sitten olisi harkittu kysymystä Voikoffin poiskutsumisesta Varsovasta. Voikoff olisi ollut tästä tietoinen ja olisi lausunut, että jos Moskova kutsuisi hänet pois ei hän palaisi Venäjälle, vaan jäisi Puolaan. - Sanomalehdistä olen myöskin nähnyt, että Voikoffin välit puolalaisten kanssa olisivat olleet hyvät.

Edellä mainitulta henkilöltä kuulin myöskin, että hän oli tänään lunchilla Saksan Ambassadissa tavannut ent. alivaltiosihtööri, paroni von Rheinbabenin, jonka kanssa hänellä oli ollut pitkäkö keskustelu Englannin ja Sovietin ja Saksan ja Sovietin välisistä suhteista. Paroni von Rheinbaben olisi keskustelun kuluessa kysäissyt kertojaltani, "mitä hyvitystä tämä luulisi Englannin antavan Saksalle, jos Saksa ryhtyisi taisteluun Sovietia vastaan".

Kertojani mainitsi tähän tavanneensa Mr. Gregoryn ja siitä mitä hän kertoi tästä keskustelusta sain

sen vaikutuksen, että Foreign Officessa ei pidettäisi mahdollisena, että suhteet Englannin ja muun Länsi-Europan ja Sovietin välillä tulisivat yhä edelleen kärjistymään. Minun mielestäni olisi myöskin meidän tätä mahdollisuutta pidettävä silmällä.

Kuten Englannin taholta on painokkaasti esiintuotu, ei Englanti ole pannut mitään esteitä kaupankäynnille Venäjän kanssa, mutta sikäli kun Cityssä olen kuullut, on diplomaattisten välien katkaisemisesta ja kauppasopimuksen irtisanomisesta ollut se seuraus, että liikemiespiirit eivät enää uskalla myöntää luottoa Sovietin kaupallisille elimille. Että tämä seikka on jo Venäjällä synnyttänyt levottomuutta käy ilmi m.m. Tshitsherinin ja Stresemannin välisestä keskustelusta. Englannin lehdet ovat muuten sangen ärtyneesti kommenteeranneet sitä seikkaa, että Stresemann olisi lausunut Sovietin ulkoministerille, ettei hän luulisi Englannin lopettavan luottoa Neuvostoliitolta, mikä on selitetty puuttumiseksi Englannin sisäisiin asioihin.

Lontoossa, kesäkuun 11 päivänä 1927.

Lähettiläs:

A. H. Jaastamoinen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: 67

ASIA:

Ministeri Saastamoisen raportti no (13)¹²

Lontoo

13/6-27

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

N° 1755

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
30/265 Sal. D. 1927		
18/6 27	la -	Liil -
RYHMÄ		ASIA

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,

S.W. 5.

13 p:nä kesäkuuta 1927.

Herra Ministeri,

Ohellisena lähettän kunnioittaen raporttini
n:o ¹²(13), joka käsittelee

Italiaa ja Jugoslaviaa.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, suurimman
kunnioitukseni vakuutus.

A. H. Penttinen

Herra Ulkoasiainministeri,
Professori Väinö Voionmaa,
Helsinki.

Italia ja Jugoslavia.

Keskusteluissani apulaisvaltio-
sihteeri J.D. Gregoryn kanssa kesäkuun
10 päivänä lausui hän Italian ja Jugo-
slavian välisistä suhteista: "Italian ja Jugoslavian välinen jän-
nitys on melkoinen, mutta minun on vaikeaa nähdä, mitä Italia ja
Jugoslavia voisivat luulla hyötyvänsä sodasta. Englanti on tässä-
kin suhteessa toiminut sovittelijana ja sitä samaa politiikkaa tule-
me noudattamaan edelleenkin."

Tästä lausunnosta jää asialliseksi sisällöksi se, että Ita-
lian ja Jugoslavian väliset suhteet ovat jännittyneet. Tämä ei
suinkaan ole uutta kellekään, mutta mielenkiintoista on panna mer-
kille, että Mr. Gregorykin totesi sen. Tämä antaa minulle aihetta
mainita, että Italian ja Jugoslavian erimielisyyksiin on täällä kes-
kusteluissa jo kauan kiinnitetty vakavaa huomiota. Viime päivinä
olen yhdeltä ja toiselta poliittisesti intresoidulta henkilöltä
kuullut, että Italian ja Jugoslavian erimielisyydet tuskin selviä-
vät ilman sotaa. Tänä vuonna ei odoteta vihollisuuksien puhkeamis-
ta, mutta ennustelijat tuntuvat jo pitävän tulevaa vuotta mahdolli-
seha ajankohtana. Koska tässä yhteydessä on viitattu Jugoslavian
armeijan puutteellisiin varustuksiin, niin tästä kaikesta on ve-
dettävä se johtopäätös, että sotilaallisista syistä ei Belgrad siis
tällä hetkellä olisi valmis taisteluun, mutta muuten kylläkin.
Mitä Jugoslavian varustuksiin, aseistukseen tulee, on se tietämäni
mukaan viime aikoina ostellut niitä Skodan tunnetulta ase-tehtaalta
Böhmässä, jossa kuuluisa ranskalainen toiminimi Schneider-Creuzot
on muistaakseni hyvin huomattavana osakkaana. Kerrotaan, että Bel-
grad olisi maksuissaan ollut hyvin takapajulla ja että tämä seikka
olisi yhtenä syynä siihen, ettei Etelä-Slavian armeija vielä ole
tarpeellisessa kunnossa.

Jos lähtee siitä, että Serbian armeija ei olisi nyt riittä-
vässä sotakunnossa, niin olisi tämä seikka kaikesti hyvä syy Italial-
le kiirehtiä hyökkäystä - jos ei sotaa voisi välttää. Vähintäinkin

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: Cy

ASIA:

Ministeri Saastamaisen rap. no 13.

Lontoo.

12/7 1927

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

N° 1913.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
31/265 fac. D. 127		
19/2-27	6	LIIK.
AFRIKKA	OSASTO	ASIA
5	97	

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,
S.W.5.

14 p:nä heinäkuuta 1927.

Herra Ministeri,

Minulla on kunnia ohellisena lähettää raporttini
n:o 13, otsakkein

"Englanti ja Venäjä"

ynnä siihen kuuluvat liitteet 1) Valtiosihteeri Sir A. Cham-
berlainin vastaus, 2) J.H.Thomas'in puhe ja 3)
Viscount Grey'n puhe.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, syvimmin kun-
nioitukseni vakuutus.

L ä h e t t i l ä s :

A. H. Saastamoinen

Herra Ulkoasiainministeri,
Professori Väinö Voionmaa,
Helsinki.

Raportti n:o 13.

ASIAINMINISTÖ		
31/265 Soc. D. 27		
19/7-27	to	LII
OSASTO	ASIA	
5	97	

Englanti ja Venäjä.

Sen jälkeen, kun taistelu diplomaattisten välien katkaisemisesta Venäjän kanssa oli päättynyt sen suunnan eduksi, joka jo miltei vuoden päivät on systemaattisesti ajanut asioita katkaisemista kohti, on yleinen mielipide jossakin määrin alkanut unohtaa tämän kysymyksen. Jopa voinee väittää, että siinäkin osassa Englannin kansaa - porvarillisessa osassa - joka vastusti välien rikkomista, on kritiikki tapahtuneeseen nähden ainakin vähän lieventynyt. Kaikkialla vaikutti sangen epäedullisesti Voikoffin murhan jälkeen Moskovassa suoritettujen teloitukset ja niistä nimenomaan kertomus everstiluutnantti Elfvengrenin surullisesta lopusta. Tätä huonoa vaikutusta ovat sittemmin voimakkaasti lisänneet tiedot jatkuvista joukkovangitsemisista ja teloituksista, Moskovassa suurisuudesta propagandasta Englantia vastaan ja uutiset Moskovassa ylimielisestä ja uhkaavasta kannasta Puolaa vastaan lähettämällä Voikoffin Varsovassa sattuneen murhan johdosta.

Mielestäni voi panna merkille, että Englannin yleinen mielipide on kasvavassa määrässä kylmentynyt Venäjää kohtaan. - tahtoisin sanoa kaikkea venäläistä kohtaan, joskin tällä hetkellä etupäässä ajatellaan bolsheviikkeja. Viimeisenä todistuksena tästä on J.H. Thomasin rautatieliisten ammattiliiton kokouksessa Carlislella, Skotlannissa, pitämä voimakas puhe, jossa hän mitä ankarammin varoittaa kuulijoitaan uskomasta Moskovassa hulluksiin ja samassa äänilajissa kehoittaa Moskovaa pysymään erillään Englannin sisäisistä oloista. Koska Thomas on Englannin työväenliikkeen kaikkein vaikutusvaltaisimpia johtomiehiä ja lisäksi henkilö, jolla Englannin porvaril-

lisissäkin piireissä on erittäin hyvä nimi, on selvää, että hänen sanansa tapaavat mitä laajimman kaukupohjan ei ainoastaan Brittein saarilla vaan koko imperiumissa.

Lontoon rahamiespiireissä, jotka aikanaan eivät olleet pienimmät tekijät vaatimassa kauppasopimuksen ja diplomaattisten välien aikaansaamista Venäjän kanssa ja joista osa kiihkeästi vastusti välien katkaisemista, kuten monet kirjoitukset "The Economist" ja "The Statist"-lehdissä osoittavat, ei ilmeisestikään olla nyt enää erityisesti huolissaan kauppasuhteisiin nähden Venäjän kanssa. On jotenkin ilmeistä, että vaikka myynti Venäjälle kutistuisi melkein olemattomiin, ei sillä Englannin markkinoihin olisi paljonkaan vaikutusta (Englannin vientihän Venäjälle oli noin 6 milj. puntaa ja ostot Venäjältä noin 24 milj. puntaa), mutta sekin pelko, että Venäjä vähentäisi ostojaan Englannista, alkaa haihtua, sillä kokemukset osoittavat jo, että Venäjä, sikäli kun sen varat sallivat, ei voi tilausten sijoittamisessa kovinkaan pahasti sivuttaa Englantia. Tähän vaikuttaa osittain se seikka, että Englannin teollisuus tuottaa vissejä tavaramuualta, mutta ehkäpä ennen kaikkea Lontoon voimakas asema Europan rahamarkkinoilla. Pankkiiriipiireissä olen kuulut ja sanomalehdistössä huomannut samat tiedot, nimittäin, että Lontoon pankkilaitokset ovat alkaneet kieltäytyä rediskontoimasta saksalaisten ja itävaltalaisien rahalaitosten ostamia venäläisiä vekseleitä. Tämä nähtävästi tuntuu aikalailla Sovietin heikoissa raha-asioissa ja samalla reagoi epäedullisesti sekä Saksan että Wienin rahamarkkinoihin. On siis jotenkin luultavaa, että Moskova saa tunteistaan huolimatta koettaa kolkuttaa Lontoon pankkien ovia ja myöskin ostaa englantilaisia tuotteita välttääkseen, mikäli se voi, ekonomisen asemansa liian

nopeaa huononemista.

On hyvin luonnollista, että nimenomaan niissä maissa, joissa on pakko koettaa seurata kehitystä Venäjällä ja Venäjän ulkopoliittisia suhteita, kysytään itseltään, mitä seurauksia venäläis-englantilaisesta ristiriidasta voi olla.

Koettaessani seurata asioita olen saanut sen vaikutuksen, ettei Englannin hallituksella ole Venäjään nähden ollut mitään selvää ohjelmaa, vaan että on todella muodostettu kanta tapauksesta tapaukseen. Tämä käy ilmi m.m. äskettäin Englannin hallituksen julkaisemasta kirjasesta (Russia No. 3 - 1927), jossa julkaistaan eräitä Englannin ja Venäjän välisiä suhteita koskevia asiakirjoja. Saman vaikutelman olen personallisesti saanut Foreign Officessa. Kumminkin olen tänne tulostani saakka voinut Foreign Officessa havaita, että kyllästyminen Neuvosto-Venäjään on säännöllisesti kasvanut. Totta on ymmärtäväkseni myöskin se usein sekä täällä Englannissa että ulkomailla toistettu väite, ettei Foreign Office, huolimatta siitä, että se on pitänyt diplomaattisten suhteiden ylläpitämistä Venäjän kanssa sangen vaikeana - tämän olen saanut henkilökohtaisesti kuulla yhä uudestaan ja uudestaan - ole ollut johtamassa kehityksen kulkua välien katkaisemiseksi. Kuten aikanaan olen maininnut, tuli Englannin noottiin Venäjälle helmikuun 23 päivältä ultimatiivinen kohta hallituksen jyrkkien ainesten - Sir William Joynson-Hicksin, lordi Birkenheadin, Churchillin y.m. - vaikutuksesta. Kumminkin olisin taipuvainen luulemaan, ettei hallituksen muiden jäsenten kanta, nimenomaan pääministerin ja ulkoministerin, ollut kovin suuresti eroava näistä. Tälle käsitykselleni saan tukea m.m. siitä varsin avomielisestä keskustelusta, mikä minulla oli Chamberlainin kanssa maaliskuun 29 päivänä 1926. Venäjästä puhuttaessa lausui ulkoministeri muistiinpanojeni mukaan m.m.: "Onhan Suur-Britannialla

kylläkin diplomaattiset suhteet Venäjän kanssa, vaikkakaan ei lähimainkaan sellaiset kuin mitä olisi toivottava". Sen jälkeen tulivat suurlakko ja raskas hiililakko, joissa Sovietilla oli sormensa vahvasti mukana ja tapahtumat Kiinassa, joissa Venäjän nyrkki kohosi vakavana uhkana Englannin intressejä vastaan ei ainoastaan kaukaisessa idässä vaan myöskin Intiassa, ja Englanti rupesi yhä vakavammin tuntemaan, että myöskin Neuvosto-Venäjä oli sen vihollinen, kuten useimmiten tsaari-Venäjä; jopa vaarallisempi vihollinen kuin tsaari-Venäjä, koskapa sen vihamielinen vaikutus ei rajoittunut ainoastaan ulkopoliittikkaan vaan vieläpä sisäpolitiikkaan.

Huolimatta siitä, mitä Sir Austen Chamberlain lausui suuressa parlamenttipuheessaan kuluvan heinäkuun 11 päivänä ("Me emme ole koskaan kehoittaneet mitään muuta valtaa seuraamaan esimerkkiämme") olen taipuvainen uskomaan, että ne tiedot ovat muodossa tai toisessa tosia, että Englanti on esittänyt jotain yhteistoimintaa Venäjään nähden Ranskalle ja Italialle. Tietojeni mukaan olisi Mussolini - kuten aikaisemmin olen maininnut - ilmoittanut Englannille jo ennen kuin Englanti katkaisi välinsä Venäjän kanssa, että Italia ajattelee diplomaattisten välien lopettamista Moskovan kanssa.

Sen johdosta, että Chamberlain sanoi mainitussa puheessaan, ettei Englanti olisi yrittänyt muodostaa anti-venäläistä blokkia, kertoi minulle hra Vladimir Poljakoff ("Augur") tietävänsä hyvästä lähteestä, että Englannin taholta olisi ehdotettu "yhteistä menettelytapaa bolshevistista agitatiota vastaan", mitä hän piti samana kuin anti-venäläinen blokki. Tämä muistuttaisi hyvin Sir Edward Grey'n puheita Englannin parlamentissa juuri ennen maailmansodan puhkeamista, jolloin hän ensiksi vakuutti, ettei Englannilla ollut mitään sopimusta, jonka mukaan sen

olisi pakko ottaa osaa sotaan Europan mantereella, mutta vetosi toisessa puheessaan siihen, että Englannilla oli jo vuodesta 1906 saakka ollut "sotilaallisia keskusteluja" (military conversations) Ranskan ja Belgian kanssa yhteisestä esiintymisestä Saksa vastaan. Tällä en suinkaan tahdo verrata nykyistä kansainvälistä tilannetta vuoteen 1914. Tilanne on tietenkin sangen vakava nytkin, mutta vuoden 1927 Eurooppa eroaa sangen suuresti vuoden 1914 Euroopasta - ainakin sikäli, että se nyt on henkisesti ja fyysillisesti väsynyt ja peräti kyllästynyt sotiin. Englannin ja muun länsi-Europan taholta en uskoisi olevan syytä pelätä sotaista politiikkaa, mutta sitävastoin en rohkeneisi väittää samaa Venäjän suhteen.

Puhuessani Englannin ja Venäjän välisistä suhteista mainitsen tässä ohimennen, että Mr. Gregory olisi äskettäin lausunut hra Poljakoffille, että hänen (Gregoryn) mielestään ei Suur-Britannialla olisi mitään haittaa siitä, että Suomi tulisi mahdollisimman voimakkaaksi. Hra Poljakoffin kertomuksen mukaan olisi muka Mr. Gregory lausunut tämän Karjalan kysymyksen yhteydessä. -

Valaistusta Englannin suhtautumisesta Venäjään antoi minulle parin tunnin pituinen keskustelu t.k. 11 päivänä Foreign Officen v.t. päällikön, hra C.W. Orden kanssa. Hän kosketteli m.m. Latvian politiikkaa Venäjään nähden, johon hän ei nähtävästikään ollut tyytyväinen, jota vastoin hän käytti kauniita sanoja meidän kannattamme non-agressiokysymyksessä. Välien katkaisemisesta Venäjän kanssa lausui hra Orde: "On tietenkin vaikea vielä tällä hetkellä sanoa lopullisesti, oliko meidän menettelymme paras mahdollinen, mutta joka tapauksessa on todettava, että Moskovan kanssa oli ylen vaikeata tulla toimeen. Moskovasta tietysti riippuu ensikädessä, mitä tulee tapahtumaan."

Mitä vielä tulee Englannin kannanottoon Venäjään nähden, riippuu se teitenkin sangen suuressa määrin myöskin sisäpoliittisista seikoista. Englannin sisäpoliittinen asema ei suinkaan ole helppo, sillä painajaisena maan yllä lepää esimerkiksi vaikea hiilikysymys, jonka ratkaiseminen on jättiläisteko ja jonka kanssa ei mielestäni ainoastaan tämä hallitus saa kamppailla, vaan todennäköisesti monet hallitukset tämän jälkeenkin. Asema hiilikaivotalalla alkaa taas pahentua, sillä kannattamattomuuden vuoksi saa kaivos toisensa jälkeen sulkea porttinsa tai lyhentää työntekoaikaa. Hallituksen toimettomuutta tässä asiassa moittivat jo yksin "Times" ja "Daily Telegraphkin". Näin syrjästäkatsojan mielestä ei tämä kritiikki ole suinkaan ennakainen, vaan päinvastoin odottamattomasti myöhäinen.

Esiin heitetty kysymys ylähuoneen uudistamisesta aatelisedustuksen pohjalla on myöskin herättänyt voimakasta vastustusta ja lisännyt sisäpoliittista jännitystä.

Jo kauan aikaa on liberalisen ja työväenpuolueen lehdissä ennustettu, että uusien vaalien pitoa ennen määräaikaa ei voi välttää. Joku päivä sitten tapasin tunnetun työväenpuolueen jäsenen MacDonaldin hyvän ystävän, tri Delisle Burns, joka tuntui olevan peräti vakuutetun siitä, että uudet parlamenttivaalit tulisivat tapahtumaan sykeyllä 1928.

Mielestäni ei yleinen kansainvälinen asema eikä tilanne Suur-Britanniassa itsessään ole sellainen, että Englannin taholta voisi odottaa muuta kuin mitä varovaisinta ulkopoliittikkaa. Tätähän vakuuttaa Chamberlainkin mitä voimakkaimmin puheessaan - "Me koetamme välttää riitaisuuksia. Me koetamme, mikäli me voimme tehdä niin, tasoiittaa teitä toisille, sovittaa heidän riitojaan ja

erimielisyyksiään tai antaa apuaan niiden sovittamisessa. Me perustamme koko ulkopoliittikkamme kansainliiton tukemiseen ja vetoamme kansainliittoon viimeisessä asteessa (in the last resort), ja koko tämän politiikan tarkoituksena on vahvistaa rauhaa ei ainoastaan itsemme vuoksi, vaan koko maailman vuoksi".

Lontoossa 12 päivänä heinäkuuta 1927.

Lähettäjä:

R. H. Sautamoinen

J.H. Thomas'in puhe 8 p:nä kesäkuuta 1927.

Ransay McDonald'in hallituksen siirtomaaministeri ja nykyinen parlamentinjäsen J.H. Thomas kosketteli kommunistien kokouspuuhia Englannissa t.k. 8p:nä Carlisleessa rautatieliäisten kansallisiiton vuosikokouksessa pitämässään puheessa, johon hänelle antoj aihetta eräs Mr. Loeber'in Venäjän kommunistien Englannissa harjoittamaa propagandaa silittelevä lausunto.

J.H. Thomas lausui m.m., ettei hän ole koskaan arkaillut sanoa, että hallituksella ei ollut oikeutta katkaista diplomaattisia suhteita Arcosin jupakan vuoksi. Hän myönsi, että jos minkä maan ulkoasiainministeriön arkistossa tahansa toimitettaisiin tutkimuksia, niin sieltä löydettäisiin todistuksia vakoilun harjoittamisesta.

"Tässä erikoistapauksessa ei Venäjä muodostanut poikkeusta yleisestä säännöstä. Mutta jos on väärin, että Englannin kansa sekaantuu puolestaan Venäjän sisäisiin asioihin, niin ehdottomasti on pidettävä kiinni saman periaatteen vaatimuksista, kun on kysymyksessä Venäjän suhtautuminen Englantiin. He ovat saaneet kärsiä ammattiyhdistyksissään sen vuoksi, että eräät henkilöt eivät ole arkailleet rahastaa ja avustaa toisten sekaantumista heidän asioihinsa, vaikka vakuuttelevatkin hallitukselleen, ettei heillä ole mitään oikeutta sekaantua toisten ihmisten asioihin. Se ei ole ainoastaan liiton ulkopuolella olevain apatia, jota vastaan heidän on ollut taisteltava, vaan heillä on ollut myöskin edessään oppositioni. Herjauksia on heitä vastaan tulvinut myöskin heidän omista riveistään toisten ryhmäin avustamana. Erehdys, jonka venäläiset ovat tehneet, sisältyy siihen, että he ovat tukeneet väärinä ihmisiä. He ovat avustaneet sellaisia, joilla ei ole ollut vähintäkään vaikutusvaltaa ja ovat tuhlanneet suotta rahojaan. Eikä suurempaa erehdystä voi

tehdä, kun tehdään luuloteltaessa, että samat olosuhteet, j
jotka johtivat Venäjällä vallankumoukseen, olisivat vaikut-
tamassa tässä maassa. Venäjän vallankumouksen aiheutti
tsaarinhallituksen despoottinen luonne. Niin ei ole laita
tässä maassa."

Puhuja toivoi, että venäläiset myöntäisivät Eng-
lannin työläisten taistelleen ja tehneen uhrauksia saadak-
seen nähdä Venäjälle tehtävän oikeutta sekä että venäläi-
set luopuisivat mielettömästä ajatuksesta järjestää tässä
maassa vallankumousta ja sanella jollekin järjestölle
heikkäläiseen tapaan, miten sen on hoidettava asioitaan.
Jos todistusta Venäjän intriigeistä olisi tarvittu, niin
hän olisi voinut sen heti antaa.

Puheensa lopussa J.H. Thomas kosketteli Venäjän
kommunistien ja Englannin ammattiliiton välisiä suhteita
ja riitoja.

Viscount Grey'n puhe 28 p:nä kesäkuuta 1927.

Viscount Edward Grey of Folloden, vanha ja tunnettu liberaalinen diplomaatti puhui v.k. 28 p:nä erässä Aldwych'in klubissa valitulle seuralle aiheesta: Moskovan neuvostolainen maailmanvallankumouspolitiikka. (The Moscou Soviet Policy of World Revolution). Puhe oli "The Manchester Guardian'in" mukaan seuraava:

"Neuvostohallituksen politiikka ei ole ollut venäläistä kansallispolitiikkaa. Se on ollut yleismaailmalliseen vallankumoukseen tähtävä poliittikka. Tavallisesti on puhuttu - eikä milloinkaan ole vastaanvitetty - "maailmanvallankumouksesta, jonka päällä on Moskova". Tämä muodostaa vastakohtan neuvostohallituksen ja kaikkien muiden hallitusten välille maailmassa. Mitä ihmiset nykyisin toivovat on, että kaikki hallitukset, jotka pyrkivät toteuttamaan kansallisia tarkoitusperiään, onnistuisivat pyrkimystensä toteuttamisessa ja yleinen mielipide toivoo heidän mukanaan, että kaikilla kansoilla olisi yhteinen perusta ja että erimielisyydet eri maiden välillä saataisiin järjestetyksi vetoamatta sotaan. Kansat, jotka pyrkivät toteuttamaan kansallisia tarkoitusperiään, pitättyvät tunnontarkasti sekaantumasta toisten asioihin. Moskova eroaa koko muusta maailmasta siinä, että se sekaantuu kaikkien muiden maiden asioihin. Se kohdisti juonittelunsa Kiinaan, kun levottomuudet siellä alkoivat, samoin Britanniaan, kun olimme teollisuusvaikeuksiemme keskellä. Moskova oletti, että porvariston kukistuttua eri maissa, hallitusten sijalle astuisi samantapainen hallitus, joka nykyisin hallitsee Venäjää.

Venäjän hallitusmuoto eroaa kaikista muista hallitusmuodoista maailmassa. Neuvostohallitus on diktaattorivalta, despotismi, s.o. demokraattivastainen ja parlament-

tivastainen. Se ei nojautu joukkojen kannatukseen eikä edustukseen, vaan yksinomaan voimaan. Ei mikään esiinny Venäjällä tällä hetkellä toimivana järjestettynä, julki-sena laitoksena muutoin kuin neuvostohallituksen suostu-muksella.

Maailmanvallankumoukseen tähtäävä politiikka on määpätty tässä maassa epäonnistumaan, Sille oli tosin helppoa kukistaa Kerenskin hallitus. Demokratiolla ei ollut mitään edellytyksiä päästä juurtumaan Venäjällä. Venäjä on tottunut despoottiseen hallitukseen ja olikin sen perinpohjin nöyryyttämä. Sen vuoksi oli bolsheviikelle vallan helppoa anastaa valta käsiinsä. Mutta kun tullaan sellaiseen maahan kuin meidän, missä ihmiset ovat nauttineet henkilökohtaista vapautta vuosisatoja ja missä parlamentaarisella hallituksella on juurensa syvällä kansan elämässä, siellä on hyvin vaikeata kukistaa halli-tus. Suhde on aivan yhtä suuri kuin on eroavaisuus vas-ta istutetun taimen irtitempäämisen ja syvälle maahan juurensa ajaneen puun hävittämisen välillä. Sen vuoksi koko ajatus, että bolsheviikkiasiamiehet ja kommunistit voisivat tehdä, mitä bolsheviikit tekevät Venäjällä, ra-kentuu täydellisesti väärälle rinnastukselle, sillä heillä on täällä tekemistä aivan toisenlaisten edellytysten kans-se. Tämä maailmanvallankumouspolitiikka tulee epäonnistu-maan, koska se on kansallievastainen.

Kolmas syy, miksi kommunismi Britanniassa epäon-nistuu, on se, että se on oleellisesti taloudellisevastai-nen (anti-economic). Se tulisi aiheuttamaan suurta köy-hyyttä ja hätää."

Kosketellessaan hallituksen päätöstä, jolla diplo-maattiset suhteet Venäjään katkaistiin, puhuja lausui ole- van hyvin vaikeaa sanoa, oliko otettu askel oikea vai ~~ei~~ eikö. Se riippuu suureksi osaksi kysymyksestä, johon ei voi antaa vastausta. Koettiko neuvostohallitus provosoida

suhteiden katkaisemista? Jos se sitä tavoitteli, ei hän ollut varma, oliko viisasta johtaa siihen, mihin he pyrkivät. Jos neuvostohallitus piti välien katkaisemista valitettavana, niin hän puolestaan luuli välien katkaisemisen heikontaneen bolsheviikeja heidän kumouksellisissa yrityksissään tässä maassa. Luonnollisesti hallituksella on päätökseensä erinomaisen runsaasti perusteita, mutta vastauksesta asetettuun kysymykseen puhuja ei ollut täysin selvillä.

Oli erittäin mielenkiintoista nähdä, miten neuvostohallitus koetti käyttää hyväkseen Englannin hallituksen menettelyä. Oli merkkejä, jotka viittasivat siihen, että Venäjän kansa oli jo väsymässä hallituksen ainasiin maailmanvallankumoukseen tähtääviin ponnistuksiin. Jos neuvostohallitus voisi temmata mukaansa ne piirit, joita se parhaillaan ahdisteli, niin se voisi alkaa herättää kansallistunnetta, jota se sitten koettaisi vahvistaa näyttämällä, että neuvostohallitus on todella kansallinen hallitus, joka suojeli Venäjän etuja. Tämä oli se tie, jolle välien katkaisu sen opasti ja juuri senvuoksi puhuja oli usein epäillyt, eikö neuvostohallitus itse ole ollut nimenomaan provosoimassa välien katkaisemista.

"Mikä on politiikkamme vastaisuudessa? Minä olen tässä suhteessa lujasti vakuutettu, että meidän politiikkamme tulisi sikäli kuin suhteet Venäjään ovat kysymyksessä, jättää se maa ehdottomasti yksinään. Minä luulen, että yritys muodostaa yleiseuroopalainen rintama neuvostohallitusta vastaan, olisi täydellinen erehdys. Kunkin maan on taisteltava kommunismia vastaan omalla rintamallaan ja sen propagantaa vastaan soveliaiksi katsomillaan keinoilla. Oli suuri erehdys, etteivät Europan maat jättäneet Venäjää yksinään jo silloin, kun aselepo 1919 solmittiin.

On ihmisiä, jotka sanovat, että oli erehdys katkaista suhteet Venäjän kanssa. Kummallakin käsityskannalla on perusteensa. Mutta asiat ovat kulkeneet kulkuaan ja minä toivon, ettei Britannian hallitus, kuulukoompase mihin puolueeseen tahansa, rakentaisi enää suhteita Moskovan kanssa sellaiselle pohjalle, jolta puuttuu lujuus ja tukevuus. Perusehtona suhteiden uusimiselle Moskovan neuvostohallituksen kanssa tulee olla, että maailmanvallakumouksen politiikasta virallisesti ja myöskin käytännössä luovutaan ja että hallitus, joka on mahdollisesti toimessa, on myöskin käytännössä sellainen hallitus, joka ajaa kansallisia tarkoitusperiä ja venäläiskansallisia etuja. Annettakoon sen olla perusehtona diplomaattisten suhteiden uusimiselle Venäjän kanssa, sillä jos ne uusitaan niin, ettei tätä ehtoa ole selvästi tajuttu ja seurattu, niin ovat ne suhteet, joita joku hallitus koettaa uusia neuvostohallituksen kanssa Moskovassa, määrättyt joutumaan väärille teille ja aiheuttamaan tyytymättömyyttä ja oettymystä."

Valtiosihteeri Sir A. Chamberlainin vastaus
Alahuoneessa t.k. 11 p:nä Mr. Ponsonby'n
tekemiin ulkopoliittisiin tiedusteluihin.

(Selostettu "Manchester Guardian'in" ja "Times'in" mukaan.)

Tehtyään aluksi muutamia leikillisiä huomautuksia, Chamberlain lausui, että opposition puhuja (Ponsonby) lausui aivan puheensa alussa julki, ettei hän luota sanomalehdistöön kaikkine pahennuksineen, jota se usein saa aikaan, mutta jokainen hänen väitteensä, jota hän halusi tai koetti tukea jollain todisteella, perustui johonkin väitteeseen jossain lehdessä. Yhdellä hetkellä tämä oli englantilainen kirjeenvaihtaja, joka sanoi neuvoston viime Geneven - kokouksen alkaneen Parisissa ja junassa. Tässä tapauksessa se alkoi ilman minua, sillä en ollut osallistana mihinkään jutteluun enempää Parisissa kuin junassa-kaan ennen tuloani Geneveen, jonne saavuin autolla toiselta taholta, enkä ollut, tavatessani virkatoverini neuvostossa tai joutuessani keskusteluun jonkun saapuvilla olijan kanssa ulkopuolelta neuvostoa, tietoinen siitä, että vapauttani oli millään lailla häirinnyt tai maani etuja oli millään lailla pannut alttiiksi mitkään yksityiskeskustelut, joita ehkä oli käyty Parisin asemalla tai makuuvaunussa, joissa he saapuivat Geneveen. Puhuja oli sanonut, että oppositiolla on täysi oikeus epäillä hallitusta ja tämä oikeus tuottaa hänelle niin paljon iloa ja hänen mielikuvitukselleen niin paljon liikkumisalaa, että näyttäisi melkein halpamaiselta tehdä jotain, mikä riistäisi sen häneltä.

Mutta voin vakuuttaa hänelle, jos hän on vakuuttuksen tarpeessa, ettei ole olemassa mitään salaista brittiläisen ulkoministeriön politiikassa. Ei ole olemassa mitään sitoumuksia tai yrityksiä, joita Alahuone ei tuntisi, ja olen useammin kuin kerran toistanut, ei vain nykyisen

hallituksen puolesta vaan, kuten uskon, toteamisena, jonka jokainen hallitus tässä maassa on omaksunut, ettei se ryhdy mihinkään vastaisiin sitoumuksiin maamme puolesta alistamatta näitä sitoumuksia Parlamentiin ja omaamatta niille Parlamentin hyväksymistä. Sen vuoksi ei ole olemassa mitään sellaisia tekoja tai hankkeita, joita edell. puhuja, lukiessaan lehdistään, joka koristelee hänelle tarjoamansa uutiset ja öisin valveilla maatessaan huolestuneena mietiskellessään Europan kohtaloa, tuntee piilevän nykyisen valtiosihteerin Alahuoneessa tekemien suhdattomien lausuntojen takana.

Jos politikassamme oli erehdystä, niin on se siinä, että haluamme olla yhteistoiminnassa muiden hallitusten kanssa, emmekä ole esittäneet suunnitelmia, jotka, kuinka kauneilta ne näyttävätkin teoriassa, tekisivät hämmennyksen entistä sekavammaksi sensijaan, että ne veisivät meidät hitain askelin rauhan ja edistyksen teitä eteenpäin. Myönnän, että meitä syvästi kiinnostaa maailmanrauha, ja että brittiläisen valtiotaidon kaikkien ponnistusten on pyrittävä sovittamaan kaikki viholliset ja poistamaan erimielisyyksien nykyiset syyt sekä auttamaan kansakuntia selvittämään hyvässä sovussa ne vaikeudet, joita välttämättä täytyy nousta. Olemme tehneet parhaamme, emmekä ilman jonkinlaista menestystä, poistaaksemme epäluuloja, helpottaaksemme niiden tapaamista, jotka haluavat keskustella erimielisyyksistä ja auttaaksemme ratkaisemaan niistä kysymyksistä, joita on olemassa tavaton lukumäärä lyhyen ajan vasta kuluttua sodasta.

Hra P~~ri~~sonby ei koskaan väsy vaatimasta avointa diplomatiaa. Sanon empimättä, että jos hän, sen sijaan, että lukee kirjeenvaihtajien lörpötyksiä, tahtoisi kysyä neuvo~~n~~ niiltä, jotka useasti ovat olleet läsnä Geneven

kokouksissa, hän tapaisi yhtäpitävän mielipiteen siitä, että Kansainliitto ja sen neuvosto totisesti ovat tänään vahvemmat kuin kolme vuotta sitten, että ilmapiiri on rauhallisempi kuin kolme vuotta sitten ja että asioita, joista ei kolme vuotta sitten voitu keskustella, käsitellään nykyään ystävällisen yhteistyön hengessä, jonka sekkä hra Ponsonby, että minä itse haluamme nähdä vallitsevan Euroopaa. Hra Ponsonby on kiinnittänyt huomiota eräseen Briandin lausuntoon, jossa hän sanoi Ranskan hallituksen haluavan ryhtyä neuvotteluihin Amerikan kanssa sodan pannaan julistamisesta näiden maiden välillä. Uskon, että sellaisia keskusteluja todennäköisesti käydään. Toivon niille menestystä. Olisi puoleltani sopimatonta osoittaa ne suuntaviivat, joiden mukaan näitä keskusteluja olisi käytävä. Meidän itsemme ja Yhdysvaltain kansan välillä on sota jo, niin toivon, pannaan pantu, ei paperilla vaan meidän maamme kansalaisten sydämissä ja sieluissa ja, kuten toivon, Yhdysvaltain kansassa.

Mr. Ponsonby mainitsi, että suhteemme Italiaan olivat sydämmelliset ja tyydyttävät. Hän sanoi, että Italia oli joutunut hallituksemme erikoisen suosion esineeksi. Tosiasiassa ulkoasiainministeri tehdessään kymmenen päivän huvimatkan Välimerelle erään ystävänsä johdilla noudatti vain Signor Mussolinin kutsua tulla häntä tapaamaan. Eikä ulkoasiainministeri ollut ainoa, joka näin veljeili, vaan myöskin raha-asiaiministeri - on väitetty - ja muut ministereit, jotka matkustivat Rooman kautta ja kävivät tervehtimässä Signor Mussolinia. Kun minä ja virkatoverini matkustimme Parisin kautta, niin teimme samalla tavalla siellä vierailun ministereille ja keskustelimme asioista hyvinä ystävinä. Minä pyydän parlamenttia karistamaan mielestään kaikki epäilykset tässä asiassa. Jos vastuunalaiset valtio-

miehet eri maissa olisivat ennen sotaa pitäneet säännöllisiä kokouksia, niin olisi ollut hyvin mahdollista, että asiat olisivat kulkeneet toista latua. Voiko se herättää epäluuloa, että minä tapasin Roomassa pääministeriä ja ulkoasiainministeriä, Parisissa pää- ja ulkoasiainministeriä sekä Saksan kansleria ja ulkoasiainministeriä Genèvessä, niinkuin olen tavannut, tahi Berlinissä, niinkuin toivon jonakin kauniina päivänä tapaavani.

Alahuone voi olla vakuutettu, ettei hallitus sido meitä mihinkään aktiooneihin sodan sattuessa alistamatta sitoumuksia parlamentin käsiteltäväksi ja antamatta parlamentille tilaisuutta lausua niihin nähden mielipidettään. Kun teillä on tällaiset takeet, niin alkää herran nimessä tehdä ystävällisten valtioiden ministereille mahdolliseksi tavata toisiaan ja keskustella yhteisistä intresseistä, alkääkö pitäkö sitä mitenkään epäilyttävänä. Ei mikään ollut omiaan johtamaan Saksan politiikkaa ennen sotaa enemmän harhaan ja jouduttamaan sodan katastroofia kuin käsitys, että Saksan etujen mukaista oli pitää toiset hallitukset riidoissa keskenään ja että kaikki toisten hallitusten riita-asiain järjestelyjä koskevat sopimukset olivat isku Saksaa vastaan. Se oli kohtalokasta oppia. Se oli enemmän kuin mikään muu syytä maailmansotaan. Tämä sama Saksasta lähtöisin oleva harhaluulo on nyt parhaillaan juurtumassa eräässä toisessa suuressa naapurivaltiossa.

Me emme ole koskaan kehoittaneet mitään muuta valtaa seuraamaan esimerkkiämme. ⁿKukin on suojeltava etujaan omalla tavallaan. Jos Mr. Ponsonby on luullut, että Hänen Majesteettinsa Hallitus on koettanut muodostaa venäläis-vastaista blokkia, niin vakuutan arastelematta, ettei ainoalla-kaan hallituksella Euroopassa ole samaa käsitystä. Kaikki hallitukset tietävät, että poikkeuksetta aina, olen niille

ilmoittanut kaiken koettamatta vetää mukaan riitoihimme ja vaikeuksiimme. Niillä ei ole aihetta odottaa mitään arvosteluja tai kateutta meidän puoleltamme koettaessaan tehdä jotakin suhteittensa parantamiseksi Neuvosto-Venäjän kanssa.

Mr. Ponsonby valitti, että Kansainliitto on tungetta taka-alalle käsittelemään ainoastaan toisarvoisia kysymyksiä ja että kaikki tärkeämmät ratkaistaan joko Parisissa tai junassa taikka sitten hotellihuoneessani Genèvessä. Siirtykäämme näihin arkiasioihin. M. Briand ja Dr. Stresemann olivat pyytäneet minua kutsumaan suurlähettiläiden konferenssin ja Saksan edustajan kokoukseen huoneeseeni. Voiko minä kieltäytyä? Se oli neuvottelu, jota halusin. Ja se on koko juttu, niin että mistä tämä tavaton ja ilkeä epäluulojen rakennalma ja kuvittelut näin yksinkertaisessa asiassa ovat kotoisin? Me kokoonnuiimme kerran minun ja kerran M. Briand'in huoneessa. Mistä me keskustelimme näissä kokouksissamme? Minut oli pyydetty esittämään selostus niistä syistä, jotka olivat johtaneet diplomaattisten suhteiden katkaisemiseen meidän ja Venäjän välillä, sekä selittämään, aiommeko kehittää riitajuttua edellee. Minä selitin perusteenne, jotka tässä huoneessa tunnetaan, ja toistin, että olimme ilmoittaneet tekevämmä, mitä oli mahdollista, kauppasuhteiden ylläpitämiseksi, vaikka olimmekin katkaisseet diplomaattiset suhteet, ja että parhaat vakuudet, mitkä voimme tarjota, sisältyivät haluumme olla enempää syventämättä erimielisyyttä. Emme pyytäneet ainoakaan muuta valtaa muuttamaan politiikkaansa hyväksemme.

Minä toivon, etten tee mitään varomattomuutta tai lisää vaikeuksia, jos ilmoitan yhtenä neuvottelun aiheena olleen mandaattikomitean täydentämisen Saksan edustajalla, johon nänden Dr. Stresemann tahtoi tiedustella maaperää en-

nenkuin päättäisi, tekeekö neuvostossa tätä koskevan muo-
dollisen ehdotuksen vai eikö. Toivon tämän ilmoitukseni
poistavan epäilykset, että olisi tarkoitettu vain muuta-
mien miesten kesken ratkaista tärkeimmät kysymykset ja jät-
tää toisarvoiset Kansainliitolle. Neuvosto järjesti yhteen-
törmäyksen, joka oli syntymässä erään rajakahakan johdosta
Bulgarian ja Kreikan välillä, sen jouduttua asteelle, mis-
sä sotilaalliset operatsioonit olivat jo alkaneet. Tämä
tapantuma olisi voinut johtaa vakaviin seuraamuksiin. Iraq'in
ja Turkin rajakysymyksen on liitto järjestänyt. Itävallan
ja Unkarin olojen rahataloudellinen vakiinnuttaminen kävi
mahdolliseksi liiton avulla ja kaikiksi onneksi on finans-
sikontrolli voitu molemmissa maissa jo lopettaa. Saksan pää-
sy liittoon sekä neuvoston jälleenmuodostaminen on järjes-
tetty. Ei mikään näistä ollut helppo tehtävä. Ei mikään
ollut vähäpätöinen kysymys. Liitto on ne onnellisesti
ratkaissut ja uhkaavan onnettomuuden seuraukset on vältetty.
Minun ei tarvitse viipyä Danzigin vapaakaupungin ja Puolan
välisissä riitakysymyksissä tai vähemmistökansallisuuksien
lukuisissa anomuksissa, jotka on komiteoissa selvitetty.

Neuvosto tekee työtään aina lisääntyvällä auktorii-
teetilla, vaikka se onkin vielä vallan nuori työntekijä
ja sen työtävät samoin nuoret. Jos liittoon suhtaudutaan
viisaasti, jos sitä johdetaan hyvin ja jos sillä on koh-
talaisesti onnea, niin se tulee kasvamaan mahdollaan, lu-
juudeltaan ja moraaliselta vaikutusvallaltaan.

Mutta älköön sentään kukaan ajatelko, että lii-
ton ja sen neuvoston tehtävä on heti sekaantua asiaan,
kun jossakin vain merkki hankauksista ilmenee. Ei, se ei
ole minun käsitykseni liitosta ja sen tehtävistä. Kussakin
tapauksessa on asianomaisten hallitusten asia koettaa sel-
vittää maittensa välillä syntyneet erimielisyydet. Liitto
on viimeinen instanssi ja paljon parempi kuin sota. Se
kuva, jonka Mr. Ponsonby maalasi liitosta, ei ollut oi-

keampi kuin Europastakaan maalattu. Sopimukset, joihin hän viittasi tuekseen, ovat melkoiselta osaltaan joitakin vuosia sitten keskenään sodassa olleiden valtain sopimuksia, niinkuin Italian ja Unkarin, Italian ja Saksen sekä Ranskan ja Turkin väliset ystävyyssopimukset. Näiden sopimusten allekirjoituksista yrittää arvoisa kysymysten tekijä rakentaa Europan nykyistä tilaa esittävän synkän kuvan ja suostutella Alahuonetta yhtymään siihen, että liitto on nyt muuttunut skandaaliksi ja ettei sillä ole enää mitään valtaa. Mr. Ponsöby'lla mahtanee olla mielessään jättiläismäisiä ja laajakantoisia yleisluontoisia suunnitelmia. Sellaiset suunnitelmat tarjoavat kyllä tilaisuuden suuremmissiin uskon ponnistuksiin ja ilmaviin retoorisiin efekteihin, mutta minä arastelen niitä, sillä ne vievät helposti pois tosiasiajn piiristä. Minä luulen, että ne vaatimattomamat yritykset, joihin olemme keskittäneet huomionme, ovat antaneet enemmän kuin ne, joista arvoisa kyselijä uneksii.

Mitä aseistariisumiseen tulee, on Mr. Ponsöby tehnyt erinäisiä merkillisiä huomioita. Hän sanoi, että konferenssit ja neuvottelut ovat tuomitut epäonnistumaan, sillä ei voida luottaa kansojen "kunniasanaan", jos he haluavat sotaa. Hän ei ainoastaan epäillyt kansojen hyvää tahtoa ja luotettavaisuutta, vaan meni vielä pitemmälle väittäessään, että Coolige-konferenssi on uusi rengas entisten hyödyttömien konferenssien ketjussa. Mr. Ponsöby ei tahdo sallia auringon säteen tunkeutua ennustustensa pimeyteen.

En pyri olemaan optimistisempi kuin olosuhteet sallivat, mutta en missään tapauksessa luovu toivosta, että laivastoasestuksen vähentämistä koskevissa kysymyksissä, joihin Genève'n neuvottelut ovat tällä hetkellä keskittyneet, keskustelut sittenkin johtavat sen taakan tuntuvaan huojentamiseen, joka kolmessa kysymyksessä olevassa maassa painaa

kansaa. Jos Mr. Ponsonby on siinä käsityksessä, ettei tämä konferenssi merkitse meille mitään, niin on hän väärässä, ja jos luulee, että sama on myöskin hallituksen ajatus, niin hän on vielä perusteellisemmin väärässä. On luonnollista, etten voi ryhtyä koskettelemaan Genèveä käsiteltäviin kysymysten yksityiskohtia, mutta voin vakuuttaa Mr. Ponsonby'lle, että delegatsioonimme lähti matkalleen tarkoin punnitut suunnitelmat mukanaan. Sen ehdotukseemme kantavuus, jonka delegatsioonimme oli valmistunut konferenssille esittämään, käy ilmi jo siitä tosiasiasta, että laivastovarustusten vähennys, jos asianomaiset sen hyväksyvät, olisi lähimpinä vuosina likempänä viittäkymmentä kuin neljäkymmentä miljoonaa puntia.

Kysymys kokonaistonnistosta, jota lehdistö on ään laajasti käsitellyt, on sekä minun että hallituksen mielestä sellaisenaan toisarvoinen. Sen kysymyksen päättäminen ei vaikuta ratkaisevasti aseituksen vähentämiseen. Vaikka jotkut vastaiset laivastovähennykset tapahtuisivatkin laivaluvun perusteella, niiden laivain, joilla on suurin hyökkäysteho, niin laivaston kokonaistonniston vähentäminen ei johtaisi laivastokilpailun tukahduttamiseen eikä menojen pienentämiseen.

Ei voi olla mitään epäilystä, etteivätkö hallituksen ehdotukset tähtäisi mahdollisimman suuriin huojuksiin kansallemme ja toisille neuvotteleville valloille. Meidän on toimittava yhdessä toisten valtain kanssa. Kun aseituksen vähentämistä koskeva päätös on tehty, niin vähennämme aseitamme viipymättä ja muita odottamatta, ja teemme sen niin perusteellisesti, että meille jää jällelle ainoastaan imperiumin puolustukseen tarvittava sotilaspoliisi. Ei ole ajateltavissa, että kävisimme koskaan Yhdysvaltain kanssa kilpailemaan aseituksessa. Emme yritäkään kuvitella, etteivät amerikalaiset olisi ilman vastaväitteitä oikeutettu-

ja pariteettiin kaikissa laivaluokissa. Me koetamme omasta puolestamme taata imperiumille sellaisen puolustuksen, jota sen maantieteellisesti erikoislaatuinen asema edellyttää ja jonka voimme toisten merivaltojen kanssa järjestää, ottaen tällöin huomioon pyrkimyksen huojentaa sekä heidän että meidän taakkaamme. Tällöin tulee myös sodan vaara automaattisesti poistetuksi.

Me tällä saarella emme kaipaa vähemmän kauppea kuin kukaan muu sitä kaipaa, me emme tarvitse vähemmin puolustusta kuin kuka tahansa muu. Mutta me, kansa, jonka varastot riittävät vain seitsemän viikon kulutukseen, olemme pakotetut ajattelemaan mitenkö voimme elää, jos liikeyhteytemme merellä katkaistaan. Nämä ovat välttämättömiä ajatuksia. Ne ovat ajatuksia, joille muutkin antavat merkityksensä. Minä toivon ja luotan, että ~~kaikin~~ Colidge-konferenssi voi sopia ehdotuksista, jotka merkitsevät todellista askelta laivastovähennyistä kohti ja että uusi henki tämän esimerkin rohkaisemana täyttää sen kansainvälisen konferenssin, joka kokoontuu käsittelemään ei ainoastaan laivasto- vaan myöskin maa- ja ilma-aseistuksen vähentämistä.

Me koetamme uskollisesti täyttää sen, mitä käsitämme kansalaistemme pitävän Britannian hallituksen velvollisuutena. Me koetamme välttää riitaisuuksia. Me koetamme, mikäli voimme niin tehdä, tasottaa teitä toisille, sovittaa heidän riitojaan ja erimielisyyksiään tai antaa apuamme niiden sovittamisessa. Me perustamme koko ulkopolitiikkamme Kansainliiton tukemiseen ja vetoamme Kansainliittoon viimeisenä asteena, ja koko tämän politiikan tarkoituksena on vahvistaa rahaa ei ainoastaan mitsemme vaan koko maailman vuoksi.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C7

ASIA:

Ministeri Saastamoisen raportti no 14.

Lontoo

15/7 1927

Légation de Finlande

N:o 1920.

Lontoossa 15 p:nä heinäkuuta 1927.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
N:o 32 / 266 Sa. D. I. 27		
20/7-27	le	LII.
	OSASTO	ASIA
5	e7	

Herra Ministeri,

Minulla on kunnia lähettää ohel-
lisena raporttini n:o 14, joka sisältää seu-
raavaa:

Englantilais-amerikalainen rahamaailma
ja Kiina.

Vastaanottakea, Herra Ministeri, sy-
vimmän kunnioitukseni vakuutus.

Lähettäjä:

A. H. Saarimäen

No 32/266 S. D. 1927

20/7-27	9	LII.
	OSASTO	ASIA
5	97	

Raportti n:o 14.

Englantilais-ameri-
kalainen rahamaail-
ma ja Kiina.

Seuraavalla pienellä muis-
tiinpanolla voi olla jotain mie-
lenkiintoa seuratessa tapahtumain
kulkua Kiinassa.

Kenraaliluutnantti, Sir George Macdonogh (Lon-
toon Englantilais-Suomalaisen yhdistyksen nykyinen pu-
heenjohtaja), jolla on varsin huomattava asema täällä
sekä valtiollisissa että finanssipiireissä, ollen m.m.
suuren Shell-yhtymän ja Hongkong-Shanghai Banking Cor-
porationin johtonekiloita sekä jäsen Foreign Officen
Kiinan asiain neuvottelukunnassa, kertoi minulle, että
toissapäivänä, heinäkuun 13 päivänä, oli eräillä san-
gen huomattavilla englantilaisilla ja amerikalaisille fi-
nanssimiehillä neuvottelukokous Kiinan asioista. Tilai-
suudessa oli ollut parisenkymmentä henkeä. Hän ei mai-
ninnut englantilaisten osanottajien nimiä, mutta kertoi,
että läsnä oli kaksi J.P. Morgan & Co:n tunnettua
johtajaa ja osakasta, herrat Lamont ja Grenfell. Hra
Lamont varsinkin näyttölee hyvin suurta osaa kansainvä-
lisessä finanssielämässä. Kokouksessa oli tultu siihen
käsitykseen, että oli odotettavissa Kiinan sekamelskan
yhä suurentuvan.

Kysyin kenraali Macdonoghilta, oliko keskus-
telun kuluessa puhuttu Venäjästä. "Ei sellaisenaan,
vaan ohimennen kyllä tangeerasi keskustelu Venäjää
tekijänä Itä-Aasian rettelöissä." - "Asema Venäjällä
ja Englannin ja Venäjän väliset suhteet eivät siis
olleet keskustelun esineinä?" - "Ei", vastasi kenraa-
li.

Tämäkin osoittaa, miten vähän huomiota Venä-
jä nykyjään jaksaa kiinnittää itseensä anglo-saksilai-

sessä finanssimaailmassa. Kumminkin on yksin Shell-yhtymä, kenraali Macdonoghin kertoman mukaan, menettänyt omaisuutta Venäjällä yli 50 miljoonan punnan arvosta. Tätä ei tietenkään ole ymmärrettävä niin, ettei Venäjän kysymys finanssimaailmassakin olisi kaikkein keskeisimpiä mielenkiinnon esineitä, vaan sitä, että asemaa Venäjällä pidetään niin toivottoman sekavana, ettei sen suhteen kannata ainakaan tällä hetkellä tehdä konkreettisia suunnitelmia.

On muuten sangen omituista panna merkille, miten vaikeaa parhaitenkin informoitujen piirien on arvioida Kiinan tapausten kulkua. Toukokuun alussahan olivat hra Gregory ja Foreign Officen poliittisen osaston päällikkö, hra Palaiet, hämmästyttävän toivorikkaita Kiinan suhteen, mutta jo kuukautta myöhemmin lausui hra Gregory, että asema Kiinassa oli niin sekava, että oli aivan mahdotonta mennä ennustelemaan, mitä siellä voi tapahtua. Keskusteluni aikana muutama päivä sitten hra Orden, Foreign Officen pohjoisen osaston v.t. päällikön kanssa, puheltiin myöskin Kiinan kysymyksestä ja lausui hänkin aivan samaa kuin hra Gregory viimeksi häntä tavatessani. Tämän valossa on vaikea ymmärtää, että Englanti on viime aikoina voinut vähentää sotavoimiaan Kiinassa. Toisaalta on omituista kuulla, että Etelä-Kiinassa on Shell-yhtymän liiketoiminta viime kuukausina kasvanut niin ripeästi, että sen kokonaisynti ensimmäisenä vuosipuoliskona oli kenraali Macdonoghin ilmoituksen mukaan saavuttanut likimain normaalisuuruutensa.

Kenraali Macdonogh on siinä käsityksessä, että Tshang-Tso-Lin tulee pian ajetuksi pois Pekingistä. Sa-

maa lausuu myöskin "Daily Telegraph", joka näyttää olevan hyvin informoitu Kiinan asioista.

Lontoossa 15 päivänä heinäkuuta 1927.

Lähettiläs:

A. H. Haastamoinen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C7.

ASIA:

Ministeri Saastamaisen raportti no 15.

Lontoo

15/7 1927

Légation de Finlande

N:o 1922.

Lontoossa 16 p:nä heinäk. 1927.

No 38/266 Sae D. 1027		
20/7-27	fo	Liit.
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5	e7	

Herra Ministeri,

Minulla on kunnia lähettää ohellisena
raporttini n:o 15, joka sisältää seuraavaa,

Italian raha-asiat.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, syvim-
män kunnioitukseni vakuutus.

Lähettiläs,

A. H. Järvelin

Herra Ulkoasiainministeri

Professori Väinö Voi on m a a,

Helsinki.

Raportti n:o 15.

Italian raha-asiat.

Liran heilahtelu näyttää raha-
maailmassa herättäneen levottomuu-
ta. Äskettäin oli täällä käy-

mässä tunnetun new-yorkilaisen pankin, Guaranty Trust Companyn, pääjohtaja Sabin, joka oli saapunut tänne Italiasta, missä hänen pankillaan on kuulema suuria finanssi-intressejä. Tämä oli kertonut Tshekko-Slovakian tšekäläiselle ministerille, herra Masarykille, jonka olen tuntenut jo Washingtonin ajoilta saakka, olevansa hyvin huolissaan liran suhteen. Hra Sabin oli ollut sitä mieltä, että Italia on kiristänyt liran kurssia keinotekoisesti liian korkealle ja lausunut epäilyksensä siitä, jaksako Italia estää liria laskemasta edelleen ja että Italia on ottanut enemmän ulkolaisia lainoja kuin mitä sen talous kestää.

Ministeri Masaryk näytti kiinnittävän melkoista huomiota hra Sabinin kuvaukseen Italian finanssiasemasta. - Tässä yhteydessä voi olla paikallaan mainita, että hra Masarykillä (presidentti Masaryk on hänen isänsä; äiti on amerikalainen) on hyvät suhteet Yhdysvalloissa, sillä hän on oleskellut siellä kauan aikaa ja on naimisissa erään hyvin tunnetun chicagolaisen tehtailijan ja entisen Pekingissä olleen Amerikan lähettilään, Mr. Charles Cranen tyttären kanssa. Hra Masaryk kertoi minulle olevansa vanha perhetuttu hra Sabinin kanssa ja että hra Sabin oli tullut lausuneeksi pessimistisen käsityksensä Italian raha-asioista "ulkopuolella ohjelman".

Ministeri Masarykin kanssa oli puhetta Italian ja Jugoslavian välisestä ristiriidasta, mitä hän piti vakavana.

Lontoossa 15 päivänä heinäkuuta 1927.

Lähettiläs:

A. H. J. J. J. J.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C7.

ASIA:

Ministeri Seurakomission raportti no 16.
Lontoo.

22/7 1927

Légation de Finlande

N:o 1965.

Lontoossa 22 p:nä heinäkuuta 1927.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
34/266 Sal. D. 10 27		
27/7-27	to	Liit.
5.	07	

Herra Ministeri,

Ohellisena lähettän kunnioittaen raporttini n:o 16, joka sisältää seuraavaa:

Rumanian asiat Englannin lehdissä.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

Lähettiläs:

A. H. Savstamoinen

Herra Ulkoasiainministeri,
Professori Väinö Voionmaa,
H e l s i n k i.

Raportti n:o 16.

Rumanian asiat

Englannin lehdissä.

Rumanian 5 Rumanian 5
kuninkaan C7 kuoleman

johdosta syntyvät jännitys Ruma-
niassa on ollut melko laajan

kommenteerauksen esineenä Englannin sanomalehdistössä. Tä-
män päivän "Manchester Guardian" varsinkin sisältää var-
sin mielenkiintoisia tietoja ja sen vuoksi liitän tä-
hän otteita mainitussa lehdessä olleista kirjoituksista.

"Manchester Guardianin" tietämän mukaan ei
näyttäisi mahdollomalta, että kruununperimyoikeuksistaan
luopunut entinen kruununprinssi Carol voisi kaikesta
huolimatta päästä valtaistuimelle. Syinä tähän mainit-
see lehti, että holhoojahallitus ei ole kansanomainen
ja että tästä voi aiheutua suuria vaikeuksia samoin
kuin siitä, että vaalitemppuilujen kautta taas valtaan
päässeet Bratiano-veljekset ovat maassa suorastaan vi-
hatuita.

Kuten tähän liittämistäni sanomalehtiotteista
käy selville, pidetään myöskin mahdollisena, että Unka-
ri koettaisi käyttää Rumaniaassa mahdollisesti syntyviä
levottomuuksia hyväkseen saadakseen Transsylvanian kysy-
myksen jollakin tavalla tarkistuksen alaiseksi.

Tämän yhteydessä en voi olla viittaamatta lordi
Rothermeren "Daily Mailissa" alkamaan kampanjaan Unkarin
hyväksi ja liitän tähän leikkeleinä erään "Daily Mailin"
äskeisen pääkirjoituksen ja samassa numerossa olleen lä-
hetetyn kirjoituksen.

On tietenkin ennen aikaista - ja mahdotonta -
lähteä lausumaan arveluita siitä, mitä Rumaniaassa ja
sen naapuristossa voi mahdollisesti tapahtua, mutta jo-
ka tapauksessa näyttää todennäköiseltä, että Balkanin
tienoilla tulee poliittinen ilmapiiri olemaan hyvin säh-
köisiä.

ASIAINMINIST.		
34/266	Sal.	D. I 27
27/7-27	5	Liit.
	OSASTO	ASIA
	5	C7
	Rumanian	kuninkaan
		kuoleman

Wienin tapahtumat ovat myöskin suuresti kiinnittä-
neet huomiota puoleensa ja muistuttaneet maailmaa nykyisen
Itävallan luonnottomuudesta. Vaikkakin Englannin lehdet ovat
olleet hyvin varovaisia lausunnoissaan on minusta kumminkin
ollut mahdollista lukea rivien läpi huomattavaa hyvänsuo-
paisuutta Itävaltaa kohtaan.

Lontoossa 22 päivänä heinäkuuta 1927.

Lähettäjä:

A. H. Saastamoinen

Daily Mail 20. 7. 27
**KEEP FAITH WITH
HUNGARY!**

We are glad to see that in both Houses of Parliament attention is being drawn to the dangerous state of affairs at present existing in Central Europe. This situation, as Viscount Rothermere showed in our columns a month ago, is the result of the unsatisfactory frontiers imposed upon Hungary in the Treaty of Trianon by the Allies in 1920, when, of some 11 or 12 million Hungarians, 3½ millions were handed over to foreign States and Governments.

The Hungarians themselves have special claims on British sympathy. Before the war they had a long-standing friendship for this country. On the eve of war their Premier, Count Tisza, was the only prominent leader in Austria-Hungary who raised his voice against the policy which brought about the catastrophe.

After the outbreak of hostilities the Hungarian Government refused to intern British residents and treated them with great consideration. Since the armistice the Hungarians have shown the strength of their national spirit by a patient policy of reconstruction, and by the "generosity and self-sacrifice" of their taxpayers, which, in 1925, earned the special commendation of the League of Nations.

A letter which we publish to-day from the former General Secretary of the Delimitation Commission for fixing the boundary between Czecho-Slovakia and Hungary reminds the world of a fact which ought never to be forgotten. When the terms of the Treaty of Trianon were published the Hungarian Government accepted them on the faith of a letter from M. Millerand, then the French Premier, who, on behalf of the Allies, made a definite promise that, where the new frontiers involved any economic or racial injustice, there should be a right of appeal to the League of Nations.

This is a promise which, we regret to say, has been completely ignored. So obvious was the injustice done to Hungary by the Treaty of Trianon that quarters which had enthusiastically espoused the cause of the Succession States admitted that the new frontiers were both ethnographically and geographically unsatisfactory.

Great Britain was a co-partner in the Treaty of Trianon and in M. Millerand's

were both ethnographically and geographically unsatisfactory.

Great Britain was a co-partner in the Treaty of Trianon and in M. Millerand's pledge. She is bound in honour to use all her influence to remedy the wrong that is being done at this moment, when the Succession States are using their powers under the treaty to inflict the greatest injustice upon the population of the Hungarian districts placed under their rule. Hungarian property is being confiscated in defiance of right; and sooner or later, if there is no redress, there will be an explosion.

The Daily Mail, in view of this serious state of affairs, urges upon the Government the importance of securing just treatment for Hungary and the observance of the promises made to her.

Only in this way can the danger of future war be averted. At present 3½

millions of a race which has behind it a thousand years of repeated struggles for national unity and freedom are living under bitterly resented foreign domination. While that state of affairs lasts any future international crisis in Central Europe may lead to war. It is in the interest alike of Hungary's neighbours and of the Western Powers that this danger be dealt with in a deliberate and statesmanlike manner, before such an emergency is reached.

HARSH DEAL FOR HUNGARY.

PROMISES UNFULFILLED.

Viscount Rothermere's arguments for a revision of the present frontiers of Hungary in his article "Hungary's Place in the Sun," published in *The Daily Mail* of Tuesday, June 21, are strikingly confirmed by the letter we print below.

The writer, Mr. Alexander Gordon-Ross, was formerly General Secretary of the Delimitation Commission appointed by the Allied Powers to mark out the frontier laid down by the Treaty of Trianon between Hungary and Czecho-Slovakia. He contends that the Hungarian Government was promised that if the Delimitation Commissions found the frontiers unsatisfactory they should be revised. As a member of one of the three Commissions, he declares, however, that there was no intention to carry out any such revision.

To the Editor of "The Daily Mail."
 Sir,—People who are acquainted with the actual situation in South Eastern Europe will agree that Lord Rothermere has done a most useful piece of work in drawing public attention to the latent dangers of the state of affairs created by the Treaty of Trianon. It may be well to remember that the Hungarian Government only accepted the treaty on the strength of a promise of the subsequent modification of the frontiers laid down, which was contained in the too little known "covering letter," signed by M. Millerand, accompanying the treaty.

MISLEADING.

This letter acknowledges that "certain islands of Magyar population will pass under the sovereignty of another State." This is a most misleading term when applied to the greater portion of the Magyar population severed by the new boundaries from the Hungarian nation, as it forms one continuous and undivided whole with the nation itself.

"An examination conducted on the ground," M. Millerand's letter goes on to say, "may perhaps prove the necessity of an alteration of the boundaries as traced in the treaty." The commissions appointed to delimit the frontiers were in fact empowered to submit reports to the Council of the League of Nations, and the League was, "at the request of one of the interested parties," to offer its services to bring about an amicable rectification of the frontiers as originally traced, wherever a modification was judged desirable by one of the three commissions. "The Allied and Associated Powers," continues the letter, "are confident that this proceeding will furnish a convenient method for correcting all injustice in the demarcation of the frontiers wherever well-founded objections can be raised."

This covering letter is itself a proof that those responsible for the drafting of the Treaty of Trianon were aware that its terms were unjustifiably severe and practically unacceptable. When, however, the commissions got to work it very soon became apparent that they had been established for one purpose only—to mark out the boundaries as fixed by the treaty and that there was no intention of revising the original demarcations.

OUT-OF-DATE POLICY.

Forcible inclusion of foreign popula-

fixed by the treaty and that there was no intention of revising the original demarcations.

OUT-OF-DATE POLICY.

Forcible inclusion of foreign populations in a State is out of date and most disadvantageous to the State perpetrating it. We have witnessed the final liberation of Poland, Finland, Esthonia, o. Italia Irredenta and of Alsace Lorraine. Ireland has now acquired her independence after long years of discontent—to the great advantage of Great Britain. Mere acquisition of territory is no gain to any State if it implies the subjection of an alien and dissatisfied population, and the opportunity will sooner or later present itself for the aggrieved party to break away.

If those in authority in the Succession States were to have the courage to look facts in the face and endeavour to put an end to the present precarious situation it would be well for all concerned. The moment is propitious, as the States bordering on Hungary would be dealing with a singularly level-headed, tactful and fair-minded statesman in Count Stephen Bethlen, the present Premier of Hungary.

Yours, etc.,

Alex Gordon-Ross,
Formerly General Secretary of the
Delimitation Commission of the
Czecho-Slovak-Hungarian frontier.
Szalag-utca 6,
Budapest. July 12, 1927.

Regency's Legality in Question.

ELECTIONS NOT "FREE."

Peasant Feeling in Favour of Prince Carol.

(From our Correspondent.)

BUCHAREST, THURSDAY.

Among the innumerable doubts raised by King Ferdinand's death is the attitude of the Nationalist-Peasant party and the Magyar-German bloc—the only Opposition forces represented in the new Parliament—towards the legality and practicability of the Regency for Prince Carol's five-year-old son Michael. When the Stübey Administration last month promised a general election entirely free from official interference the Transylvanian and Peasant leaders promptly responded by formally agreeing for the first time to recognise and support the Act of January 4, 1926, which accepted Prince Carol's renunciation and appointed a Regency, consisting of Prince Nicholas, the Patriarch Miron Christea, and the President of the Supreme Court, to act for the Crown until Prince Michael attains the age of eighteen.

Since the recent elections were by no means "free" it is now feared that the Opposition leader, M. Jules Maniu, may renounce his party's agreement to support the Regency Act—that is, unless the Bratianos are now able to persuade M. Maniu and other Nationalist-Peasant leaders to join the present Cabinet and so form the Coalition which the King so earnestly desired to see consummated before his death.

The objections of the Nationalist-Peasant party and other Opposition factions to the Regency are based not only on its probable impracticability but to the fact that it was illegally set up by the Bratianos eighteen months ago. Professor Nicholas Iorga, Rumania's distinguished historian and Prince Carol's close personal friend, bitterly opposes the Regency on the ground of its unconstitutionality. Professor Iorga maintains that it was unconstitutional for Prince Carol eighteen months ago to renounce something which he did not then possess—namely, his right to the throne. Prominent jurists, on the other hand, see the Regency Act as illegal because it was not passed by a special session of the Legislature convoked specifically for that purpose and as required by the Constitution for Greater Rumania adopted in 1922.

The Chance for Prince Carol.

These more or less technical objections to the Regency, however, need

immediately, or that the banished ex-heir to the throne is likely forthwith to challenge the heritage of his own child. But no one here believes that the fourteen years that remain of the infant king's minority can possibly pass without a serious convulsion. The sharp fall of the lei in relation to the pound and the franc does not therefore cause any surprise.

In thankfulness for small mercies, the semi-official press like the "Tamps" expresses relief that at least Rumania finds herself at this juncture under the strong dictatorship of the Bratiano family. M. Jean Bratiano is once more Premier, and his brother Vintila Bratiano is Minister of Finance; all the big oil and banking interests are closely associated with them; the Parliament has its enormous Bratiano majority faked after the usual Rumanian practice; and at present there seems no reason why the dictatorship of this private family—without precedent in history even among Italian principalities of the Renaissance,—which has already lasted ten years, should not continue indefinitely, even though from a Western Liberal point of view it does not present a pretty spectacle. The Bratiano brothers, in their turn, carry on the tradition of their father, the most prominent statesman of pre-war Rumania. Critics here remark that the Bratiano dynasty, which really rules the country, has this advantage over the Hohenzollern-Sigmaringen dynasty, which formally does so, that at least the principle of immediate heredity is strictly followed, and there is no Bratiano "heir direct" in disgrace and exile.

Plain Speaking to an Ally.

Reticence is the French rule in dealing with an ally, but on this occasion the papers of the Left speak plainly. M. Henri Barde, in the "Œuvre," pities the child king, dragged away from his toys. Neither the Regency Council nor the all-powerful Bratiano brothers, he prophesies, will conduct him safely through his long minority. M. Pierre Bertrand does not mince words in the "Quotidien." With King Ferdinand's death the power of the Bratianos, he says, is at its apogee. They have already abused that power tyrannically. Will they continue to do so? For the sake of Rumania and the peace of Europe, he fervently prays not. "Will these absolute masters of Rumania consent in their overweening might," he asks ironically, "not to tread underfoot more deliberately than ever those public liberties for which they have always shown so little respect? Will they deign not to drive into revolt the masses of peasants anxious to claim the rights that are possessed by their fellow-peasants in all other lands? It is to be hoped so. For the test will be a critical one for themselves. And it will be critical for the dynasty."

The Socialist "Populaire," as might be expected, pours vitriol. "Grief is universal, we are told by the official communication from Bucharest, throughout Rumania, few sovereigns having been so unanimously loved by

convoked specifically for that purpose and as required by the Constitution for Greater Rumania adopted in 1922.

The Chance for Prince Carol.

These more or less technical objections to the Regency, however, need present no immediate threat to the existing order and to internal stability, provided that the Bratianos can win the support of the Nationalist-Peasant party and the minority bodies to the Regency now in function. If they do not succeed, and if a conflict of major importance seems likely to develop, it would not be surprising if they themselves requested Prince Carol to come out of exile and accept the throne, which is his by right of birth. Such action would unquestionably be received with acclaim by the Rumanian peasant masses as well as by the Transylvanians, since no one seriously questions that the country's underlying sentiment is strongly in Prince Carol's favour, notwithstanding his escapades and indiscretions.

After all, Prince Carol is native born and orthodox and a true Rumanian at heart, and it is easy to understand why reunited Rumania wants one of her own sons recalled to his rightful heritage, especially since it is readily realised that a Bratianos-controlled Regency and a Parliament also controlled by the Bratianos must inevitably lead in course of time to serious political complications.

PLAIN SPEAKING IN PARIS.

Bratianos Dynasty and its Enemies.

(From our own Correspondent.)

PARIS, THURSDAY.

The accession of the child king of Rumania awakens unconcealed disquietude here. Regencies traditionally mean the death of monarchies; in a country so unfirm and so politically undeveloped as Rumania trouble seems inevitable. As Rumania happens, too, to be in the "fighting zone" of Europe this uneasiness on the part of her great Western ally is natural enough. Not that disturbance is expected

one for themselves. And it will be critical for the dynasty."

The Socialist "Populaire," as might be expected, pours vitriol. "Grief is universal, we are told by the official communication from Bucharest, throughout Rumania, few sovereigns having been so unanimously loved by their peoples. What, even in the gaols and torture-chambers! His successor is a child of five years. Poor kid! Poor Rumanian people!"

A Prophecy of Trouble.

The "Humanité," like the rest of the press, prophesies trouble. It also forecasts the fall of Bratianos, the so-called "Liberal party," saying:—

The Bratianos are the masters of the hour. M. Jean Bratianos has made his own majority in Parliament. He has sent General Averescu flying. He has under his thumb the Regency Council, composed of his own creatures. He controls the great enterprises and the banks. With his grip upon the finances of the country he seems invulnerable. But the enemies of the Bratianos are not disarmed, and with the death of King Ferdinand the opening of the dynastic question seems to provide a good pretext for an effort to overthrow the Bratianos, the so-called Liberal clique. This clique is far from having that force and support in the country which its fake "electoral victory" might be taken to indicate. In fact, outside the directing group of finance and the Court coteries, the Bratianos are hated by the entire Rumanian nation.

PRINCE CAROL'S STATEMENT

(Reuter's Telegram.)

PARIS, THURSDAY.

Prince Carol of Rumania maintains his refusal to receive newspapermen which has been his rule since he came to Paris, but to-day he sent down to the journalists waiting outside his residence at Neuilly the following statement explaining his attitude:—"Brothers,—In my sorrow I would not receive the press. I hope that my friends of the press will not feel that I am hostile towards them. I consider that in these moments the press ought to respect the sorrow of a son who feels so deeply the personal loss of a father he loved and respected and the loss for the country that he always loved so much."

Prince Carol has received no journalists, not even Rumanian, since the King his father died.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: Cy.

ASIA:

Ministeri Saastamoisen raportti no 17

Lontoo.

25/7 1927.

Légation de Finlande

N:o 1976.

Lontoossa 25 p:nä heinäkuuta 1927.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
35/266 h.e.D. 1927		
30/7-27	62	Liit.
ASIA	OSASTO	ASIA
5	C7.	

Herra Ministeri,

Ohellisena lähetään kunnioittaen raporttini n:o 17, joka sisältää seuraavaa:

Eräitä englantilaisia lausantoja Anschluss-asiasta.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

Lähettäjä:

A.H. Kaasinen

Herra Ulkoasiainministeri

Professori Väinö Voimaa,

Helsinki.

85/266 Sal. D. 19 27	
80/7-27	LIIT.
5	e2

Raportti n:o 17.

Eräitä englantilaisia Raportissa n:o 16 mainitsin
lausuntoja Anschluss- ohimennen, että Wienin mellakat
asiasta. ovat taasen heittäneet esille
 kysymyksen Itävallan liittymisestä Saksaan ja että Eng-
 lannin sanomalehdistössä voi huomata myötätuntoisuutta
 tälle asialle. Luodakseni lisävalaistusta tähän pyydän
 kiinnittää Ulkoasiainministeriön huomiota tähän suomen-
 nettuun kahteen kirjoitukseen, joista toinen ilmestyi
 "The Observer"-lehden t.k. 24 päivän numerossa ja toi-
 nen tämän päiväisessä "Daily Telegraph'issa".

"Observer", 24.7.27.

"Raskasväinen valtio.

Wien on sekä taloudellisesti että poliittises-
 ti Versailles'n muodoton hedelmä, jolla on suuri, ras-
 kas ja silitelty pää maanviljelyksellisesti suhteellises-
 ti vaivaisessa ruumiissaan; historiallinen kaupan, rahan
 ja liikenteen keskus, joka on keinotekoisesti leikattu i-
 irti siitä järjestelmästä mihin se oikeastaan kuuluu;
 elävä irvikuva siitä nousukasnationalismista, joka väärin-
 käytti hyväkseen suurta voittoa. Tässä valtiossa ei
 ole eikä voikaan olla mitään tasapainoa, ennenkuin sen
 raajarikkoinen tila on parannettu.

Vaara väijyy -

Itävaltalaisista valtiomiehistä on sanottu, että
 he ulkomailta saaduilla omatunto-rahoilla ovat kyenneet
 torjumaan katastroofia. Suurin vaara ei ole kommunismis-
 sa. Vaara piilee siinä kateellisyydessä, joka estää pe-
lastamasta mikä oli oleellista Tonavan järjestelmässä
ja siinä huonossa psykologiassa, joka vastustaa luonnol-
lista yhteenliittymistä ja rauhallisten aineiden vahvis-

tumista Saksan valtakunnassa. Me olemme joka tapauksessa nähneet mitä kirvelevimmän ja onnettomimman purkauksen, jota ei voi pitää muuna kuin uudelleen ilmestyvässä kriisinä."

"Daily Telegraph", 25. 7. 27.

"Itävalta ja eräs laina.

Brittiläistä kauppaa uhataan.

(Diplomaattiselta kirjeenvaihtajaltamme.)

Olen kuullut, että Itävallan hallitus, uskeisten Wienin kommunistimellakoiden johdosta, aikoo etsiä uutta lainaa kansainvälisiltä markkinoilta ja nimenomaan Lontoosta. Aiheena tähän on ilmeisesti se, että huomattiin viime viikkoisten ikävien rettelöiden aiheutuneen työttömyydestä ja huonoista palkoista, jotka vallitsevat yli maan, mutta erikoisesti pääkaupungissa, ollen tämä taas seurauksena uudelleenjärjestämissuunnitelman pakollisesta toimeenpanosta.

Tästä on syntynyt ajatus, että jos teollisuus- ja hallinnolliset suhteet voitaisiin parantaa ulkomailta saadulla lisäkapitaalilla, häviäisi maasta vallankumouksellinen vaara, ja että, koska suurvallat ovat niin innostuneet näkemään tämän vaaran vähenemisen ja Itävallan tasavallan säilymisen itsenäisenä valtiona, olisivat ne halukkaat avustamaan Itävallan hallitusta tässä suhteessa. Jos tällaista apua annettaisiin, tulisi Itävallan hallitus ryhtymään voimakkaisiin toimenpiteisiin bolsheviikkien paikallisia agenteja vastaan.

Asia on siis lyhyesti näin: Wien ehdottaa, että jos Anschluss'in, eli Itävallan liittyminen Saksaan, estämistä halutaan jatkaa, olisi niitten valtojen, jotka vastustavat sitä, pidettävä Itävalta rahallisesti hengissä. Tällaisessa vaatimuksessa on epäilemättä vissi lo-

giikka, paitsi, että se näyttää suunnatun etupäässä brittiläisille rahamarkkinoille, vaikka todellinen ja alkuperäinen Anshluss'in vastustaja ei ole niinkään paljon Suur-Britannia kuin Ranska ja Pikku-Entente sekä myöskin, vaikka vähemmässä määrässä, Italia. Brittiläinen mielipide, joskin se arvelee, ettei mikään voisi tulla sopimattomampaan aikaan ja johtaa suurempiin rettelöihin Euroopassa kuin juuri tämä Anshluss-kysymys, jonka herättämistä toitaiseksi on ankarasti varottava, myöntää, että se ajanpitkään tulee esille asiain luonnollisesta vaatimuksesta. Sentähden ei oikeastaan näytä olevan mitään pätevää aihetta siihen, että juuri Suur-Britanniaa, ennenkuin Ranskaa ja muita maita, joille Anshluss-kysymys kuuluu paljon lähemmin, vaadittaisiin avustamaan Itävaltaa tämän kysymyksen torjumiseksi. Itävaltalais-saksalainen yhdistyminen ei liene niinkään pian tapahtuva ilmiö.

Wienin äskeisten mellakoiden seurauksia on myöskin se brittiläiseen kauppaan kohdistunut torjuttava ajatus, joka on uudelleen herätetty, nim. ajatus taloudellisen liittymän tai sopimuksen muodostamisesta Itävallan ja muiden Itävalta-Unkarin perimysvaltojen kesken, jolloin nämä valtiot soisivat toisilleen suosituimmusoikeuksia, jättäen niiden ulkopuolelle vallat sellaiset kuin Suur-Britannia, joita ne kuitenkin etupäässä saavat kiittää uudelleensyntymisistään. Tällainen suosituimmisuustulli antaisi pahan iskun virkistyvälle kaupalleme Tonavan-Euroopassa, sillä se tekisi mitättömäksi suosituimmuspykälät nykyään voimassa olevissa kauppasopimuksissa Suur-Britannian ja kysymyksessä olevien valtioiden välillä. Ei todellakaan ole olemassa mitään syytä, että Suur-Britannian, joka jo on tehnyt niin paljon avustukseen näitä valtoja rahallisesti, tulisi edelleen avustaa sellaista politiikkaa, joka aiheuttaisi sen kaupalle tuhoisia seurauksia. Onneksi Italiallakin on sana sanottava-

na tässä kysymyksessä ja on varmaa, että se poliittisistakin syistä tulee vastustamaan sellaista taloudellista liittoa, joka todennäköisesti voisi johtaa uusiin poliittisiinkin liittoihin, jotka eivät ehkä olisi Italian vaikutuksille alttiita."

Lontoossa 25 päivänä heinäkuuta 1927.

Lähettäjä:

A. H. Paastamoinen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C7.

ASIA: _____

Ministeri Saatchanaisen raportti no 18.

Lontoo.

10/8 1927

Légation de Finlande

N:o 2033.

Lontoossa 10 p:nä elokuuta 1927.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
36/266 Sac.		D. 13 27
15/8-27	II	LIIT.
	OSASTO	AMA
5	e7	

Herra Ministeri,

Minulla on kunnia lähettää ohel-
lisena raporttini n:o 18, joka sisältää seuraavaa:

Geneven laivaston supistuskonferenssi.

Vastaanottaa, Herra Ministeri,
syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

Lähettäjä:

A.H. Saastamoinen

Herra Ulkoasiainministeri,
Professori Väinö Voionmaa,
Helsinki.

86/266 h.c. D. 1927	
15/8-27	Liit.
5	OSASTO ASIA
5	67

Raportti n:o 18.

Geneven laivaston
suosituskonferens-
si.

Eräessä t.k. 6 päivänä pitämäs-
sään puheessa lausui Mr. Churchill,
Englannin nykyinen rahaministeri ja
entinen meriministeri: "Geneven konfe-
renssi on päättynyt ja ollakseni avomielinen, pelkään että
on lisättävä, että se päättyi menestykseettä. Mitään moi-
tetta ei tästä kumminkaan jää meidän edustajamme niskoilte.
- - - Brittiläinen hallitus on kokonaisuudessaan suorana-
isesti ja yksin vastuussa niistä ohjelista, joiden mukaan
sen edustajat toimivat. Heti konferenssin
alkamisesta saakka kävi ilmi, ettei
ollut olemassa pohjaa sopimuksen
löytämiselle.^{x)}

Brittiläinen imperiumi tarvitsee suuren joukon ris-
teilijöitä, mutta mahdollisimman halpoja ja mahdollisimman
pieniä. Yhdysvallat tarvitsevat lukumäärältään vähemmän, mut-
ta sitä voimakkaampia risteilijöitä. Japani taas avomielises-
ti toivoisi pienennystä sekä kokoon että lukumäärään näh-
den.

Yhdysvallat suosivat kahdeksan tuuman tykkiä, mut-
ta me kuusituumaista.^{xx)} Brittiläiset tahtoivat Washingto-
nin laivastosopimuksen (1921) puitteissa vähentää sekä tais-
telulaivojen kokoa että niiden kustannuksia. Mutta Yhdysval-
lat eivät tahtoneet ottaa tätä tärkeää kysymystä käsitte-
lyn alaiseksi, joka niiden mielestä sopi paremmin viiden
kuin kolmen vallan muodostaman konferenssin pohdittavaksi.

x) Harvennus A.H.S:n.

xx) Jos muut edellytykset ovat samat, on kahden kanuunan
voiman suhde toisiinsa sama kuin niiden läpimittain
kuutiot. Suhdeluvut olisivat siis tässä tapauksessa
512 ja 216. - A.H.S:n huomautus.

Mutta se mikä loppujen lopuksi esti sopimuksen aikaansaamisen oli meidän ja amerikkalaisten välinen erimielisyyttä siitä, mikä oli katsottava muodostavan merisotilaallisen yhdenvertaisuuden.

Me kannatamme merisotilaallista yhdenvertaisuutta - johtavana, laajana periaatteena - näiden kahden englanninkieliseen kansakunnan välillä, mutta amerikkalaisten mielestä on yhdenvertaisuus, eli pariteetti, kuten he sitä kutsuvat, laskeettava matemaattisesti yhtäsuureksi tonnimäärässä.

Meidän käsityksemme sitävastoin on, ettei merisotilaallisen yhdenvertaisuuden periaatetta ole perustettava ainoastaan lukumäärään ja tonnilukuun, vaan että on otettava huomioon molempien eri valtioiden aivan erilaiset olosuhteet. Meillä on se tuntu, että meidän saarivaltakuntamme olemassaolo ja jopa jokapäiväinen leipämmekin^{x)} riippuu kyvystämme pitää kulkutiet auki valtamerien halki.

Jos joku muu valta voisi sulkea nämä kulkutiet, joutuisi brittiläisen imperiumin yhtenäisyys, jopa sen eri osien itsenäisyys vaaranalaiseksi.

Me väitämme, että meidän asemamme on aivan toinen kuin jonkun suuren omillaan toimeen tulevan mannermaa-valtion, joka on vapaa kaikista meidän eurooppalaisista huolitamme. Tästä syystä me emme voi nyt - ja minä toivon, ettemme voi vastaisuudessaakaan - sisällyttää mihinkään juhlalliseen kansainväliseen sopimukseen sellaisia sanoja, jotka sitoisivat meidät matemaattiseen merisotilaalliseen samansuuruis-periaatteeseen. xx)

x) Englannissa muistutetaan alinomaan siitä, että elintarpeita ei millään hetkellä ole pitommäksi ajaksi kuin seitsemäksi viikoksi.

xx) Harvennus A.H.S:n.

Tämän saman kannan me otimme Washingtonissa kuusi vuotta sitten, minkä kannan amerikkalaiset ystävämme silloin, sangen kohtuullista kylläkin, ja samoin avomielisesti, hyväksyivät. Tämän käsityskantamme toi hyväksyvästi esiin eräs Yhdysvaltain huomatuimmista edustajista Yhdysvaltain senaatissa sellaisella selvyydellä ja sellaisella kaunopuheisuudella, ettei sitä ole koskaan voitu paremmin sanoiksi pukea.

Jos ne kysymykset, jotka nyt herätettiin Genevessä, olisi herätetty Washingtonissa, ja ellei ainoastaan kysymystä taistelulaivastoista olisi otettu esille, myöskin risteilijäkysymystä, ja jollei tunnustusta olisi osoitettu brittiläisen imperiumin erikois- ja vitalisesti tärkeille vaatimuksille, olisi Washingtonin konferenssi epäonnistunut samalla tavalla kuin Geneven konferenssi nyt teki. Voidaksemme hyväksyä oppia merisotilaallisesta yhdenvertaisuudesta täytyy ottaa huomioon kummankin maan eri meripoliittiset suhteet, niiden eri riskit ja vahingoittamismahdollisuudet.

On kumminkin perää siinä amerikkalaisten väitteessä, että silläkin pienemmällä laivatyypillä, jota me tarvitsemme pitäksemme auki meritiemme ja suojellaksemme itseämme tuholta ja nälänhädältä, voi olla offensiivista arvoa ja että se voi tehdä meille mahdolliseksi meriteiden katkaisemisen muilta. x)

Tämä on koko kysymyksen kaikkein itsepäisimpiä vaikeuksia ja sitä on molempien heimokansojen Atlantin rannoilla tutkittava kärsivällisesti, hyvässä luottamuksessa ja hyvässä toveruudessa pitkien vuosien kuluessa."

Lopun puheestaan omisti Mr. Churchill sille toivomukselle, että Suur-Britannian ja Yhdysvaltain keskinäinen ymmärrys pysyisi hyvänä ja yksimielisyys saavutettaisiin käytännössä, jos kohtakaan siinä ei ole onnistuttu teoriassa.

x) Tähän viittasi Geneven konferenssin puheenjohtaja, Yhdysvaltain pääedustaja Mr. Hugh Gibson.

Olen siteerannut tässä Mr. Churchillin puheen miltei kokonaisuudessaan, sillä siinä ilmenee, sikäli kuin minä voin arvostella, Englannin nykyisen hallituksen ja sen takana olevan puolueen kanta laivasto-asiaassa.

Liberalisen puolueen pää-mähenkannattaja, "Manchester Guardian", on esittänyt sitä kantaa, että Englanti voisi tyytyä amerikkalaisten tonnistomääräyksiin, mutta että se rakentaisi näissä puitteissa sen suuruisia ja sen tyyppisiä laivoja, mitä se katsoo etujensa vaativan ja antaisi Amerikan menetellä samoin, koskapa Englannin ei ole missään oloissa tarpeellista ottaa huomioon Yhdysvaltoja mahdollisena vihollisena.

Työväenpuolueen taholta on selvin sanoin esiintuotu, että laivastoneuvotteluja on käyty aivan väärältä pohjalta ja aivan väärin miesten kautta ja että tulos ollen ollen etukäteen tietty. "Genevessä suoritettu työ olisi heitettävä paperikoriin ja Foreign Officeen olisi ryhdyttävä tutkimaan asiaa alusta", sanoo MacDonald eräässä julkilausumassaan kuluvan kuun 6 päivänä.

Kun koettaa laatia itselleen objektiivista kuvaa siitä, kuka tai ketkä ovat syylliset Geneven Konferenssin epäonnistumiseen, niin vastaisin: sekä Yhdysvallat että Englanti. Molemmat kyllä laskevat syyntoistensa niskoilta ja vapauttavat itsensä syyllisyydestä, mutta käsitykseni on, että kumpikin saavat jakaa kunnian keskenään, joskaan ei ehkä tasan. Toiselta puolen voi sanoa, että molemmat olivat oikeassa sikäli, että kummankin suunnitelmat merisotavoimain vähentämiseksi vastasivat heidän merisotilaallista asemaansa. Yhdysvallat ollen maailman suurimpain merten ympäröimät, tarvitsevat luonnollisesti suuria laivatyyppisiä - ja sellaisiahan ne ovat suosineetkin, kuten kahden viimeisen vuosikymmenen laivasto-ohjelmat osoittavat - mutta toisaalta on myönnettävä, että Yhdysvaltain suosima suurempi kahdeksantuumaisilla tykeillä varustettu risteilijätyyppi ei

ole ainoastaan puolustusase, vaan ensiluokkainen hyökkäysase. Se ei sovellu ainoastaan Amerikan rantojen tehokkaiseen puolustukseen, vaan suuren merikelpoisuutensa ja suuren toimintasäteensä vuoksi se pystyy tekemään sangen pitkiä merimatkoja ja voi siis helpommin tulla Europan ja Itä-Aasian vesille kuin sitä pienemmät laivat. Minusta näyttää siis siltä, että Amerikan osallisuus konferenssin murin menoon on arvioitava suuremmaksi kuin Englannin, varsinkin kun ottaa huomioon, että aloite konferenssin pitoon tuli Yhdysvaltain taholta.

Toisaalta ei taasen voi mielestäni väittää, että Englanti olisi osoittanut kovin suuremista halua pienentää merivoimiaan. Englanti olisi kylläkin suostunut m.m. pidentämään eri laivatyyppien ikää, mikä epäilemättä olisi merkinnyt huomattavaa säästöä, mutta samalla se piti kiinni kuuden tuuman tykeillä varustetuista risteilijöistä, jotka tavattoman koneistonsa vuoksi ovat suunnattoman kalliita rakentaa ja aivan murhaavasti kalliita käyttää. Mitä tämä merkitsee käy perin selvästi ilmi, kun muistaa esimerkiksi, että ennen sotaa rakennetuissa tyypillisissä dreadnoughteissa on noin 25.000 hevosvoiman koneisto, jota vastoin nykykaisessa noin 6000 tonnin risteilijässä voi sanoa olevan noin 75.000 hevosvoimaa. Kehitys on siis vain osittain kulkenut laivatyyppien heikentämistä kohti. Mr. Churchill myöntää, että tällaisellakin aluksella voi olla offensiivista arvoa, ja että sillä sitä on ja että sillä on sitä tarkoitettukin olemaan, on tietenkin kaiken epäilyksen ulkopuolella. Englantilaisen ja amerikkalaisen ehdoituksen välillä on todellisuudessa ainoastaan aste-ero, mutta tarkoitus on aivan sama.

Japani taas näytti ilmeistä halua supistaa laivastoaan tai ainakin välttää sen vahvistamisesta ja osoitti se myöskin neuvotteluissa suurta taitavuutta, jotka molemmat sei-

kat ovat saaneet ansaittua huomiota osakseen Englannin sanomalehdistössä. Itse asiassa oli Japanin osa koko lailla yksinkertainen, sillä se voi tietenkin, tuntien Yhdysvallat ja Englannin, näytellä vaaratta vaatimatonta osaa.

Kenellekään, joka on koettanut seurata merisotapolitiikkaa, ei ole ollut vaikeaa nähdä, että varsinkin Yhdysvaltain ja Englannin merisotilaspiireissä - ja mikäli olen huomannut japanilaisissa samoin - on oltu tyytymättömiä Washingtonin konferenssin päätöksiin ja niin ollen oli vaikeaa odottaa positiivisia tuloksia Genevestä. Ilmeistä on lisäksi, että Yhdysvaltain Genevessä olleiden edustajain latina loppui hyvin lyhyeen, sillä heillä ei ollut muuta positiivista ehdotusta kuin eri laivatyyppien yhteisen tonniston määrittäminen. Näin ollen voi hyvinkin ymmärtää englantilaisia, kun he sanovat, ettei Genevessä itse asiassa voitu neuvotella, koskapa heillä ja japanilaisilla ei ollut muuta mahdollisuutta edessään kuin joko hyväksyä tai hylätä amerikkalaisten ehdotus sellaisenaan.

Tilanne Genevessä ei luonnollisestikaan parantunut siitä, että hra Gibson konferenssin päättäjäispuheessa, johon ei kukaan voinut vastata, siteerasi väärin erästä lordi Balfourin Washingtonin konferenssissa risteilijäkysymystä koskevaa mitä tärkeintä lausuntoa.

Joka tapauksessa on minusta Geneven konferenssista kylläkin se negatiivinen hyöty, että sen kautta on käynyt selville - jos siitä joku olisi ollut epätietoinen - mitä maailman johtavat merivallat tahtovat: turvautua edelleen merivoimiinsa.

Englantilaisten esityksistä näkee aina punaisena lankana, että brittiläinen maailmanvalta ja aivan ehdottomasti Brittein saaret on eroittamaton käsite de facto ylivaimasta merellä. Vaikkakin voi kernaasti uskoa, että Suur-Britannia ei halua ryhtyä hyökkäyssotaan, on kumminkin yhtä

selvää, ettei se tahdo heikkouden vuoksi antautua hyökkäyksen esineeksi. Tästä aksiomista saavat muut merivallat vetää johtopäätöksensä.

Tulevaisuus tulee tietysti näyttämään, mitä hyötyä tai vahinkoa tästä yrityksestä tulee olemaan. Joka tapauksessa se on vahva varoitus siitä, että asioita on perusteellisesti valmistettava ennen tällaisen kansainvälisen konferenssin kokoonkutsumista. Että englantilaiset ovat harmissaan tämän konferenssin nolon päättymisen johdosta, on helppo havaita, sillä vaikkakin on selvää, että kysymys merivoimain pienentämisestä koskee heidän elinhermoihinsa, olivat he kumminkin pitäneet omien etujensa mukaisena, että jotain olisi saatu aikaan. Teknillisesti nähtävästi oli syy etupäässä amerikkalaisten ja sitä käsitystä ei kylläkään ole salattu, mutta nyt, kun taistelu on ohi, käytetään totuttuun englantilaiseen tapaan - kun vastapelaajana on voimakas maa - hyvin varovaista ja sovinnollista kieltä. Jos kysymys olisi yksinomaan englantilais-amerikkalaisista suhteista, niin en luulisi, että tilannetta voisi sanoa muuksi kuin tragikoomilliseksi, sillä vanhat viisaat englantilaiset tuntevat amerikkalaisensa ja amerikkalaiset taas omaavat toisinaan ihmeellisen taidon unohtaa epämieluisia asioita, mutta kun on muistettava, että maailman meriä purjehtivat ainakin japanilaiset, ranskalaiset ja italialaiset, niin mutkistuu asia. Washingtonin sopimuksen kautta purkautunut englantilais-japanilainen liitto on Japanissa aina otettu vastaan, sikäli kuin olen voinut huomata, katkerana nöyryytyksenä ja vaikkakin Geneve eilen lähensi Japania ja Englantia toisiinsa, ei entistä siltaa ole päästy sittenkään rakentamaan ja Amerikan pelossa tuskin Englanti uskaltaa sen suuntaista askelta ottaakaan, vaikkakin moni voi sitä sydämessään toivoa.

Lontoossa 9 päivänä elokuuta 1927.

Lähettiläs:

A. H. Saastamoinen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C₇

ASIA:

Ministeri Saastamaisen raportti no 19.

Lontoo

11/8 1927

Finnish Legation
N:o 2040.

Lontoossa 11 p:nä elokuuta 1927.

ULKOASIAINMINIST.		
37/267 Sal D. 27		
16/8-27	2	LI
5	07	ASIA

Herra Ministeri,

Minulla on kunnia lähettää ohellisenä raporttini n:o 19, joka sisältää seuraavaa:

Geneven laivastonsuopistamiskonferenssista vieläkin.

Vastanottakaa, Herra Ministeri, syvimmän kunnioitukseni uudistettu vakuutus.

Lähettäjä: *A. H. Saaravuori*

Herra Ulkoasiainministeri,
Professori Väinö Voionmaa,
Helsinki.

Raportti n:o 19.

Geneven laivastonsu-
pistamiskonferenssis-
ta vieläkin.

seuraavan avoimen kirjeen, johon pyydin saada kiinnittää
huomiota:

"Geneven laivastonsuopistuskonferenssi hajaantui siinä
toivossa, että se pääsisi taas kokoontumaan läheisessä tule-
vaisuudessa. Ne, jotka ovat seuranneet asian kulkua viimeisen
seitsemän viikon aikana, eivät voi ilman muuta yhtyä tä-
hän toivomukseen. Monen meistä, jotka alussa olimme hyvilläm-
me konferenssin kokoontulosta, on varmaankin ollut pakko
myöntää, että tämä konferenssi oli onnettomuus. Jos sopimuk-
seen lopultakin olisi päästy, olisi se vaan ollut silmän-
lumetta eikä tilanteen pelastamista. Voi olla hyvä tarkastaa
niitä syitä, miksi tämä konferenssi meni myttyyn ennenkuin
antaudumme toiveisiin saada uuden konferenssin pyytyyn.

Se kari, millin tämä konferenssi ajautui rikki,
oli yhdenvertaisuus-teoria brittiläisen ja Amerikan laivaston
välillä; tämä teoria soveltuu huonosti käytäntöön ja kaikki
merkit viittaavat siihen, että se aiheuttaa hankausta, mutta
ei synnytä sopusointua niiden kahden maan välille. Tämä eh-
doitus lähti Yhdysvaltain hallituksesta sikäli kuin minä
olen voinut havaita. Brittiläinen hallitus sen luonnollisesti
hyväksyi. Ehdotus tehtiin hyvässä uskossa ja se hyväkety-
tiin hyvässä uskossa. Koska se oli Amerikan oma ehdotus
oli se Yhdysvaltain taholta tehty oma suunnitelma rajoittaa
laivaston laajentamista maailman voimakkaimmaksi, minkä Yhdys-
valtain väkirikkaus ja muut apulähteet olisivat tehneet mah-
dolliseksi. Se, mikä Genevessä tapahtui on osoitus siitä,
että tuntuva osa Amerikan yleisestä mielipiteestä ei halua
uutta sopimusta, joka oli laajempi kuin Washingtonin sopimus.

ULKOASIAINMINISTERIÖ	
No. 37/267 S. D. 27	
16/8-27	Liit.
OSA-NO	ASIA
5	C7
Lordi Grey of Fallodon,	enti-

Vaara on siinä, että jos yhdenvertaisuusteoriaa (theory of parity) pidetään epämukavana, niin pidettäisiin tätä brittiläiseltä, mutta ei Amerikan omalta taholta tulleen yrityksenä rajoittaa Yhdysvaltain laivaston suuruutta. Tämä olisi kylläkin epäloogillista, mutta logikka ei voisi estää vastenmielisyyttä syntymästä sitä vastaan, mitä pidetään vastenmielisenä.

Jos Yhdysvalloissa ajatellaan tähän tapaan, niin tulisi se olemaan yhä suurempi tekijä seuraavassa laivastokonferenssissa. Jokaiselle Yhdysvaltain presidentille kävisi siis yhä vaikeammaksi esittää tälle maalle sopimusta, joka rajoittaisi Yhdysvaltain oikeutta, samalla kun se siihen pystyisi, rakentaa maailman suurimman laivaston.

Toinen vaikeus on siinä, että brittiläinen valtakunta tarvitsee toisenlaisen laivaston kuin Yhdysvallat. Tämä viime mainittu maa mittaa laivastojen suuruutta kokonaistonnistojen perusteella. Tälle pohjalle rakennettu yhdenvertaisuus-teoria, sovellettuuna jokaiseen laivaluokkaan, tulisi välttämättömyyden pakosta olemaan epäedullinen meille. Se merkitseisi joko taisteluvoimamme heikentämistä tai mahdollisuuden vähentämistä puolustaa kauppateitämme.

Loppujen lopuksi "yhdenvertaisuus", jonka tarkoituksena olisi välttää kilpailua, itse asiassa synnyttäisi kilpailua. Totta kyllä merkitseisi se sitä, ettei kummallakaan maalla saisi olla suurempaa laivastoa kuin toisella, mutta samalla merkitseisi se sitä, että kummallakin on oleva yhä suuret laivastot. Tämä faktillisesti merkitseisi rivallitteettia laivastoalalla molempien englanninkielisten maitten kesken - tilanne, joka ei olisi ylösrakentava.

Loppupäätelmä on se, että keskustelut laivasto-asiasta näitten molempien maitten välillä eivät ole hyödyllisiä eivätkä tuloksellisia. Mikään brittiläinen hallitus ei

voi panna puumerkkiään sellaisen sopimuksen alle, joka sitoisi meidät merisotilaalliseen inferioriteettiin; ja Yhdysvaltain hallituksille tulee käymään yhä vaikeammaksi sitoa kanssansa mihinkään sellaiseen, joka ei merkitseisi merisotilaallista ylivoimaa.^{x)} Tämä osottautui todeksi tänä kesänä Genevessä, jossa vaikeudet olivat tuntuvasti suuremmat kuin Washingtonissa muutama vuosi sitten.

Eikö ole mahdollista palata sille kannalle, jonka perusteella hallituksemme todellisuudessa toimi ennen sotaa - nimittäin jättää Yhdysvallat kokonaan laskuista pois määrittellessä valtakuntamme laivaston suuruutta? Pitäen tätä aksiomina lähdimme kahdesta seikasta. Ensimmäinen oli se käsitys, että jos me toimimme siten, että sota olisi mahdollon Yhdysvaltain ja Suur-Britannian välillä, tulisi sota faktillisesti mahdolltomaksi näitten kahden maan välillä. Toinen näkökohta oli se, että laivastokilpailussa tulisivat Yhdysvallat varmasti voittamaan ja sen kilpailijat varmasti häviämään. Jos tämä piti paikkansa ennen sotaa, niin pitää se paikkansa nytkin, ja vielä suuremmassa määrässä.

Jos laivastovahvuksiemme määrittellessämme avonaisesti jätämme laskuista pois sotamahdollisuudet Yhdysvaltain kanssa, tulisi molemmissa laivastoissa tapahtumaan suurempaa säästöä kuin mitä olisi mahdollisuus saavuttaa kirjallisten sopimusten kautta. Lisäisin tähän vielä, ettei tämä suinkaan tulisi tapahtumaan todellisen turvallisuuden kustannuksella.

Tästä ei seuraa, etteikö merisopimusten tekeminen muitten maitten kanssa olisi mahdollista. Geneven tapahtumat osoittivat, että meillä olisi ollut mahdollisuutta saada aikaan sopimus Japanin kanssa. Samoin tuntuu yhtä mahdolliselta, että Yhdysvallat olisivat voineet menetellä samoin. Kun on kysymys kahden laivaston voimasuhteista, on paljon

x) Alleviivaus A.H.S:n.

helpompaa saada saada aikaan sopimus siitä, kuinka paljon suurempi toinen laivasto saa olla kuin toinen kuin saada selvitettyksi kysymys samansuuruisuudesta (parity). Pienet eroavaisuudet voimasuhteissa eivät siinä määrässä muodostu prestige-kysymyksiksi kuin pieninkin poikkeaminen pariteetista.

Geneven konferenssi antaa vielä yhden opetuksen: varustusten vähentämisen edellä täytyy kulkea sopimukseen sotien välttämiseksi. Ilman niitä muodostuvat neuvottelut aseistuksista hyödyttömiksi. Japanilaiset näyttivät Genevessä alusta alkaen tajunneen tämän. Sanomalehti uutisten mukaan herättivät he tämän kysymyksen epävirallisena tunnusteluna, mutta luopuivat siitä, kun eivät löytäneet vastakaikua.

Pyydän saada lopettaa kehoittamalla lähestymään seuraavaa varustusten supistamiskonferenssia järjestämällä arbitrationi- tai muita sopimuksia, jotka tekevät sodat mahdottomiksi niiden valtojen kesken, jotka astuvat neuvottelupöydän ääreen."

Jos vertaa keskenään ylläolevaa lordi Greyn lausuntoa herra Churchillin puheeseen, jonka siteerasin miltei kokonaisuudessaan raportissani n:o 18 t.k. 9 päivältä, niin huomaa, miten pieni, tai tekisipä mieleni sanoa, miten olematon on eroavaisuus "rauhallisen ja liberalisen" lordi Greyn ja "kiihkoisen ja imperialistisen" herra Churchillin välillä, kun kysymyksessä on Englannin merisotapolitiikka. Lordi Greyn sanat kuuluvat: "Mikään brittiläinen hallitus ei voi panna puumerkkiään sellaisen sopimuksen alle, joka sitoisi meidät merisotilaalliseen inferioriteettiin." Herra Churchill taas lausui puheessaan: " - - - me emme voi nyt - ja minä toivon, ettemme voi vastaisuudessaakaan - sisällyttää mihinkään juhlalliseen kansainväliseen sopimukseen sanoja, jotka sitoisivat meidät matemaattiseen, merisotilaalliseen samansuuruisperiaatteeseen."

Kun pitää näitä molempia erinomaisen painavia lausuntoja mielessään, niin on sängen vaikea nähdä, mitä positiivista on ainakaan toistaiseksi odotettavissa aseistariisumisen alalla yleensä. Tietystihän on muistettava, ettei Roomaa rakennettu yhdessä päivässä ja vähäin olisi vaatia-kin, että maailmanpolitiikka voitaisiin ainakaan nopeasti ja vaikeuksista muuttaa valta- ja voimapolitiikasta puhtaasti oikeudelliseksi, mutta toisaalta on taas muistettava, miten brittiläinen maailmanvalta on kokoonpantu ja että sen olemassa-olo perustuu, kuten Greyn ja Churchillin lausunnot osoittavat, faktilliseen ylivoimaan merellä - ehken Yhdysvallat poisluettuina - ja että tämä valtio-yhtymä on Kansainliiton lujin tuki. Tämä on ainakin teoreettisesti hyvin omituista, mutta yhtykäämme englantilaiseen sananparreksi käy-
meeseen sanontaan - "Älkäämme menkö loogillisuudessa äärim-
mäisyyksiin" (we must not push logics to extremes).

Tässä yhteydessä on mielenkiintoista tehdä eräitä katsauksia maailmanpolitiikkaan.

Miksi Yhdysvallat pyrkivät luomaan laivastostaan maailman vahvimman?

Tätä kysymystä on Englannissa viime päivinä pohdittu miltei läpi koko sanomalehdistön ja vastaus on ollut hyvin yksinkertainen: Koska Yhdysvaltain kannattaa se tehdä. Niinhän lordi Greykin selittää asian. Joskin tässä on tietenkin paljon perää, on se kumminkin liian yksipuolinen ja liian yksinkertainen selitys. - Yhdysvaltalaisen stereotyyppinen selitys on se, että he tarvitsevat voimakkaan sotalaivaston suojellakseen rannikkojaan hyökkäykseltä ja turvatakseen merentakaisen kauppansa. Näissä molemmissa väitteissä on tietenkin paljon perää, varsinkin merentakaisen kaupan ja Panaman kanavan suojelemisessa, mutta painavin syy kaikei on se, etteivät Yhdysvallat tahdo luopua minkään paikon edessä saarialueistaan Tyynellä Valtamerellä. Tämä koskee

epäilemättä myöskin Filippiinejä. Yhdysvallat julistivat kyl-
läkin vallatessaan Filippiinit, että ne tullaan tunnustamaan
itsenäisiksi ja riippumattomiksi ja presidentti Wilsonin
aikana mentiin tämän toteuttamista kohti hyvin pitkälle,
mutta presidenttien Hardingin ja Coolidgen aikana on kul-
jettu toisia polkuja. Tällä tietenkään ei ole sanottu,
etteivätkö Yhdysvallat tulisi pitämään sanaansa, mutta laul-
tavata kumminkin on, että Yhdysvallat joka tapauksessa tu-
levat varaamaan itselleen oikeuden pitää siellä laivasto-
ja sotilastukikohtaa. Niinhän Englanti on tehnyt Egyptissä-
kin eikä mitään merkkiä ole näkyvissä siitä, huolimatta
m.m. Egyptin kuninkaan ja Egyptin pääministerin tällä
käynnistä, että Englanti suunnittelee politiikkansa muut-
tamista Egyptiin nähden.

Ettei Yhdysvalloille ilmeisestikään ole ensiluokkai-
sen sotalaivaston pitäminen siinä määrin elinkysymys kuin
Englannille, lienee tuskin kiellettävissä ja jos siis Yh-
dysvaltain valtiomiehissä on johtamassa muu kuin turhamaisuus,
kuten englantilaiset asian käsittävät, ei Yhdysvaltain menet-
telyä Genevessä voi loogillisesti ymmärtää muuten kuin si-
ten, että Yhdysvaltain tarkoituksena on olla tilaisuudessa
lausua painavan sanansa maailmanpolitiikassa. Merisotavoimien
merkityksestä tässä suhteessa onkin Yhdysvalloissa viimeis-
ten vuosikymmenien aikana kirjoitettu sangan paljon. Nimen-
omaan on Kapteeni Mahan tehnyt itsensä merisotilaspolitiik-
kona tunnetuksi kautta maailman.

Mitä Englannin merisotilaspoliittiseen asemaan tulee,
on tätä alaa koskevissa teoksissa kiinnitetty erikoista
huomiota siihen, että maailmansodan kokemukset Välimerellä
osoittivat, että sodan sattuessa, missä joku tai jotkut
Välimeren vallat ovat mukana, ei Englanti voi vedenalais-
ten uhkan vuoksi enää käyttää Välimerta ainakaan joukko-

siirtoja varten Intiaan. Koska nopeat risteilijät ja voimakkaat hävittäjät ovat osoittautuneet tehokkaiksi aseiksi myöskin vedenalaisia vastaan, antaa se ainakin osittain selityksen siihen, miksi Englanti haluaa pitää lukuisata risteilijä- ja hävittäjä-laivastoa.

Lontoossa 11 päivänä elokuuta 1927.

Lähettäjä:

A. H. Saaravuori

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: *F.*

OSASTO: *C7*

ASIA: _____

Ministeri Säästämisen raportti no 20.

Lontoo

16/8 1927

Légation de Finlande

N:o 2068.

Lontoossa 16 p:nä elokuuta 1927.

MINISTERIÖN		
38/267 Sae. 1. 27		
22/8-27	2	L.H.
	5	ASA
	C7	

Herra Ministeri,

Ohellisena lähetan kunnioittaen raporttini n:o 20, joka sisältää seuraavaa:

Vieläkin Geneven laivastokongressista.

Vastaanottakas, Herra Ministeri,
syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

Lähettäjä:

R. H. Saastamoinen

Herra Ulkoasiainministeri,
Professori Väinö Voionmaa,
Helsinki.

Suomen Lähetystö
Lontoossa.

Raportti n:o 20.

Vieläkin Geneven
laivastokongres-
sista.

38/267 Sal. D. 18 27
22/8 27
5 C7
Keskustelus Geneven laivasto-

kongressista jatkuu edelleen Englannin sanomalehdistössä. Lausunnot käyvät yleensä samaan suuntaan kuin Churchillin puhe ja Grey'n avoin kirje "Times"-lehdelle. Suurta huomiota kiinnitetään Yhdysvaltain taholta lausuttuihin sovinnollisiin sanoihiin (Presidentti Coolidgen julkilausuma, varapresidentti Dawesin ja valtiosihteeri Kelloggin puheet) ja alleviivataan sitä harvinaisen onnellista yhteensattumaa, että Geneven laivastokongressin lopettajaiset tapahtuivat samanaikaisesti "rauhansillan" avajaisten kanssa Kanadan ja Yhdysvaltain välillä (silta kulkee Niagara-joen yli Buffalon kohdalla), missä tilaisuudessa oli läsnä Yhdysvaltain varapresidentti ja valtiosihteeri sekä Walesin prinsssi, Englannin ja Kanadan pääministerit ja missä vallitsi mitä sovinnollisiin ja ystävällisiin mieliala.

"The Outlook" nimisen lontoolaisen viikkolehden elokuun 13 päivän numerossa on eräs lähetetty kirjoitus, joka koskee laivasto-asiaa ja kun kirjoitus on koko pikantti, käännän sen tähän.

"On hämmästyttävän suuri yhtäläisyys Englannin, Amerikan ja Japanin välisillä neuvotteluilla ja niillä neuvotteluilla, joita kävimme ennen sotaa Saksan kanssa. Tähän saakka on meillä ollut ylivoima merellä, jonka avulla me loimme suunnattoman, hajallaan olevan valtakuntamme. Tämä tapahtui suureksi osaksi Ranskan, Saksan ja muiden kansain kustannuksella. Minusta on tavattoman lapsellista vaatia yksinkertaiseen kohtuuteen vedoten, että me saisimme säilyttää ylivoimaisen asemamme. Sillä sotavarustusten yhden-suuruisuus merkitseisi sitä, kun ottaa huomioon perinnällisen merisotataitomme.

Saksa 1870 - 71 saavuttamansa voittonsa lumoissa ja edelleen kolmen vuosikymmenen suunnattoman edistymisensä kannustamana ei voinut myöntää tätä ja miten voisi vaatia toisenlaista menettelyä Yhdysvalloilta, jotka voittivat meidät kaikki, vähäisin ponnistuksin Saksan voittoon verraten, ja joilla ei ole myöskään Saksaan verraten historiaa, jonka opetuksista vasta- ja myötäkäymisessä se voisi ottaa vaarin. Itse asiassa me sanomme maailmalle: 'On selvää, että meidän täytyy olla ehdottomasti turvassa kielteeltä mahdolliselta sekaantumiselta meidän kauppaamme eikä meidän alueisiimme saa koskea. Teidän täytyy luottaa meidän hyvin tunnettuun rauhalliseen luonnonlaatuunne ja Teidän täytyy sallia meidän dikteerata ehtomme - mikä tapahtuu vain teoriassa luonnollisesti - sillä emmehän uneksi-kaan asemanne väärinkäyttämistä.' Saksan vastaus ennen sotaa oli kohtelias, mutta selvä, kuten nyt Yhdysvaltain. 'Mekin, ihmeellistä kyllä, haluaisimme tuntea itsemme turvatuiksi - ja kukapa ei sitä tahtoisi. Mekin olemme valmiit kustantamaan itsellemme tämän ylellisyyden. Tietystihän me myönämme, ettei Teillä ole aggressiivisia aikomuksia, mutta historia opettaa, että toisten ihmisten omaisuuksilla on taipumus joutua Teidän haltuunne huolimatta Teidän miltei tolstolaisesta ajatustavastanne. Niinikään, kun Te satutte sekaantumaan sotiin, joita ei kaikkein oikeudentuntoisinkaan voi välttää, näyttävät puolueettomatkin maat joutuvan tuntemaan luissaan Teidän merienherruutenne melkein yhtä kipeästi kuin Teidän vihollisennekin.'

Minun mielestäni on erittäin valitettavaa, että Englannin kansa, lukuunottamatta sitä vähäistä osaa, joka ymmärtää vieraita kieliä, saa niin itsepintaisesti väärän kuvan siitä, missä valossa muut kansat näkevät meidän historiamme ja diplomatiamme. Me emme pääse itse siitä sievästä käsityksestä, että meidän valtakuntamme on mitä iha-

nin ja luonnollisin asia maailmassa ja että se on Luojan luoma eikä tulos meidän omasta toiminnastamme; ja ettei brittiläisestä imperiumista ole haittaa kellekään, vaan että kaikki oikeamieliset ihmiset ovat hyvillään siitä, että me pysyttäydymme herraina merillä, jotka huuhtelevat heidänkin rantojaan ja täten estämme sallimukseen suunnitelmia tulemasta loukatuiksi. Tämä ei kylläkään olisi meidän käsityksemme asioista, jos siirtomaa-valtakuntamme kuuluisi, sanokaamme Ranskalle, ja jos meriteitten käyttäminen riippuisi Ranskan hyvästä tahdosta, sen turvallisuuden vuoksi.

Yksinkertainen totuus on, että jos me haluamme säilyttää valtakuntamme, meidän täytyy, kuten tähänkin saakka, pitää se käsissämme voimakeinoin, tai sitten täytyy meidän saada kaikki yhtymään täydelliseen assistoriumiseen ja luomaan kansainvälisen poliisivoiman. Hajanaisen valtakuntamme koossapitäminen voimakeinoin merkitsee sitä, että meillä täytyy olla ylivoima merellä ja ilmassa. Ja jos taas me olemme ylivoimaiset, ovat muut meidän armoillamme. Tästä seuraa, että me voimme säilyttää ylivoimaisen asemamme toisiin miehekkäisiin kansoihin nähden ainoastaan suuremmilla aineellisilla voimilla, sillä mikään mieheks kansa ei tietenkään suostu elämään toisen armoilla, jos sillä on mahdollisuutta välttää tätä. Miehekkäälle kansakunnalle on yhdenkin laivan vapaan liikunnan estäminen loukkaus, kaupan häiritsemisestä puhumattakaan.

Läheinen liitto meidän ja Yhdysvaltain välillä olisi va:n hetkellinen läike, sillä tosiasiallisesti se sitoisi meidät Yhdysvaltain diplomatiiaan, joka kaiken todennäköisyyden mukaan ennen pitkää hankkiutuu rettelöihin kaikkialla maailmassa. Sillä Yhdysvallat ovat omaksuneet saksalaisen teorian valtiosta ja tulee se joko dominceraamaan maailman tai, mikä on luultavinta, saa koko muun maailman vastaansa ja tulee tuhotuksi."

Bognorissa 14 p:nä elokuuta 1927.

Lähettiläs:

A. H. Krastavovics

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C7.

ASIA:

Ministeri: Saastamaisen raportti no 21.
Lontoo.

16/8 1927

Légation de Finlande

N:o 2069.

Lentoossa 16 p:nä elokuuta 1927.

39	269	Sal.	27.
22/8	27		
5	C7		

Herra Ministeri,

Ohellisena lähetan kunnioittaen
raporttini n:o 21, joka sisältää seuraavaa:

Englannin maanviljelysaloista.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri,
syvimmän kunnioitukseni uudistettu vakuutus.

Lähettillä:

R. H. Saarimäki

Herra Ulkoasiainministeri,
Professori Väinö Voionmaa,
Helsinki.

Suomen Lähetystö
Lontoossa.

Reportti n:o 21.

Englannin maanvil-
jelysoloista.

Tunnettua on, että maanviljelys on Brittein saarilla ollut vuosikymmeniä taantunassa ja että kauan aikaa on koetettu miettiä keinoja tämän sangen epämielittävän tilanteen parantamiseksi. Viime kuukausina on taas keskustelu tästä asiasta muodostunut sangen vilkkaaksi. Kiintoisana seikkana on pantava merkille, että nimenomaan konservatiivisen puolueen äärimmäisellä oikealla siivellä on tästä asiasta kirjoitettu erikoisen paljon. "Daily Mail", joka muutenkin on sangen sotsaisella kannalla Baldwinin hallitukseen nähden, on julkaissut artikkelin toisensa jälkeen, joissa nykyisen hallituksen laiminlyönnit ja vaalitaistelussa annettujen lupauksen "pettämiset" vedetään mitä ankarimmin päivänvaloon. Ilmeisesti on "Daily Mail" tässä iskenyt kokolailla arkaan paikkaan, sillä muutama vikko sitten piti pääministeri Baldwin puheen erällä maanviljelysseudulla, jossa hän esitti, mitä Englannin hallitus on hänen aikanaan koettanut tehdä tässä asiassa huomauttaen erikoisesti maatalousoppilaitosten lukumäärän lisäämisestä. Mitä muuten hänen maatalousohjelmaansa tulee, näytti se kulkevan siihen suuntaan, että maanviljelijäin olisi luotettava etupäässä omiin voimiinsa ja ottamalla käytäntöön uudenaikaisia maanviljelystapoja koetettava pysyä kehityksen tasalla. Tullisuojelukysymystä kosketteli hän mahdollisimman hellävaroen, mutta hänen sanojensa läpi kuulti, että hän oli ainakin pääasiassa vapaakaupan kannalla tässä asiassa.

Työväenpuolueen lehdet ottivat pääministerin puheen perusajatukset varsin suopeasti vastaan ja käyttivät tilaisuutta voimakkaasti hyväkseen esittääkseen kielteisen kantansa suojelustullien asettamiseen nähden elintarpeille. Myöntäen

ULKOASIAMINIST.		
39/267	Sal.	D. I 27
22/8-27	9	Liit.
YHÄ	OSASTO	ASIA
5	07	

maanviljelyksen heikon aseman ja toivoen, että kaikki pitäisi tehdä mitä tehdä voi, olivat liberaaliset lehdet, uskollisina perinnistavoilleen, vastustavalla kannalla maanviljelyksen turvaamiseen näiden tuontitullien turvin. Konservatiiviset lehdet alleviivasivat kuten liberalitkin maanviljelyksen tukemisen tärkeyttä, mutta samalla näkyi, että suurinta osaa niistäkin peloitti ajatus suojelustulleista. Syynä tähän konservatiivien kantaan ei arvatenkaan liene varsinaisesti suojelustullien vastustaminen sinänsä, vaan käytännölliset näkökohdat: suhteet dominioihin ja siirtomaihin - Suur-Britannian ulkotiloihin, jotka tuottavat elintarpeita ja muita maanviljelystuotteita - ja huolenpito Englannin teollisuudesta, joka tarvitsee avonaisia markkinoita. Muistettavahan on, että Englannin noin miljoonasta työttömästä ^{x)} - työllisten kokonaisluku mainitaan noin 15 miljoonaksi - on valtavasti suurin osa teollisuustyöväkeä.

Kokolailla mielenkiintoisan kuvan maanviljelysmahdollisuuksista Englannissa antaa erästä lähetetty kirjoitus "Daily Telegraph"-nimisessä konservatiivisessa lehdessä elokuun 13 päivänä, minkä vuoksi käännän sen tähän. Kirjoituksen nimi on "Kannattaako maanviljelys?"

"Kannattaako maanviljelys? Tietysti, mutta se on organisoitava tarkoituksenmukaisella tavalla. Tarkoituksenmukaisuuden ja asiantuntemuksen puute on ainoa syy Englannin maanviljelyksen takapajulla oloon. Maanviljelys on valtava taloudellinen ala, jota olisi hoidettava suurpiirteisesti. Pikkuviljelijä on erittäin epäedullisessa asemassa. Hän on uskomattomasti tietämätön alastaan ja nostaakseen hänet ylös allikosta on hänen saatava ammattiopetusta. Vanhalle köörialle on vaikeaa opettaa uusia konsteja ja niinpä onkin tässä suhteessa kiinnitettävä toiveet nousevaan polveen. Kaikkialla maassa on mitä ankerinta maanviljelysväkeä, joka

x) "Normaalisenä" työttömyytenä pidettäneen Brittein saarilla noin viittäsataa tuhatta henkeä.

rastaa olkansa takaa koettaessaan läytää maasta elatuksensa yrittämällä kasvattaa jotain maanviljelystuotetta, joka useinkaan ei lainkaan sovellu viljeltäväksi juuri sillä maalla. Maaperä olisi hyvinkin sopiva jollekin toiselle lajille, mutta täysin sopimaton juuri sille tuotteelle, jota siinä koetetaan viljellä. Ja syynä tähän on suoranaan tietämättömyys. Edesmenneitten sukupolvien viljelystapoja noudatetaan sokeasti teoreettisten tietojen puutteessa.

Ja kumminkaan ei ole sopivampaa maata maanviljelykselle kuin juuri Englanti, mutta maanviljelystuotanto on organisoitava terveitten liikeperiaatteiden pohjalle. Ja että se voidaan menestyksellisesti tehdä käy ilmi edessäni olevista numeroista erästä maataloudellisesta suurtuotantolaitoksesta. Tämä maataloudellinen yritys alkoi vähäisestä alusta vuonna 1873. Nykyään on sillä maata 6.592 eekkeriä (eekkeri, acre - 40 aaria). Sen tuotteet ovat hedelmät, säilykkeet, kasvikset, voi, juusto, kerma, jalostettu karja, siat, lampaat, siipikarja j.n.e. Sillä on omia tehtaita ja työpajoja. Sen vakituinen työväestö nousee 3.000 henkeen, mutta hedelmäsadon korjuuaikana nousee henkilöitä neljäntuhanteen. Sillä on malliasuntoja työväelle ja vissi voittoprosentti jaetaan vuosittain työläisille.

Ei sen pienempi summa kuin 1.198.555 puntaa on kiinnitetty tähän yritykseen. Sekä kotimainen että ulkomainen myynti osoittaa kasvua. Vuotuinen myynti nousee nykyään noin 1.500.000 puntaan. Ennen sotaa oli vuotuinen myynti keskimäärin £372.000. Huolimatta hiililakosta ja konjunktuurivaikeuksista oli tavaramäärä vuonna 1926 noin 13 % suurempi kuin edellisenä vuotena. Maa-alueiden, rakennusten y.m. arvo lasketaan nousevan £1.734.242. Viimeisen kolmen vuoden keskimääräinen nettovoitto on ollut noin £73.000, mikä tekee yli 6 % pääomasijoitukselle. Koska yleisesti valitetaan sitä, että pääomaa on peräti vaikeata saada maanviljelystä varten,

niin voitanee mainita, että tämä maataloudellinen liikeyritys laski viime helmikuussa liikkeelle 400.000 punnan suuruisen, kuusiprocenttisen obligatiolainan, jota merkittiin 7.000.000 puntaa.

Tässä on nyt kouriintuntuva todistus siitä, mitä Englannissa voidaan saada aikaan maataloudellisella alalla, kun on organisatiokykyä, asiantuntemusta, tarmoa, kaukonäköisyyttä ja innostusta. Ei meidän tarvitse lähettää nuorisoomme dominioihin tai Yhdysvaltoihin ansaitsemaan leipänsä maanviljelysalalla. Meillä on Englannissa mitä parhainta maata ja meillä on nuoria miehiä ja nuoria naisia, jotka ovat valmiit ryhtymään rehelliseen, terveelliseen työhön, ja meillä on myöskin tarpeeksi pääomaa. Jos meidän nuori väkemme ryhtyisi samalla tavalla maanviljelystöihin kuin mitä sen on pakko tehdä Kanadassa, Australiassa, Uudessa-Seelannissa, Etelä-Afrikassa tai Yhdysvalloissa, niin kyllä maanviljelys kannattaisi täälläkin kotona.

Kun ajattelee meidän mahdollisuuksiamme maataloudellisella alalla, niin kyllä tuntuu katkeralta, että me vuosittain tuotamme 83 miljoonan punnan arvosta sikataloustuotteita Tanskasta, Yhdysvalloista, Argentiinasta ja Alankomaista, sillä joka-ainoa naula voitaisiin tuottaa täällä kotona."

x x x
x

Se, mikä tietenkin ensin kiinnostaa kaikkia niitä maita, jotka vievät maataloustuotteita Suur-Britanniaan, on kysymys siitä, onko luultavaa, että Suur-Britanniassa ruvetaan maataloustuotantoa laajentamaan.

Minun käsitykseni on se, että tähän suuntaan ollaan menossa. Maailmansodan kokemukset toivat voimakkaasti esille maanviljelyksen tärkeyden tälle saarivaltakunnalle, ja esimerkiksi Geneven laivastoneuvottelut virkistivät suuresti muistia tässä suhteessa. Englannilla ei ole enää taloudel-

lista ylivaltaa maailmassa eikä näin ollen myöskään ehdotonta mahdollisuutta pitää käsissään merien herruutta ja sen on niin ollen pakko miettiä kaikkia mahdollisuuksia päätökseen vähemmän riippuvaiseen asemaan. Ei edes sitä voi sanoa, että Englannin talouselämä olisi terve. Sitä todistaa yksin Englannissa vallitseva tavattoman suuri työttömyys. Näin ollen tuntuisi siltä, että vakavan huomion kiinnittäminen maataloustuotannon kohottamiseen olisi tärkeimpiä kysymyksiä. Kädenkäänteessä se ei tietenkään voi mennä, eikä ilman suuria vaikeuksia - lainsäädännöllisiä, rahallisia, valtakunnansisäisiä ja ulkopoliittisia - mutta ehdottomasti voittamattomilta eivät nämä vaikeudet tunnu. Jä historiallan osoittaa, että brittiläiset osaavat selviytyä vaikeuksistaan. Erästä konkreettista todistusta tästä on tässä maassa liikkuvalla joka päivä tilaisuus nähdä ja ihailia. Tällä tarkoitan pienrakennuskysymystä. Siinä on päästy uskomattoman pitkälle, vaikka tilaston mukaan on tosin vielä paljon tekemistä. Joka tapauksessa en voi kyllin ihmetellä jo nykyisiä saavutuksia. Minun mielestäni on Englannin pienrakennuskysymys monin paikoin paremmalla kannalla kuin esimerkiksi monissa Yhdysvaltain suurissa /asutus/keskuksissa.

Onko brittiläisen maataloustuotannon kohottaminen mahdollista ilman suojelustulleja, on tietenkin vaarallista yrittää vastata. Katsoen kumminkin siihen, että maaperä ja ilmastolliset olosuhteet ovat maanviljelykselle tässä maassa ilmeisesti suotuisat ja että työvoimaa ja kapitaalia on, ja tietenkin sijoittamismahdollisuuksia, näyttäisi tämä minusta teoreettisesti mahdolliselta. Kun lisää siihen, josta jo mainitsin - ja mikä on kaikille tunnettu asia - että Englannin on pakko hankkia ja pitää hallussaan kaikki mahdolliset markkinat teollisuustuotteilleen, niin puhuu tämä vapaakaupan puolesta. Tässä kumminkin nousee esiin valtavana probleemina valtakunnan sisäiset edut. Olen tästä asiasta usein keskustellut talousmiesten kanssa ja monet ovat lausu-

neet, että asiat kulkevat valtakunnansisäisen kaupan suojelemista kohti (imperial preference), jota vastoin keskusteluissani esim. Sir Otto Niemeyerin kanssa, joka on tämän maan huomattavimpia talouspolitiikkoja (hän oli vielä joku aika sitten vaikutusvaltaisimpia ja korkeimpia virkamiehiä Englannin rahaministeriössä, mutta siirtyy piakkoin Englannin pankin hallintoon) olen ollut huomaavinani, ettei hän pidä tätä ehdottomana välttämättömyytenä. Tässä taasen joutuu kysymään itseltään, mikä sitten lopulta pitäisi koossa brittiläistä maailmanvaltaa, jossa dominiot viime syksyisestä valtakunnankonferenssista saakka korotettiin täysin yhdenvertaisiksi emämaan kanssa ja mikä merkitsee n.m. sitä, että Englannin on ulkopoliittisissa suhteissa toimittava yhteisymmärryksessä dominoitten kanssa. Tätä seikkaa pääministeri Baldwin äskettäin Kanadassa voimakkaasti painosti. Loogilliselta tuntuisi, että taloudellisten suhteiden vahvistuminen valtakunnan eri osien kesken olisi luonnollisimpia yhdyssiteitä, suorastaan ensimmäinen kaikista. Mutta ehkäpä brittiläiset tässäkin osaavat löytää jonkun kultaisten keskitien.

Joka tapauksessa on mielestäni käytännöllisessä talouspolitiikassa pidettävä mahdollisena, että Brittein saarten maataloustuotantoa ryhdytään lisäämään. Ja kieltämätön tosiasia on, että brittiläiset maanviljelijät ovat tällä hetkellä aivan ylityisesti tyytymättömät, jopa nähdykseni tyytymättömmämpiä kuin koskaan ennen. Tällainen mieliala ja tilanne vie tavallisesti johonkin käänteeseen ja kun brittiläiset ovat kaikkea muuta kuin dekadenttista kansaa, en minä ainakaan voi olla muussa käsityksessä kuin siinä, että maataloudellista tilannetta ryhdytään järjestelmällisesti parantamaan.

Ylläolevalla en millään tavoin tahdo maalata pahaa seinälle, mutta luulen kumminkin, että teorettiset johtopäätökseni lepäävät loogillisella pohjalla. Ennen kuin Eng-

lannissa kumminkaan siihen päätään, että maanomistusoloja ensinnäkin saadaan parannetuiksi, joka ilmeisesti on ensimmäinen ehto maataloudellisen tuotannon kohottamiseksi, täytyy aikaa melkoisesti vierähtää. Muut valmistavat toimenpiteet ottavat tietenkin myös aikansa ja ennen kuin kaupunkilaisväestö saadaan siirtymään takaisin maalle - josta tuskin on olemassa esimerkkiä - ja ennen kuin näitä maataloudellisesta toiminnasta vieraantuneita kaupunkilaisia saadaan periytymään maanviljelykseen, täytyy pitkän ajan kuluu - jos se yleensä on mahdollista. Jo yksin nykyisenkin maanviljelijäluokan ammattitaidon kohottaminen täytynee olla hidas tehtävä. Näin ollen lei luulisi maanviljelijöillemme olevan syytä pelätä voimakkainoittensa puolesta pitkään aikaan - ja ehkenpä voi sattua seikkoja, jotka voivat poistaa kaikki tai suuren osan pelon syistä, mutta kun valtiollisessa havainnontecossa on koettava katsoa vuosikymmenien taakse, on minusta ollut oikein koettaa muodostaa itselleni jonkunlaista kuvaa siitä, mitä latuja kehitys maanviljelysalalla Suur-Britanniassa voisi mahdollisesti tulla kulkemaan.

Bognorissa 14 päivänä elokuuta 1927.

Lähettäjä:

A. H. Saastamoinen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C7.

ASIA:

Ministeri Saastamoisen raportti no 22.

Lontoo.

17/8 1927

Finnish Legation

N:o 2072

Lontoossa 17 p:nä elokuuta 1927.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
N:o 40/267 Sal. D. 1927		
22/8-27		LHL
		ASIA
5	27	

Herra Ministeri,

Ohellisena lähettän kunnioittaen raporttini n:o 22, joka sisältää seuraavaa:

Eräs amerikkalainen lausunto Geneven laivasto-konferenssista.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, syvämmän kunnioitukseni vakuutus.

Lähettillä:

A. H. Saarmanen

Herra Ulkoasiainministeri,
Professori Väinö Voionmaa,
Helsinki.

Suomen Lähetystö
Lontoossa.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
40/267	h.l.	1927
2e/827		LIT.
5	07.	ASA

Raportti n:o 22.

Eräs amerikkalainen
lausunto Geneven
laivasto-konferens-
sista.

Koska seuraava amerikkalaisen
amiraalin Jones'in lausunto on ju-
laistu kautta Englannin sanomalehdis-
tön käännän sen tähän. Amiraali Jo-
nes oli Yhdysvaltain meriasiantuntija

Geneven laivastokonferenssissa ja saapui New Yorkiin elo-
kuun 15 päivänä, jolloin hän haastattelun muodossa saattoi
mielipiteensä julkisuuteen Geneven konferenssista ja Yhdys-
valtain merisotilaallisista tarpeista.

"Amiraali lausui käsityksensä, että Geneven
konferenssi avasi Amerikan kansan silmät näkemään, ettei
ainoastaan riittävän suuri sotalaivasto ole tarpeellinen
Yhdysvalloille, vaan että sen kauppalaivastoakin on paren-
nettava ei yksistään kaupallisista syistä, vaan saadakseen
siltä apua sodan aikana, sillä Yhdysvallat eivät ole sen
vähemmän saarivaltakunta kuin Suur-Britannia. Viitattuaan
konferenssin osanottajain keskinäisiin ystävällisiin suhtei-
siin, huomautti amiraali Jones siitä, että konferenssi
oli osoittanut, miten sovittamattomat olivat eri kansalli-
set intressit.^{x)} - - Hän lisäsi vielä, että Genevessä
olleet Yhdysvaltain edustajat olivat kiitolliset siitä
vuorenlujasta tuesta ("luja kuin Gibraltarin vuori"), mi-
tä he saivat hallitukseltaan."

Tämä on epäilemättä hyvin merkillinen lausun-
to ja luo se lisäselvyyttä Geneven laivasto-konferenssin
merkitykseen.

Itse asiassahan tämä amerikkalaisen amiraalin

x) Alleviivaus A.H.S:n.

lausunto on pääsisällöltään samansuuntainen kuin Churchillin ja Greyn esiintuomat ajatukset - ettei Englanti voi tyytyä laivastolliseen inferioriteettiin ja etteivät Yhdysvallat tyydy pienempään laivastoon kuin Englanti - ja niin ollen voi siis yhä uudestaan todeta, kuten Churchill sanoi, "että konferenssi on päättynyt ja että se on päättynyt huonosti".

Lontoossa 16 päivänä elokuuta 1927.

Lähettäjä:

A.H. Jaatamainen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C7.

ASIA:

Ministeri Saastamoisen raportti no 23.

Lontoo.

18/9 1927

Légation de Finlande

N:o 2182.

Lontoossa 19 p:nä syyskuuta 1927.

41 267 Sac. 27
24/9-27
5 07

Herra Ministeri,

Ohellisena lähetan kunnioittaan raport-
tini n:o 23, joka sisältää seuraavaa:

Englannin suhtautuminen Kansainliittoon.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, syvim-
män kunnioitukseni vakuutus.

Lähettäjä:

A. H. Paasivirta

Herra Ulkoasiainministeri
Professori Väinö Voionmaa,
Helsinki.

Suomen Lähetystö

Lontoossa.

Raportti n:o 23.

Englannin suhtautumi-
nen Kansainliittoon.

Sir Austen Chamberlainin äskettäin Genevessä pitä-
mät puheet ovat antaneet Englannin sanomalehdistölle erino-
maisen paljon puheenaihetta. Koska mielestäni olisi ennen-
aikaista niiden perusteella vetää lopullisia johtopäätöksiä,
viittaan vaan tähän liittämääni leikkeleeseen "Sunday
Times"-lehdestä sekä viikkolehtien "The Nation and Athenaeum",
"The New Statesman" (molemmat vasemmisto - liberaaleja) "The
Outlook" (oikeistolainen), "The Economist" (liberaali) ja
kuuluisan poliittisen kirjailijan jäsanomalehtimiehen Wick-
ham Steed'in pääkirjoitukseen "The Review of Reviews" nimi-
sessä aikakauskirjassaan ja saman kirjoittajan laajaan kirjoin-
tukseen sunnuntailehdessä "The Observer".

Olen kääntänyt suomeksi "The Sunday Times'in" pää-
kirjoituksen, jossa tällä kertaa ei kuvastu ainoastaan lehden
oma kanta, vaan jossa heijastuu melkoisessa määrässä siitä
niin kaukana vasemmalla olevien julkaisujen kuin "The Nation'in"
ja "The New Statesman'in" ajatukset Kansainliitosta, Suur-
Britannian suhtautumisesta siihen ja Euroopan asioihin yleensä
sekä Puolaan erikoisesti.

Näistä kirjoituksista saa sen yleisvaikutuksen, että
Suur-Britannian velvoitukset rajoittuisivat etupäässä Locarnon
maihiin ja että sanottujen kirjoitusten laatijoilta olisivat
suuremmassa tai pienemmässä määrin unohtuneet Kansainliiton
perussäännökset.

Wickham Steed kirjoituksessaan "Drifting towards
War" tuomitsee mitä ankarimmin Englannin hallituksen kannan

ASIAINMÄÄRÄ
41 267 Sae. 27
24/9-27
5 C7

Kansainliittoon nähden sikäli kuin se ilmenee Sir Austen Chamberlainin puheissa. Sama sävy on myöskin hänen myöhemmin laaditussa kirjoituksessaan "The Observerissä" vaikka tuntuvasti lievemässä ja hillitymmässä muodossa.

Melkeinpä lukuunottamatta Wickham Steedia, MacDonaldia ja "Manchester Guardiania" tuntuu siltä, että Englannin julkinen sana olisi säikähtänyt niistä uusista esityksistä mitä Kansainliitossa on äskettäin tehty ja joiden väitettään tuovan velvollisuuksia yli Kansainliiton perussäännösten.

Kumminkin, kuten sanottu, luulisin olevan ennenai-
kaista vetää näistä se johtopäätös, että Suur-Britannia olisi revidoimassa kantaansa Kansainliiton perussäännösten velvoituksiin nähden, mutta sitä ei kylläkään voi kieltää, että kirjoituksissa on varsin ikävä ja hälyyttävä sävy, jota ei varsinkaan meidän - Puolan kulmalla maailmaa elävien - ole aihetta olla huomaamatta.

Lontoossa 19 päivänä syyskuuta 1927.

Lähettäjä:

A. H. Saastamoinen

Suomen Lähetystö

Lontoossa.

Kuuluu Raporttiin:o 23:

Sunday Times, 18.9.27.

Britannia ja Eurooppa.

Viime aikoina on Kansainliittoon nähden tai sen yhteydessä sattunut tapauksia, jotka ovat huomion arvoisia. Varrakreivi Cecilin eroaminen Englannin hallituksesta oli yksi näistä. Sir Austen Chamberlainin puhe Genevessä eilisestä viikko sitten (10/9/27) oli toinen. Kanadan valitseminen vaihtuvalle neuvostopaikalle on kolmas. Näistä tapahtumista on kaikkein tärkein ulkoministerin puhe. Tässä puheessaan hän loistavalla avomielisyydellä esitti Suur-Britannian yleisen politiikan koko Eurooppaan nähden. Hänen avomielisyytensä aiheuttama vastavaikutus oli niin suuri, että liberaaliset lehdet, jotka olivat itkeneet lordi Cecilin eroa kuolemaniskuna aseistariisumiselle ja maailmanrauhan paremmalle turvaamiselle olivat taipuvaiset esittämään Sir Austenia toisena Palmerstonina, brutalina sävyiltään, tahdittomana menettelytavassaan ja kernaimminkin rauhan häiritsijänä kuin suojelijana. Viikon kestävä harkinta-aika on kumminkin jäädyttänyt niiden intoa ja se käsitys on nyt jokseenkin yleinen, että puheessaan niin kuin hän puhui ulkoministeri ei julkilausunut ainoastaan Suur-Britannian vaan koko brittiläisen valtakunnan harkitun mielipiteen.

Me olemme menneet kaikenlaisiin sitoumuksiin Euroopan politiikan tuskallisella arenalla, mitä toiset meistä pitävät liian pitkälle menevinä ja toiset taas moittivat siitä, ettemme ole menneet kyllin pitkälle. Näiden kahden katsantokannan eroavaisuus puristautuu kysymyksiin: onko brittiläisen politiikan suuntaviivöissa tuleva ensiksi Eurooppa vaiko brittiläinen valtakunta? Onko meidän keskitettävä voimamme ja valtiomiestaitomme Euroopan intensiivisesti riitaisten kan-

sojen kehoittamiseen pysyä rauhassa tai pakoittamiseen pysyä rauhassa, vai olisiko meidän vetäydyttävä pois niin kauaksi ja niin nopeasti kuin suinkin voimme tuosta itsepintaisesta riitapesästä ja omistettava päävoimamme brittiläisen valtakunnan vahvistamiseen ja kehittämiseen? Onko Kansainliitto (josta kaksi mitä vaikutusvaltaisinta maata on poissa) ensi sijalla brittiläisistä intresseistä, vai onko se tuleva vasta tuon toisen ja pienemmän, mutta vahvemman liiton jälkeen, jonka keskuksena ja samalla päänä on Suur-Britannia?

Ulkoministerin vastaus näihin on itse asiassa kompromissi. Ne sitoumukset, joihin me olemme menneet Kansainliiton säännösten ja Locarnon sopimuksen perusteella, olemme me valmiit täyttämään. Ne miljoonaan nousevaa brittiläistä kaatunutta, jotka lepäävät Belgian ja Mesopotamian välillä, todistavat, olemmeko me valmiit täyttämään sitouksemme, johon kerran olemme nimemme panneet vai eikö. Kuten kävi sitoumukselle Belgian puolueettomuuden takaamisesta, samoin tulisi tapahtumaan sen uuden paktin suhteen, joka suojelee Ranskan, Saksan ja Belgian rajoja. Me olemme antaneet sanamme ja siinä me pysymme; ja me annoimme sanamme, koska sillä hetkellä näytti siltä, että ainoastaan Britannian takuu veisi rauhan vahvistumiseen Euroopassa. Mutta sen yli me emme voi mennä. Heiluvilla itäisillä rajoilla me emme voi ottaa niskoillemme samoja velvollisuuksia kuin läntisellä rintamalla; ja sen sijaan, että synnyttäisimme harhakuvan turvallisuudesta me pidämme parempana rajoittaa vastuunalaisuutemme voima-rajojemme sisäpuolelle, jos sen käyttäminen tulisi kysymykseen - sekä lausua tämä julki avomielisesti.

Onko tämä väärää politiikkaa? Ottakaamme tapauksen, joka, puhuttakoon siitä tai ei, on aina niiden mielissä, jotka haluaisivat työntää meitä syvemmälle Euroopan myrskyalueelle - nimittäin Puolan. Ne, jotka katsovat tosialoita silmiin ja joilla on sen verran historian tuntemusta, että ne sen avulla

voivat ohjata katsettaan, tietävät, että käsitys siitä, että Puola voisi olla puskurivaltiona, esteenä, on sekä väärä että turha. Sillä Puolan todellinen tehtävä on olla siltana. Puolan täytyy loppujen lopuksi nojautua joko Venäjään tai Saksaan. Se ei voi pysytellä pystyssä olemalla oppositiossa toista tai toista vastaan, vielä vähemmän kumpaakin vastaan yhtäaikaa. Se on valtio, joka on tuomittu elämään, jos yleensä ollenkaan, mahtavien naapuriensa armoilla; eikä mikään brittiläinen intressi joutuisi kärsimään, jos se häviäisi näyttämöltä kokonaan. Puolan kohtalo ratkaistaan loppujen lopuksi Moskovan ja Berlinin välillä eikä missään muualla; ja jos Suur-Britannia sitoutuisi interventioon kysymyksessä, joka ei sitä lainkaan koske, olisi se hulluutta ja josta muu Europa nopeasti ja aivan oikein vetäytyisi erilleen.

Me olemme tehneet kaiken, minkä me voimme tehdä, me olemme luvanneet kaiken, mikä on meidän mahdollista luvata, Euroopan turvallisuuden hyväksi. Me olemme osoittaneet olevamme tosityössä, joskin vähä-äänisinä sanoissa, Kansainliiton ja sen aatteiden päätuki. Mikä kansa voi osoittaa sellaista luetteloa kuin me työssä aseistariisumisen, sovinto-oikeuden ja uusien keinojen ja takeiden löytämiseksi maailmanrauhan turvaamisen hyväksi? Kanaadan valitseminen Kansainliiton neuvoston on lisätodistus siitä, että meidän harrastuksemme saada aikaan parempi maailmanjärjestys ei ole heikontunut. Mutta, kuten lordi Cecil voi kenties tulla jolloinkin havaitsemaan, on tämä harrastus tarpeen ainoastaan silloin, kun se pysyy todellisuuden rajoissa ja ainoastaan niin kauan kun se ei esitä brittiläistä valtakuntaa puhumasta ja toimimasta yhtenä kokonaisuutena.

Lontoossa 18 päivänä syyskuuta 1927.

Lähettiläs;

Sunday Times

AN INDEPENDENT JOURNAL
*In its One-Hundred-and-Fifth Year
of Continuous Publication.*

Editorial Offices: 186, STRAND, W.C.2.

Publishing and Advertising Offices:
200, GRAY'S INN ROAD, W.C.1.

PARIS OFFICES:

65-67, AVENUE DES CHAMPS-ÉLYSÉES.
TELEPHONE: ÉLYSÉES 92-96 to 99 (4 lines).

SUNDAY, SEPTEMBER 18, 1927.

BRITAIN AND EUROPE.

THINGS have been happening recently in regard to, or in connection with, the League of Nations that deserve attention. Viscount CECIL's resignation from the Government is one of them. Sir AUSTEN CHAMBERLAIN's reverberating speech of yesterday week at Geneva is another. Canada's election to a non-permanent seat on the Council of the League is a third. Of these events by far the most important is the Foreign Secretary's speech. In it he set forth with luminous candour the general policy of Great Britain towards the entire European situation. The shock of his frankness was so great that the Liberal papers which had wept over Lord CECIL's departure as a body-blow to disarmament and the better organisation of peace were inclined to hold up Sir AUSTEN as a second PALMERSTON, brutal in tone, tactless in method, a disturber rather than a conciliator. But a week's reflection has cooled their precipitancy, and the recognition is now well-nigh universal that in speaking as he did the Foreign Secretary was voicing the considered judgment not only of Great but of Greater Britain.

We have entered into various commitments in the convulsive arena of

Brit
way
is n
W
have
to
We
dee
man
and
Disa
ing
meth
natio
comp
tion
the
our
orde
ene
Che
can
guid
and
pre
spe

the Foreign Secretary was voting the considered judgment not only of Great but of Greater Britain.

We have entered into various commitments in the compulsive arena of European politics that some of us think excessive, and others damn with the faintest praise as not going far enough. The dividing line between these two schools of thought really comes to this—Does Europe or does the Empire come first in the broad scheme of British policy? Ought we to concentrate our power and statesmanship on the task of inducing, and, if necessary, forcing, the intensely quarrelsome peoples of Europe to lie down in tranquillity, or should we retire as far and as quickly as we possibly can from that inveterate cockpit, and devote our main energies to the consolidation and development of the British Empire? Is the League of Nations (from which two of the most important nations in the world are missing) the first of British interests, or should it rank behind that smaller but older League, that sisterhood of States, of which Great Britain is at once the centre and the apex?

The Foreign Secretary's answer to these questions is, in effect, a compromise. The liabilities which we have shouldered under the Covenant of the League and under the Locarno Pact we stand ready to discharge. A million British dead lie between Belgium and Mesopotamia to testify whether, once having put our name to a contract, we are pre-

pared to fulfil it or no. As it was with the Treaty guaranteeing Belgian neutrality, so, if the occasion arose, it would be in regard to the new Pact that guards the frontiers of France and Germany and Belgium. We have given our word, and we shall stand by it; and we gave it because at the time nothing less than a British pledge seemed able to promote the general appeasement of Europe. But beyond that we cannot go. We cannot undertake on the shifting Eastern front the responsibilities we have assumed on the Western; and rather than create an illusion of security, we prefer to limit our commitments to our capacity, if called upon, to meet them—and to say so frankly.

Is that a wrong policy? Take the case which, whether it is mentioned or not, is always in the minds of those who urge us to venture further into the European storm area—the case of Poland. Those who look facts in the face, with some knowledge of history to guide their vision, know that the conception of Poland as a possible buffer State, as a barrier, when its only real function is that of a bridge, is both false and futile. In the long run Poland must lean on either Russia or Germany. It cannot maintain itself in opposition to either, still less in opposition to both. It is a State doomed to live, if at all, simply on the sufferance of its mighty neighbours; and no British interest would be really affected if it were to disappear altogether. The future of Poland will ultimately be determined between Moscow and Berlin, and nowhere else; and it would be a madness from which the rest of the Empire would speedily and rightly dissociate itself if Great Britain were to bind herself in any way to intervention in a problem that is none of her concern.

We have done all we can do, we have promised all it is in our power to perform, for the safety of Europe. We have proved ourselves, quietly in deeds if less publicly in words, the mainstay of the League of Nations and of the ideas for which it stands. Disarmament, arbitration, the devising and the guaranteeing of new methods of ensuring peace—what nation under these heads has a record comparable to ours? Canada's election to a seat on the Council of the League is one more proof that our fervour in the cause of a saner ordering of the world has not weakened. But it is a fervour, as Lord CECIL may one day come to see, that can be useful only so far as it is guided by a sense of the feasible and so long as it does nothing to prevent the British Empire from speaking and acting as a single unit.

m
tr
ri
ce
of
tic
in
m
m
bo
ju
th
me
th
the
Tr
wa
car
ces
me
aft
fai

T
C
acc
for
stre
mer
mer
Offi
acc
mor
adj
the
pos
the
for
T
thir
tair
aux
pos
free
and
ano
hav
it
nat
pui
to
pat
the
acc
dev
enc
po
occ
sig
eac
me
pe

H
ce
th
ot
W
th
G
tr
w
th
w
a
ap
of
a
d
a

v
c
i
g
r
l
i
r

S
VAL
ear
2.
1.
EES.
re-
tion
de-
CIL's
at is
BER-
yes-
her.
nent
e is

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C7.

ASIA:

Ministeri Saastamaisen raportti no 24.

Lontoo

21/9 1927

Légation de Finlande

N:o 2191.

Lontoossa 22 p:nä syyskuuta 1927.

42 267 ne. 27
26/9-27
5 C7

Herra Ministeri,

Ohellisena lähetän kunnioittaen raport-
tini n:o 24, joka sisältää:

Keskustelu Mr. Gregoryn kanssa.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, syvimmän
kunnioitukseni vakuutus.

Lähettiläs:

A. H. Saarimies

Herra Ulkoasiainministeri
Professori Väinö Voionmaa,
Helsinki.

Raportti n:o 24.

42/267 he. 27
26/9-27

Keskustelu Mr. Gregoryn kanssa.

Eilen, syyskuun 20 päivänä, oli minulla Foreign Officessa kiintoisa keskustelu apulaisvaltiosihteeri J.D. Gregoryn kanssa. Keskustelun alussa lausui Mr. Gregory ilonsa sen johdosta, että Suomi tuli valitukseksi Kansainliiton neuvostoon ja arveli, että tämä seikka kai- keti on otettu Suomessa vastaan yleisellä tyytyväisyydellä. Vastasin tähän, että Suomessa ollaan tästä luottamuksesta hyvin hyvillään, mut- ta että Suomen sanomalehdistössä on kumminkin viitattu siihen, että jäsenyys neuvostossa voi tuoda mukanaan vaikeuksiakin itäisen naapurim- me vuoksi, joka näyttää tahtovan selittää valitsemistamme jonkunlaiseksi epäystävällisyyden osoitukseksi itseään vastaan. "Tämä kai ei nyt sen- tään säikyttäne Teitä, sillä Moskovahän useimmiten koettaa antaa kaikille asioille mitä mahdottomimmat selitykset?" - Vastasin tähän, että tämän tendenssin me kyllä olemme panneet merkille, emmekä tietenkään halua pan- na Venäjän sanomalehtien lausunnoille suurempaa merkitystä kuin mitä ne meidän mielestämme ansaitsevat. Koska suhtautumisemme Moskovaan on mitä selvin, korrektin ja varovaisin, perustuen yksinomaan hyvien naapurisuht- eiden ylläpitämiseen, ei luulisi Moskovan voivan ylläpitämyyttä Suo- men vihamielisyydestä.

Tämä antoi Mr. Gregorylle aiheen omistaa muutaman sanan "Mosko- van papukaijamaiselle toivotukselle Englannin tarkoituksesta saada synny- tetyksi jonkunlaista Kiinan muuria Venäjän ympärille".

Mr. Gregory siirtyi sitten puhumaan Chamberlainin Genevessä pi- tämiin puheisiin. "Muodollisestihan hänen sanansa ovat voineet tuntua kylmäkäsiltä eräiden mielestä, mutta asiallisesti oli ymmärtääkseni hyvä, että hän esiintoi selvästi kantamme Protokollaan nähden. Nythän ovat, kuten epäilemättä olette huomannut, hyvinkin kaukana vasemmalla olevat lehdet asettuneet ymmärtäville kannalle Chamberlainin lausuntoon nähden".

Vastasin seuranneeni sanomalehdistöä varsin tarkkaan ja voivani todeta, että näin oli asianlaita. Samalla huomautin siitä, että minun mie- lestäni Englannin sanomalehdistössä oli havaittavissa jonkinlaista kylme-

nemistä Kansainliittoa kohtaan. Tähän vastasi Mr. Gregory, että Englannissa voi sanoa aina olleen kaksi eri ajatussuuntaa: toinen, joka harrastaa Kansainliiton asioita miltei intohimoisesti ja toinen, joka ajaa eristäytymistä Kansainliitosta ja että näiden järkeväisten luku (the number of the isolationists) on ilmeisesti lisääntymässä.

Puhe kulkeutui sitten Suomen herättämään esitykseen finanssiavun antamisesta hyökkäyksen uhriksi joutuneille maille, ja lausui että Suomessa on pantu kiitollisuudella merkille, että Englannin ulkoministeri ilmoitti Genevessä hallituksensa hyväksyvän periaatteessa tämän esityksen. Mr. Gregory huomautti tämän johdosta, että hyväksyminen oli tapahtunut m.m. sillä ehdolla, että tämä asia ratkaistaan aseistariisumiskysymyksen yhteydessä, lisäten siihen, että yksimielisyyden saattaminen aseistariisumiskysymyksessä näyttää hänen mielestään olevan kauempana kuin koskaan ennen.

Tämän yhteydessä tahdon mainita, että samana päivänä olin eräillä illallisilla missä oli läsnä tunnettu englantilais-eteläafrikkalainen finanssimies, Sir Henry Strakosch, joka on usein ollut Englannin finanssieksperttina Kansainliitossa. Hän johti puheen tähän samaan asiaan ja kertoi, että Suomen esitys on antanut hänelle hyvin paljon päänvaivaa, sillä hänellä on ollut tehtävänä tutkia sanottua esitystä ja että hän katsoi tarpeelliseksi tehdä sen johdosta eräitä huomautuksia. Koska mielessäni pyörivät Mr. Gregoryn sanat, niin mainitsin siitä, että finanssiavun antaminen oli kytketty yhteen aseistariisumisen kanssa. "Aivan oikein. Sen ehdon asetin minä, sillä mielestäni voisi finanssiavun lupaaminen muutoin johtaa varustusten lisäämiseen", lausui hra Strakosch. Huomautin tähän, että eikö tämä kautta asian käsittely kenties siirtyisi kauemmas tulevaisuuteen. "Tämähän on kylläkin mahdollista, sillä aseistariisumiskysymys ei ole helposti ratkaistavissa, mutta käsitykseni on kumminkin se, että kysymys aseistariisumisesta on kulke-massa suotuisaan suuntaan", vastasi hän.

Mr. Gregory palasi vielä Geneven tapahtumiin ja viitaten Rumanialais-unkarilaiseen ristiriitaan, lausui hän Chamberlainin joutuneen koko pahaan pinteeseen. Mr. Gregoryn sanoista sain muuten sen vaikutuksen, että hän oli hyvin desideeratusti Rumanian kannalla.

Keskustelun kuluessa kosketeltiin myöskin asemaa Itämeren maissa, nimenomaan Latviassa ja Liettuassa, ja oli Mr. Gregory nyt, kuten aina ennenkin, varsin skeptillinen näiden maiden tulevaisuuteen nähden. Samalla kysäsi hän minulta, minkä vaikutuksen Latvian menettely oli tehnyt Suomessa. Vastasin tähän, että asioiden kulkua on tietysti meilläkin seurattu, mutta koska me olemme aina noudattaneet itsenäistä politiikkaa antautumatta riippuvaisuussuhteisiin naapurimme politiikasta, ei Latvian menettely ole voinut influoida meitä. "Siinä olette käsittäakseni osuneet oikeaan", replikeerasi Mr. Gregory.

Niinikään johti Mr. Gregory puheen Rakovsky-selkkaukseen, mitä hän piti hyvin omituisena. Hän ei sanonut tuntevansa tarkemmin Ranskan motiiveja, mutta otaksui omasta puolestaan, että syy Ranskan epärointiin - muistaakseni hän käytti sanaa 'hesitation' - oli kai ymmärrettävä johtuneeksi siitä, että tällä menettelytavallaan Ranska tahtoi tukea Puolaa. Huomautettuani siitä, että sanomalehtitietojen mukaan olisi Moskova esittänyt non-agressiosopimusta Ranskalle, lausui Mr. Gregory naurahtaen, että se hänestä tuntuu kaikkein kummallisimmalta, sillä oli vaikea ymmärtää, mitä hyötyä Ranskalla voisi olla sellaisesta.

Lähdettyäni Mr. Gregoryn luota käväisin tapaamassa Foreign Officen Pohjoisen Osaston v.t. päällikköä, Mr. C.W. Ordea, joka myöskin jutteli Rakovsky-selkkauksesta Ranskan ja Venäjän välillä, puhellen samaan tapaan kuin Mr. Gregory. Mainitsen tästä vaan senvuoksi, että se osoittaa, miten suuresti Foreign Office näistä lausunnoista päättäen on intressoitu Ranskan ja Venäjän suhteista.

Lontoossa, 21 syyskuuta 1927.

L ä h e t t i l ä s :

A.H. Jaastamoinen,

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C7.

ASIA:

Ministeri Saastamoisen rap. no 25.

Lontoo.

30/9 1927

Légation de Finlande

N:o 2217.

Lontoossa 30 p:nä syyskuuta 1927.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
N:o 43/268 Lu. D. 15 27		
6/10-27	6	Liit.
5	27	ASIA

Herra Ministeri,

Ohellisena lähetän kunnioittaen
raporttini n:o 25, joka sisältää seuraavaa:

Englanti ja Venäjä.

Vastanottakaa, Herra Ministeri,
syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

Lähettäjä:

A. H. Saastamoinen

Herra Ulkoasiainministeri
Professori Väinö Voionmaa,
Helsinki.

Suomen Lähetystö

Lontoossa.

Raportti n:o 25.

Englanti ja Venäjä.

ASIAINMINISTERIÖ		
43/268 Sac. D. 10 27		
6/10-27	10	LII:
	WASTO	ASIA
5	C7	

Tämänpäiväisessä, laajalle levinneessä, liberaalisessa lehdessä, "The Daily News", esittää eräs englantilainen liikemies, Mr. Arthur G. Marshall, joka painostaa kuuluvansa konservatiiviseen puolueeseen, diplomaattisten välien aikaansaamisen tarpeellisuutta Englannin ja Neuvostoliiton välille. Hän on erään Suomessakin tunnetun, englantilaisen koneliikkeen, Becos Traders, Ltd, johtaja ja näyttää äskettäin palanneen Venäjältä. Hänen lausunnostaan käy ilmi, että hän on Moskovassa tavannut Neuvostoliiton johtomiehiä ja ilmeisesti toimii heidän äänitorvena. - Mr. Marshall sanoo m.m., että Moskova olisi valmis alkamaan neuvotteluja Lontoon kanssa vanhojen riitaisuuksien poistamiseksi, jopa nimenomaan olevan halukas keskustelemaan velka-asioiden järjestämisestä. Omasta puolestaan viittaa Mr. Marshall siihen taloudelliseen tappioon, mitä Englanti on kärsinyt diplomaattisten välien katkaisemisen kautta. Viennin Englannista Venäjälle ilmoittaa hän nykyään nousevan vaan noin £360.000:-: - kuussa, jota vastoin hänen tietojensa mukaan vienti ennen diplomaattisten välien katkaisemista olisi ollut kuukaudessa £1.600.000:-: -.

"The Daily News" kirjoittaa asiasta pääkirjoituksen, jossa se asettuu kannattamaan neuvottelujen alkamista.

Tämän yhteydessä voin mainita kuulleeni, että Stresemann Genevessä olisi ottanut puheiksi Englannin ja Neuvostoliiton suhteet Chamberlainin kanssa ja tunnustellut tältä, eikö Englanti pitäisi mahdollisena suhteiden jälleen rakentamista Moskovan kanssa. Chamberlain olisi vastannut tähän tavalla, joka ei olisi muodollisesti ollut aivan kielteinen, mutta jonka Stresemann muka olisi käsittänyt suuremmaksi halukkuudeksi kuin miksi se olisi

tarkoitettu.

Keskusteluissani Foreign Officessa en ole kuullut mitään sellaista, joka viittaisi siihen, että täällä ajateltaisiin tällä hetkellä neuvottelujen alkamista Venäjän kanssa. En myöskään ole pankkiireissä voinut huomata tyytymättömyyttä nykyiseen tilanteeseen. Sitä vastoin olen kylläkin kuullut, että eräät Venäjän kaupasta erikoisesti intresoidut liikkeet olisivat pahoillaan valtiollisten välien katkaisemisesta, mutta Cityssä on sanottu, ettei tämä ryhmä ole niin suuri, että se voisi sanottavasti vaikuttaa yleiseen mielipiteeseen sinne tai tänne.

Saksan ja Venäjän välisiä suhteita seurataan täällä tietenkin mitä tarkimmin. Pari päivää sitten kuulin esimerkiksi, että Berlin olisi muka ollut yllätetty Moskovan Ranskalle tekemästä non-agressiosopimusta koskevasta ehdotuksesta, sillä vastoin tavallisuutta ei Berlinissä olisi siitä etukäteen tiedetty mitään. Berlin olisi vaatinut selitystä suurlähettiläältäään Moskovassa ja olisi tämä vastannut, ettei hänelle oltu tästä suunnitelmasta kerrottu mitään.

Lontoossa 30 päivänä syyskuuta 1927.

Lähettiläs:

A. H. Saastamoinen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C7.

ASIA:

Ministeri Saastamaisen raportti no 26.

Lontoo

3/10 1927

Légation de Finlande

N:o 2218.

Lontoossa 3 p:nä lokakuuta 1927.

44/268 Lae. 27
8/10-27
LHT
KASTO
S C7

Herra Ministeri,

Ohellisena lähetän kunnioittaen ra-
porttini n:o 26, joka sisältää:

Englanti, Kanada ja Kansainliitto.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, sy-
vimmän kunnioitukseni vakuutus.

Lähettiläs:

A. H. Juustamoinen

Herra Ulkoasiainministeri

Professori Väinö **V o i o n m a a**,

Helsinki.

Suomen Lähetystö

Lontoossa.

44/268 Jac. 27
8/10-27
5. 97

Raportti n:o 26.

Englanti, Kanada
ja Kansainliitto.

Pääkonsuli Hynninen referoi eräässä

äskeisessä katsauksessaan muuatta hollanti-
laista sanomalehteä, jonka tietämän mukaan

Chamberlain olisi Genevessä koettanut vastustaa Kanadan valitsemis-
ta Kansainliiton neuvostoon.

Että Chamberlain Genevessä olisi vastustanut Kanadan ehdok-
kuutta, on seikka, josta en ole kuullut mitään, mutta sitä vastoin
on minulle kerrottu, että tämä asia olisi Foreign Officelle ennen
Geneven kokousta antanut kylläkin paljon ajattelemisen aihetta.
Kanadaa olisi koetettu saada luopumaan ehdokkuudestaan, mutta me-
nestyksettä ja tällöin oli päätetty ryhtyä tukemaan Kanadaa sen
pyrkimyksessä saavuttaa neuvostopaikan.

Englannin sanomalehdistössä on kautta linjan tervehditty
Kanadan valitsemista mitä suurimmalla tyytyväisyydellä. Muutamissa
viikkolehdistä on kylläkin hyvin varovaisesti lausuttu, että Kana-
dan tulo neuvostoon on "mielenkiintoinen koe, jonka kehitystä on
intressanttia seurata", mistä käy selvästi ilmi, että täällä Eng-
lannissa tajutaan asian molemmat puolet. Sama ajatus kuultaa myös-
kin ilmi Chamberlainin Genevessä pitämästä huomiota herättäneestä
puheesta, jossa hän puhui kahdesta kansainliitosta, suuremmasta
Kansainliitosta, jonka kokousta parhaillaan pidetään, ja "pienem-
mästä, mutta vanhemmasta Kansainliitosta, brittiläisestä valtakun-
nasta", jonka eheyttä ja menestystä hän ei olisi valmis panemaan
alttiiksi suuremman hyväksi.

Kuten lähettämistäni sanomalehtileikkeleistä ja rapor-
teistani käy ilmi, on täällä Englannissa aivan viime aikoina ollut
havaittavissa jonkunlaista reaktiota Kansainliittoa vastaan, jotain
tunnelmaa siitä, että Englanti on Kansainliiton kautta ehken sito-
nut käsiään enemmän kuin mitä sen edut sallivat ja ettei se aina-

kaan saa ottaa uusia rasituksia ja sitoumuksia hartioilleen. Ehkenpä tähän on omalta osaltaan vaikuttanut myöskin Kanadan pyrkimys päästä edustetuksi Kansainliiton ylimmässä organissa, pyrkimys, jota ovat tukeneet muut dominionit.

Jos tämä "mielenkiintoinen koe" tulisi kehittymään siihen suuntaan, että brittiläiset dominionit sen kautta tulisivat joutumaan konfliktiin emämaansa kanssa, mikä teoreettisesti katsoen ei suinkaan ole mahdollisuuksien ulkopuolella, niin ei kai olisi kovinkaan rohkeaa ennustaa, että Suur-Britanniassa tulisi olemaan hyvin paljon niitä, jotka tulisivat kannattamaan sitä käsitystä, että "suurempi Kansainliitto" saisi jäädä toiselle sijalle "pienemmän, mutta vanhemman Kansainliiton, brittiläisen imperiumin", jälkeen.

Tendenssi vetäytyä kuoreensa ja keskittää kansakunnan harrastukset ja energian valtakunnan hyväksi - the British Commonwealth of Nations, kuten alkaa olla tapana sanoa - on kieltämättä hyvin selvästi huomattavissa nykyhetken Englannissa, ja, kuten äskenkin viittasin, vahva tendenssi välttää kaikkia uusia, kansainvälisiä sitoumuksia. Jopa on havaittavissa, kuten eräässä aikaisemmassa raportissani mainitsin, vissää halua tulkita omalla tavalla Kansainliiton perussäännösten sisältämiä velvoituksia, kuten erikoisesti painostamalla Locarno-paktin sisältämiä velvoituksia ja esiintuomalla, että niihin menemällä on Suur-Britannia mennyt vähintään kyllin pitkälle. Kun samalla on selvästi lausuttu, kuten esimerkiksi "The Sunday Times" pääkirjoituksessaan syyskuun 25 päivänä, että Puolan häviäminen näyttämöltä ei koskisi mitään brittiläistä intressiä, niin ei ole helppo olla saamatta kokolailla vahvaa tunnelmaa siitä, että ainakin osa brittiläisestä yleisestä mielipiteestä on ainakin vississä merkityksessä vieraantumassa Kansainliiton aatteille. Erityisesti tässä yhteydessä on paikallaan alleviivata dominioitten osaa tällaisen opinion syntymiseen ja vahvistumiseen. Loogilliselta tuntuisi otaksua, että Kanadan mukanaolo Kansainliiton neuvostossa tulee sitomaan Suur-Britannian

käsiä monessa suhteessa ja pakoittamaan sitä kasvavassa määrässä varteenottamaan dominioitten toivomuksia ja intressejä, jotka tietysti koskevat vähemmän Europpa kuin Englannin omat harrastukset.

Kanadan tulolla Kansainliiton neuvostoon on vielä eräs sangen kiintoisa puoli.

Täällä Englannissa on Kanadan jäsenyyttä neuvostossa pidetty onnistuneena muun muassa siitä syystä, että tämä seikka voisi lämmittää Yhdysvaltoja Kansainliittoa kohtaan. Tämä ajatus ei tietenkään ole epäloogillinen, mutta toisaalta on muistettava, että kun Yhdysvaltain senatissa vuonna 1919 väiteltiin Versaillesin rauhasta, esitettiin yhtenä momenttina sitä vastaan nimenomaan sitä seikkaa, että Englanti dominioittensa kautta tulee näyttelemään Kansainliitossa kohtuuttoman suurta osaa. Kun nyt siis Kanadakin on mukana neuvostossa ovat tietenkin tämän suunnan kannattajat Yhdysvalloissa saaneet lisää vettä myllyynsä ja ajatus liittymisestä Kansainliittoon voi käydä entistään heikommaksi ja samalla voivat Yhdysvaltain ja Englannin välit muutenkin kärsiä. Mutta voihan tietysti pitää toisenlaistakin seurausta mahdollisena. Joka tapauksessa käy Englannin ulkopolitiikalle tilanne yhä monimutkaisemmaksi.

Lontoossa 3 p:nä lokakuuta 1927.

Lähettiläs:

A. H. Jaastamoinen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C7

ASIA:

Ministeri Saastamaisen raportti no 27

Lontoo

3/11 1927

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

N° 2332.

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
Marraskuun 3. p. 1927		
46/268 J. W. 51		
8/11-27	?	Liit.
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5	C7	

Herra Ministeri,

Ohellisena lähetin kunnioittaen raporttini
n:o 27, joka koskettelee

Englantia ja Latviaa.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, suurimman
kunnioitukseni vakuutus.

L ä h e t t i l ä s :

R. N. Saarmanovic

Herra Ulkoasiainministeri,

Professori Väinö Voionmaa,

Helsinki.

RAPORTTI N:o 27.

ENGLANTI JA LATVIA.

ULKOASIAINKUNNISTEIO		
No 46/268 le. D. 10 27		
47a-27	RG	LVI.
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5	e7	

Olin eilen tilaisuudessa näkemään jäljennöksen edustusta chifferisähkösanomasta, jonka Sir Austen Chamberlain oli lähettänyt Englannin Riiasa olevalle lähettiläälle, Sir Tudor

Vaughanille.

Ensiksikin pyytää Chamberlain lähettilästä vakavasti kiinnittämään Latvian ulkoministerin huomiota siihen, että tämä jälkimäinen antaa aivan liian vapaan tulkinnan hänen ja Latvian ulkoministerin väliselle keskustelulle Genevessä, jonka kuluessa Cielens oli hyvin ohimennen maininnut Latvian ja Venäjän välisestä valmistumisillaan olevasta sopimuksesta ja oli selittänyt Chamberlainin vastauksen suosiolliseksi tälle sopimukselle. Chamberlain väittää, ettei hän ollut lausunut mitään sellaista, joka olisi oikeuttanut Cielensin vetämään mitään tällaista johtopäätöstä hänen sanoistaan, koska hän ei edes tuntenut Latvian ja Sovietin välisen sopimuksen sisältöä. Vasta tämän kohtaamisen jälkeen on Chamberlain tutustunut mainittuun sopimukseen, josta hän huomaa, että se on vahingollinen Englannin kauppaedulle Latviassa eikä niin ollen voi mitenkään tervehtiä sitä hyväksymisellä.

Sähkösanomien sanamuoto on koko tiukka ja ärtynen ja osoittaa sekin puolestaan, mitä Chamberlain ja Foreign Office ajattelevat kyseessä olevasta sopimuksesta.

Sanomalehdistössä en ole huomannut erityisiä kommentarionta mainitun sopimuksen johdosta, mutta en luule antautuvani kovinkaan suurelle vaaralle alttiiksi lausuessani sen kisityksen, että Latvian ja Venäjän välistä sopimusta pidetään yleisesti voittona neuvosto-diplomatialle. Katsoen kuumminkin siihen, että Baltian maiden kurssi on täällä siksi alhaalla, on mainitunlaista kehitystä ^{katso vaara} pidetty täällä jokseenkin odotettavana, eikä erikoisia mieltelmiä sen johdosta ole nähtävästi pidetty tarpeellisina.

Lontoossa, marraskuun 3 p:nä 1927.

L ä h e t t i l ä s :

A. H. J. J. J.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C7

ASIA:

Ministeri Saastamaisen raportti no 28.

Lontoo

4/11 1927

Légation de Finlande

N:o 2338.

Lontoossa 4 p:nä marraskuuta 1927.

ULKOASIAINMINISTERIÖN		
47 268 Lu. B. 13 27		
10/11-27	B2	LII
RYHMÄ	OLASTO	ASIA
5	97	

Herra Ministeri,

Ohellisena lähetän kunnioittaen raporttini n:o 28, joka sisältää seuraavaa:

Englannin viime kunnallisvaalit.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

L ä h e t t i l ä s :

A. H. Haastamoinen

Herra Ulkoasiainministeri

Professori Väinö V o i o n m a a,

Helsinki.

Suomen Lähetystö

Lontoossa.

Raportti n:o 28.

Englannin viime
kunnallisvaalit.

ULKOASIAMINISTERIÖ		
No 47/268 Par. D. 10 27		
10/11-27	RÖ	LEE
HYRMA	OLASTO	ASIA
5	e7	

Nämä tulokset ovat jo sinänsä sangen huomattavat, mutta lisäksi niiden merkitystä se, että näin on tapahtunut ennen yleisiä valtiollisia vaaleja. Totta on kyllä, että valtiollisiin vaaleihin on vielä toista vuotta, jolla ajalla voi ehken tapahtua paljonkin, mikä voi vaikuttaa Englannin kansan mielipiteeseen, mutta toisaalta on kumminkin joka tapauksessa todettava, että tuntuva siirtymistä vasemmalle on tapahtunut jo pitkin aikaa - lukuisat täytevaalit parlamenttiin ovat siitä myöskin todistuksena - ja näin ollen on vaikeaa nähdä, mikä seikka tätä kehityskulkua voisi oleellisesti ehkäistä.

Nämä tulokset ovat jo sinänsä sangen huomattavat, mutta lisäksi niiden merkitystä se, että näin on tapahtunut ennen yleisiä valtiollisia vaaleja. Totta on kyllä, että valtiollisiin vaaleihin on vielä toista vuotta, jolla ajalla voi ehken tapahtua paljonkin, mikä voi vaikuttaa Englannin kansan mielipiteeseen, mutta toisaalta on kumminkin joka tapauksessa todettava, että tuntuva siirtymistä vasemmalle on tapahtunut jo pitkin aikaa - lukuisat täytevaalit parlamenttiin ovat siitä myöskin todistuksena - ja näin ollen on vaikeaa nähdä, mikä seikka tätä kehityskulkua voisi oleellisesti ehkäistä.

Konservatiivienkin keskuudessa moitiskellaan Baldwinin hallitusta kasvavassa määrässä. Mielenkiintoista on panna merkille, että Baldwinin hallituksen synniksi lasketaan nimenomaan liian suuri suvaitsevaisuus vapaamielisiä pyrkimyksiä kohtaan. Toisin sanoen Baldwinia moititaan kryptososialismista. Tämä esiintyisi m.m. siinä lakiehdotuksessa, jonka mukaan naisten äänioikeus-ikäraja tulisi olemaan 21 vuotta.

Baldwinin esitys ylähuoneen reformoimiseksi ei myöskään ole saanut osakseen jakamatonta kannatusta konservatiivien omassa keskuudessa, joskin oppositionipuolueiden taholta tuleva arvostelu on vieläkin ankarampi.

Suurin vastustus nykyistä hallitusta vastaan on epäilemättä johtunut siitä, ettei se ole kyennyt johtamaan maata pois kyllin nopeasti ekonomisista vaikeuksista. Etupäässä viitataan tässä suhteessa hiiliteollisuuden alalla vallitseviin vaikeuksiin. Samoin tietenkin viitataan aina yleiseen suureen työttömyyteen. Farmaari-
reissä ollaan myöskin suuresti tyytymättömiä ja syytetään hallitusta

siitä, ettei se ole pitänyt vaalilupauksiaan, vaan on jättänyt maanviljelijät pulaan.

Hallituksen ulkopoliitiikka on myöskin saanut osakseen ankaria hyökkäyksiä - Kiinan politiikka, Venäjän politiikka, kylmä suhtautuminen Kansainliittoon - mutta käsitykseni on kumminkin se, että ulkopoliitiikka ei tällä hetkellä ole erityisesti etualalla.

Pääasialliset moitiskelut hallitusta vastaan johtuvat, kuten jo viittasin, sisäpoliittisista syistä.

Että hallitus esimerkiksi hiiliasiassa on osoittanut suurta hitautta - ellen sanoisi täydellistä aikaansaamattomuutta - on seikka, joka pistää sivulta katsojankin silmään, mutta kun koettaa arvostella asioita puolueettomasti täytyy myöntää, että hiiliky-symyksen selvittely on niin sanomattoman laajakantoinen ja monimutkainen tehtävä, ettei sen ratkaiseminen ole suinkaan yksinkertainen seikka, huolimatta siitä, että N.S. Samuelin hiilikomitean mietelmät kaivosten kansallistuttamisesta, tuotannon ja hallinnon yksinkertaistuttamisesta, voima-asemien ja kemiallisten tehtaitten perustamisesta, tuntuvat sinänsä varsin harkituilta. Tätä ohjelmaa vastaan voi ainakin tehdä sen huomautuksen, että työttömyyskysymys ei sittenkään tulisi näiden muutosten kautta ratkaistuksi, sillä suunnitellut parannukset ja keskittämiset ilmeisesti lisääisivät työttömyyttä ja että nykyisten maailmankonjunktuurien vallitessa on vaikea nähdä, minne Englanti voisi sijoittaa suunnattomasti lisätyn kemiallisen teollisuutensa tuotteita. Kumminkin tuntuu siltä, että Samuelin hiilikomissionin esitykset ovat periaatteessa varsin oikeat ja kun hallitus ei ole niiden johdosta ryhtynyt nähtävästi mihinkään toimenpiteisiin, on se antautunut kritikille varsin alttiiksi.

Joka tapauksessa osoittavat kunnallisvaalien tulokset, että hallituspuolue on tuntuvasti hävinnyt ja että sen voimakkain vastustaja, työväenpuolue, on tuntuvasti voittanut. Tästä ei tietenkään voi vetää muuta johtopäätöstä kuin sen, että Suur-Britanniassa kuljetaan kohti mitä ankarinta poliittista kamppailua vallasta. Ettei tämä voi olla vaikuttamatta myöskin kansainväliseen politiikkaan, on

selvää. Eiköhän voisi ajatella sitäkin, että Kremlin punaiset tsaarit voisivat pitää aikaa otollisena maailmanvallankumouksellisen agitatsionin tehostamiseksi? Mutta ainoastaan tulevaisuus voi vastata siihen. Kumminkin tuntuisi minusta siltä, että bolsheviikkien liikehtiminen tulisi vahvistamaan Baldwinin hallituksen asemaa.

Lontoossa 3 p:nä marraskuuta 1927.

L ä h e t t i l ä s :

A. N. Saastamoinen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C7

ASIA:

Ministeri Saastamaisen raportti 29
Lontoo.

4/11 1927

Légation de Finlande

N:o 2339.

Lontoossa 4 p:nä marraskuuta 1927.

48 268 fac. D. 10 27

10/11-27		LII
EVROPA	AMERICA	ASIA
5	97	

Herra Ministeri,

Ohellisena lähetän kunnioittaen raporttini n:o 29, joka sisältää seuraavaa:

Empire Preference.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, syvimmän kunnioitukseni uudistettu vakuutus.

L ä h e t t i l ä s :

A. H. Paastamainen

Herra Ulkoasiainministeri

Professori Väinö V o i o n m a a,

Helsinki.

48/268 h.e. 27
10/11-27
No
5
C7
Raportti n:o 29.

Empire Preference.

Sir Alfred Mond, parlamentin jä-

sen ja eräs Englannin suurimmista teolli-

suusmiehistä, erään yli 50 miljoonan punnan pääomalla toimivan kemiallisen yhtiymän pääjohtaja, piti eilen suuren puheen The Empire Industries Association-nimisen yhdistyksen kokouksessa, jossa hän hahmoitteli suuntaviivoja Suur-Britannian valtakunnalliselle talouspolitiikalle.

Puhujan esitys keskittyi siihen, että brittiläisen maailmanvallan, jolla on käytettävissään maapallon kaikkein suurimmat resurssit, suuremmat vielä kuin Yhdysvaltain, olisi tullitariffien avulla muodostettava taloudellinen kokonaisuus apulähteittensä ja poliittisen valtansa hyväksikäyttämiseksi.

Tämä ajatus ei tietenkään ole uusi eikä outo. Jo Joseph Chamberlain esitti samaa aikanaan ja aika ajottain on tähän asiaan palattu milloin muodossa milloin toisessa ja arvattavasti on Englannin valtiomiesten silmissä aina siitä saakka tämä ajatus kimmeltänyt, jolloin Englannista syntyi siirtomaavalta.

Tämä ajatus on tietenkin mitä luonnollisin. Tulevaisuus saa vaan näyttää, miten sitä kyetään toteuttamaan. Vaikeudet siinä ovat sängen suuret sillä nykyään esimerkiksi eivät Englannin dominionit ja siirtomaat kykene vielä kuluttamaan Englannin teollisuuden kaikkia tuotteita. Toisaalta on taas muistettava, että kaikki muut teollisuusmaat ponnistavat voimansa äärimmilleen kilpailussa Englannin kanssa ja ettei tulevaisuus kaikesta päättäen ole erikoisen lupaava Englannille, ellei se saa luoduksi uusia ostajapiirejä oman valtakuntansa rajojen sisäpuolella. Tämä siis puhuu vahvasti sen puolesta, että jotain kiinteämpää valtakunnallista, taloudellista yhteistyötä olisi aikaansaataava.

Poliittiselta kannalta tuntuisi myöskin tällainen brittiläinen talousunioni sängen toivottavalta, jopa välttämättömältä. Viime syksyisessä valtakunnallisessa konferenssissahan (Imperial Conference) dominiot koroitettiin tasa-arvoisiksi emämaan, Englannin kanssa, ja jotain vahvasti yhdistävää sidettä valtakunnan eri osien, itsenäisten osien ja siirtomaiden välille, olisi siis ilmeisesti löydettävä. Tun-

tuisi siltä, että taloudellinen unioni - tai millä nimellä sitä kutsuttaisiin - olisi luonnollisin yhdistävä elementti.

Että sellainen toimenpide tulisi koskemaan maailman muita maita mitä moninaisimmalla tavalla, ekonomisesti ja valtiollisestikin, ainakin välillisesti, mitä suurimmassa määrin, on tietysti selviö, ja tämä on tietysti seikka, jota brittiläiset valtiomiehet ja taloustieteilijät eivät voi jättää pois laskuistaan, mutta kaikesta huolimatta tuntuisi siltä, että brittiläisen taloudellisen unionin muotoaminen kuuluisi käytännölliseen ohjelmaan.

Lontoossa 3 p:nä marraskuuta 1927.

L ä h e t t i l ä s :

A. N. Saariluoma

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C7

ASIA:

Ministeri Saastamaisen raportin no 30.

Lontoo

14/12 1927

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

N° 2560.

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,
S. W. 5.

Joulukuun 14 p:nä 1927.

ULKOASIAINMINISTERIÖN	
50 1269	Joulukuun 14 p:nä 1927
19/12-27	
5	27

Herra Ministeri,

Ohellisena lähetän kunnioittaen
raporttini n:o 30, joka käsittelee
Keskustelua alivaltiosihteeri, Mr. Gregoryn kanssa.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, syvimmän
kunnioitukseni vakuutus.

A. H. Jacstanovic

Herra Ulkoasiainministeri,
Professori Väinö V o i n m a a ,
H e l s i n k i .

RAPORTTI N:o 30.

Keskustelu Mr. Gregoryn kanssa.

Passiviisuminen poistaminen.

Viime vuonna sain Ulkoasiainministeriöltä määräyksen koettaa tunnustella, olisiko mahdollisuuksia aloittaa Englannin kanssa neuvottelut passiviisumien poistamisesta Suomen ja Englannin välillä. Tämän johdosta kävin Foreign Officen pohjoisen osaston päällikön, Mr. Palairetin, puheilla, joka - katsoen jatkuvaan hiililakkoon ja sitä aikaisempaan suurlakkoon, joissa Neuvosto-Venäjän sormet olivat mukana - ei pitänyt ajankohtaa sopivana neuvottelujen alkamiselle. Oma käsitykseni asiasta oli sama, enkä siis katsonut viisaaksi ryhtyä asiaa sillä kertaa sen voimakkaammin ajamaan. - Ollessani kevättalvella Suomessa oli v.t. asiainhoitaja Erkki ottanut kysymyksen taas esille Foreign Officessa, mutta tuloksettomasti.

Katsoen siihen, että Suomen ja usean maan välillä on viisumipakko poistettu ja että samanlaisia sopimuksia on solmittu lukuisten muitten maitten välillä, m.m. äskettäin Englannin ja Saksan kesken, katsoin ajankohdan sopivaksi asian uudelleen esille ottamiselle. Menin tästä syystä eilen alivaltiosihteeri Gregoryn puheille, jonka kanssa sukeutui asiasta varsin laaja keskustelu, jonka kuluessa esitin mielestäni sangen perusteellisesti kaikki ne näkökohdat, jotka puhuvat viisumisysteemin poistamisen puolesta. Mr. Gregory sanoi henkilökohtaisesti kannattavansa ajatusta ja lupasi neuvotella siitä sisäasiainministeriön (Home Office) kanssa ja ilmoittaa minulle aikanaan tuloksista.

Voidaan siis katsoa, että asia on saatu liikkeelle, mutta mahdotontahan on sanoa, päästäänkö tyydyttäviin tuloksiin. Mr. Gregorykin viittasi siihen, että Home Officella, josta ratkaisu riippuu, on taipumus katsoa asioita koko lailla ahdasmielisesti.

ULKOASIAINMINISTERIÖ	
50/269	10. 10 27
19/12-27	1927
KYLLÄ	ALIA
5	27

Puola ja Liettua.

Kun keskustelumme viisumi-asiasta oli päättynyt, johti Mr. Gregory puheen yleispolitiikkaan, kysyen, mitä minä ajattelin Puolan ja Liettuan välillä Genevessä aikaansaadusta sovinnosta. Vastasin tähän, että käsitykseni mukaan riidan pääasia, Vilnan kysymys, on ilmeisesti jäänyt entiselleen, mutta kiinnitin huomiota Puolan lupaukseen kunnioittaa Liettuan itsenäisyyttä ja koskemattomuutta, joka mielestäni pitäisi olla koko lailla liettualaisia rohkaiseva ja tyydyttävä.

Mr. Gregory lausui omasta puolestaan, ettei hän tällä hetkellä vielä voi olla aivan optimistinen, katsoen liettualaisen härkämäisyyteen ja valtiolliseen kokemattomuuteen, ja puolalaisten vaihtelevaan mielenlaatuun. Konkreettisimpana saavutuksena piti hänkin Puolan antamaa lupausta Liettuan itsenäisyyteen nähden, "mutta", lisäsi hän, "tulevaisuus vasta voi näyttää, miten asiat tulevat kulkemaan."

Vaikka Mr. Gregory lausui aivan odottamattoman kriittisiä sanoja Puolasta - Mr. Gregoryya pidetään hyvin puolalaismielisenä - arvosteli hän perin ankarasti liettualaisia. "Itse olen joutunut näinä kymmenenä vuotena paljon tekemisiin Liettuan edustajain kanssa ja täytyy minun sanoa, että keskustelut ja neuvottelut heidän kanssaan ovat olleet miltei mahdottomat. Ainoa mies, joka oli toimeentultava, oli Naruszewics," lausui hän m.m.

- - - - -

Unkari-Romania.

Keskustelumme siirtyi sitten Unkarin ja Romanian väliseen ristiriitaan. Päinvastoin kuin joku aika sitten, panin merkille, että Mr. Gregory puhui varsin suopeasti Unkarista ja arvostelevasti Romaniasta.

En malta olla mainitsematta, että Mr. Gregory tässä yhteydessä sivumennen kosketteli tilannetta kaakkois-Europassa sanoen, että tulevaisuus saa osoittaa, miten vastakohtat ja vaikeudet siellä jaksetaan tasoittaa.

- - - - -

Chamberlain-Litvinoff.

Johdatin puheen Chamberlainin ja Litvinoffin väliseen kohtaukseen Genevessä ja kysyin, mitä merkitystä sille oli pantava. Mr. Gregory selitti suurella innolla, että asia oli varsin vähäarvoinen ja valitti sitä, että sanomalehdistö oli siitä kirjoittanut aivan liian paljon. Mr. Gregoryn mukaan olisi Litvinoff erityisen kauan viipynyt kysymyksessä Neuvosto-Venäjän hallituksen ja Kolmannen Internationalen välisessä erossa.

Mr. Gregoryn käsityksen mukaan oli Chamberlainin ja Litvinoffin välisellä kohtauksella merkitystä ainoastaan Litvinoffille, joka voi siitä keittää Venäjällä suuren jutun ja osoittaa, miten huomattava ja tärkeä henkilö hän oli Genevessä.

Litvinoffin aseistariisumissuunnitelman laski hän myöskin laadituksi efektiä varten Neuvostolassa.

Tässä yhteydessä viittasin erääseen äskeiseen kirjoitukseen "The Evening Standard"-nimisessä lehdessä, jossa muka Citystä saadun tiedon mukaan oli odotettavissa, että kuukauden perästä Chamberlainia saavuttua Genevestä neuvottelut Englannin ja Venäjän välillä alkaisivat uudelleen. - Mr. Gregory leimasi "Evening Standardin" jutun, josta hän ei ollut kuullutkaan, aivan perättömäksi.

- - - - -

Englanti ja Kansainliiton velvoitukset.

Koska viime kuukausien kuluessa olin Englannin sanomalehdistössä pannut merkille siihen suuntaan kulkevan tendenssin, että Englannin velvoitukset kohdistuisivat vaan Locarnopaktiin ja että Englanti nimenomaan Itä-Euroopan nähden omaisi vapaat kädet, kysyin Mr. Gregorylta, miten paljon tässä on perää.

Mr. Gregory myönsi, että tähän suuntaan oli kirjoitettu, sillä Englannin yleisön keskuudessa on se pelko vallalla, että on menty liian laajoihin sitoumuksiin, mutta hän huomautti siitä, että kun Englanti kerran on mennyt sitoumukseen, niin se tietysti myöskin täyttää sen. Että Locarno-pakti sitoisi Englantia enemmän kuin Kansainliiton pakti kielsi Mr. Gregory kokonaan.

- - - - -

Yleispoliittinen asema.

Keskustelumme lopussa teki Mr. Gregory lyhyen yhteenvedon yleispoliittisesta asemasta maailmassa tällä hetkellä ja piti sitä koko lailla hyvänä. "Tämän talven kai saamme elää rauhassa. Albaniassa ei toistaiseksi ainakaan tapahtune mitään. Italia ja Ranska ovat tehneet ystävällisiä eleitä toisilleen. Puola ja Liettua ovat sovinnon teossa. Mitä Moskovaan tulee, niin kai talvi ja pakkanen pitävät senkin toistaiseksi aloillaan", kuuluivat hänen loppusanansa.

Lontoossa, joulukuun 14 p:nä 1927.

L ä h e t t i l ä s :

A. H. Saastamoinen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C7

ASIA:

Ministeri Saastamoisen raportti no 31.

Lontoo.

16/12 1927

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

N° 2562.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
N ^o 57/269 de D. 1927		
22/12-27	?	LIIK.
RYHMÄ	5/27 ^{to}	ADIA
2, MORETON GARDENS, SOUTH KENSINGTON,		

S. W. 5.

Joulukuun 16 p:nä 1927.

Herra Ministeri,

Ohellisena lähetän kunnioittaen raporttini
n:o 31, joka käsittelee

Englantia ja Egyptiä.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, syvimmän
kunnioitukseni vakuutus.

A. H. Jaakkola

Herra Ulkoasiainministeri,
Professori Väinö Voionmaa,
Helsinki.

RAPORTTI N:o 31.

Englanti ja Egypti.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
57/269 Dec. 10 27		
22/12-27	5	LIIK.
RYHMÄ	OBJECTO	AGIA
5	27	

Alkukesästä saakka on Englannin ja Egyptin välillä käyty neuvotteluja, joiden tarkoituksena on ollut löytää pohja, joka tyydyttäisi molempia valtoja paremmin kuin nykyinen olotila. Julkisuu-
dessa ei kumminkaan ole mainittu mitään siitä, mitä kysymyksiä neu-
vottelut ovat nimenomaan koskeneet, mutta arvatahan voi hyvin - sikä-
li kuin Egyptistä on kysymys - että se on tietenkin koettanut mah-
dollisimman suuressa määrin saada nostetuksi niskoiltaan pois brit-
tiläistä iestä. Näin ollen luulisi, että neuvottelujen esineenä
olisi voinut olla m.m. Suur-Britannian edustajan (High Commissioner)
asema Egyptissä, brittiläiset Egyptissä olevat sotajoukot ja Sudan.
Kuten muistettane on itse Egyptin kuningas täällä mukanaan m.m.
maansa pääministeri, liberali Sarwat Pasha. Kuninkaan lähdettyä
pois jäi Sarwat Pasha tänne jatkamaan neuvotteluja ja sanomalehti-
tietojen mukaan lähti hän täältä tyytyväisenä keskustelujen tuloksiin.

Majuri E.W. Polson Newmanilta sain juuri kuulla, että
Mr. Gregory, jota hän eilen oli tavannut, oli omasta puolestaan ol-
lut tyytyväinen siihen sopimusluonnokseen, joka oli saatu aikaan
Sarwat Pashan kanssa. Mitä sopimusluonnoksen hyväksymiseen Egyptin
taholta tulee, oli Mr. Gregory lausunut olevansa vakuutettu siitä,
että Sarwat Pasha tulee ponnistamaan kaikki voimansa sen läpiajami-
seksi, mutta kun nationalistinen wafd-puolue on Sarwatin vastustaja,
on vaikea sanoa, mikä lopputulos tulee olemaan. Hänen oma henkilö-
kohtainen käsityksensä oli ollut se, että sopimus tulee hyväksytyksi
joko hyvin nopeaan tai että siitä ei tule ollenkaan mitään.

Majuri Polson Newmanin tietämän mukaan nauttii Sarwat
Pasha Foreign Officessa suurta arvontoa ja luottamusta. Majuri
N., joka on Egyptin tuntija, kertoo tuntevansa Sarwat Pashan perso-
nallisesti ja sanoi pitävänsä tätä yhtenä Egyptin julkisen elämän
harvina rehellisenä ja luotettavana henkilönä.

Egyptin kuningasta, kertoo majuri N., pidetään koko lailla taitavana. tsi kernaimminkin ovelana miehenä - hovi-intriigeissä varsinkin - mutta että hän sittenkin pääasiallisesti on ainoastaan otsikko ja on lisäksi maassaan vähän suosittu.

Englannin high-commissioner Egyptissä, Lord Lloyd, joka aikaisemmin palveli kuvernöörinä Intiassa ja sai siellä erittäin hyvän nimen, kulkee taitavan ja lujan hallitusmiehen maineessa. Kumminkin pidetään häntä pikkumaisuuteen taipuvana. Mr. Gregorykin oli viitannut tähän ja lausunut, että suurempi sulavuus Englannin edustajan puolelta ei olisi haitaksi.

Majuri Polson Newmanille oli Lordi Lloyd lausunut, että asiainhoito egyptiläisten kanssa on yhtämittaista kissanhännänvetoa (a continuous dog-fight), jossa Englannin edustaja ei saa laskea silmiensä ohi kaikkein pienintäkään seikkaa, sillä egyptiläiset koettavat heti konstruoida siitä ennakkotapausta.

Egyptistä puheen ollen, oli alivaltios sihteeri Gregory vielä lausunut Foreign Officen olevan sitä mieltä, että Englannin täytyy koettaa järjestää suhteensa Egyptiin niin että se mahdollisimman suuressa määrin tyydyttää egyptiläisiä. Tästä päättäen luulisi siis, että luonnos uudeksi sopimukseksi Englannin ja Egyptin välillä olisi siis jälkimmäiseen nähden kutakuinkin edullinen, jos kohta onkin mahdollista, ettei Foreign Office ole saanut kantaansa läpi siinä määrin kuin se olisi halunnut.

Lontoossa, joulukuun 16 p:nä 1927.

L ä h e t t i l ä s :

A. H. Faastamies

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: 67

ASIA:

Ministeri Saastamaisen Raportti no 32:

Lontoo

19/12 1947

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

N° 2565.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 52 R69 Sal. D. 1927		
24/12-27	N ^o -	LML -
RYHMÄ	OSALTO	ALIA

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,

S. W. 5.

Joulukuun 19 p:nä 1927.

Herra Ministeri,

Ohellisena lähetan raporttini n:o 32, joka
koskettelee

Englantilais-amerikkalaisia suhteita.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, syvimman
kunnioitukseni vakuutus.

A. H. Saastamoinen

Herra Ulkoasiainministeri,
Tuomari Hj. J. Procope,
Helsinki.

Englantilais-amerikkalaiset
suhteet.

Tieto siitä, että Yhdysvalloissa aijotaan ryhtyä suurentamaan sotalaivastoa, on täällä luonnollisesti herättänyt suurta ja ikävää huomiota. Tuskin lienee sitä sanomalehteä, joka ei olisi lausunut mielipidettään asiasta. Personallisessa keskustelussa on tämä kysymys myöskin kaikkein keskeisimpiä pohdinnan esineitä ja kysytään, mikä on tämän yllättävän suunnitelman tarkoitus ja mihin se voi johtaa. Mitään tyydyttävää selvitystä tähän en ole nähnyt enkä kuullut annettavan.

Keskusteluissani Mr. Gregoryn kanssa on hänkin tangeerannut tätä arkaluontoista asiaa eikä hän ole millään lailla peitellyt sitä, että situationi on piinallinen. "Me tietenkin emme voi kilpailla Yhdysvaltain kanssa laivojen rakentamisessa. Yhdysvallat voisivat rahallisesti hyvinkin kestää viisi tai kuusi kertaa suurempia rasituksia kuin me."

Tähän samaan suuntaan kirjoittavat sanomalehdetkin ja sängenvahvasti on painostettu sitä, ettei Suur-Britannia suinkaan tahdokaan ryhtyä mihinkään kilpailuun Yhdysvaltain kanssa.

Oppositioni luonnollisesti muistaa Baldwinin hallitusta tässä yhteydessä ja laskee Yhdysvaltain laivastopolitiikan ainakin osittain englantilaisten edustajain taitamattomuuden tilille viimekesäisissä neuvotteluissa Genevessä. Siellä olisi pitänyt sanoa amerikkalaisille suoraan, ettei Englanti pidä Yhdysvaltoja mahdollisena vihollisena ja että saavutettiinpa teknillistä sopimusta tai ei Yhdysvalloilla on Englannin puolesta vapaat kädet tehdä, mitä se parhaaksi katsoo.

Toiselta puolen, s.o. hallituksen kannattajain taholta, viitataan taas siihen, että jos Englannin tekemä esitys sotalaivain elinijän pidentämisestä olisi Genevessä tullut hyväksytyksi, olisi siten saavutettu hyvin tuntuva säästö. Samoin puolustetaan Englan-

nin menttelyä sillä, että sen taholta esitetään yksityiskohtaisesti, mitkä ne syyt ovat, jotka pakottavat sitä ylläpitämään defensiivistä laivastoa, jollaista perusteltua selitystä Yhdysvaltain puolelta ei esitetty.

Olipa miten tahansa syyllisyyden kanssa on Yhdysvaltain ja Suur-Britannian välillä syntynyt jännitys, joka tuntuu päivän politiikassa ja antaa ajattelemisen aihetta. Kumminkaan en omasta puolestani ole vielä vakuutettu siitä, että tässä olisi edessä ylitsepääsemättömiä vaikeuksia. Ensiksikin on minunkin mielestäni vaikea käsittää, että Yhdysvallat todellakaan tarvitseisivat turvallisuutensa vuoksi niin tavatonta laivastoa kuin mitä nyt suunnitellaan ja niin ollen on minusta syytä epäillä, saako tämä suunnitelma enemmistöä puolelleen. Toisekseen tekisi mieli lausua se otaksuna, että tämä mahtava laivasto-ohjelma on heitetty esille soittaakseen maailmalle, mihin Yhdysvallat kykenevät, jollei sen hänelle panna tarpeeksi painoa kansainvälisissä neuvotteluissa. Jos tämä otaksuna on oikea, olisi siis neuvotteluille vielä tilaa. Mitä Suur-Britanniaan tulee, rohkeneisin kallistua siihen uskoon, että oltaisiin siihen taipuvaisia. Eräs konservatiivinen lehti kirjoitti kylläkin t.k. 17 päivänä, että jos Englantia luullaan voitavan taivuttaa uhkeuksilla, niin siinä petytään surkeasti. Tällaisella non-possumus kannalla ei kumminkaan minun mielestäni ole täällä tarpeeksi kannatusta.

Joku aika sitten olin tilaisuudessa kysymään eräältä Yhdysvaltain tunnetuimmalta finanssimieheltä, mitä hän ajattelee laivasto-ristiriidasta. Tähän vastasi hän hyvin painokkaasti, että "se on on vaan lastentauti, josta kyllä selvitään". Vedin sen johtopäätöksen keskustelustani hänen kanssaan, että hän näillä sanoillaan tarkoitti omaa maataan, joka riehahtelee vähän liiaksi.

Joka tapauksessa on todettava, että Yhdysvaltain laivastorakennus-suunnitelma on nostanut taivaanrannalle pilven, joka rasittaa kansainvälistä poliittista tasapainoa.

Lontoossa, joulukuun 19 p:nä 1927.

L ä h e t t i l ä s :

A. H. Saarmanmaa,

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: 67

ASIA:

Ministeri Saastamosen raportti no 33.

Lontoo

22/12 1927

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

N^o

2598.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
N ^o 53	269 Sal.	21
27/12-27		
RYHMÄ	LUOKA	LAJI

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,

S. W. 5.

Joulukuun 22 p:nä 1927.

Herra Ministeri,

Ohellisena lähettän kunnioittaen raporttini
n:o 33, joka käsittelee

Englannin maanviljelysaloja.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, syvimmän
kunnioitukseni vakuutus.

A. H. Haastamoinen

Herra Ulkoasiainministeri,
Tuomari Hj. J. Procope,
Helsinki.

Englannin maanviljelys-
oloista.

Kuluvan joulukuun 20 päivänä oli parlamentissa erittäin mielenkiintoinen keskustelu, joka koski Englannin maanviljelysaloja.

Keskustelun alkoi liberalisen puolueen jäsen Sir A. Sinclair, joka pitkässä puheessaan moitti Baldwinin hallitusta ankarasti siitä, ettei se ollut tukenut maanviljelystä sen vaikeana pulakautena. Hän mainitsi m.m., että viimeisten 50 vuoden aikana oli viljellyn maan pinta-ala vähentynyt Englannissa ja Walesissa 800,000 acrella (noin 320,000 ha.) ja Skotlannissa 100,000 acrella. Vuotuiset tulvat koskivat noin 1,300,000 acrea ja niiden tuottamat vahingot nousivat arviolta 18 milj. puntaan. Hallitus on kylläkin koettanut tukea sokerijuurikas-viljelystä (tämä vuonna nousevat avustukset noin £5,400,000:-:-), mutta tästäkään ei tullut lisätyötä kuin noin 22,000 hengelle. - Vielä esiintoi ohuja tyytymättömyytensä sen johdosta, ettei hallitus ollut toiminut kyllin ripeästi pienviljelysten aikaansaamiseksi.

Tähän vastasi konservatiivisen puolueen jäsen Sir T. Davies myöntämällä, että tilanne maanviljelysalalla on vakava, mutta varoittelee ryhtymästä harkitsemattomiin toimenpiteisiin. Puhujan mielestä ei maanviljelyksen ehdinkotilaa voida parantaa suoranaisten hallinnollisten väliintulon kautta - koskapa maanviljelystuotteiden hintataso ei riipu yksinomaan tästä maasta-vaan ainoastaan terveisiin taloudellisiin periaatteisiin perustuvien toimenpiteitten kautta.

Mielenkiintoisessa puheessaan lausui eräs toinen konservatiivisen puolueen jäsen, Sir W. Wayland, joka itse on maanviljelijä, m.m. Tilanne maatalousalalla on huono. Maataloutta harjoitetaan tappiolla. Yhtäväähän hallituspuolue kuin muutkaan ovat kyenneet auttamaan maanviljelystä. Ainoa keino tilanteen parantamiseksi olisi suojelustulien ja palkitsemisen käytäntöön ottaminen, mutta tämä on mahdotonta.

Maanviljelysministerin puolustuspuhe on varsin kiintoisa ja referoin sitäkin muutamalla sanalla.

Ensikeikin hän myönsi, että tilanne maatalousalalla on hyvin vakava, mutta väitti sitä vastaan, että tämä johtuisi brittiläisten maanviljelijöiden puuttuvasta kyvystä ja taidosta. Verrattuna vuoteen 1913 on nyt kyläkin viljelyspinta-ala pienentynyt 6.8 %. Vehnän viljelyksessä oleva ala on vähentynyt 3.8 %, mutta sen sijaan ovat maanviljelijät ruvenneet sitä enemmän harrastamaan muita maatalouden haaroja. Karjakanta on nyt 10 % suurempi kuin ennensotaa, sikakanta 30 %, perunanviljelys 16 % ja siipikarja kokonaista 34 %.

"Hallituksen käsitys on, lausui maatalousministeri, että pääsyyinä maatalousalalla vallitsevaan ahdinkoon oli ulkomainen kilpailu ja hintojen yhtämittäinen lasku vuodesta 1921 lähtien, mitä hallitus ei tietenkään ole voinut estää. Hallitus ei ole sitä mieltä, että tullitariffit olisivat mahdolliset tai tehokkaat. Mitä taas liberalisen puolueen maanomistusreformiin tulee, vaatisi sen toteuttaminen 740 miljoonaa puntaa eikä verojen rasittama maa jaksa sellaista toimeenpanna.

Edelleen viittasi maatalousministeri siihen, että ensi vuonna tehdään parlamentille esitys pitkäaikaisten lainojen järjestämisestä maanviljelijöille.

Tässä yhteydessä lienee syytä mainita, että muutama päivä sitten lausui maatalousministeri, puhuessaan laina-ohjelmasta, ettei hallitus voi luvata sen ~~markkinoilla~~ halvempikorkoisia lainoja kuin mitä markkinoilla on saatavissa.

- - - - -

Katsottuna Suomen maatalouden kannalta on erinomaisen mielenkiintoista ja tyydyttävää todeta, ettei täällä pidetä mahdollisena järjestää maataloudelle tullisuoja. Tämä on seikka, joka on askarruttanut kauan maataloustuottajiamme. Minä olen jo jonkun aikaa ollut taipuvainen siihen käsitykseen, koettuani mahdollisimman tarkasti seurata brittiläistä maatalouspolitiikkaa, ettei toistaiseksi ainakaan ole olemassa merkkejä siitä, että täällä turvaututtaisiin tullisuojelukseen.

Vointuottajamme voivat siis kaikesta päättäen olla rauhassa.

Koska tätä kysymystä seuraaville lienee mielenkiintoista tutustua alussa mainitsemaani parlamenttikeskusteluun tarkemmin oheenliitän sitä koskevan parlamentti-asiakirjan.

Lontoossa, joulukuun 22 p:nä 1927.

L ä h e t t i l ä s :

A. W. Jaastamoinen